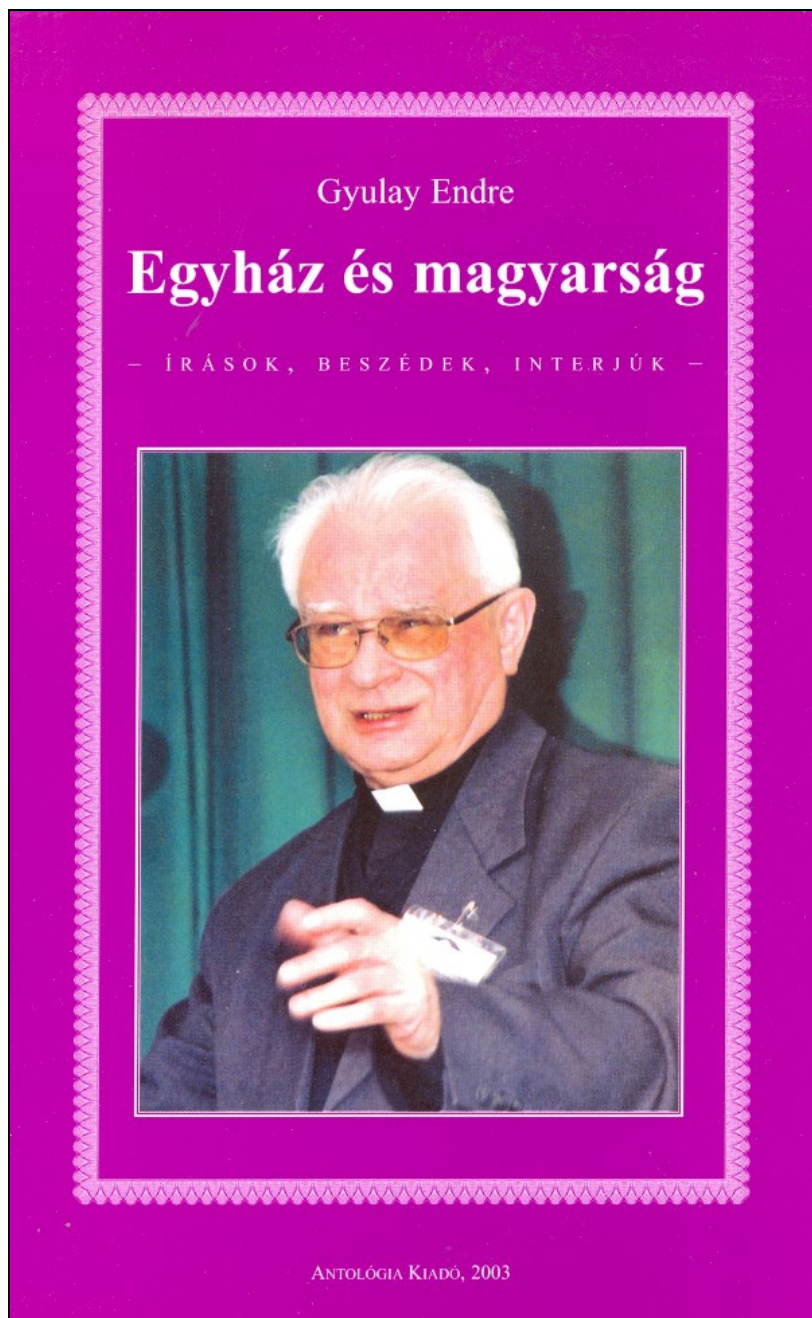

Gyulay Endre

Egyház és magyarság

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Gyulay Endre
Egyház és magyarság
Írások, beszédek, interjúk

Szerkesztette:
Bíró Zoltán és Soós Viktor

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 2003-ban jelent meg az Antológia Kiadó gondozásában a Hazai Műhely Könyvek sorozat első köteteként (sorozatszerkesztő: Lezsák Sándor), az ISBN 963 9354 24 4 azonosítóval. Az elektronikus változat a szerző engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a szerző tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Miért?	5
1. fejezet: Az Egyház tanít	6
Püspökszentelési beszéd	6
25 évvel a Zsinat után szabadon, itt	8
Megújulva megújítani	11
Előkészület a harmadik évezredre	13
A katolikus sajtó hangja	14
Egység a sokféleségben	16
2. fejezet: Példaképeink, emlékeink, ünnepeink	18
Példaképeink a magyar szentek	18
Szent Gellért hazatér	19
A kisebbség védelme	20
„Megújulva megújítani!”	26
A magyar gróf Teleki Pál	26
Szent István ünnepe	28
Megértett és átélt karácsony	29
Szeretetből közénk jött a Szeretet	30
Ha másként is nézem... ..	31
Advent akkor és most	32
Karácsonyra várva	33
Akinek nem volt kár megszületnie	34
2000, 1000, jubileum, szentév... ..	35
Ötven éve	35
Húsvét felé	36
Nem mindegy, hogyan élünk!	37
3. fejezet: Egyház, társadalom, szolgálat	38
Megértően és türelmesen	38
Szabad lelkiismerettel élni!	39
Negyven év után	40
Keresztény kurzus?	45
A Magyarok Világszövetsége III. Világkongresszusának	46
Nem lehetne?	47
A Rubiconon átkelve	49
Család	49
Viták, viták, viták	51
Olvasom az újságokat	52
Divat a ború	53
Médiabombák	55
Készüljünk a választásokra!	57
Van-e a lónak másik oldala?	58
A fél világ tiltakozott, ez sem elég?	59
Miért bántják a magyart?	60
Hatályban lévő törvények, szerződések érvényesek-e?	61
Felszólalás Orbán Viktor választási programgyűlésén	62

Kívülről nézve.....	65
Politizálnak, vagy nem politizálnak az egyházi emberek?	66
Papság és politika.....	67
Békét adj szívünknek, békét családunknak, békét a világnak	72
Államegyház?	72
A választások előtt	74
„A Keresztény Európáért” Konferencia résztvevőihöz!	75
Ne a pénz legyen az „istenünk”!.....	76
Megjegyzések egy könyv olvasása után	77
Az első forduló után.....	81
Két év múlva?!.....	82
„Ne bánts a magyart...”	84
Magyarság az ezredfordulón.....	86
4. fejezet: Kérdések és válaszok (interjúk)	90
A felszabadulásról.....	90
A magzatnak embersége van	91
Köszönjük!	92
Rendszerváltás a pápalátogatás után.....	95
Hányast érdemlünk szeretetből?	96
Halálra ítélve...?	101
A papnak egyetlen feladata van: szolgálni Krisztust és az embereket.....	103
Megbocsátani csak kölcsönösen lehet	108
„Az igazság szabaddá tesz titeket”	110
„Vágyaink vannak, de reményeink nincsenek”	112
Hol van az igazságkeresés határa?.....	114
Az egyház teszi a dolgát	118
Dialógust, dialógust, dialógust!	119
Emberhez szabottabb Magyarországot!	122
A közjóról együtt kellene gondolkodni.....	124
Az igazságnak ragyognia kellene.....	126
„Itt vagyunk, és munkára jelentkezünk”	133
Kinek ragyog az igazság?	134
Nem újdonság: hangulatkeltés	136

Miért?

Könnyebb cikket írni, ha megmondják pontosan a témát, de nehezebb, ha a téma szabad. Így magamba néztem, és feltettem a kérdést: miért?

Miért lettem pap? Ha azt mondom, hogy az isteni kegyelem műve, igaz, de sokan nem értik. Ha azt mondom, hogy 12 éves koromban az úrnapi körmenet alatt mintha megszólalt volna valami: mi lenne, ha te vinnél engem? Ez is kevés. Igazában két másik gondolat motoszkált bennem, igaz, eleinte csak sejtésszerűen, később vált kiabálóvá. Kell, hogy legyen értelme életemnek. Ezt kerestem. Kilencéves voltam, amikor édesanyám elment a sírba, rák vitte el. Jóapám három évvel később béna lett. Tanárain is annyifélék voltak. S bár otthon nem volt mélyen vallásos a légkör, s ha tanáraink mind nem is voltak buzgók, mindinkább kialakult bennem: csak Istent érdemes szolgálni. Láttam a nyilasokat, láttam Rákosi dolgait, mindenben, ha lelkesedtem is, csalódnom kellett. Jézus maradt. Minél jobban megismertem, annál bensőségesebben megláttam, érte kell élnem. Valahogy lett értelme a tanulásnak, vagy hogy tovább tanulhassak, a nyári munkáknak. És volt erőm a nehézségek elviselésére, leküzdésére. Gondolom, egy mérnök így van, ha megtervez egy gépet vagy egy művész, ha alkot. Vagy egy jegyes, ha a másikra gondolva tervezi a jövőt, ami neki, a szeretett másíknak tetszik. Lett értelme az imának, hiszen Vele beszélek. Lett értelme bizonyos önfegyelmzésnek, hiszen ez a fajta élet, viselkedés az, ami Neki tetszik. És ha épp a papsági út és élet, amit vár, érte vállalom. Csodálatos életcél, életértelem adás ez. Csak ennyi? Miért? Ha ez az életcél jól bevált a magam számára, ha ez boldoggá tett és tesz, feltör az emberben, hátha másoknak is beválna. Minél több boldogtalan emberrel találkoztam, minél több italba temetkezőt láttam, annál inkább feltört a vágy, megmutatni nekik is Jézust! Jobban és jobban megismerni a Szentírást, hogy igazi értelmezéssel tudjam továbbadni. Jobban, jobban megtanulni az ember nyelvén, hogy amit mondok, megértsék. Megtanulni a gyerekek nyelvét, hogy fogékony lelkükbe beleivódjon a Jézus iránti szeretet. Hogy az Érte élés töltsen ki életüket, legyen ez életcéljuk és életformálójuk. Miért? Mert e munka igen sok örömmel jár. Csak egy-két példa. Fiatal lány esik be a gyóntatószékbe: „öngyilkos leszek”. Jó félóra szócsata, és életben maradt. Haláltól remegő öreg, házassága óta nem rendezte Istennel dolgait. Pár hónapja rám is kiabált. Most hív, rendezném az Úrral az életemet. És könnyű szívvel tölti maradék napjait, és örök élet hitével megnyugodva indul odaátra. Oly szép a kisiskolás gyerek beszámolója: „nem ütöttem vissza, mert így tetszik Jézusnak”. Fiatalok arca csillog szentáldozás után, értik és érzik, hogy mennyi erőt kapnak mindennapjukhoz.

Talán ezekkel a válaszokkal a magam és minden lelkes pap munkája, élete érthetőbbé válik. S talán megbecsüljük vállalt életcéljunkt, talán meghallgatjuk őket, s talán módosul a mi életcélunk is.

1. fejezet: Az Egyház tanít

Püspökszentelési beszéd

Nagy tisztelettel köszöntök mindenkit, és köszönöm, hogy ezen a napon itt vannak, együtt örülnek és együtt imádkoznak velem. Bárcsak az együtt szorongás érzését is át tudnám adni! Most, amikor II. János Pál pápa utasítására bemutatom a káptalannak a kinevezési okmányt, és átveszem az egyházmegye kormányzását, szeretnék először is hálát adni, aztán szeretném bemutatni, hogy miért is választottam azt jelmondatomnak és címeremnek, amit választottam. Ebben hálám is benne foglaltatik. Természetes, hogy a végtelen nagy Istennek kell hálát adnom, aki megteremtett, hivatást adott, s megőrizte ezt a hivatást bennem egész időig, s hiszem, hogy a Szentlélek kegyelmével tovább is őrzi, táplálja, erősíti.

Visszaemlékszem arra a battonyai otthonra, ahonnan már régen kiköltöztek szüleim is, nevelőanyám is, a battonyai rögök alatt otthon vannak, porladnak, de csak a testük. Tudom, hogy az ő áldozatos imájuk, fáradságuk is benne van abban, hogy idáig eljutottam, a hivatást megkaptam és megőriztem. A földi is és az odaáti könyörgésük is. Szeretném megköszönni és hálát adni mindazoknak, akik előrébb juttattak ezen az úton: a nevelőimnek akik, több gimnáziumban is formáltak; emlékszem a szegedi szeminárium formálásra, Udvardy püspök úr tanárságára, páter Hunya lelkipavezésére, akinek talán szüleim után a legtöbbet köszönhetek –, hogy eljutottam a papságra, s talán a magam módján, tovább is becsületesen helyt állok.

Szeretnék köszönetet mondani Udvardy püspök úrnak azért is, hogy nem romokban adja át az egyházmegyét, hanem igazi gondos atyaként példaképpül áll előttem, aki gondoskodik a pásztorokról, gondoskodik az épületekről, akinek figyelme volt mindenre, akitől sokat tanulhattam, s akinek ma is sokat köszönök.

Szeretnék köszönetet mondani minden imádkozó embernek, aki a papság mögött kegyelmi hátvédként ott áll. Emlékszem, kispap koromban ott voltak a karmelita nővérek Pécsen, letelepedtek Szegeden a domonkos nővérek, akiknek tulajdonképpen egyetlen feladatuk volt, kegyelmi hátvédként odaállni a szegedi szeminárium növendékei és kikerült papjai mellé, hogy az Isten irgalmát s kegyelmét kérjék a számunkra. Nyomukba léptek nagyon sokan a szenvedők, nagyon sokan a betegek, és nagyon sokan a nagy imádkozók közül, s tudom, hogy minden eredményt az Isten nekik nyújt, általuk nyújtott a számunkra, számomra is.

Szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki akár nekem, akár paptársaimnak bármiben is segítségére van, hogy az Egyház ügye előrébb jusson, a lelkipásztorkodásban segítő világiaknak s mindenkinek, aki az Egyházzal együtt érez, az Egyház működését biztosítja.

Jelszavam, programom, amit szeretnék nagyon egyszerű, három szentírási kép után a negyedik adja meg a választ. Az apostolok a csónakban, a kenyérszaporítás után vagyunk, Jézus a vízen. Kísértet! – rettennek meg az apostolok, félelem szállja meg őket. Az önféltés félelme. Mi ez? Mi lesz velünk? Mi történik velünk? Még a „velünk” szellemében élnek. Péter még biztosítékot is kér, amikor Jézus azt mondja, hogy én vagyok, ne féljete! Uram, tényleg Te vagy? Engedd, hogy a vízen én is menjek! Gyere! S Péter kilép a vízre és indul... s nem süllyed el, amíg Jézust nézi. Csak amikor a hullámokat kezdi nézni és a szembesület, ami a hullámokat korbácsolja, akkor riad meg, s ijedtében már csak Jézusban bíz, s kezd elsüllyedni. A vízen járás csodája nem volt elegendő még az apostolok hitének. Szeretném megtanulni, és megtanítani minden paptársamat, és minden hívét ennek az egyházmegyének, hogy senki mást nem lehet nézni, csak Jézust. Senki másban nem lehet bízni, csak Jézusban. De Benne maradéktalanul! Félelem nélkül! S előttem Máté után Márk evangéliumából egy rész: hatalmas vihar, a csónakban Jézus és az apostolok. Döngetik a hullámok, átcsapnak a tetőn,

már a víz, ki tudja, meddig ér, az apostolok minden erőfeszítést megtesznek, talán éppen Péter van hátul a kormánynál, mindhiába... S megint előjön a félelem. Elveszünk! Végünk van nekünk itt, a földi életünkben! Jaj nekünk! Mi lesz velünk? S akkor eszükbe jut Jézus, fölrázzák. Uram, ments meg, mert elveszünk! Mit féltek kicsinyhitűek? Kinyújtja a kezét, és egy pillanat alatt csend lesz, az egész víz lecsendesedik, a szél meghunyászkodik, mint egy kis ugató kutya, elcsitul a gazdája előtt... Valami nagyszerű erőt éreznek az apostolok Jézusban! A történelem viharában az egyház hajójának s az egyházmegye bárkájának sokféle hullám csapott már neki és csapkodja. Igen. Tartania kell Péternek a kormányt és a többieknek az evezőt! Meg kell próbálni a vitorlával valamit kezdeni. De Jézus fog csendet teremteni! A történelem viharában legyűrhetnek: emberek nekivágódhatnak az Egyház hajójának, akár léket is vághatnak rajta, de a hullámok fölött van egy úr, azt úgy hívják, Jézus Krisztus. Huszadik évszázada már, hogy a történelemben áll Krisztus, s a bárkája nem süllyedt el, pedig nagyon sok vihart, nagyon sok személyi vagy történelmi vihart élt át.

Programom: megőrizni magamban a hitet és a bizalmat, és átadni mindenkinek ezt a hitet és ezt a bizalmat. És Szent Lukácstól is itt egy rész a kezemben: az apostolok csónakjába beszáll Jézus tanítani, majd szól, menjetek, vessétek ki fogásra a hálót. Péter mégis, a reménytelenség ellenére mondja: Uram, a Te szavadra kivetem a hálót. És a háló szakadozni kezdett a fogás súlya miatt...

Nagyon nehéz az Egyház életében dolgozni, és egész éjszaka fáradozván üres hálóval kivonulni a partra. És mégis, nincs más, mint Jézus szavára kivetni a hálót, újra és újra. Azzal a bizalommal, amivel Péter tette, azzal az erővel, amivel munkatársai segítették, és amikor Jézus akarta, a háló szakadozott, mert tudták, hogy amikor Jézus áldásával merítik a hálót, akkor tele van. Annyira tele, amit maguk sem reméltek. Háromszor féltek az apostolok, háromszor féltek és rettegetek, és negyedszerre, ennyi csoda láttán is még mindig ott van a nagy csalódás, a keresztre feszítés! Meghalt Krisztus. Vége mindennek! Olyan szép volt, amit tanított... olyan nagyszerű volt, ami eredményt ért, de végül meghalt. Ott a sírja... Jönnek az asszonyok. Hallottuk az angyal szavát! Föltámadt! Ne féljete! Erre megriadnak. Jaj, most mit csinál a római hatóság velünk?! Jaj, most mi lesz velünk?! Jaj, most mit csinálnak a zsidó főpapok és írástudók velünk? És belép Jézus. Föltámadt.

Belép az emmausziak mellé és megmagyarázza a Szentírást, belép az utolsó vacsora termébe, belép Tamáshoz, s a háromszor tagadó Péter háromszor szeretetet vall. A kételkedő s az emberi szóra hinni nem akaró Tamás hitvallást tesz: Én Uram, én Istenem!

Az evangéliumok mind a föltámadás tényében íródtak, s az oltárhoz minden egyes szentmisében a húsvéti misztériumi hittitok megünneplésére jövünk. S a hit titka, a föltámadt Krisztus mindenkinek, aki benne bíz, erőt ad. Jézus, amikor akarja, csodálatos alkotással csodálatos eredményre juttat! De csak akkor, ha nem félünk, nem féltjük magunkat, s merünk bátran Jézusért élni, és hirdetni ezt a Jézust mindig, mindenkinek! Én ezt szeretném. Úgy bízni a föltámadt Krisztusban, hogy bár gyarló emberi erőm, kevés tudásom, s mindaz, ami bennem gyöngeség, alkalmatlanná tesz ennek a nagy egyházmegyének a kormányzására, mégis bízom abban, aki ideküldött, hogy erőt ad, ha kell, bölcsességet ad és munkatársakat. Küld erőt a most meglevő munkásoknak, és biztos vagyok benne, hogy az itt levő fiatalok közül nem egy vállalkozik erre a nagyszerű kalandra, s vállalja a papi hivatást, a püspök munkatársává levést, a Krisztus szolgálatába állás nagyszerű feladatát. Ezzel a bizalommal merem kormányozni majd ezt az egyházmegyét, ezzel a bizalommal merem majd védeni az Egyház érdekeit, ezzel a bizalommal akarok majd tárgyalni mindenkivel, s szót érteni minden jószándékú emberrel, hiszen Krisztus békét és szeretetet hozott és hirdetett.

Imádkoztatok, hogy az, amit magam elé tűztem, amit úgy éltem meg, hogy Isten tűzött elém, valóra válhasson bennem, papjaimban, híveimben s az Egyház minden tagjában!

25 évvel a Zsinat után szabadon, itt

Huszonöt éve, mint fiatal pap, nagy figyelemmel hallgattam a Vatikáni Rádió adásait, sőt amikor felolvasták a zsinati dekrétumokat, magnóra is felvettem. Legépele juttattam paptestvéreimnek is belőlük. E vétkemért meg kellett látogatnom akkor a békéscsabai párnásajtós rendőrséget is. – Valami varázsa volt, valami új, friss levegőt kínált a Zsinat. Vitatkoztunk szövegein, és úgy gondolom, sokunkat formált. Meglátásainak életté váltásait azonban ezer akkori magasra emelt fal akadályozta. De a Berlini Falat lerombolták és vele a sok-sok másikat is. Ma már nincs akadály, hogy a zsinat útmutatásai szerint határozatait beépítsük lelki életünkbe, pasztorációs életünkbe és az egész magyar egyház életébe. De, papok és hívek, ismerjük-e ezeket a szövegeket? Ott van-e napi olvasmányaink között? Sőt, ott van-e egy-egy része napi lelkiismeret-vizsgálatunkban, ahol végrehajtását számon kérjük magunktól, és a következő időre mulasztásainkat megbánjuk és felszámolásukat ígérjük, megvalósításuknak tervét kidolgozzuk?! Bárcsak! – Ott szerepel-e mind papok, mind hívek beszélgetéseiben, hogy megvitatva rátaláljanak a 25 éve felfedezett, de nálunk még nem járt, sőt meg sem épített utakra?

Nem kívánok kötetekre terjedő magyarázatokat írni, csak inkább kiragadott példákkal kedvet csinálni az újraolvasáshoz és életbe való átültetéshez.

Rendelkezés a Szent Liturgiáról. Ez volt az első. Már kezdő sorai is irányt mutatnak: „A Szent Zsinat azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a krisztusi életet a hívők között napról napra elmélyítse. Azután azokat az intézkedéseket, amelyek változásnak vannak alávetve, korunk szükségleteihez jobban alkalmazza.” A mindenkit üdvözíteni akaró Istenhez hálaadó, engesztelő, kérő áldozattal járulunk, hitet megújító tanítását hallgatjuk. A húsvéti misztérium megünneplésekor Jézus jelen van az egyházában, „különösképpen a liturgikus cselekményekben”. Jelen van a szentmiseáldozatban, mind annak a személyében, aki ezt a papi szolgálatot végzi, mind pedig az eucharisztikus színekben. Jelen van, a szakramentumokban úgy, hogy például akárki kereszttel, Krisztus maga az, aki kereszttel... Jelen van szavával, mert ő maga szól hozzánk, amikor az egyházban a Szentírást olvassák. Végül jelen van, amikor az Egyház könyörög és imádkozik, hisz Ő maga ígérte meg, „ahol ketten-hárman összejönnek az én nevemben, én köztük vagyok.” Ezt átélve, hogyan kellene igyekeznünk szentmisére! Hogyan kellene nézni a miséző papra! Hogyan kellene hallgatnunk a felolvasott írást! Hogyan kellene értékelnünk a szentségeket...! Milyen áhítat, öntudat és szolgálati szellem kellene, hogy legyen a misézőben...! – „A Krisztusban hívők a hitnek ebben a misztériumában ne csak mint kívülállók vagy mint néma nézők legyenek jelen, hanem ezt a misztériumot a szertartások és imádságok által jól megértve, a szent cselekményt tudatosan, áhítattal és tevékeny részvétellel együtt ünnepljék meg.” Járva a szentmiséket, részt véve egy-egy szentség-kiszolgáltatáson (keresztség, házasság...), sokszor nyomát sem látom a Zsinat által oly régen „előírt” kívánalom teljesedésének.

Dogmatikai Konstitúció az Egyházzal. Milyen csodálatos új kép önmagunkról. Felsorakoznak a bibliai képek: akol – nyáj – termőföld – építmény – templom – az új Jeruzsálem – anya. Krisztus misztikus teste, ahol a tagok mind fontosak, bár más és más a feladatuk... Látható és láthatatlan részei... Ha megkérdezek 100 hívőt, mi az egyház: legalább 80-90 azt válaszolja: a pápa, a püspökök és a papok. Újabban páran hozzáteszik és a szerzetesek. Hogy nem jutottak el a világi hívek egyháztagsági öntudatukra? Senki sem ébresztgeti ezt a magyar egyházban bennük? Miért klerikális még oly sok plébánia? Hogy nem veszik igénybe, hogy nem tanítják és nem vezetik be a világi híveket apostoli feladataikba? Ha ehhez hozzá veszem a Határozat a Világi Hívek Apostolkodásáról című írást, ahol részeire bontva feladat, felkészítés, küldetés, munkaterület, személy megjelöltén kidolgozva készen van. El kell csodálkoznom, hogy a térkép előttünk, s mi mégis vaktában vágunk neki a megújulás útjának. – Oly szépen mutatja be az Egyházzal szóló dekrétum a püspök szerepét, s egészíti ki a

Határozat a Püspökök Lelkipásztori Hivatásáról című irattal. Bemutattuk ezt a püspöki képet, és valóban e szerint nézik a papjaink és a hívek működését, életét? Sokszor külső politikai szempontok fontosabbak, mint a zsinat szemlélete. Pedig mind a Papi Tanács, mind a világiakból álló Pasztorális Tanács segíthetné a jobb látásban, pontosabb kormányzásban. – De kijelöli az áldozópap és a diakónus helyét is e dekrétum, kiegészítve a Határozat a Papi Szolgálatról és Életről című írással. „Az áldozópapok, mint a püspöki rend szorgos munkatársai és segítő szervei, Isten népének hivatott szolgálói, egyetlen papi testületet alkotnak a püspökükkel, bár más a rájuk bízott feladat. A hívekkel egy-egy helyi közösségben valamiképpen jelenvalóvá teszik a püspököt, akihez bizalom és segítőkészség fűzi őket, s akitől átvállalják feladatainak és gondjainak egy részét mindennapi fáradozásukkal...” „Tartsák emlékezetükben, hogy mindennapi életükkel és munkálkodásukkal megmutassák a hívőknek és hitetleneknek..., milyen az igazi papi és jópásztori szolgálat, és mindannyiuk előtt tanúskodjanak az igazságról és az életről.”

Ugyanennek a dekrétumnak a végén található a Mária-tisztelet „kátéját”. Ha jól ismernék híveink ezt a fejezetet, mennyivel kevesebb téves kép, álmisszika, és mennyivel több igazi, bibliás, elmélyült Mária-tisztelet lenne!

Most a római püspöki szinódus után is elgondolkodhatunk, milyen jól látták a papnevelés mai kérdéseit 25 évvel ezelőtt a zsinati atyák. Világosan megmutatták, hogy a hivatás ébresztéshez szükséges a keresztény közösség komoly keresztény élete, a szülők, tanítók nevelésének helyes iránya és a kegyelmet kiesdő könyörgések. Már akkor világosan bemutatták a kis- és nagyszemináriumok nevelési, tanítási elveit. Már akkor látták, hogy a mai problémákat láttatni kell: „Alaposan tárgyalják a filozófiának és az élet valódi problémáinak összefüggéseit, és azokat a kérdéseket, amelyek a növendékek értelmét foglalkoztatják...” De emellett másról sem feledkeznek meg: „A növendékek egész nevelését a lelkipásztori célkitűzés határozza meg...”

Milyen csodálatos útmegjelölés van a vallásszabadságról szóló nyilatkozatban és a belőle folyó más vallásúakkal kapcsolatos kérdések tárgyalásában. Minden merevséget felszámol, az egyházzal alkotott képet itt realizálja. Elindít a valódi ökumenikus mozgalmak és a remélhető eredmények felé. Megint csak azt kell kérdezni, hogy ismerjük-e ezeket, és eszerint rendezzük-e kapcsolatainkat? Rendeztük-e már bensőnkben és viselkedésünkben velük kapcsolatos nézőpontunkat? Ha igen, akkor tudunk majd velük együtt szeretetet gyakorolni a nélkülözők felé, akkor tudunk kiállni együtt az „egyház” és a „lelkiismereti szabadság” érdekeiben, és akkor tudunk együtt imádkozni; de azt is tudjuk, hogy az eucharisztikus közösség órája még nem érkezett el. Barátai és nem riválisai, vagy pláne nem ellenségei leszünk egymásnak.

Megújuló szerzeteseinket is megkérdezhetném, ismerik-e a Határozat a Szerzetesi Élet Korszerű Megújításáról szóló zsinati írást? Hiszen az újrakezdés igazi útja csak ez lehet. A hármas fogadalom tartalmassága, az egyházban betöltendő feladatuk iránya itt megjelölt.

A Dogmatikai Konstitúció az Isteni Kinyilatkoztatásról. Emlékszem, hogy milyen félelemmel várták e megnyilatkozás tartalmát a Bibliához értő szaktudósok. Megmerevedik-e a biblikus tudomány, vagy lehet a kinyilatkoztatás valódi igazságát kutatni és hirdetni? Ellentmond-e a kinyilatkoztató Isten és a teremtő Isten üzenete? „A szentírók szándékának kiderítése végett egyebek közt ügyelni kell az „irodalmi műfajokra” is. Szükséges továbbá, hogy a magyarázó azt az értelmet kutassa, amelyet a szent szerző ki akart fejezni és ki is fejezett a meghatározott körülmények közepette, a maga korának és kultúrájának nyelvén, az akkori irodalmi műfajok segítségével...”. Mennyivel elfogadhatóbb az isteni üzenet, ha valóban azt értjük, amit az Isten akart üzenni akkor és ma, és nem az akkori kifejezések megértése nélkül, csak a fordított szavak tartalmára hagyatkozunk. De nem feledkeznek el az atyák a Szentmagyományról sem, mint a kinyilatkoztató Isten tévedésmentes, felénk áradó üzenetéről sem. A tanítóhivatal „a Szentlélek vezetésével áhítatosan hallgatja, szentül őrzi, hűségesen

kifejti, és amit Isten kinyilatkoztatásként, hogy higgyük, elénk ad, azt a hitnek ebből az egyetlen letéteményéből meríti... annyira összetartozik és egymásra van utalva a Szenthagyomány, a Szentírás és az Egyházi Tanítóhivatal, hogy egyikük sem lehet meg a másik kettő nélkül.”

A dekrétumok első kiadása idején a Határozat az Egyház Missziós Tevékenységéről még fordításra sem kerülhetett. Pedig Jézus nagy parancsa, „elmenvén tanítsatok minden népet megkeresztelvén őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében”, a világ minden megkereszteltjének szól. Hívások, világi hívek missziókban végezhető munkái, a helyi kultúra igazi megbecsülése, értékének megőrzése, mind az új irányt, a krisztusibb és célra vezetőbb irányt jelöli meg.

1965. december 7-én írták alá a **Lelekipásztori Konstitúció az Egyház és a Mai Világ Viszonyáról** című irást. Nem hiába került ennek az aláírása a Zsinat végére. A sokféle csak emberi szempont, a hosszú tárgyalások és többszörös átdolgozás után eltűnt s megmaradt a Szentlélek üzenete a mai világban élő emberhez. Talán a gonoszlélek egyik legnagyobb vívmánya és győzelme felettünk, hogy ezt nem hirdetjük, nem kiabáljuk naponta bele a világba. Napjainkban az emberiség elbűvölten nézi saját találmányait és hatalmát, közben pedig aggasztó kérdések gyötrik: hogyan alakul a világ, mi az ember helye és szerepe a mindenségben, van-e értelme egyéni és közösségi erőfeszítéseinknek, és egyáltalán, mi a lét és az ember végső célja... Az egyház párbeszédet kezd ezekről a kérdésekről, az evangélium fényét vetíti rájuk, és az emberiség rendelkezésére bocsátja azokat a felszabadító erőket, amelyeket a Szentlélek vezetése alatt álló egyház kap alapítójától. Hogy vezetnek végig a zsinati atyák az ember szorongásán és reményén. Megmutatják az ember személyi méltóságát, értelmét, személyiségét, lelkiismeretét, szabadságát és bűnét, halálát. Már 25 évvel ezelőtt bemutatják az ateizmus gyengeségét: az ember célját ugyanis képtelen megnyugtatóan megadni. Megmutatják a közösség értékét, benne az ember felelősségét és hasznát. A munka, az emberi tevékenység értékét, de ezzel kapcsolatos értékrendet is, ami minden szociális rendezés alapja is kell, hogy legyen. De megmutatják az egyház helyét és szerepét is a mai világban, mit tud adni, miben tud segíteni. Végül az evangélium fényében megvilágítják a házasság, a kultúra, a közgazdasági élet, a politikai közösség, a béke és a nemzetek közösségének, erősítésének kérdéseit.

Több ezer püspök, sok-sok teológus és más területen dolgozó szakember és elsősorban az egyházát irányító Szentlélek munkája fekszik előttünk. A 25 évből 24-ben hivatkozhattunk szabadságunk hiányára, de ma már nincs mire hivatkoznunk, mert körülményeink Isten kegyelméből nyitottá tették lehetőségeinket. Vegyük kézbe újra a II. Vatikáni Zsinat döntéseit, és kezdjük eszerint átformálni egyházunk magyar részének teljes életét. Külső struktúráját épp úgy, mint belső lelkiségét. Az új liturgikus év újrakezdést sürget, a betlehemi Gyermekek pedig új kegyelmeket hoz. Életünkbe beépíteni, felhasználni azonban nekünk kell. Legyen a magyar hívek ajándéka az érkező Kisdednek a zsinati megújulás elkezdésének és tervszerű megvalósításának ígérete és munkálása.

Új Ember, 1990. december 23–30.

Megújulva megújítani

Szeretett jó Paptestvérek!
Kedves Zsinati Küldöttek!
Kedves jó Hívek!

Mondhatnám azt is, hogy Nagycsütörtök este van, hiszen az Oltáriszentség szerzésére emlékezünk vissza, s arra a csodálatos 2000 esztendőre, ami alatt itt él közöttünk Jézus Krisztus.

Szeretnénk levonni a következményeket a mi életünkre, az Ő ittlétével kapcsolatosan, megérteni, mit jelent az, hogy Ő az Egyházban a központ, hogy Ő az Egyházban a csúcs, s hogy együttal Ő a forrás...

Kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte, tanítványainak adta...

Kenyér... Apró kis búzaszem, elvetik, a napfényre föltör, nem akar a föld alatt maradni. A benne lévő csíra kihajt, magasba szökik, hogy hatvanszoros, százszoros termést hozzon. Először el kell hálnia ahhoz, hogy termést hozzon. Azután jön a levágás, az őrlés, jön a dagasztás, a sütés, hogy élő, éltető, életet adó kenyér legyen, hogy élet lehessen ebből az ételből, hogy munkára kész lehessen az ember, aki táplálkozik vele.

Nézem Krisztust... „A kis búzaszem” megjelenik karácsony éjszakáján... fölnövekszik... Százszoros termést ígér. Utalások vannak már csodáiban, tanításában, erre a százszoros termésre... de Őt is „kivágyják” az élők földjéről. Őt is „megörlik” a kereszten, kisütik a szenvedés tüzeiben, hogy számunkra megváltás legyen, hogy az Örök Élet Kenyere lehessen.

Kezébe vette a bort, megáldotta, odaadta tanítványainak, apostolainak...

Milyen csodálatos ez a bor! A szőlőtő, ahogy metszések kiválogatják, melyik szőlővessző maradjon, melyikből lesz majd termés... Azután jön a leszedés, a préselés, jön a forrás, amelyik megtisztítja. Nézem, ott van az ünnepi asztalon, ott van a lakodalomban, hogy vidámságot adjon, ahogy a Szentírás mondja: a bor megvidámítja az ember szívét.

Nézem Krisztust... akiről lemetszi – a kísértő – Pétert a hármastagadással (legalább is látszólag), Júdást az árulással. Szívének átverésével utolsó csepp vére is kifolyik, hogy a halálból föltámadva azután örömet hozzon, örömet adjon, és föltámadást igérjen mindnyájunk számára.

Az Eucharisztia, az Oltáriszentség... Ott az utolsó vacsorán elhangzik: Ez az én testem, mely értetek adatik. Aki ebből a kenyérből eszik, örökké él. Ezer és ezer apró kis búzaszem van abban az egyetlen falat kenyérben összepréselve, eggyé fornak, s ez az Eucharisziában Krisztus testévé változik, szentségi jelenléte lesz, s aki veszi, mind beletartozik ebbe a Krisztus-testbe, egységgé, egybeforrasztva az Egyházba, Krisztus titokzatos testébe. A föltétel csak egy, hogy akinek a számára ez életet jelent, az élő legyen, krisztusi életben élő legyen, meg legyen a húsége, küzdjön valóban a kísértéssel, és munkálkodjon Krisztus ügyéért hitvalló élettel. Vegyétek, és igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem kelyhe, mely értetek és sokakért, mindenkiért kiontatik a bűnök bocsánatára. Aki hisz bennem, annak örök élete van, aki hisz bennem, az nem hal meg örökké.

Száz és száz szőlőszemből préselik azt a bort, amelyik Krisztus parancsára, a miséző pap kezében, szavaira – Krisztus szavait ismételve – Krisztus vérévé változik. Sok-sok szőlőszem összeforrva, eggyé forrva, eggyé kovácsolódva lesz Krisztus vére. Mit jelent? – Krisztusban győzünk, hiszen Ő föltámadt.

Utolsó csepp vérét kiontotta, de életre kelt, s azt ígérte, hogy aki ezt a kenyeret eszi, ezt a bort issza, azaz az Ő testét és vérét veszi magához, az föltámad és örökké él. Elment előre, hogy helyet készítson mindazok számára, akik vele táplálkoznak. De azt is kéri, ezért a győzelemért, ezért a biztos sikerért, hogy szeressük. De elmondja: „Az szeret engem, aki megtartja parancsaimat.” Végtelen szeretetért szeretetet vár viszonzásul tőlünk. Egyházunk

csúcsa, életető forrása, napja, kincse, áldozata, üdvössége központja, mindene az Eucharisztia, az Oltáriszentség.

S most egy pillanatra eljövök az én egyházmegyéimhez, a mi egyházmegyéinkhez. Körülbelül 440.000 a megkeresztelt... De kérdezem: Hány szentmisén résztvevő van vasárnaponként? Hány áldozó van e miséken? Hány papnövendék van, aki készül arra, hogy kezébe vegye a kenyeret és a bort, és Krisztus parancsára átváltoztassa Krisztus testévé, vérévé? Hány Krisztusért valóban mindent odaadó, önmagáról egészen lemondó pap van az egyházmegyéiben?... És a megkereszteltek közül hány bér mállkozó, s még ezek közül is hány az, aki igazi világi apostollá nőtt?...

Krisztus közöttünk!... Összeforrasztani akar titokzatos testében mindannyiunkat. Mi a válasza ennek a 440.000 hívőnek?

Kérdezem: Hol a hiba? A papokban? – Túl önzők, vagy klerikálisan uralkodók? A szekularizált világban? – amely az evilág értéktelen értékeit állítja szemünk elé és nem engedi, hogy az örök dolgokra fölnezzünk, vagy egyáltalán rájuk gondoljunk. Leköt, leláncol ehhez a világhoz, csak egyre irányítja figyelmünket: mid van, miért nincs többed!?

Vagy a 40 éves üldözés? – De hát ennek már 5 éve vége. 5 év eltelt. Hol van a fölemelkedés, az újjáébredés? Hol van a hitvalló élet? – Módszereink talán túl szigorúak? Vagy éppen olyanok mint a légyfogók: ragacsosak, édeskészek, odavonzók?... de csak annyira, hogy ott odaragadva fölforduljon, meghaljon?

20 éve már, hogy a II. Vatikáni Zsinat utat mutatott. II. János Pál pápa meghirdette a harmadik évezredre fölkészülést, meghirdette az újra-evangelizálást.

Az Egyházmegyei Zsinat – amelyik itt közöttünk, a mi egyházmegyéinkben a harmadik lesz – az 1730-as években az első, 1821-ben a második, és most a harmadik – azt a célt tűzte ki maga elé, hogy megkeresi az egyházmegyei visszasságoknak, eredménytelenségeknek, visszaeséseknek az okát, hogy önbecsapás nélkül megpróbál szembenézni ezzel a jelennel, és megpróbálja megtervezni a kiutat, a megújulás eszközeit megkeresni, mégpedig úgy, hogy ez ne légvárépítés legyen, hanem alkalmazkodjon a jelen realitásához: számoljon a papok számával, korával, komolyan véve a világiak helyét és munkáját, ennek meghatározását az egyházmegyéiben.

Hatalmas munka! Három év van már legalább mögötte, amikor elkezdődött hogy hol, mint, hogyan lehet látni. A küldöttek hosszú ideje tárgyalgatnak hívekkel, egymással, s holnap reggeltől kezdve megindul majd a nagy munka: a munka-dokumentumot megnézni, ha kell átformálni, megállapítani mi a jelen és mi a jövő, és hogy lehet ezt a jövőt alakítani, hiszen Krisztus az Ő Egyházában, és benne ebben az egyházmegyéiben is életet akar, krisztusi életet, hűséget, istenszeretetet, családi fölemelkedést, tiszta erkölcsöket. Meg kell majd határoznunk a papoknak szolgáló szeretetét, igehirdetését, hogy az akár alkalmas, akár alkalmatlan – ahogy Szent Pál mondja – mégis ott legyen, de a korunk emberéhez, sőt egy-egy előttünk lévő emberhez alkalmazkodó legyen.

Meg kell találnunk a világi híveket is, hogy ne csak befogadók – ha szabad így mondanom –, ne csak tenyerüket, fülüket tartó koldusok legyenek, hanem adók legyenek, apostolok legyenek, akik megújulva Krisztusban, rajtuk keresztül a krisztusi élet továbbárad. Akiknek az életében valóban csúcs is és forrás is lesz az Eucharisztia. És ebben a Jézusban összeforrvan és összefonódva vele, mintegy Krisztus keze, szája, füle, lába, szíve lesznek, akik az emberek között járva, majd Krisztust mutatják szeretetükkel éppúgy, mint szavukkal, cselekedeteikkel, vagy imádságukkal, példamutató életükkel.

Nem véletlenül mondtuk ki: Megújulva megújítani. Ez lenne a célunk: Látni saját magunkat és megújulni, és a megújulásunkon keresztül elvinni a megújítást a többiek, minden megkeresztelt ember felé, s hiszem, hogy ez nem csak az egyházmegyének hívői, katolikusai számára lesz majd eredményt mutató, hanem az egész itt élő társadalom számára, s az emberek,

erkölcsökben megújulva becsületesebbé, igazmondóbbakká, őszintébben dolgozó munkásokká, egymást szeretőbb emberekké válnak. Ebben szeretnénk megújulni és megújítani.

Ezekkel a gondolatokkal nyitom meg az egyházmegyei zsinatot és szeretném ennek a hétnek a munkáját minden itt lévő és az Egyházmegyében bárhol élő hívő komolyan vennie és imájával kísérené azoknak a munkáját, akik jelen lesznek, s akik próbálnak őszinték lenni önmagukhoz, és őszinték lenni az Isten előtt a múlt és a jelen nézésében éppúgy, mint a jövő megtervezésében.

Imádkozzunk ennek a zsinatnak a sikeréért, hiszen mindnyájunk mélyebb lelki élete, szorosabb Isten-kapcsolata, és nagyobb, biztosabb Isten felé való szeretet-áradása lesz majd ennek az egésznek a gyümölcse.

Adja Isten, hogy így is legyen.

1995. június 18.

Előkészület a harmadik évezredre

Szentatyánk, II. János Pál pápa sürget bennünket, hogy jól készüljünk fel az évezred fordulóra, Jézus születésének kétezredik jubileumára. Azt várja tőlünk, hogy hitben és szeretetben megújulva kezdjük el az új évezredet. Előző évben már, kívánsága szerint, meghirdettem a bűnbánattartást, mint a keresztség után, újjászületésünk megismételhető újrakezdését. Remélem minden hívünk megtisztította lelkét és a bűnbánat szentségében kapott kegyelmekkel el is kezdte a bűn elleni harcot önmagával, rosszra hajló természetével.

Az eljövendő három évben hitünk felfrissítését és elmélyítését szeretnénk elérni, a sokszor hallott újraevangelizációt saját életünkben. Ehhez a munkához, ma, advent első vasárnapján, ünnepélyesen megnyitom egyházmegyénkben, Szegeden, a jezsuiták templomában, e készületi időt.

Az első évben szítsuk fel hitünket Jézus Krisztusban. Az evangéliumok szorgosan beszámolnak és elénk tárják azt, amit az ősegyház igehirdetésében tanított. Ne csak a templomban a szentmiséken hallgassuk figyelemmel ezek felolvasását, hanem otthonainkban is vegyük kézbe és olvassuk ezeket az isteni üzeneteket.

Ma talán a végével kezdeném: „Amint merőn nézték (az apostolok) hogyan emelkedik az égbe (Jézus), egyszerre két férfi temett mellettük fehér ruhába öltözve és megszólította őket: „Galileai férfiak! Mit álltok itt égre emelt tekintettel? Ez a Jézus, aki közületek az égbe emelkedett, úgy jön el ismét, amint szemetek láttára a mennybe ment”. Eljön ítélni eleveneket és holtakat. Máshol Ő mondja: „Ne legyen nyugtalan a szívetek! Higgyetek az Istenben és bennem is higgyetek. Atyám házában sok hely van, azért megyek el, hogy helyet készítssek nektek... újra eljövök és magammal viszlek titeket, hogy ti is ott legyetek, ahol én vagyok.”

Fel kell elevenítenünk hitünket Benne, akit az Atya küldött hozzánk. Gábor angyal világosan beszél Máriához: „A Szentlélek száll rád s a Magasságos ereje borít be árnyékával. Ezért a születendő Szentet is az Isten Fiának fogják hívni...” Ő jött le hozzánk, hogy maga vezessen fel minket az Ő és a mi Atyánkhoz a mennybe. Ő saját vérével, életének feláldozásával engesztelte ki az Istent, hogy otthonunk lehessen az Isten országa, hogy haza mehessünk, mi, a tékozló fiúk, az irgalmas Atyánkhoz és Fia engesztelő áldozatáért valóban irgalomra leljük Nála.

Melyik az az út, amelyiken nyomába lépve hazatalálhatunk? Ő maga mondta: „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet!” Ki hát ez az Út? Mik a bemutatott irányok, kitaposott ösvények, amelyeken haladt előttünk?

Azt írja a Szentírás, Jézus világba lépésekor: „Jövök Atyám, hogy teljesítem akaratodat”. Tanítómunkája közben megjegyzi: „Az az én eledelem, hogy mennyei Atyám akaratát teljesítem.” És a nagy pillanatban, amikor kereszthalálának előkészületénél emberileg szeretne

megszabadulni az eljövendő szenvedéstől, mondja: „Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem e pohár, de azért ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd Atyám!” – vérverejtékezve is így dönt. Hányszor imádkozik és beszél meg az Úrral, hogy mit kíván tőle, mi a feladata, mit kell tennie éppen most. Az út tehát számunkra is először az imádságos megbeszélés, azután a mindvégig állhatatos megtevése annak, amit az Isten elvár tőlünk. Nem így vállalták az apostolok a fáradságos tanítómunkát, sőt a vértanú halált is? Nem így vállalta Kalkuttai Teréz anya a szegények szolgálatát? Nem így hozzák meg napi áldozatukat a keresztény nagycsaládosok? És lehetne tovább sorolni...

Jézus Útja a szegények, betegek között vitt el és példát mutatott, hogy nem mehetünk el mellettük érzéketlenül. Vágyakozó, elesettségükben segítséget kérő tekintetük, bizalmuk elég volt, hogy még csodával is segítsen rajtuk. Ötezer éhes ember a pusztában kenyeret és halat kap tőle, pedig csak öt kenyere és két haluk van. Nincs emberem, aki levigyen a vízbe, hogy gyógyulást nyerjek – panaszkodik a víz partján a 38 éve beteg. Jézus visszaadja egészségét. Nyomába lépnek a szegényeken, betegeken segítők ezrei, százezrei. Szent Lőrinc diakónus is a prefektus parancsára, hogy hozza elé az egyház kincseit, nem az arany ezüst kelyheket viszi oda, hanem a szegényeket, betegeket. Tüzes rostélyra is kerül érte. De Krisztus példájára így értékelték mindig őket. Ha az Ő útját akarjuk keresni és célba jutni, a felebaráti szeretet tetteit kell naponta tennünk. Az ítéleten is csak azok jutnak az üdvözültek közé, akik a szenvedő emberben felismerik Jézust: Éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok, beteg voltam és meglátogattatok... ismerjük.

Talán még egy tulajdonságában figyeljük meg: Legyőzte önzését. Az éhes Krisztust megkísérti a sátán: tedd, hogy a kövek kenyerekké legyenek, s ehetsz... vesd le magad innen a templom ormáról, majd magasztalnak, neked adom a világ minden kincsét, csak imádj engem... S Jézus meg nem inog. Tudja, hogy a többiekért, a közösségért jött és értük él, nem önmagáért, értük vállalja még a halált is. Betér ugyan a gazdagok asztalához, de csak azért, hogy a megtérésüket előkészítse, mint Zakeusnál, vagy Mária Magdolna esetében. Nem lázong, mint a mennydörgés fiai, a két apostola, hogy nem fogadják be őket éjszakára. Amint születésekor a betlehemi barlang elég volt, most, ha a rókáknak odújuk is vannak az ember fiának nincs hova lehajtania fejét, nem igényel különleges elbánást magának. Hogy kellene nekünk is sokszor elgondolkoznunk, hogy önzésünkből kivetkőzzünk és szerény egyszerűséggel tudjunk örülni mindannak, amink megvan, hogy életünket fenntarthassuk és tudatosítsuk: Istenért és az embertestvérekért kell élnem és hasznosítanom magam.

Napjaink példaképei itt vannak előttünk: Vajon II. János Pál pápa imádságosan nem keresi, hogy mit vár tőle Isten!? Nem látogatja végig a világot, hogy hitet ébresszen!? Nem írja sorozatban pásztorleveleit, hogy meglátott kötelességét teljesítve szolgálja embertestvéreit?! – Kalkuttai Teréz anya öregen, betegen is nem tesz meg mindent a szegényekért, betegekért, éhezőkért, haldoklókért?! – Hányan nem tagadták meg hitüket az elmúlt pár évtizedben azért, hogy jobb állásuk, több pénzük legyen és lettek sokan szegények, meghurcoltak, de önzésüket legyőzve, hűségesek maradtak hitükhöz, egyházukhoz, Krisztushoz.

Testvérek! Ebben a liturgikus évben nézzük hát Krisztust, tanuljunk tőle úgy élni, hogy jól felkészülve érkezzünk meg az ezredfordulóhoz is, földi életünk örök életbe átvivő ítéletéhez is.

1996. augusztus

A katolikus sajtó hangja

A magyar katolikus újságírók megbeszélésére voltam hivatalos pár hete. A témát már régebben én ajánlottam, mondván, hogy jó lenne ha megtárgyalnák: Hogy kezelje a katolikus újság az egyházban meg-megjelenő válságot, válságként megjelenő ügyet, tanítást.

Röviden összefoglalva, azt mondtam, hogy a katolikus újságíró számoljon be mindenről, ami az egyházban érték vagy épp az értéke kétséges, hiszen a világi lapok úgyis előhozzák és eljut a hívekhez. De e közléssel együtt számoljon be az egyház „hivatalos” tanításáról, állásfoglalásáról is. A kettőt együtt kell lehozni, és pontos felvilágosítást adni, hogy a hívó valóban a katolikus tanítás (dogma, morális, társadalmi tanítás, egyházjog, liturgia) előírásai szerint tudjon látni. Nagyon veszélyes lenne tényközlést kommentárral irányítani. A tény után „névvel” megjelölve adhat persze kommentálást, de a tényközléstől elkülönítve. Teológiai szaklapok tárgyalják a hittudósok feltételezett tudományos haladását, új irányát, de ez ne jelenjen meg úgy, mint az Egyház tanítása, ha még a Tanító Hivatal nem foglalt állást az adott kérdésben. Bár az újabb és újabb kor új kérdéseket vet fel, amit a teológusoknak kutatni kell, de a felfedezés elfogadása az egész Egyház Tanító Hivatalának a dolga, még akkor is, ha az új „felfedezés” elfogadásában várat magára. Erkölcsi vagy egyházfegyelmi kérdésekben pedig, ha megjelennek cikkek, ne forradalmat szítsanak, hanem segítsék elő akár az előjárók elgondolkozását, vélemény-formálását, és segítsék elő állásfoglalásukat, megnyilatkozásukat. Arra is figyelniük kell, hogy amit a világban egy-két püspök felvet, amiben véleményét közli, még nem az egész Egyház tanítása!

Vigyázni kell a közlőnek, ne tulajdonítson nagyobb súlyt az előbbieknél, mint amit az Egyház életében érnek. Ezek még nem az Egyház tanításai. Ugyanígy egy-egy teológusé se. – Talán a teológus kifejezéssel is jobb lenne takarékoskodniuk. Karl Rahner teológus, de az az X. Y., aki a hittudományi főiskolát vagy az egyetem teológiai fakultását elvégezte, még nem Karl Rahner!

Mint annyi másban, a tömegkommunikáció kérdéseiben is érdemes a Szentlélektől vezetett II. Vatikáni zsinat határozataiba (Inter mirifica) beleolvasni és bennük eligazítást találni a katolikus sajtóban dolgozóknak. Nézzünk a témához szóló egy pár példát:

(3.) A katolikus egyházat belső kényszer készíti az evangélium hirdetésére: Krisztus Urunk ugyanis azért alapította, hogy elvigye minden emberhez az üdvösséget. Feladatának tartja tehát, hogy a tömegkommunikációs eszközökkel is továbbítsa az üdvösség jó hírét, és hogy megtanítsa az embereket azok helyes használatára. ...

Egyébként pedig elsősorban a világi hívőknek kell emberies és krisztusi szellemmel megtölteniük ezeket a találmányokat, melyek csak így felelnek majd meg teljesen az emberiség nagy várakozásának és Isten elgondolásának.

(4.) A tömegkommunikációs eszközök helyes használata feltétlenül megköveteli az erkölcsi rend törvényeinek ismeretét és azoknak lelkiismeretes érvényesítését ezen a területen is. Tekintetbe kell venni azt az anyagot, amelyet az egyes eszközök természetüknek megfelelően közvetítenek, de a körülményeket is, vagyis a célt, a személyeket, a helyet, az időpontot és minden mást, aminek szerepe van a kommunikáció létrejöttében, mert annak erkölcsi megítélését módosíthatják. Ide tartozik az egyes eszközök sajátos hatásmódja is, amely olyan lebilincselő is lehet, hogy az emberek, főként ha nincsenek rá felkészülve, alig képesek tudatosítani, úrrá lenni felette, vagy ha úgy adódik, elutasítani maguktól.

(5.) Különösképpen szükséges, hogy az összes érdekelt helyes lelkiismeretet alakítsanak ki magukban a tömegkommunikációs eszközök dolgában, főleg azokkal a kérdésekkel kapcsolatban, amelyeket napjainkban élénken vitatnak.

Az első ilyen téma az úgynevezett információnak, a hírek szerzésének és továbbadásának kérdése. Nyilvánvaló, hogy az információ igen hasznos, sőt nélkülözhetetlen a mai társadalom fejlettsége és tagjainak egyre szorosabbá váló kapcsolata miatt. Ha az eseményeket és tényeket gyorsan hozzák nyilvánosságra, az egyes emberek teljesebb és összefüggőbb képet kaphatnak róluk, így eredményesebb lehet tevékenységük a közjó érdekében és valamennyien jobban

járuhatnak hozzá az egész társadalom jólétéhez és fejlődéséhez. A társadalomnak tehát megvan a joga, hogy információt kapjon mindarról, amit az embereknek – mégpedig kinek-kinek körülményei szerint – akár mint egyéneknek, akár mint egyes csoportok tagjainak, hasznos tudniuk. Ennek a jognak a helyes gyakorlása megköveteli, hogy a közlés tartalma mindig igaz és – az igazságosság meg a szeretet sérelme nélkül – teljes legyen. A közlés módja feleljen meg a tisztesség és méltányosság kívánalmainak, vagyis tartsa tiszteletben az erkölcsi szabályokat, az emberek törvényes jogait és személyi méltóságát, mind a hírek szerzésében, mind azok közzétételében; nem minden tudás használ ugyanis, „a szeretet viszont épít” (1 Kor 8,1).

(7.) (...) A rossz bemutatása is alkalmazkodjék azonban az erkölcsi törvényekhez, nehogy a lelkeknek inkább kárára, mint hasznára legyen, főként ha olyan dolgokról van szó, amelyek könnyen helytelen vágyakra ösztönöznék az eredeti bűntől megsebzett embert.

(8.) (Ezért) azon legyen a tömegkommunikációs eszközök felhasználásával is, hogy helyes közvélemény alakuljon ki, minél szélesebb körben.

(14) Szellemük egyértelműen olyan legyen, hogy az egyes kérdésekre nézve a természetjoggal, a katolikus tanítással és erkölccsel megegyező felfogást tudjanak kialakítani, táplálni és terjeszteni, az egyház életével kapcsolatos eseményekben pedig közöljék és értelmezzék helyesen. A hívek figyelmét fel kell hívni arra, hogy milyen szükséges a katolikus sajtó olvasása és terjesztése; ennek irányításával tudnak ugyanis az emberek katolikus módon megítélni minden eseményt.

Milyen szépen foglalta össze a problémákat és ezek sajtóbeli feltárlását és megoldását az a pár ezer zsinati atya. Fontos a katolikus sajtó, szükséges a katolikus szellemű újságíró, lényeges a napra kész tájékoztatás, ha az a lap jellege szerint valóban keresztény és fontos, hogy ezeket a sajtótermékeket megvegyék és olvassák az emberek, hívők és azok is, akik még nem hívők, de szeretnének katolikus szemmel látni.

Minden hívő formálhat a megjelenő lapokon. Hogyan? Nem csak azzal, hogy olvassa, de az olvasottakról dicsérő, vagy elmarasztaló véleményét az írókhoz eljuttatja (megírja, telefonon elmondja...). – Maguk a cikkek írói is, akkor lesznek olvashatók, ha valóban megismerik azokat, akiknek írnak, nem csak nevüket, hanem gondolkozásmódjukat is, életvitelüket is, hitismeretüket és annak hiányosságait is, a leírtakról alkotott véleményüket is.

Bárcsak valóban minden erkölcsi és anyagi áldozatot meghozna minden megkeresztelt embertestvérünk az igazi katolikus sajtóért.

1996. november 24.

Egység a sokféleségben

Csodálatos a nyári rét. Zöld alap, s rajta, benne ezer és ezer virág. Az egyik pirinyó, alig látszik, de mégis kivirít a zöldből, a másik nagyobb és egész más színe van, de maga a millió fűszál is más nagyságú, más még a zöldsége is. A szemünk végig simítja és a felvett ingereket feldolgozva az értelem kimondja: csodaszép. Emberi kéz és haszonszerzés ültethet egész holdnyi piros tulipánt, mind egyszínű, majdnem egyforma magas, elég sok pénzt is adhatnak érte, mégsem cserélném el a nyári rét látványával.

Tudósok vitáznak, politikusok üléseznek, tanárok tárgyalnak, mind más, más oldalról közelíti meg, más szempontból látja a felvetett kérdést, és csak e több szemmel látás hozhatja meg a mind teljesebb látást, az igazság sokoldalú birtoklását. Csak Isten az, aki végtelen, a teremtmény véges, a véges pedig lehet hasonló, de nem pontosan azonos.

Hatalmas zöld mező sokvirágos képét idézi fel bennem az Egyház sok-sok millió megkereszteltjével. Mind más. Kívülről is, az egyik fekete, a másik sárga, nagy része fehér... Belülről is: hiszen van az erényekben hős, van botladozó is, bűnös is. A hit birtoklása szerint is van, aki a kinyilatkoztatás teljességét ismeri is, vallja is, van olyan is, akinek nem volt módja megismerkednie az egészszel, mert olyan körülmények között nőtt fel, így tanították, van, akit a teljéstől elvonzott egy-egy részizagságot színesebben bemutató közösség... Igen, a közösségek sok-sok száza szerint is mily mások lehetnek az ide-oda tartozók: szemlélődő szerzetes vagy egyházközségi képviselő, az egyik ifjúsági kisközösség tagja vagy nagy, sok országban megtalálható mozgalom egyike... A világot beterítő egyházrét csodaszép, ha minden virága virít, vagyis az, aki. Virulása, mert az ember szabad akarattal rendelkezik, vonzhat mást, a tökéletesebb felé segíthet a példájával, megtérésre indíthat a saját szentségével. Nem fátummal predestinált egyik sem, élő, változni képes, cél felé növesre meghívott mind. De maga kell, hogy eldöntse, ki akar lenni. Milyen csúnya a napégette rét, talán még visszataszítóbb a tűz égette üszkös, csupasz földdarab. Az egyházban maradvá, tápláló talaján, isteni harmatát felhasználva ilyen csupaszok, kiégettek nem lehetünk. Hit nélkül, életcél nélkül, krisztusi erkölcs nélkül csak torzói vagyunk e rétnak.

Ha ezt a sokféleséget látom, akkor emberi, véges, önzésre hajló természetemet, uniformizálni akaró vágyaimat, saját méretem szerint mérő értékszemplételemet fel kell adnom. Isten szemével kell nézmem e csodálatos rét-sokféleséget. El kell fogadnom mindet e rét virágai közül, irigység nélkül is, leértékelő megvetés nélkül is. El kell fogadnom hivatásomat, hogy saját szépségemmel kívántassam meg hitéletemet, és így serkentsek követésemre másokat, mint ahogy én követem a Mestert. Egyiket sem becsapva, egyiket sem kényszerítve, de igaz tanúságtétellel igaz utat mutatva, szíves szeretettel a magam értékelte közösségbe hívva, befogadva, szeretve. Aki keresi az igazságot, az mind jobban közelebb jut ahhoz. Aki éli is az igazságot, az, mind több jó szándékút oda is vonz. Így a laza, de egymást megbecsülő egység, mind szorosabb egységgé érlelődik. Lehet, hogy nehéz még a hitegység, de meg kell lennie a SZERETET EGYSÉGÉNEK!

2. fejezet: Példaképeink, emlékeink, ünnepeink

Példaképeink a magyar szentek

Gyakran megfigyelhetjük, ha sportolót, művészt, színészt faggatnak a riporterek, hogy megkérdezik: „Ki a példaképe?” Nagy, eredményes, befutott embert szoktak emlegetni. Kisiskolás, meg középiskolás fiatalok is nem egyszer egy-egy énekest, színészt tartanak példaképüknek. Valóban elég-e egy kis taps, egy-két sport-teljesítmény ahhoz, hogy mi is vágyakozzunk hasonlóknak lenni? Ha életünk csak e világi kibontakozását nézzük is, többnyire kevés az ő példájuk, hát még ha a túlsó partokra is figyelünk!

Itt is segítségünkre jön az Egyház. Bemutat embereket, akik élete Isten előtt is kipróbált, értékes élet volt. Őket állítja szemünk elé, hogy közöttük válogatva, vagy kiváló életük egy-egy részét a magunk életébe átmásolva, tökéletes lehessen a mi életünk is. Ezek a szentek. Szent Pál írja: „Legyetek követőim, mint ahogy én Krisztus követője vagyok.” Nekünk magyaroknak különösen is nagy szerencsénk van, mert népünk megtérésének kezdetén ott ragyognak a szent magyar példaképek.

Milyen nagyszerű karriert csinálhatott volna IV. Béla leánya, Margit. A tatárdúlás után az ország romjaiból történő felépítéséhez nem a szomszédos királyok kezét és országát tartotta fontosnak, hanem az imádságot és önmegtágadást. Mikor Béla és fia István szemben álltak egymással és így tovább nehezedett volna az ország sorsa, magához kérte őket és Isten kegyelmi erejévé kibékítette őket. Igaz, naponta órákat töltött imádságban és alázattal leborulva kérte Isten segítségét népének. Önmegtágadó és imádságos élete nélkül elkényeztetett királylány lehetett volna, de nem népünk engesztelő jótevője.

De nézhetem Szent Imrét is. Igaz, édesapja is szent, aki a maga példájával, tanító szavával, felelős munkájával be is mutatta az igazi keresztény jellemet és édesanyja, boldog Gizella is figyelmes szeretetével, anyai oltalmával és szigorával formálta igaz kereszténnyé. Szülei már azt is jól megválogatták, hogy ki tanítsa és igazi nevelőt, tudóst és szentet találtak, Szent Gellért bencés szerzetest, a későbbi csanádi püspököt és első magyar vértanút. A példa és tanítás átjárta szívét-lelkét, kiváló példa a fegyelmezettségben, a szenvedélyek feletti uralkodni tudásban. Fiatalon is szentté ért. Igaz, őt is ott találjuk az oltár előtt éjszakákat átímádkozva. Hite, szeretete, önfegyelme, életcélja, hazaszeretete, tanulékonysága, felelősségtudata, becsületessége ott ragyog minden magyar előtt.

Az előbb említett szent István milyen pogány világban nő fel igazi kereszténnyé. Édesapjától becsületet ugyan tanult, de kereszténységet nem túl sokat. Despota is lehetne, de az ország szolgálója lesz. Hagyhatná a maga útján az ország sorsát, de tudja, hogy e nép sorsa, jövője az ő kezében van, szembe néz minden nehézséggel, és jó úton indítja el népét. A keresztjei súlya alatt sem lesz Isten elleni lázadóvá, hanem Istentől erőt kérő szentté. Országát Mária oltalmába ajánlva, tudja, hogy a jövőt biztosítja. Nem lehet olyan magyar, aki az ő életét szemlélve ne érezné át felelősségét népéért, családjáért, ne tenne meg mindent övéért is, egyházáért is.

A mai, gondokkal küzdő világban, az elszegényedett emberek felé is találunk eszményképet a magyar szentek között. Szent Erzsébet hazulról vitte eljövendő férje udvarába a szegények iránti segítő szeretetét. Wartburg várában talált is elég rászorulót. S bár anyósa, meg a többiek is nem jó szemmel nézték adakozását, ő nem szűnt meg Jézust szolgálni a szegényekben. Érzékeny lelke sarkallta, s ő engedett az evangéliumban megismert igazságok életre váltása szeretet-kényszerének. S amikor férje halála után özvegyen kidobják otthonából, és még akiken segített, azok sem fogadják be, akkor örül, hogy a betlehemi Gyermekekhez hasonlít, szállástalan.

Megy a templomba és hálaéneket, Te Deum-ot zenget. Segít, ha tud, tűr, ha kell, de mindkettőt megbeszéli Istennel és Tőle vár és kap erőt.

Batthyány-Strattmann László, akinek boldoggá avatása elindult, nem e szent magyaroktól tanult Istent és embert szeretni? Apor Vilmos győri püspök, nem e magyar szentektől tanult áldozattá válni, hogy másokat megmenten? Fiataljaink nem Margittól és Imrétől tanultak imádkozni, és tisztán élni? Munkás ifjaink nem láthatták és tanulhatták meg Istvántól a felelősségteljes feladat végrehajtást? A betegek, öregek, szegények, gyerekek közt segítőkész ápolók, gondozók nem Erzsébettől leshetik el a legtisztább és minden áldozatra kész felebaráti szeretetet?

A magyar szentek ma is beszédesek! Nagyobb célt és biztosabb földi és örök jövőt mutatnak fel előttünk, mint az esetleg példaképekül választott popsztárok vagy sportolók. Érdeemes lenne áttanulmányozni életüket, összehasonlítani a mienkkel és olyan hitet, szeretetet gyakorolni, mint amit ők bemutattak!

Szent Gellért hazatér

Nagy ünnepre készül Szeged. S gondolom, vele együtt minden Szent Gellértnek szentelt templom, sőt az egész magyar egyház. Az ősi Csanád egyházmegye hazavárja első püspökének, Szent Gellértnek ereklyéjét. Cé Marko velencei bíboros pátriárka maga hozza el Szegedre szeptember 20-án a kért ereklyét. Nagy vágy és buzgó kérések sora előzte meg e szép ünnepet. Hála Istennek és a velencei főpapnak, hogy sikerül.

A magyarok sokat köszönhetnek Szent Gellért püspök vértanúnak. Feladta a magyarokért tervét, hogy a Szentföldre zarándokoljon, és otthagya hazáját is, hiszen életében nem tért vissza soha többé Velencébe a Szent György-szigetre. Nagy buzgóságban és igaz tudományban nevelte István trón-várományosát, Imrét. Szentet faragott belőle. Nem rajta múlt, hogy Szent Imre nem tudta a trónon is gyümölcsöztetni, amit Gellértől tanult.

Bakonybéli magányában az imádság mellett ott volt a tolla, nagy tudását a könyvével, vagy könyveivel nyújtotta át kortársainak. A De liberationes c. kötete, ami megmaradt, és amit ismerünk, bármelyik mai egyházi írónak is díszére válna. Csak pár sort: „...egyrészt a Szentírásból szerzi meg az ember az üdvösség ismeretét, másrészt pedig maga a Szentírás mindazokat, akik hisznek, és aszerint cselekszenek, el is vezeti az örök életre. A Szentírás a múltat változtatás nélkül írja le, a jelent meg jobban megmutatja, mint ahogy azt látni lehet, a jövőt pedig már mint megtörténtet mondja el. A szentírás minden lapjáról az igazság szól, minden lapján az isteni erő tündöklöklik, és minden lapja a jövőt tárja fel az emberi szem előtt... A Szentírás egészen világosan tanítja, hogy az Isten mindenütt jelen van, így mondja a zsoltáros:

„Hová mehetnék lelked elől,

Hová menekülhetnék színed elől,

Ha felszállok az égbe, Te ott vagy,

Ha leszállok az alvilágba, jelen vagy” (Zsolt. 138,7-8) és így tovább, amint benne van a Szentírásban az Ő nagyságáról. A Szentírás minden egyes felolvasása nem üresen elhangzó szó, és nem is késlekedik annak megvalósításában, amit ígér, mert akik engedelmeskednek neki, azoknak meghozza az örök üdvösséget.

Csanádi püspöki működése pedig megalapozta a Tisza–Maros-környék magyarjainak jövőjét és hitét. Lelkes beszédei, térítő útjai, látogatásai, a magyar kultúra iránti fogékony szeretete, az akkor Európa-szerte ismert iskolája, ahol papok, szerzetesek sőt magyar és külföldi vezetők gyermekei nevelkedtek, meghatározták e vidék erkölcsiségét.

Országos ügyekben való szót emelése, István alatt is, még inkább annak halála után a 40 évig trónért harcoló epigonok között nem kis mértékben jó irányba segítette a nemzetet. Vére is a mai Gellérthegynél épp ennek a magyarságnak a hitéért és jövőjéért hullott.

A mai világfelfordulásban, országunknak a szabad jövő keresésében, azt hiszem, jókor jön haza, és figyelmeztet utat mutatva a hithűsége, a keresztény türelemre, a felebaráti szeretetre, a nemzet minden lakójának összefogására, egységére. Ő nagyon tudja, hogy ezer év óta hányan akarták már ennek az országnak pusztulását, de épp Ő segítette Szent Istvánt, hogy a mindenkori Védelmezőt biztosítsa, amikor a hagyomány szerint biztatta, nevezze a szent Szület a Magyarok Nagyasszonyának és ajánlja fel Neki a koronáját, országát. Milyen jó lenne, ha hazajövetelével tanítása újra szemünk előtt lebegne, és életünket irányítaná!

Óh Szent Gellért püspök!
 Áldd meg országunkat,
 Mi magyar hazánkat
 És szent egyházunkat.
 Közbenjárásodban bőven legyen részünk,
 Isten irgalmába ajánld fel nemzetünk.
 (1900-ik évi zarándoklat márványtáblájáról)

A kisebbség védelme

Kedves „Tanulók”! Kedves Apor Püspöktől Tanulók!

Azt hiszem, lehet tőle tanulni és ezt szeretném elősegíteni.

A papírjaim csak arra valók, hogy eredeti szövegből, a naplójából, életéből, életrajzából hitelesen tudjak szólni.

Ez a hiteles szöveg tulajdonképpen egyirányú lenne: A kisebbség védelme.

Ez persze nagyon tág dolog. Lehetne arról beszélni, hogy hogyan védte a deportáltakat... de nem csak erről szeretnék szólni. Hogyan indul el?

Káplán korában, amikor a gyomai plébános átmegy Gyulára, nagyon megjegyzi egyik mondatát. Naplójába is beírja ezt a mondatot, amit tőle tanult, elvnek saját maga számára: Politikába pap csak akkor avatkozzék be, ha egyházi dologról van szó. Ő pártkülönbség nélkül azon férfiakat támogatja, akik az egyház céljaira alkalmasabbak.

Ugyancsak káplán korában, amikor Széchenyi püspök Prohászkaról szól, ezt ő szintén följegyezi, és Prohászka földreformmal kapcsolatos elgondolásait megpróbálja meg is valósítani. Ha most rátérek az üldözöttek, az elnyomottak védelmével kapcsolatos témára, akkor ott van mindjárt a román megszállás ideje.

Amikor a Direktórium 1919-ben elindítja az egyházzal kapcsolatos dolgokat, akkor ő nagyon határozottan és keményen kiáll: Mi a vallást védjük – hiába vádolják őket, mármint a plébánost és a káplánját –, a vallásoktatásnak az iskolából való kitiltása ellen végsőkig védekezünk; ezt, azt hiszem, nem politikának, hanem lelkipásztori kötelességnek fogja minősíteni a Direktórium is.

Amikor a román megszállás jön és hívei közül nem egyet elvisznek, akkor elkezdi tiltakozni ott helyben, aztán tovább, tovább... Eljut egészen Bukarestig, a királynőig. S hogy milyen sikeres a tiltakozása, a közbenjárása, az abból is látszik, hogy az elfogottak előbb érkeznek haza, mint ő, a plébános Bukarestből.

Egy másik irányba is szeretném elvinni a gondolatainkat, még gyulai plébánosi idejéből, a Trianon bekövetkezése utáni dolgokról. Nagyon fontosnak érzem ezt ma különösen is hangsúlyozni.

Mi ez? – Az a fajta ráérzés, hogy mi minden ment tönkre Gyulán, és ki mindenkin kell segítenie. Nem ő maga akart egyedül segíteni, hanem megszervezni a lehetőséget azoknak, akik segíteni tudnak.

Nem akarok itt adatokat hozni, hogy mennyi kisbirtokos, és mennyi szegény ember lett éppen ott a határ mellett... hogy az iparos társadalomnak, a kézműveseknek a helyzete mennyire összezsugorodott, hogy a lehetőségeik mennyire lecsökkentek... vagy éppen a háború utáni gyors építkezést követően, a Gyulán nagyon híres kőműves- és ácsmestereknek a munkalehetősége hogyan szorult össze Trianon miatt, hiszen az egész országba, vagy legalábbis az ország nagy részébe eljártak Gyuláról ezek a kőművesek és ácsok.

Amikor ezt látja, akkor elindul Gyulán a Szociális Missziós Társulattal. Megpróbálja tehát azt a szervet megkeresni, amelyik az ő segítségével összefogja a katolikus nőket. És a katolikus nőmozgalmon keresztül megpróbálja az anyagiakat előteremteni gyűjtésekkel, egyebekkel, s mindazt, amit szeretne megvalósítani az övéinek javára.

A mozgalmat életben tartja, lelkesíti, irányítja, s ezzel az irányítással határt szab, hogy visszaélések ne legyenek, de állandó mozgásban tartja, nem hagyja, hogy csak egy föllángolás, pillanatnyi lelkesedés legyen.

Amikor a Wenckheim árvaház csődbejutóban van, akkor meghívja a szaléziákat, hogy vegyék át és irányítsák.

Megindul a másik nagy segítő irány, amikor ferencrendi szegénygondozó nővérek felé fordul, akik az ún. Egri norma rendszerével megkezdik a munkájukat: a segélyre szorulókat megmaradnak családjuk, vagy hozzátartozóik körében, és az erre a célra rendelt nővérek és diakonisszák ott keresik fel őket, és a társadalom által hozzájuk juttatott segélyből támogatják.

Egyes egyedül az egyházi, a hatósági és a társadalmi jóléti intézmények harmonikus együttműködése által remélhető ma is az egyik legnehezebb szociális problémának a megoldása: a munka- és keresetképtelen szegényeknek az emberi méltóság piederstáljára való visszahelyezése, ezzel a bizonytalanság és a rendszertelenség kiiktatása, s a segélyezés túlbürokratikus voltának megszüntetése.

Tehát egyházi, hatósági és társadalmi intézmények harmonikus együttműködése... Szeretném ma ezt a hármat újra egymás mellé állítani.

Ma megint ugyanaz a probléma, érdemes tehát azt az összefogást látni, amivel ő ezt a hármat össze tudja kapcsolni, legalábbis Gyulán... s amivel elindítja azt, hogy a munkanélküli az valóban megmarad embernek, megmarad emberi méltóságában és nem kell neki kukáznia, nyomorognia, mert van, aki gondoskodik róla, de nem teremt olyan helyzetet, hogy az ilyen ember kap egy bizonyos segélyt és mellette nagyon jól tud még keresni.

Megvan tehát az a ráérzés, hogy ezek valóban rászorultak..., megvan a társadalom együttérzésének az elindítása, ugyanakkor ezen a területen a munka összehangolása is.

Az Egri normát korunk szociális jótékonykodásával szemben érkezett és most már nyíltan bevallott elégedetlenség szülte.

Nem volt könnyű ráérezni arra, hogy ezek az utak mennyire kétségesek, hiszen emberi jóindulatra épülnek, és milyen nagyszerűek, mert az emberi jóindulat mindig felszínre hozható ott, ahol igazi szükség van és ezt az igazi szükségét igazán megvallják és igazán be is mutatják.

Jól emlékszem arra, amikor a menekültek elindultak a román határon végestelen végig a romániai forradalom idején. Kétharmada kb. az enyéem volt az átjövő menekülteknek..., hogy mennyire észrevették az emberek az Erdélyből jövőknél a szükségét, és mennyire tudták, hogy hol, s miként lehet segíteni...! Én nem azt mondom, hogy ez évtizedeken át folyamatosan kiaknázható, de ha valahol igazi szükség van és ezt föltárják, az emberek jórésze kész és képes segíteni.

Nagyon fontosnak érzem Apor plébánosnak azt az indító kezdeményezését, amivel az egész eddig említett szociális segítő és egyéb mozgalmaknak az alapját megadja.

Nem felejtkezik el arról, hogy ő először is plébános és lelkipásztor... és nem felejt el, hogy neki az ő saját híveit kell életben tartani lelkiségükben, a lelki készségükben, az Isten-kapcsolatukban, mert csak akkor számíthat földi és egyéb dolgokban való készséges segítségre.

Krisztus világosságát így állítja elénk: A lumen Christi az örök igazságot jelenti, amely összefogja az eget a földdel, az örök igazságot a szeretettel, amely egybeforrasztani kívánja a családot, a társadalmat, a nemzetet, az emberiséget, a lélek fölényét és az akaratot. Krisztus világosságának és a pogányság sötétségének harca volt tehát többé-kevésbé mindig az emberiség története.

Segíti környezetét, hogy átéljék a karácsonyt a „Békés” c. újságon keresztül is.

Szeretné őket felrázni. Látja, hogy nincs átfogó eszme, nincs összefogó fundamentum, világosság felé kiáltanak a kormányok. Törvényhozást, fényt várnak tudósok és tömegek egyaránt. Igen – mondja – a Lumen Christi kell a XX. századnak.

Ezt a Lumen Christit hirdeti meg és mutatja be. Így alakul meg – s ez megint nagyon érdekes mozzanat – a gyulai Katolikus Nagygyűlés. Ő úgy határozza meg: Nagy szükség van a vidéki nagygyűlésekre is. Értékes és maradandó munkát végezzenek, mert a híveket a katolikus öntudatra ébresztik, fokozzák kedvüket a katolikus munka iránt. Közelebb hozzák egymáshoz egy-egy vidék híveit, erősítik az együvé tartozás érzését.

Ahhoz tehát, hogy ő akár a magyarságban, akár a kereszténységben meg tudja fogni őket, mindenütt az egységet keresi, mindenütt megpróbálja összefogni és ebben az egységben minden eszközt, ha kell, egy Katolikus Nagygyűlést is összehoz, de ugyanolyan jól tud a protestánsokkal is együttműködni. Amikor püspökké kinevezik és elindul Gyuláról, díszpolgárrá avatják... s akkor éppen a protestáns lelkész búcsúztatja így: A szeretet kényszerít, mert Apor püspök urat felekezeti különbség nélkül mindannyian őszintén és igazán szerettük – a lelkiismeret kényszerít azért, mert jószerivel ebben az egyetlen és békétlen világban megörökítette annak a negyedszázadnak emlékét, amely Istennek hála – felekezeti béke aranykora volt az ősi városban, s amelynek egyik megteremtője, tartó erőssége mindenki előtt példamutatóan éppen a Főtisztelendő Püspök Úr volt.

Ez az első korszak.

És vajon a második korszak?... A püspökségének az idején hogyan bontakozik és alakul ki ugyanez a kép és mi az, amivel továbblép?

Itt szeretnék egy icipicit megállni.

Az egyházi vezetés szívesen látta az egyesületi élet elindítását, joggal várta tőle a hitélet mélyítését.

Miről is volna szó? – Hogy amikor Győrbe érkezik – nagyjából Gyulán is elkezd – itt, az egyházmegyéjében kiteljesíti, hogy mindenféle csoportosulásnak helyet ad, segíti, előmozdítja, vigyáz rájuk, elkanyarodásoktól védi őket.

Kezdekem a nagyon egyszerű dolgokkal, mint a Rózsafüzér Társulat, az Oltáregylet, a Jézus Szíve Társulat, vagy a Mária Kongregáció és a Crédó... Idősebbeknek mindegyik mond valamit. Azután pontosan látja a világi harmadrendnek a jelentőségeit, a karitatív egyesületeknek egyházmegyéjében tekintélyes múltjuk volt. Ott voltak még a Nőegylet tagjai... a Katolikus köröknek értelmiséget összefogó, jobbmódú rétegeket megmozdító társulata... A Katolikus Legényegyletnek ő a fővédnöke. Az osztrák közvetítéssel Magyarországon meghonosodó legényegylet társadalmi bázisát a kisiparban dolgozó segédek és inasok alkotják.

Győrben az ipari tagozat megszervezésével próbálkoznak, egyházközségi ifjúsági csoportokat hoznak létre... A Dolgozó Lányok Egyesülete az iskolába már nem járó felnőtt lányokkal foglalkozik.

1928 óta a Győri Egyházmegye híveinek a Katolikus Tudósító közli az egyesületek életét.

Megindul az EMSZÓ (az Egyházközségi Munkás Szakosztály). Küzd a társadalmi felemelkedésükért.

Egy másik szervezet a KIOE (Keresztény Ifjúságunk Országos Egyesülete) 1941-ben, melynek új elnöke 1942-től Apor Vilmos.

A Federatio Americana az ifjúság egyetemista és főiskolások részének az összefogása, egységesítése.

Ezek az egyesületek sokat tettek a különböző néprétegek nevelésében, a közművelődésben, és sokszor nem választhatták el karitatív és a szociálpolitika hiányait pótló munkájukat népművelő tevékenységüktől, a keresztény nemzeti tudat kialakításától. Ilyen volt a KALOT, a KALÁSZ, és így tovább...

Miért hozom elő mindezeket?

Mert az az érzésem, hogy pontosan az az egyik nagy tanítása Apor Vilmosnak, hogy nem egyszerűen úgy akarta beállítani a világot, hogy „hadd menjen”, hanem minden egyes néprétegnek adott egy olyan csoportosulási lehetőséget, amelyikben az érdekeik képviselve voltak, amelyikben a továbbfejlődésük lehetősége biztosítva volt, amelyikben valamiféle összefogással, egymást támogatva, erősítve, előrébb-előrébb tudták segíteni egymást.

Itt úgy érzem, hogy az előző 40 év utáni fordulatnál az egyik legnagyobb hiányosságunk pontosan itt van, hogy mindenki valamire tart, mindenki valamilyen eszményképet tart magának, de ki foglalkozik a keresztény (most nem akarom a katolikust kiemelni) tehát a keresztény munkásfiatalokkal? Ki foglalkozik a keresztény munkásokkal? Ki foglalkozik igazán a keresztény értelmiséggel? – De nem csak egy kis réteggel, hanem átfogóan.

Hol van a szülői munkaközösség, vagy családszövetség, stb., amelyik a hitoktatásért, a katolikus iskoláért, vagy a keresztény iskoláért kiáll? Tehát hol vannak azok az érdektömörülések, amelyekben a továbbfejlődés, az egység, az egységes szót emelés lehetősége megvan... s amelyekben biztosítják azt, hogy egy világnézetnek, egy életformának az érvényesülése, terjedése meglegyen. Azt akartam mondani: uralomra jutása. Ma ez nagyon rosszul cseng, pedig józanul értve ez nagyon jó szó, mert a gondolkodásban való uralomra jutásról, és nem a hatalomban való uralomra jutásról van szó!

A püspök érzékenyen reagált a társadalmi kérdésekre, de figyelme elsősorban a hitélet felé fordult, ami természetes.

1939-ben vagyunk. XII. Pius pápa kiadja a „Summi Pontificatus” kezdetű enciklikáját. Beszédében erre hivatkozik, amikor azt mondja: „Testvérek, a múltnak sok mulasztása és reménytelen gyakorlata fogékonnyá tette a társadalmunkat, főképp az ifjúságot arra, hogy ki nem próbált, sőt zavaros tanoknak hitelt adjon. Hogy e súlyos válságból komoly megrázkódtatás nélkül sikerül-e kijutnia a szebb jövőbe, jórészt a papság apostoli munkásságán, az örök igazságban való kitartásán, de egyben a szeretet parancsától soha el nem térő magatartásán fog múlni.”

Ennek a következménye, amikor később a nyilasok kimondják a Győri Egyházmegyéről és általában a katolikus papságról, hogy nem sikerült a papságot maguk mellé állítani. Egy-két szélsőség mindig volt, de igazában tömegesen meghódítani – hogy ezt csináljanak, vagy azt csináljanak – az már nem sikerült. Ezt nagyon fájlalják is.

Pontosan ennek a magatartásnak a megalapozása, hogy látja – és világosan látja! –, nem lehet mindenféle eszmét fölkapni, hanem nagyon is föl kell mérni, hogy Krisztus tanításával összefügg vagy nem, összefér, vagy nem.

A Katolikus Népszövetség alelnöki tisztségét töltötte be. Ez politikai és társadalmi megbízatás is. Kezdetől fogva látta, hogy a katolikus közélet nincs kellően megszervezve. A katolikus érdekeket nem képviselik kellően vármegyei és országos szinten. Szükség van a magyar katolikus érdekvédelemre. Az Actio Catholica inkább lelkeségi mozgalom.

Mivel tehát az Actio Catholica teljesen politikamentes, ezért a Népszövetséggel kellett föllépni. Sok ideje és energiája megy erre a püspöknek, de sajnos hiába... a Katolikus Népszövetség nem lesz már átütő erejű. Kicsinyes pártharcok indulnak meg benne, amelyet Apor püspök nem tud és nem is akar követni. 1944. szeptemberében írja egyik levelében: „be fogom jelenteni Őeminenciájának, hogy a Népszövetségben viselt megbízatásomról lemondok, és kérni fogom, ruházza át azt Mindszenty veszprémi püspök úrra, aki régi apostola a Katolikus Népszövetségnek, erős gyakorlati érzéssel és tapasztalatokkal rendelkezik. Tapasztalhattatok,

hogy őszintén igyekeztem a Katolikus Népszövetséget kiemelni a letargia állapotából, de eredményt elérni nem voltam képes.”

Nem tudom, hogy egy kicsit „később” nem lehetne-e ugyanezt elmondani?...

A földkérdésről már mondtam, hogy Prohászktól tanult. Ő maga próbált házhelyeket osztani, próbált védelmére kelni azoknak a kisbirtokosoknak, akik még megvoltak, és próbált segítségére lenni a házépítőknek és a többieknek.

Apor a légítámadások után mindig megjelent ott, ahol probléma volt. A színhelyen vigasztalt, bátorított... mert ez is egy elesett réteg, amelyikkel személyesen akarta fölvenni a kapcsolatot és személyesen akart segítségükre lenni legalább jó szóval, együttérzéssel.

A világháború utolsó három esztendejében azért tartózkodott gyakran a fővárosban, mert Zichy Gyula kalocsai érsek halála után ő lett a katolikus vallású zsidók szervezetének, a Magyar Szent Kereszt Egyesületnek egyházi elnöke és mint ilyen kötelességének érezte minden lehető elkövetni a német megszállás következtében kétségbeesztő helyzetbe került zsidók sorsának az enyhítésére. Gondoskodása kiterjedt nemcsak a megkereszteltekre, hanem minden üldözöttre is.

A háború elvesztése után a csatlós kormány bűnrészességét a magyar hivatalnokok, rendőrök-csendőrök részvételét az üldözésben és a deportálás kivitelezésében – így látja már előre – az egész magyar nép számlájára fogják írni, s ezért próbált mindent megtenni a védelmükben.

Hogy mi mindent tett, az nagyon jól ismert és világos, csak éppen idézni szeretném: Jól tudom, hogy egy ilyen lépésnek – írja a bíborosnak – különféle kellemetlen következményei lehetnek: újságproblémák, rágalomhadjárat a papság ellen, anyagi károsodás, lefoglalások, korlátozások iskolai és egyesületi viszonylatban, esetleg lefogások, kínzások. Meggyőződésem szerint azonban mindezt vállalnunk kell...

Ő nem egyszer szembekerül a bíborossal és megpróbálja rávenni Serédit újabb és újabb nyilatkozatokra.

A Győri Hírlapot adják a kezébe, mely a deportálások, gettóba gyűjtések kezdetét adja hírül. Azonnal tiltakozik! Nem sok eredménnyel. A belügyminiszterhez ír, tiltakozik, hogy előzetes bírói ítélet nélkül hogy lehet embereket lefogni, kisgyerekeket gettóba zárni...

„Mindazokért a betegségekért és halálesetekért – írja a püspök – amelyek ennek az intézkedésnek a következményei lesznek, Isten és a történelem színe előtt a Miniszter Urat teszem felelőssé.” – Nem túl sokat törődik vele a miniszter. Apor Vilmos a városházára megy, hogy legalább lelki erősítést tudjon nyújtani, hogy papokat küldhessen be... – Nem sikerül.

Amit nemigen szokott, összeveszett a polgármesterrel, utána a megyénél ugyanúgy. Ha kereszténynek vallja magát – mondja –, akkor miért nem úgy cselekszik, ahogyan a püspöke teszi?! S amikor mégis megindulnak a deportálások, akkor mindent megtesz azért, hogy megpróbálja a vagonokban összegyűjtött embereket anyagi dolgokkal, étellel, ruhával, mindennel ellátni... amivel éppen lehet.

Egész lelkünkben ott van, amit az előbb említettem, a történelmi dokumentumnak számító nyilas idézet: „A papság a mai rendszerrel nem szimpatizál. A római katolikus papság nemzetközi alapon áll. Soha semmiféle formában a mai rendszerrel közösséget nem vállal, a hívek előtt tartott prédikációikban sem a magyar nemzet mostani élet-halál harcáról, sem a hungarista gondolatról, sem a nemzetvezetőről említést nem tesz. A jobboldali beállítottságú papok száma elenyészően kevés. A papságnak a mai rendszerrel össze nem egyeztethető magatartása veszélyes és káros, mert a tömeget, mint lelki vezetők, befolyásuk alatt tartják. Az ellenük való védekezés igen nehéz, mert propagandájuk nem tettekben, hanem a mai rendszerrel és célkitűzéseinek agyonhallgatásában, a vallás nemzetközi voltának kihangsúlyozásában áll.”

Volt egynéhány ilyen megnyilatkozása már az egyháznak.

Angelo Rotta pápai nuncius újabb és újabb menedékleveleket ad, de ebben a védelmi harcban, vagy segítésében maga a püspök is kiveszi a részét. Tudjuk, odaérkezik a kiskunfélegyházi tanító, miután megszőkött. Ő befogadta.

De én... próbálja mondani a tanító... Nem! Ez mind nem érdekes, maga egy menekült, X. Y. Kiskunfélegyházáról, tehát a palotámban szállása van, kosztja van, Rottától pedig majd megjön az igazoló papír, s majd megy tovább.

Mi az, amit tanulnunk kellene tőle?... – ha már az elején tanítványokról beszéltem!

Úgy érzem, meg kellene látni mindazt a kisebbséget – nem akit annak neveznek! – mindazt, aki elnyomottabb, kisebb sorban van, szerényebb, összehúzódóbb, szegényebb, valamilyen formában nem élenjáró a társadalomban. Ez lehet munkanélküli, ez lehet sokgyerekes, ez lehet valóban zsidó, vagy cigány, ez lehet külföldi tanuló... de lehet egyszerűen egy falu életében egy olyan vallási közösség (akár katolikus is), amelyik ott a vezetéstől, ettől, vagy attól még ma is jócskán – vagy jobbról, vagy balról – de rugdosva van... Mindezek felé ki kellene fejleszteni először is az érzéket és a segítőkészséget. Természetesen ki-ki ott, ahol van.

A második: ahhoz, hogy a keresztény gondolat – gondolatról beszélek! – valahogy győzedelmeskedni tudjon és a Szent István-i alapokra épüljön, s egyáltalán azért az egész Európában még jócskán uralkodó keresztény gondolkodásba belekapcsolódjon, ehhez olyan nevelésre, szervezkedésre és olyan összefogásra van szükség, ahol a munkás fiatal, a tanuló fiatal, a munkás ember, az értelmiségi, és még sorolhatnám... megtalálja a maga gyülekezési lehetőségét, a fölvilágosulásig dialógusban érlelődő gondolkozást, és azt a szót emelési lehetőséget, hogy meg tudjon szólalni egy keresztény szülőszövetség, egy munkásszövetség... stb.

Ez nem pártokkal függ össze, ezt nem egyik, vagy másik párt kell hogy lefoglalja, hanem ez a keresztény gondolkozással függ össze, amelyikbe belekapcsolódhat párt is a maga módján, de itt a szövetkezés sokkal mélyebb.

S most újra hangsúlyozom, hogy ez nem a papok dolga! Ez azoknak a világi személyeknek a dolga, akik keresztényeknek tartják magukat és keresztény módon próbálnak élni. – Hogy több-kevesebb sikerrel? – Ez mindnyájunkkal így van.

Ha ez az egyesülési szándék, ez az egymással való dialógus, az egymás erősítése, egymás gondolatainak a tisztázása nem lesz meg, akkor én nem túl sok jót jövendőlok sem a keresztény magyarságnak, sem bármelyik keresztény egyháznak.

Elmagányosodva, tehetetlenül, meg nem mozdulva nem lehet a keresztény gondolatokat átvinni, amikor innen-onnan-amonnan, ilyen vagy olyan eszme betör az országba. Nem lehet Pató Pálos lelkülettel, nem lehet csak destruktív kritikával nézni, hanem dialógusban, összefogva, ki-ki a maga területén, a maga módján, de minél nagyobb hatósugárral, mint amikor a kő belepottyan a vízbe, nagyobb és nagyobb hullámokat ver maga körül.

Ha tetszik, konkretizálok: mostanában már legalább négy-öt hónapja, egy éve mindenütt elmondom: amikor a TV ocsmányságokat tűz a műsorára, hány katolikus, keresztény ember fogott ilyenkor tollat és írt az Elnökségnek, hogy: Kérem, tiltakozunk! Ne mocskolják be a magyar gyerekek fantáziáját!... Hány ilyen levél érkezik meg mondjuk a TV-be? Hány magyartalan, stb. műsor után ragadunk tollat?

Ha naponta háromezer levél érkezne, akkor bizonyára elgondolkodnának. De ha én egy beszélgetésben ezt elmondom, akkor azt mondják, hogy ez a magyar nép igénye.

Itt nem lehet egy embernek, vagy tíz embernek előállni. Itt egy néprétegnek kell kiállni, így már az ízlésformálástól sok minden másig el lehet jutni.

Nem ez, vagy amaz kell, hanem azt a keresztény gondolkodásmódot kell hangsúlyozni, amelyikre lehet erkölcsöt építeni. Ezt kellene tanítani és eszerint kellene élni is, és megkövetelni, hogy ezt tiszteletben is tartsák mások.

Ha a kisebbség így szólal meg a „nagyobbtság” felé, akkor a „nagyobbtság” ezt a kisebbséget tisztelni kell!... Vagy ha mi érezzük magunkat nagyobbtnak, akkor azokat a kisebbeket kell nagyon védeni, segíteni úgy, ahogyan Apor tette.

Úgy gondolom, hogy ezen a vonalon lehetne elindulni, hogy igazán tanuljunk Apor püspöktől.

„Megújulva megújítani!”

E jelszóval indítottuk el az egyházmegyei zsinatunkat, és gondolom, e mondattal indíthatjuk e lapban megjelenő oldalainkat is.

Megújulva: Ahogy ősszel lehullnak a levelek és a meglevő rügyek készülnek a tavaszi kipattanásra, az új év megújulására, új életre, új levél, új gyümölcs megtermésére, ugyanúgy kell nekünk is kitermeltünk magunkban az új rügyet. Ez fogja majd naponta meghozni, megteremni a mi új leveleinket és új gyümölcsöket. A megújuláshoz kell a régi, elkopott, elszáradt levelek ledobása: eltévedt szavaink, önző, sőt olykor bűnös tetteink megbánása, magunktól eldobása. Csak a régi „értéktelen” elvetése után jöhet az új, az igazán Istennek is tetsző. Meg kellene keresnünk, hogy mi nem olyan bennünk, szavainkban, gondolatainkban, tetteinkben, ami nem a keresztény erkölcsökre épülő. Ezek az elszáradt leveleink. Levetni őket magunkról csak igaz bűnbánattal, komoly beismeréssel, imádságos bocsánatkéréssel s ha kell, őszinte szentgyónással lehet.

De nem elég csak eldobni magunktól a rosszat, az új rügynek igazi tavaszban kipattanni, láthatóvá válóvá lenni és növekedni kell. A hazug szó helyett az igazság szeretete és kimondása, a lopás helyett a másik tulajdonának megbecsülése és a komoly munkának kell, hogy helyébe lépjen. A veszekedés helyett a türelem és megbocsátás, a lustaság helyett a becsületes köteleességteljesítés szükséges. A szexuális szabadosság helyébe a tisztaság, a káromkodó szó helyébe pedig az imádás és imádkozás nemes gyümölcsét kell megteremnünk. A kigyomlált föld is csak akkor lesz igazán értékes, ha ültetünk is bele valami nemest, értékest.

Megújítani: A fa nem magának terem, gyümölcsében rejlő mag az új, másik élet csiráját hordja magában. A családban bemutatott példa lehet az új, szép és értékes élet, becsületes, jellemes emberek termőfája. Ha mindig mindenütt ilyen és csak ilyen példát láthatnánk!!! Jó szavunk, szeretet-tetteink még Istent el nem ismerők között is elgondolkoztatnak és nem egyszer a Szeretet Istenéhez vezetnek. Az önzetlen szeretetet lehet egy ideig kritizálni, rágalmozva önzésnek, haszonlesésnek titulálni, de igazában a tiszta, önzetlen szeretetnek előbb-utóbb senki sem tud ellenállni. Ezzel a gyümölcscsel, jó példával lehet „szomjukat” oltani, lehet Krisztus felé vezető úton elindítani. Tehát segíteni a megújulásukhoz.

Ezeregyszáz éves a honfoglalásunk, ezer éves a kereszténységünk. Hogy az első százhoz jött még az ezer, Szent István által bevezetett keresztény erkölcsiségnek köszönhetjük. Épültek templomok, hallgatták és megtartották a krisztusi tanítást, részt vettek a „kenyértörés közösségében”, megtanulták szeretni egymást. Társadalmunk mai megújulása is csak ezen az úton lesz gyümölcsözővé. Gondolom, ezeken az oldalakon megjelenő írások a jövőben is ezt fogják szolgálni, ehhez mutatnak utat.

A magyar gróf Teleki Pál

Egy kisméretű, vékony könyv van birtokomban. Nem emlékszem, hogy a családom könyvei közül került hozzám, vagy nagyon régen kaptam, vagy valamelyik antikváriumban véletlenül rábukkanva vettem meg. Íróját nagyon szeretem: gróf Teleki Pál. Címe pedig mindenkor magyarja számára feladat: Merjünk magyarok lenni. A Fialal Magyarság Szövetség kiadásában jelent meg 1943-ban. Csodálatos, gondolatokat ébresztő könyvecske ez.

Az 1100. honfoglalási jubileumunkon túl vagyunk. Az 1000 éves államalapítási jubileumhoz igen közel. Hát érdemes elgondolkoznunk: könnyű volt-e ez a sok évszázad nekünk, magyaroknak?

A megérkezés, letelepedés talán az új haza, az új föld és az új lehetőségek jegyében telt el. Dús legelő, tiszta és sok víz. Gazdag nyugat, ahonnan kincseket lehet szerezni... István már látta, nem nézik el a szomszédok ezt az életmódot. Egység kell, összefogás kell, műveltség kell, erős, összefüggő, egymást védő, segítő, szervezett ország kell. Akár keleten, akár nyugaton van baj, a véres kardot végighordozva indulnia kell mindenkinek az egészséget védeni. Ajtony és Koppány önmagát nézte, nem tudott az egész ország távlatában gondolkodni. Az első jelei már itt felfedezhetők a széthúzásnak, az önérdéknek, az ellentmondásnak és a testvér elleni lázadásnak. Milyen hasonló IV. Béla és fia István ellentmondása és majdnem apa-fiú, magyar-magyar elleni harca. Ha Szent Margit nem békíti ki őket!? De milyen véres Kun Béla és csoportja népiirtása, milyen szomorú a 44-45 körüli magyarnak a magyart feljelentgetései a szovjet parancsnokoknál, milyen gyászos 1956 történelme, ahol még egyik-másik idegen katona is szelídebb volt, mint a fiatal magyarokkal szemben álló magyarok és vezetőik. Milyen gyászos az utána következő tömegmészárlás, gyilkosságsorozat. – Mit ír Teleki? „Ha egyszer eszébe jutna az embereknek, hogy világtörténelmet az összetartozandóság és nem az ellentétek alapján írjanak, ha ezt tanítanák az iskolákban, ha ezt éreznék az államférfiak és nem a pillanatnyi múltot, akkor könnyű feladat volna az embereket összehozni.” – Ha világviszonylatban nem is, de legalább nálunk valósulna meg!

Ha elnézem a körülvevő népeket, országokat, akkor is azt látom, hogy nehéz volt mindig magyarnak lenni. Ottó milyen hamar, már István idejében szerette volna birtokolni e népet, hűbéressé tenni. István kivédte, a pápától kért és kapott koronát. A tatár is földig rombol mindent. Nem sok segítség jön a másik oldalról! A török ellen se sokáig segítenek a védőbástyát jelentő magyaroknak. A pápa tart ki a segítségben mindvégig. Az 1848-as forradalom leverését is a nagy szomszédok szövetsége vitte végbe. A nemzetközi vélemény rólunk kiolvasható volt a trianoni békeszerződésből. És a nagy segítőkész, saját hasznát kereső szolamok özöne jött „segíteni” '56-ban. Nincs nyelv- vagy vérrokonunk, magunk vagyunk. De ha mi másnál reméljük és keressük jövőnket, sírunkat ássuk. Ha nem születik elég magyar, ha nem lesz becsületes munkás kezünk, ha tudásunkat a nagypénzűeknek szolgáltatjuk ki, ha nemzeti érzésünk átalakul egy nagy nemzetköziségbe, akkor kihasználnak, kijátszanak, megvásárolnak bennünket a vélt barátok. Kell tudnunk, hogy fogyó számmal, kiiregedett társadalommal, hitvány munkával, csak önérdékünket kereső lelkülettel nem hazánkat szolgáljuk, hanem kijátsszuk másoknak vagy olcsón, vagy bután. Teleki így fogalmazott: „Arra, hogy nemzetek versenyében megálljuk a helyünket, áldozatos társadalomra van szükség... Sokszor külső erőktől várjuk a nemzet olyan gyarapodását is, amelyet erős és önérzetes nemzet mindig csak önmaga hajt végre.”

A római birodalom elpusztult. Pedig hányan rettegték sok-sok évtizeden át. Gondolkozói, írói, harcosai ma is megbecsült nevű emberek. Birodalmuk felölelte a fél világot. Kiepipített útjaik ma is csodálat tárgyai. Elpusztult. Miért? Erkölcei, értékrendje lealjasult, silánnyá vált. A feleségek – írják – nem éveiket számolták, hanem hányadik férjüknél tartanak. Mulatozásaiknál fontos eszköz volt a pávatoll, hogy gyomrukat kiürítsék, torkukat ezzel izgatták, és így az ételek és italok ízét újra élvezhették. A szegényebbek eladták voksukat, s abból éltek... Pár száz évvel később. Ma nálunk a házasság nem szentség és nem felbonthatatlan, a gyermek teher, és nem öröm forrása, ha egyáltalán még születik. A gazdagság korrupció által fokozható, a becsület, az igaz szó, a pontos és precíz munka lassan ritkaságszámba megy. Nem veszik észre, hogy aki a közösségnek vét, előbb vagy utóbb magának is rosszat akar. Ki termeli majd meg a nyugdíjakhoz szükséges bevételt? Ki védi meg a lebukott korrupciót? Kinek nem kell félni a terrorista golyójától, és ki az a terrorista, akinek nem kell félnie a konkurens gyilkostól? Teleki így látja: „Anyagi veszedelmek helyett lelkiek

azok a veszedelmek, amelyek Európát szaggatják, s ennek következtében minden nemzet vigyázzon saját lelkére, hogy erős és tiszta maradjon... Nehéz ma igaz úton járni, de lehet.”

Minek a nemzeti színű lobogó, minek a himnusz, minek a kokárda, minek a népdal? Igen, lehet sorolni a sok „mineket”. Akik már szeretnék kiirtani bennünket, és kincseinket kidobni, azok sovínisztának, irredentának, felesleges koszorúkra pazarlóknak kiáltanak ki bennünket.

De mi Teleki Pál gróffal kell, hogy kiáltsuk mindenki más ellenébe, és kell, hogy erre tanítsuk a gyermekeket és ifjakat: Merjünk magyarok lenni. Nem csak kokárdás ünneplő magyarok, hanem e hazáért élni, dolgozni, akár meghalni tudó magyarok. Egymást segítő és szerető polgárok, hazafiak. Az ezeregyszáz év és az ezer év tegyen öntudatossá és felelőssé mindnyájunkat e népért és e hazáért. Teleki szavaival zárom: „Én akkor fogok ünnepelni, amikor a hazánk minden fia és minden lakosa összefog, és megszűnik a vállon keresztül való lenézés és az irigység alulról.”

Bárcsak minél előbb így ünnepelhetnénk!

Szent István ünnepe

Ünnepelni annyi, mint emlékezni, újra átélni és átérezni valamit, valakit. Milyen kedves egy családban pl. a születésnap. Átélik, hogy „valaki” közénk jött, hozzánk tartozik, s milyen jó, hogy itt van, szerethetjük, s hogy ő is szeret...

De ma, ezer év távlatában jelent-e nekünk valamit Szent István?

Mind az egyetemes egyháznak, mind a magyar egyháznak igen fontos az ősi példában a mai utakat felfedezni.

Szent István világi hívő volt, nem püspök, vagy pap. De hitoktatóinak nevelése felébresztette benne az egyházhoz tartozás tudatát és felelősségét. Nem egyszer csak király és máskor meg keresztény, hanem mindig keresztény. A családi életben is: hitvesi szeretete, hűsége, gyermekei nevelése, neveltetése és egész élete példája előttünk krisztusi. Istenkapcsolata, teremtményi alázata, bizalma, imádságos élete, a szentmise igénylése egészen keresztényi. Kötelességteljesítése, uralkodói feladatainak ellátása, mind a belső, mind a külső veszélyekkel szemben átgondolt védekezése, Európa-szerte ismert igazságszolgáltatási gyakorlata is Krisztus követőjének mutatja őt.

Királyi feladatának tartja az apostolkodást? Saját kincsét, hitét szeretné, ha mások is birtokolnák, de azt is látja, hogy a kalandozó, rabló népet kiirtják, ha nem munkából élő „európai” emberekké formálódnak, s ehhez egyetlen „eszközt” talált, a kereszténység értékrendjére épülő erkölcs ismerését és gyakorlását. Nem marad meg csak a felismerésnél. Eszközöket keres a megvalósításhoz. Az egyház élcsapatát kéri meg, hogy segítsenek: jönnek a bencések s mások a szolgálati papságból. Tanítják a népet az evangélium ismeretére és az abból következő élet formálására. Ők nemcsak megtérést hirdettek, hanem az új élet megvalósításához szükséges új lehetőségekre is megtanítják a népet: a föld megművelésére, a lakóházak építésére stb.

Felelősnek érzi magát, hogy a népet formáló és tanító munkatársai szükségleteiről is gondoskodják. Megfelelő anyagi lehetőséget nyújt számukra, hogy munkájukat megvalósíthassák. De apostoli feladatának érzi, hogy törvényeivel is biztosítsa az evangélium terjedését. Törvényeit a Tízparancsolatra építi, az evangélium szellemében. (Igaz a saját kora követelményei szerint alkotja meg őket.) Apostoli munkálkodása, a tíz falunak egy templom rendelete is, hogy a tanításnak legyen helye, a templomhoz kötődés a letelepedésre serkentse őket, de a kegyelmi forrás, a szentmise is biztosított legyen számukra. Sok templomot maga építtetett, még többet a saját ajándékaival szerelt fel, hogy Isten szolgáinak miseruhájuk, helyük legyen. Az övéiért és a helyi egyházak működőképességéért mindent megtett.

Korunkhoz, keresztény mivoltából következően, még egy „üzenete” van: érzékeny a szegények iránt, de nemcsak érzelmeivel, hanem cselekedeteivel mutatja meg ezt. Mégpedig

nem mint király, hiszen áruhába öltözik, s úgy viszi alamizsnáit. Nem azt akarja, hogy lássák, milyen jó a király, hanem csak mint keresztény ember, eltűnve a többiek között, ismeretlenül teszi, amit szíve diktál, amit Krisztustól tanult.

Ha sikerül emlékeznünk, átélnünk Szent István világi hívő „egyéniségét”, akkor a II. Vatikáni Zsinat után az újra felfedezett világi hívek felelőségében vezetők és egyszerű állampolgárok is megtalálhatják mai feladataikat.

Szent István király, egyházunk világi hívő szentje, nemzetünk krisztusi apostola, könyörögj mai, új, magyar, igazi világi apostolokért!

Új Ember, 1990. augusztus 20.

Megértett és átélt karácsony

Lapozok a Bibliában. Csodálatos képszerű leírás a teremtésről. Az egyetlen létező, az Isten, létezőket akar maga mellett. Égítetek, föld, víz, a növények, állatok tűnnek fel és tükrözik vissza létükkel a Léteket. Kész minden, de még nem teljes, „munkatársat” is alkot maga mellé, az embert, akinek mondja: „Szaporodjatok és sokasodjatok, hajtjátok uralmatok alá a földet”. Rövid idő, és jön az értelemmel és akarattal megajándékozott ember lázadása. Belép a történelembe az emberi nagyravágyás, az „én jobban tudom”, a hazugság, a rászedés. És jön a következmény: elvetettség, magára maradás, a szenvedés és a halál. A gyilkosság, a gyűlölet, a természet és a többi ember kizsákmányolásának korszaka. De Isten jósága nem engedi el őket csak így magától, nagy ígéretet tesz: „Ellenségeskedést vetek közéd és az asszony közé – mondja a kísértőnek –, a te ivadékod és az ő ivadéka közé. Te sarka után leselkedel, ő széttapossa fejedet.” Tehát: „Ember küzdj és bízva bízzál.”

Sok oldal következik a Szentírásban, míg az ígéret teljesedéséhez érkezünk. Isten küldötte szól a legtisztább leányhoz, Máriához: „Üdvözlégy Kegyelmet találtál Istennél... fiat szülsz. Jézusnak fogod hívni. Nagy lesz Ő, a Magasságbelinek Fia...” Mária szíve alatt megindul az új élet. Nem sokkal később így fohászkodik: „Magasztalja lelkem az Urat és ujjongjon szívem üdvözítő Istenemben...” Az Atya a föld embereinek csodálatos ajándékot készít: Fiát, Jézus Krisztust adja. Ő, az Isten és ember leszáll a földre, hogy megszabadítsa a gonosztól az embert, hogy megmutassa saját példájával az igazi értékes emberi élet titkát, tanítson, mutassa és bizonyítsa Isten jóságát és emberszeretetét, bemutassa a halál „értelmét és értékét”, és megmutassa, hogy a halál nem vég, hanem kapu az örök életbe.

A császár rendelete miatt otthonuktól távol vannak a szülés idején. De isteni terv is van e mögött: oly szegényen akar e világba lépni, hogy senki ne mondhatta az emberek közül, hogy Jézusnak persze külön sorsa volt. Istállóba kényszerül Mária, s ott jön e világra a mindenséget teremtő Isten. Dávid király családjából való, de Heródes nem akarja látni, legfeljebb gonosz tervei szerint megölni. A próféták, ki tudja hányszor jövendölik meg érkezését, annak idejét, helyét, célját, s Izrael tanítói, írástudói, papjai nem jönnek fogadni és imádni Őt. A nép „söpredéke”, a pusztá legelőinek népe, a pásztorok jönnek csak hódolni, és a szegénységét látva megajándékozni. És jönnek a figyelmeztető fényre a fényt kereső pogány napkeleti bölcsek. Ők sem üres kézzel jönnek. Isten szeretetét, ajándékát látva szívük szeretetének jelét adják aranyat, tömjént, mirhát nyújtva. A gonoszság tervet sző és sarka után leselkedik: Heródes katonái megölik a betlehemi kisgyermeket, de az Atya megmenti Jézust, azt akarja, hogy most még életben maradjon, nem jött el még végső áldozatának ideje.

Felnő és oktat. A főparancsot hallván kérdezik tőle: Ki az én felebarátom? Válasza egy történet. Kirabolva, félholtra verve fekszik egy Jeruzsálemben tartó zsidó ember. Ketten is elmennek mellette anélkül, hogy segítenének. Jön egy szamaritánus, akit a zsidók megvetettek, ellenségnek tartottak. Megáll, kimossa sebeit, elszállítja a legközelebbi vendégfogadóba, pénzt ad. Jelzi, hogy ha többet költenének rá, visszafelé jövet ő maga megfizeti nekik a különbözetet.

És a történet végén kérdi Jézus: a három közül melyik volt felebarátja ennek a kiraboltnak? A válaszuk: a szamaritánus. Jézus befejezi, ti is hasonlóképpen tegyetek... Tanítja: Isten szeret, de tőlünk is azt várja, hogy az általa szeretett minden embert szeressük!

Ötezer ember hallgatta kinn a pusztán tanítását. Öt árpakenyeret és két halat megszaportva jóllakatta őket. – Leprások, vakok, bénák kérték, s meggyógyította őket... Példájával is bizonyítja: szeret az Isten. Hasonló cselekedetekre indít a maga tetteivel, tőlem is azt várja, hogy tükrözsem Isten végtelen szeretetét az emberek felé. Szavait: „Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért”, kereszthalálával beteljesítette. Feltámadásával pedig igazolta, hogy valóban ez az igazán értékes élet, és ez az élet az örök dicsőségbe és boldogságba vezet.

Becsukom a Bibliát. Gondolkozom és csodálkozom. Lassan kétezer éve. Ennyi ideje csodálhatja az ember az Isten végtelen szeretetét. Ennyi ideje ivódik az emberekbe az utolsó ítéletről szóló jézusi üzenet: „Jöjjetek atyám áldottai... mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, mezítelen voltam és felruháztatok, beteg voltam és ápoltatok, fogoly voltam és kiváltottatok. Kérdezik: mikor láttunk éhesen, szomjasan... és adtunk? Jézus válasza: amit egynek, akár a legkisebbel is tettetek, nekem tettétek! – Elnézem a kis és nagy lakásokban e sötét estén felvillanó karácsonyi fényeket. Gyertyák és csillagszórók. Kicsiny vagy nagy ajándékok. Anyagi értékük ilyen vagy olyan, igazi értékük határtalan: a figyelmes szeretet termelte, spórolta, titkolta, rejtegette, adta. Mindenki adósa Istennek, s Jézusnak ad, a betlehemi gyermeknek nyújtja szeretettel, hisz bármit adtok, akár a legkisebbnek is, Nekem adjátok. Megtanulta a világ a szeretetet Jézus Krisztustól. Ha nem is bírja még egész évben fogatkozás nélkül gyakorolni, de ezen az estén a Békének és a Szeretetnek kell győzelmesen végigvonulnia a földön. – Végigpusztíthatott az ateizmus errefelé, tilthatták a Jézushoz tartozást és ennek megvallását akár intézményesen is, nevezhették télapónak, fenyőünnepnek, bárminek, a lényeg megmaradt, beleivódott az emberekbe: ha az Isten így szeret, a Jézust ajándékozó Atyának adósa, mi, kell, hogy szeressük, mégpedig ajándékozó szeretettel szeressük egymást.

Úgy gondolom, megérteni és megélni karácsonyt az idén sem lehet másként, csak ha az ajándékozó, figyelmes szeretet meglesz bennünk, és ha ezt minél nagyobb embercsoportra árasztjuk. Komor, hideg világunkat melegítsük és vidámítsuk szívünkől áradó, özönlő szeretetünkkel. – És ha lehet, állandósuljon életünkben a karácsonyi, adó szeretet. Így lesz elviselhetőbb a föld, így lesz boldogabb e sokat szenvedett, ma is nehézségekkel küzdő magyar népünk.

1990. advent

Szeretetből közénk jött a Szeretet

Az ünnep emlékezés valami szép, dicső eseményre, emlékezés nagy és felejthetetlen személyre. Vannak ünnepek, amelyeket a történelmi idők kitörölnek, hiszen csak rá voltak erőltetve az emberekre. De vannak ünnepek, amelyek kiállják az idők próbáját.

Idestova kétezer év szaladt el Jézus születése óta, sokféle történelmi hullám csapkodta végig a Földet, de ez az esemény nem ment feledésbe. Ünnep maradt földi „hatalmasok” kényszere nélkül, sőt olykor ellenére is.

Mi is ennek az ünnepnek a mélysége? – A Biblia és a történelem tanúsága szerint bizonyítottá vált, hogy szeret bennünket az Isten. A Biblia bemutatja a hálátlan, bűnös embert. Bemutatja a magára maradt, hol elkeseredett, hol gyűlölködő embert, aki saját és embertársai életét keserűvé teszi, és önmagán nem képes segíteni. Kultúrája, fejlődése is csak több bajt hoz életére. – Isten pedig nem akarja nézni e szomorú világot, a második isteni személy, a Fiú maga jön, ember lesz, mert szeret bennünket. Emberi szóval akar tanítani, emberi cselekedetekkel akar példát adni, emberi halállal akar bűneinkért elégtételt adni, feltámadásával akar az örök

boldogságról tanúskodni. Meg akarja mutatni a világnak, hogy csak egy igazi hiánya van, a szeretet. Maga mutatja meg, mily boldog lehet az igazi szeretet által minden ember.

Milyen tanulékonyak már az első éjjel a pásztorok! Felkeresik, köszöntik, ajándékot adnak neki. Milyen jól érezzük a lényegét ezen az ünnepen: először is elmegyünk az éjszaka közepén is, hogy felkeressük őt templomában, köszöntsük a szentmisében, ahol megjelenik, s köztünk marad az úrfelmutatás percétől kezdve, minden karácsony éjjelén. Aztán pedig előkerül az ajándék, amelyet egymásnak nyújtunk, titokban, jó előre figyelve, mi is lenne a másiknak örömszerző. Sejtse meg a kicsi is és a nagy is, hogy valahogyan mi is megtanultuk a szeretettől, az Istentől, Jézustól a szeretetet. Igen, ünnep ez, el nem felejtett, átélt, életté vált ünnep.

Jó volna megtanulnunk azt is, hogy Jézus nem csak egy éjjel szeretett, hanem mindhalálig! Még ezzel kellene teljessé tennünk. A karácsony esti szeretet, Isten és ember felé – maradjon meg bennünk is mindhalálig.

Temesvári Délvilág és Új Szó,
1990. december 23.

Ha másként is nézem...

Hitpróbáló idők voltak

Mindszenty bíboros temetése felidézte bennem a sok évvel ezelőtti eseményeket. Emlékszem az elítélést követő aláírásgyűjtésekre. Arra is, hogy akik nem írták alá – esetleg „buzgó” vezetőik jóvoltából – állásukat is elveszthették. Ilyen volt Vándor Miklós tanító is, akivel a kisvasút építésénél dolgoztam együtt, s aki ott is minden ebéd előtt keresztet vetve imádkozott. Hitpróbáló idők voltak ezek. Hallgattam a rádióközvetítéseket a Mindszenty-per tárgyalásáról. Hallottam beszélni őt előbb is, az itteni megtört, halk hangja alig volt hasonló a régihez. Nem sejtettük még akkor, mi előzte meg a kirakatpert. Volt, akiben félelem, és volt, akiben dac született. Volt pap, aki még nagyobb lendülettel dolgozott, volt, aki egyre inkább titokban folytatta lelkipásztori munkáját, volt aki azt hitte, ha taktikázik, engedékeny, jobban szolgálhatja híveit. De a rendszer következetes maradt: jött a többi püspök és egy sereg pap elítélése. S ha még dolgozhatott is egy-egy püspök: házi őrizet, hivatali bélyegzőjének elvétele, nevével jegyzett, de általa ismeretlen szövegek, körlevelek megjelenése és hasonlók következtek.

Vihar csapkodta az egyház bárkáját; Jézus aludt? Úgy, mint az evangéliumi viharban a tavon? Emberileg nem sok kilátás volt arra, hogy valami is megmarad a hajócskából. Hiába volt '56. Hiába volt szabad néhány napig a hercegprímás... Új fogság, ha nem is a börtönben. És Róma szól... Még ott is? Hát hol az igazságos Isten? Hol az egyház védelmezője? Hol a hősök jutalmazója, de legalább megoltalmazója?

* * *

És ekkor megszólalt bennem az Úr: „Emlékszel, kivettek a küsszemináriumból, azt mondták: nincs hivatásod. De Én fel akartalak készíteni a papi életre: tanoncok között, cserkészetben, nyári munkában cséplőgépnél, kisvasútnál, téglagyárban... Hát érted? Én küldtelek az emberek által az emberek közé, hogy majd pap korodban, püspök korodban (ki jósolta volna ezt akkor) hasznosabb lehess.

Az Én gondolataim nem a ti gondolataitok...

Lett volna-e bárki, aki a külföldön élő magyarokat úgy tudta volna megtartani a hitben és magyarságban, mint Mindszenty? Emberek által küldtem, hogy azt tegye, amit Én szántam

neki. Milyen csodálatos evangelizáció volt minden útja! Mondjam azt, hogy általa mutattam meg Én, az Isten, az eljövendő pápának a lelkipásztori utak fontosságát és lelki hasznát?

Érted, az Én gondolataim nem a ti gondolataitok...

Sok apró faluba soha nem került volna olyan értékes pap, mint akiket – látszólag emberi kényszernek engedve – küldtek a püspökök. Mögöttük is ott volt az Isten, s aki nem önmagát kereste, aki nem keseredett bele, hanem megértette, hogy az ottani emberekhez Ő küldte, oly fényes utat járt, mint Krisztus, azaz: áldozataival mutatta meg, hogy e kis faluk népét is mennyire szereti az Atya. Az ígérkező nagy „karrier” helyett visszahúzódó kicsinek lenni nem lehetett könnyű, de „aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét minden nap és úgy kövessen engem.”

„Érted: a ti gondolataitok nem az Én gondolataim...”

Atnézve egyházmegyém börtönviselt papjainak névsorát, elődeim nevében is bocsánatot kérek, ha nem tudták őket megvédeni, vagy ha szabadulásukkor nem a szenvedéseikért őket megillető elismeréssel fogadták bármelyiküket. Azért is, ha sokakat nem az emberileg megérdemelt pozícióba állították, és azoktól a világiaktól is, akiket hitük miatt üldöztek és ellenük nyilatkoztak az adott kényszerhelyzetben, vagy nem eléggé álltak ki mellettük. S azoktól, a városokban, nagyobb helyeken élő hívektől is, akik nem kaptak számuk és igényük szerint megérdemelt lelkipásztort.

És szeretném hozzátenni: minden emberi gyengeség mögött is érdemes felfedezni a Gondviselő Isten nem ember-módon történő gondolkozásának nagyszerű, embert szerető terveit is. És akkor minden érthetővé válik. A nagy üldöző Saul megtér, szinte ujjongva kérdi: „Uram, mit akarsz tőlem, mit tegyek?” Az igazi választ azonban Ananiás kapja: „Menj csak –, mert Őt választottam eszközül, hogy nevedet hirdesse a pogányok, a királyok és Izrael fiai előtt. Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie.”

Jézus keresztútja óta a nagyok mindig az Istentől kijelölt keresztúton kicsivé válva lettek Istenben nagyok.

Új Ember,
1991. május 19.

Advent akkor és most

Amióta a teremtett ember a bűnnel szembeszállt Teremtőjével, azóta Isten irgalmából és ígérete alapján várta a Megváltót. Az első adventben a próféták szava tartotta ébren e várakozást. Mégis, amikor megjött – karácsonykor –, csak istálló, jászol, nagy szegénység jutott osztályrészül. A politikusok felszabadító királyt vártak, nem pedig egy szegény „kölyköt”. Az uralmon lévők, élükön Heródesssel, biztos, ami biztos alapon az élők közül gyilkolással akarták eltávolítani. Csak Mária, a boldog édesanya, a hűséges József és egy pár pásztor rendezte meg a fogadtatást.

Értünk vállalt keresztalála, feltámadása s mennybemenetele óta már sokadszor emlékezünk arra a várakozással és vágyakozással teljes időre. Az evangéliumok elibénk tárják azt az elsőt. Tanulhattunk volna belőle! De vajon a tegnapi és a mai emberek másként várják? E század két világháborúja, a második óta is hol itt, hol ott fel-fellobbanó vérfürdő arról beszél-e, hogy valóban várják? A próféták szava int: „...térjete meg... hagyjatok fel bűneitekkel... Védjétek az árvát és özvegyet... ne nyomjatok el senkit...” És? Nem elnyomásért, nem önző haszonlesésből, nem a hatalom mámorától megittasodva és vele visszaélve indították mindkét háborút és minden vérfürdőt?

1992. Advent. Szétnézek országunk körül. Délen pisztoly, puska ropog, ágyúk és bombák robbannak, emberek halnak, menekülnek, nincs aki befogadja őket. Keletre? Mi sorsa van annak, aki magyar és ott is szeretne maradni? De az infláció, a sokak nincstelensége... Északra?

Mennyi egyenetlenkedés, mennyi pusztítás, mennyi könny!? S ha nem ilyen, de más kicsinyesség, és a pénz, a hataloméhség hányakat tesz zsarnokká, kegyetlenné?

És belül? A politikusok jó része az ideai adventben igazi Messiás-váró? Nem ők akarják megmondani Krisztusnak is, hogy mi a jó, milyen törvényt hozzon? Milyen életstílust szentesítsen? Abortusz vagy prostitúció, családok széthullása a válásokkal, önző pénzhajhászás fehérre mosott forintokkal, ködösített lakásszerzésekkel, megnehezített vagy legalábbis mind nehezebbé tenni akart hitoktatás... Milyen Messiás az, akit ők várnak? Nem új lázadás készül minden ellen, ami az Úr Istennel kapcsolatos? Vagy akik a hatalommal vagy annak eljövendő megszerzésével vannak elfoglalva, nem éppen sokan közülük Krisztust és ügyét akarják, ha nem is heródesi katonák kardjaival, de a sajátos mai kardokkal kiirtani az emberek szívéből is? A ma kardja a média, sokszor nem pont Krisztus ügye ellen forgatja toll-, mikrofon- vagy kamerakardját?

Van ma is köztünk Mária, József, pásztor...? Vagy ide is idegenből kell jönnie a három bölcsnek?

Mária nem akarta előírni Istennek, hogy mit kívánjon tőle. Ő kész volt azt elfogadni és tenni, amit az Úr várt el tőle. Pedig nem is egyszer nagyon nehezet akart vele és általa az Isten. Vállalta a betlehemi istállót is, golgotai kereszthalakot is, elvárást is... Nem azt nézte, hogy neki mi a kellemesebb, hanem azt, hogy mit akar a végtelenül bölcs Úr. Isten törvényei, ha nehezek is, sok mindenben átszűrhetnének, ha kicsik és nagyok, szegények és gazdagok, választók és megválasztottak megtartanák! Értünk hozott törvények, kívánságok ezek.

József sem átalotta, hogy dolgozzon. Családi otthont biztosítson övéinek. Célja van, Máriaért és Jézusért mindent megtenni, minden áldozatot vállalni. Tudunk-e mi is Józsefek lenni? Vagyis Jézusért, ügyéért mindent megtenni? Ismerjük-e Őt? Beszélünk-e az evangéliumról, hogy mások is megismerjék? Hozunk-e áldozatot: pl. eljutunk-e templomba, visszük-e a gyerekeket is? Iskolásaink hitoktatásban megszeretik-e, várják-e a betlehemi Kisdedet? Kiállunk-e a társadalom minden részében Krisztus ügye, törvénye mellett, legyen szó akár magzatölésről vagy válásról, lopásról vagy gyilkolásról? Eljuttatjuk-e tiltakozásunkat a média felelőseihez, ha gyermekeinket megmételmező képek, filmek jelennek meg? A krisztusi igazságosság és szeretet irányítja-e életünket is, megnyilatkozásainkat is?

A pásztorok keresték, míg csak meg nem találták, milyen jó volna, ha bennünk is e keresés vágya hajtana mind közelebb Hozzá! Ajándékot vittek, ami szegénységüktől telt. Közel a karácsony! Keressük meg a betlehemi Gyermeket a körülöttünk élő családtagokban, szegényekben, menekültekben, betegekben és apró ajándékainkkal lepjük meg bennük Krisztust!

Milyen jó lenne, ha most nem magyar istállóba, hanem az egységbe kovácsolódott, a nép érdekeiért összefogott, nem önző, kapzsi, hatalomkereső, hanem egymás szeretésében versenyző magyar szívekbe térhetne be karácsony este!

Közélet,
1992. december

Karácsonyra várva

Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök ünnepre szóló írása

Mind többen állnak meg és nézelődnek a kirakatok előtt. Majd mindenki tervez, mérlegel: a jelen anyagi lehetőségeimből mivel tudok „örömet” szerezni enyéimnek?!

Háromféle olcsó, de nem könnyű feladattal készülhetünk:

1. Valójában örömet szerezni csak mosolygós arccal lehet. Örömből fakadhat csak igazi öröm. Mi lenne, ha megtanulnánk mosolyogni, hogy mások arcán is megszülessen az öröm

jele, a mosoly? Türelmesen mosolyogni a zsúfolt üzletekben a pult külső oldalán, figyelmesen segíteni a másíknak, aki kisgyermekével vagy éppen fájós lábával igyekezne. De mosolyogni a pult másik oldalán is, ahol a jó szó, a figyelmes gondoskodás megértővé teszi még a vásárolni akarót is. Mosolyra mosollyal, figyelemre figyelemmel válaszolni. De ez a mosoly és türelem kell minden más helyen is, hiszen mindenki készül, s miért ne tanulhatná meg tőlünk a mosolyogva készülés örömét!?

2. Figyelmesség a környezetünkben. A Szeretnek, Jézusnak földre lépése Isten figyelmessége az emberek felé. Ő egész életében segítőkész mindenkivel. Karácsonyra készülve: kevesebb csetepaté a családokban, több segítség egymásnak, időadás a másik számára, megértés a fiatalok mássága iránt... biztosítani a másik számára, ami hiányzik. A madár is meleg fészket készítve helyezi el tojásait. A mi, anyagiakban talán nagyon olcsó ajándékunk igen értékes lesz, ha előtte meleg fészket készítünk szeretetünkkel.

3. Annyi szegény, magányos, elgyengült, élettől megtaposott, több gyermekét nevelő, szociálisotthon-lakó, kórházban szenvedő, állami gondozott, hajléktalan, alkoholista és drogos, börtönbe jutott ifjú és felnőtt... él körülöttünk az országban. Mi lenne, ha mind megérezhetné, hogy Jézus és vele a Szeretet a földre lépett, és a nyomában járók szeretetükkel bizonyítani akarják, hogy őket is szereti Jézus!

Akinek nem volt kár megszületnie

Bár most kétezredik éve, hogy megszületett, de nem csak ilyen nagy jubileumkor emlékezünk rá. Minden év pirosbetűs, munkaszünetes napja ez a születésnap. Pár évtizede mindent próbáltak mondani: jön a Télapó, megjutalmazza a jó gyerekeket. A fenyőfa valami régi emlék, ha nincs virág, azért legyen szebb a szobánk. Ha az óvodában valamelyik kicsi arról beszélt, hogy jön a Jézuska, nem csak őt hurrogták le, de a szülők is megkapták fejmosásukat, hogy lehet így beszélni a gyerek előtt. Jó, ha volt nagyanya, akinek „buta nevelésére” lehetett mentségül hivatkozni.

Pedig, akkor is, most is, eljön a Jézuska. Lehet Őt nem saját nevéen nevezni, akkor is eljön. Lehet képét oda sem tenni a fenyőfa vagy csak ágacska alá, mégis ott van. Csillogó szemű gyermekek kezükben játékkal, ruhával, kabáttal, cipővel, álmodott vagy éppen nagyon is szükséges holmival. Szívében, bárcsak többen lennének, szívükben valami határtalan bizottsággal: Hát engem is szeret valaki! Valaki figyel, és tudja, mi szükséges nekem. Az arany és gyémánt áránál is értékesebb „árcédula” van rajtuk, „szeretlek”.

Meleg tekintettel nézi a kezében tartott sálat, nyakkendőt, órát, töltőtollat a férj, az apa. Meddig takarékoskodott a konyhapénzzel a feleség, hány zsemle nem került a fogai alá a „gyermeknek”, csak hogy tanúságot tegyen: „Apa! Szeretünk!” Hogy elérzékenyül a csomagot felbontva a feleség, édesanya. Igen, ŐK szeretnek engem. Érzem, látom, tapasztalom.

Az utcán, az iskolában, a munkahelyen, a boltban... taposd el, gúnyold, szidd, alázd meg, foszd ki, csapd be... De ITT a karácsonyfa tövében: szeretnek, szeretek.

A Biblia írja: „Isten a Szeretet, aki a szeretetben marad, Istenben marad, és az Isten őbenne.” Igen. Lehet elfelejteni, hogy a mennyei Atya üdvösségünkre ajándékozta nekünk egyszülött Fiát. Lehet elfelejteni, hogy mit jelentett Máriának, hogy annyira sem szerették, hogy a szülésének éjszakájára egy szobát nyújtottak volna neki és Jézusnak. Lehet elfelejteni, hogy nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért – mint tette Jézus. De Európánkat ez a jézusi szeretet, ez az isteni ajándékozás tanította meg a szeretetre. Ez kiált bele a karácsony-éjszakáinkba: szeressétek egymást! És családon belül és családtagokon kívül, barátok és szomszédok, ismerősök és idegenek között nem csak erre az egy éjszakára hirdeti meg Krisztus Egyháza: Szerességek egymást! Megbocsátó, türelmes, segítő szeretettel szeressétek egymást.

Karácsony biztonságát és békéjét, nyugalját és szeretet-melegét állandósítsuk életünkben.

2000, 1000, jubileum, szentév...

Volt egy cserkésznadrágom. Nagyon szerettem, sok táborot megjártam vele. Kitartott esőben, sárban, bírta a meleget, izzadságot. Néha még az iskolába is abban mentem. Úgy éreztem, ha az van rajtam, még felelni is jobban tudok. De egyik nap azt vettem észre, hogy felszakadt a varrás, majd foszladozni kezdett az egyik szára, már a folt sem használt neki. Vége.

Eldobás előtt azért leültem mellé és végig gondoltam, mit is tettünk mi ketten együtt. Olyan jó volt elmerengeni e szép múlton. De egyszer csak, mintha megszólalt volna és figyelmeztetett, hogy bizony nem vigyáztam rá eléggé. A fáramászásoknál a kiálló ágak nem nagyon kedveztek neki. Meg a csúszdák, és a tűzhöz közelre helyezései szárítások...

Most megveszem az újat, de biztos, hogy sok mindent másként fogok csinálni, jobban megbecsülöm, figyelmesebb leszek a szárításnál is, meg persze a viselésében is.

„Kimúlt” egy esztendő. Kezdődik egy új. Számot kell vetnem magammal: Milyen és mennyi sok örömöm volt az előző évben. Isten ajándékai... Cserkésztestvéreim közössége, figyelmessége, szeretete... Szüleim, más barátaim hogy védtek, vigyáztak... Volt mit ennem, eredményesen tanultam... Mennyi időm jutott kirándulásra, táborra játékokra, önmagam és jellemem fejlesztésére... Milyen sokszor imádkoztam és Isten meghallgatott, segített... Betegségemben sem voltam magányos, látogattak, ápoltak... Gondolj vissza, vedd számba az egész évi örömeid forrásait és szívből adj hálát Istennek, szüleidnek, cserkészvezetőidnek is, cserkésztestvéreidnek is.

És hogy bánasz az új nadrággal? – Hogy fogsz élni, cselekedni az újév minden percében? Elpocsékolod az idődet, mint oly sokszor eddig? Nem tanulsz, mint oly sokszor az előző évben? Tedd most magad mellé a cserkésztestvéreim törvényét. Nézd mind a tizedet külön-külön. És gondold meg a múlt évet és határozd el magad az új év másságára. Hiszen a Szentatya jubileumi évnek, szent évnek hirdette az ideit. Isten nagy ajándéka, Jézus Krisztus megjött közénk. Isten Fia emberré lett. Milyen nagy esemény ez, amire 2000 év múltán is megemlékezünk! De ha Ő azért jött, hogy megváltson, meg kell hálálni Neki. Hálánk pedig az, hogy mindjobban megismerjük, hogyan élt és mi is próbálunk ugyanúgy beszélni, cselekedni. Ha megnézed a cserkésztestvéreim törvényeket, vajon melyiket nem teljesítette? Bi-Pi is őt nézte és tőle tanulta meg, hogyan kell igazi ember módjára élnünk. A szent év egy kicsit azt is jelenti, hogy mi is a magunk módján szentül élünk!

De másik szám is ott van, másik jubileum is kopogtat: 1000 éve, hogy Szent Istvánt megkoronázták és ezzel hazánkat keresztény országgá emelte.

2000. január 13.

Ötven éve

Hiroshima és Nagasaki neve ötven éve az egész világon ismert. Igen drága volt ennek az ismertségnek ára. II. János Pál pápa így jellemezte ezeket: „egyedül e két városnak jutott az a szomorú sors, hogy a minden emberi elképzelést felülmúló pusztító erő tanúja legyen.”

Az atombombától szenvedett nép katolikus híveinek vezetői, a Japán Katolikus Püspöki Kar tagjai a napokban így írtak: „Mi, Japán püspökei, az atomhatalmakhoz fordulunk és kimondjuk: az atomfegyver embertelen és gonosz. Követeljük, hogy a lehető leggyorsabban állítsák le a nukleáris kísérleteket és semmisítsék meg a fegyvereket.”

Nehéz lenne felsorolni, hogy e fegyver pusztításának megtapasztalása óta, ötven év alatt hány újabbat, még pusztítóbbat kísérleteztek ki és gyártottak le. Azt sem lenne egyszerű számba venni, hogy földünkön hány kisebb-nagyobb háború robbant ki azóta. És igen szomorú szám lenne, ha e harcokban elesettek nevét gyűjtenénk össze. S az sem volna élvezetes

olvasmány, ha megírnák ezen elhunytak családjában hány árva, özvegy, magára maradt szülő nem csak siratta őket, hanem hogy mennyivel nehezebbé vált további életük folyása. Pénz, olaj, hatalom, zsarnokság, politikai számítgatás, gazdasági befolyás megőrzése, növelése, pártérdek, kizsákmányolás, ezek közül áll valamelyik, mint ok e háborúk indítékaként. A magyar határok közelében is ropognak a fegyverek s ma is halnak meg emberek, mert más nemzetiségűek, vagy más nyelven beszélnek.

Szeretet vagy gyűlölet, segítőkészség vagy önzés, türelem vagy ütésre emelt ököl. Az első választása emberi élet és legalább viszonylagos boldogság, a másik félelem, rettegés, kegyetlenség, pusztítás, pusztulás. Az első kultúra, fejlődés, kibontakozás, a második zsarolás, tönkremenés, emberségünk feladása.

Kisember és nagyúr, polgár és politikus, király és elnök, katona és hadvezér mikor érti meg és éli, amit Krisztus tanított: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat”! Csak ez hozhatja meg, hogy fölösleges lesz az atombomba, hidrogénbomba, rakéta és tank. A szeretet megvalósítása hozhatja csak meg, hogy végre háború nélküli világ, félelemmentes élet köszöntson ránk.

Emlékezzünk vissza Hiroshimára, Nagasakira, az elmúlt ötven évre, tiltakozzunk minden háború ellen és imádkozzunk a teljes békéért az egész földön.

1995. augusztus 3.

Húsvét felé

Az előző év virágvasárnapi barkái tűzre kerülnek. Hamujuk pedig homlokunkra kerül. Hozsanna, hamu... A régi pápakoronázási szertartás egy mozzanata jut eszembe, a tiara feltétele után egy szalmacsomót égettek, s közben elhangzott: „Szentatya, így múlik el e világ dicsősége.” A Krisztust tapsolók, hozsannázók hangja átalakult „feszítsd meg”-re. A kereszten nem maradt meg még az édesanyjától kapott köntös sem. A hamis vádak is elviselhetetlenek lettek volna, ha egy tudat nem élt volna Jézusban: Atyám akaratát tettem, teszem. „Atyám, ha lehet, múltjék el tőlem e pohár, de ne az én akaratom legyen, hanem a tiéd, Atyám!” Már nem e világra néz, haza készül: „Még ma velem leszel a Paradicsomban” – mondja a jobb latornak.

A katekétának is lehetnek sikerei, dicsérhetik növendékei, azok szülei, meghívadják iskolai díszünnepségekre, jutalmazhatják, ajándékokkal elhalmozhatják, de a húsvéti készülétkben szembe kell néznie önmagával: Isten akaratát tettem-e, teszem-e? Sikertelenségeim oka a magam mulasztásai vagy azok a körülmények, amelyekről nem tehetek? Csak a pénz, a dicséret motivál-e, vagy valóban az Isten akaratát? Földi céljaim elegek, vagy a feltámadás utáni élet valóban a végső célom, mégpedig úgy, hogy erre készülök is, bekalkulálom az ítéletet is. A szent negyvennap bűnbánati felhívása vezessen valódi bűnbánatra, megtérésre. Erre szólít már a hamvazószerdai figyelmeztetés: „Térjete meg és higgyetek az evangéliumban.”

Tanítványaink életében is jó volna, ha fontos helyet foglalna el a nagybőjti idő. S ez főként rajtunk múlik! Azt hiszem, hogy ebben az időszakban náluk is a lelkiismeret-vizsgálás, a komoly bűnbánat, bűnbocsánatszenség és önmegtagadásokon át megerősített akarattal életjobbítás, metanoia kell. Motivációt pedig a szenvedő Jézus alakjából, a kereszttáldozatban megmutatott szeretetéből és a feltámadásával bizonyított örök élet ígéréteéből kell merítenünk. – Talán nem kis nevelő hatása és életformáló ereje lehet az utolsó vacsora átélésének is. A kereszttáldozat és a szentmiseáldozat összefüggésének látása és Jézus eucharisztikus szeretetének megsejtése ugyancsak viszontszeretetre, mindent odaadó Isten- és emberszeretetre sarkallhat mindnyájunkat.

Amilyen lesz a készülétkünk, olyan lesz az ünnepünk. Amilyen meleg lélekkel idézzük fel megváltásunk nagyszerű eseményeit, olyan mélyen megélt lesz az ünnepünk is. Amilyen megújulást hoz bennünk az ünnepi készülétk, olyan kegyelmileg eredményes lesz ez az időszak. Ahogy bemutatjuk tanítványainknak, nagyjából olyan lesz az ő ünneplésük! Hamvazószerda

mondata kíséren végig, és serkentsen igazi benső munkára mindnyájunkat e szent időben: „Térjete meg és higgyetek az evangéliumnak.”

Nem mindegy, hogyan élünk!

Szent Lukács evangéliumának 16. fejezetében találjuk Jézus a gazdag ember és a szegény Lázárról szóló példabeszédét. A történet gondolom mindenki előtt ismert. Jön Lázár, nincs mit ennie, rongyos a ruhája, szeretne valami harapnivalót kapni. Csak a kutyák nyalogatják sebeit. Míg benn dúslakodnak, neki semmit sem juttatnak. Mindkettő meghal. Lázár üdvözülni, a gazdag ember elkárhozik és igen gyötrődik. Csak egy csepp vizet kérne, hozzon neki Lázár. De nincs enyhület, Lázár oda nem mehet. Talán az élő testvérei, ha jövő sorsukat tudnák, elkerülhetnék ezt a sorsot, küldd hát hozzájuk Lázárt, nehogy ide jussanak! De ezt sem. Mert ha nem hisznek az írásnak, annak sem hisznek, ha egy a halottak közül visszamegy, hangzik felénk is a tanító szó.

Furcsa teremtmény az ember. Valami nagy felé vonzódik. Hány fiatal hatalmas tervekkel indul neki az iskolának és az életnek, de az élet nehézségei miatt eláll nagy terveitől, vagy bizonyos elért cél után elkényelmesedik, megáll jóval a kitűzött cél előtt. Sajnos igen sok ember nem figyel fel az írás szavára, nem fogadja el Isten örök életet bizonygató üzenetét. Ha van túlvilág és van Igazságos Isten, akkor van számonkérés és jutalom vagy büntetés. Nem mindegy tehát, hogyan élek!

A húsvéti készületi idő a Krisztushívők táborában arra akar rásegíteni, hogy meggyőződjünk a túlvilág létéről, és eszerint próbáljuk berendezni életünket is. Nézzük Krisztust, figyeljük az ő életét, tanítását, tetteit, majd együtt éljük át vele a keresztút szenvedéseit, felidézzük halálát és rátalálunk a feltámadottra, aki többször is megjelenik az apostoloknak is, másoknak is. Majd záróakkordként látjuk Őt a mennybe felmenni és az Atya jobbán helyét az örök boldogságban elfoglalni. Már nem csak egy példabeszéd bizonygatja az örök boldogság vagy elvetettség tényét, hanem az, aki maga is végigment az emberi élet minden fázisán, de nem fejezte be a halállal, hanem feltámadt, mennybement, megdicsőült. Követőinek is ezt ígérte, ha parancsait megtartják, ha életük hasonló lesz Jézuséhoz.

Mit kell megcsodálnunk Lázárban, és mit kell kerülnünk a dúsgazdag viselkedéséből? Lázár bár semmit sem kap, bár éhez, nem átkozza a másik embert, nem lázad Isten ellen, a belül kapott erőt felhasználja, hogy így a nyomorban is ember maradjon, emberi módon viselkedjen. Nem a szegénysége miatt kerül a mennybe, hanem az élet adta próbák kiállása, az erényei miatt. – Krisztus sem szitkozódik, nem csinál jeleneteket szenvedése idején. Hősiesen tűr. Hiszi, hogy az igazságos Isten megdicsőíti. Ilyen türelmes, bűnbánó, megtérő a szenvedéseiben a jobb lator is Krisztus keresztje mellett, meg is kapja az ígéretet: Még ma velem leszel a „paradicsomban”. Nem így a másik keresztre feszített, aki csak szitkozódni tud.

Miért nem jut a mennybe a példabeszéd dúsgazdagja? Nem a gazdagsága miatt, hanem mert a legfőbből elfeledkezett, önzésében nem akarta gyakorolni a felebaráti szeretetet. Míg Jézus a pusztában öt kenyérrel is megeteti az ötezer embert, addig ez a dúsgazdag bőségéből sem nyújt semmit az ínségben levő embertársának. Szeretet nélkül nincs örök boldogság! Ha hiszek Jézusban, hinnem kell az örök életben is. Ha hiszek az örök életben, hinnem kell az igazságos Isten előtti elszámolásomban is. Ha pedig van elszámolás, nem mindegy, hogyan élek: telve van-e életem becsülettel, szeretettel, vagy csak önzés, durvaság, lázadás, káromlás élelvitelem. Vegyem észre a körülöttem élő Lázárokat, hogy a Feltámadottal én is bejuthassak a mennyi örök dicsőségbe.

3. fejezet: Egyház, társadalom, szolgálat

Megértően és türelmesen

A magyar katolikus egyház és a társadalom kapcsolatát és lehetőségeit vizsgálva három fogalomnál kell megállnom: a kölcsönös felelősségvállalás, a nemzeti közmegegyezés keresése és a család áll a társadalmi reform középpontjában.

Szent Sebestyén a római udvarban élt, a császárt szolgálta, nem kisebb beosztása volt, mint a testőrség parancsnoka. Miután kiderült, hogy keresztény, eltekintve addigi jó és munkás életétől, kivégzését rendelte el a császár. Kikötözték egy fához, és nyílzáporral hajtották végre a parancsot. A jelek azt mutatták, hogy halott. Tévedtek. Egy keresztény asszony ápolta, s felgyógyult. Elfelejtve mindazt, amit vele tettek, szolgálatra jelentkezett. A császár megrökönyödve látta, hogy él. Kivégeztette őt s mindazokat, akik Krisztust vallották Istenüknek.

Három-négy évtizedes kikötözés és halálosnak szánt nyilazás után, itt-ott még sebektől véresen áll oda ma is a magyar egyház, állnak az ország vezetői elé a vallásos, hívő emberek, hogy hasznos szolgálatukat, erkölcsi megalapozottságú munkás életüket felkínálják. Ereje ugyan fogyott az előző hosszú évek kikötözése és a számtalan nyíl következtében, de él. És kérdezi, van-e igény szolgálatára? A hatalom mai képviselői igent mondtak. Úgy gondolom, azért a feladatok mindkét oldalon megsaporodtak, megnöttek.

Miben látom ezeket?

Vezetőinknek el kellene ismerniük: látják, hogy él az egyház, és igénylik szolgálatát a társadalom építése érdekében. Nemcsak néhány történésznek kellene tudományos könyveiben szólni a koncepciók bírósági perekről és ítéletekről, hanem felelős vezetőknek is szólniuk kellene „elődeik” ilyen irányú tévedéseiről, túlkapasáiról, helytelen cselekvéséről. Ez a beismerés igazságot szolgáltatna az egyháznak megkötözöttsége és megnyilazottsága folytán ma is hordozott sebeire. A munkahelyeken sem szívesen dolgoznak együtt „börtöntöltelékekkel”, most szabadult, vagy volt rabokkal; de megbecsülik azokat, akikről kiderül, hogy a vizsgálati fogságot ártatlanul szenvedték, illetve nem annyi a vétkük, mint amit rájuk akartak – rosszhiszeműen – bizonyítani.

A másik az lenne, ha az ország felelős vezetői nyilvánosan, az ország minden polgára előtt elismernék, meghirdetnék, hogy akarják az egyház életét, munkáját. Ez biztosíték lenne arra nézvést, hogy nem taktikai fogás, hanem őszinte igény van szavaik mögött, és így minden félő, vagy túllontúl is vakmerő polgártársunk helyesen tudná formálni a maga véleményét.

Ehhez kellenének még azok az intézkedések, amelyek az egyház munkáját szabadon biztosítják: a háborítatlan hitoktatás, az ifjúsági és a családokban végzett munka, az öregekkel történő foglalkozás, a deviánsokkal való segítő törődés tág tere, foglalkozás nevelőintézetek növendékeivel, a börtönbe zártakkal. Kórházakban, szociális otthonokban lelki segítségnyújtás, aktív szociális munka, keresztény szellemű iskolák, konviktusok működtetése, újak nyitása a szülők anyagi megterhelése nélkül.

Az egyházak feladata: minden eszközzel kinevelni a hozzánk tartozó fiatalokban és a felnőttekben is az igazi közösségi, szociálisan gondolkozó, önzetlen embert! Ők, akikre valóban építhet a társadalom. Munkájuk a közösség javát kell, hogy szolgálja. Gondolkozásuk, magatartásuk pedig alapja lehet a közösséget egységbe fogó szellem megteremtésének. Ez egyben elősegítője az újabb társadalmi közmegegyezésnek is.

Pluralista társadalmunkban a másként gondolkozók megbecsülését, a deviánsok helyes útra segítését, a bontakozók humánus felkarolására való példamutatást és a szervezett működést, az erre való nevelést kellene előmozdítanunk.

A családi élethez példaadó családokat elindítani a közösségekbe, akik megértőek, türelmesek egymás iránt, gyermekeket vállalnak, értük áldozatot hozni is készek. Ehhez megfelelő jegyes-felkészítések szervezésével, általában a fiatalok lelkületének formálásával, a meglévő családi fészkek védésével, látogatásával, a bajbajutottaknak alkalmas tanácsadással lehetnénk szolgálatra. Karitatív szerveink anyagi támogatást is biztosíthatnának a sokgyermekes vagy gyermeküket egyedül nevelő szülőknek. Az egyházi sajtó ilyen irányú írásai, könyvei is javíthatnának a családok mai tragikus állapotán, a társadalom stabilitását jelentő szilárd családok létrejöttében. Az ifjak, akik hitük alapján hozzánk tartoznak, megkaphatnák azt a felkészítést életükre, amely megalapozottan becsületes, erkölcsös emberre tehetné őket mind hivatásukban, mind szexuális életükben; akik építő kritikát mondanak és ezzel is segítik a társadalmat, kiigazítják hibás irányát: olyanokká, akik jellemesek és nemesen magyarok.

Es még mi mindennel segíthetünk e társadalomban élve magyar testvéreinknek hazát építeni és fönn tartani? Az ország majd minden városában, községében ott a templom, benne a főiskolát végzett vezető, a pap, mellette 20-30 egyházközségi képviselőtestületi tag, sok ezer ifjúsági csoport és sok százezer hívő, aki vallásos maradt akkor is, amikor a hit nem volt érdem. Ezek mind odaállnak, mint Szent Sebestyén, és munkára jelentkeznek, ahol hitük erejében megerősödve akarnak tevékenykedni az egyházért és a magyar népért. Velem kérdezik: igénylik-e munkájukat – és kapnak-e életteret?

Magyar Hírlap,
1988. július 13.

Szabad lelkiismerettel élni!

Mint a Magyar Katolikus Püspöki Kar családpsztorációért felelős püspöke, sok levelet kapok az ország különböző vidékéről a családokkal kapcsolatos szerteágazó kérdésekben.

Az utolsó hónap levelei szomorú érdekességet tartalmaznak és nem egy közülük jó pár aláírással érkezett. Vagy tiltakoznak, vagy segítséget kérnek egy rendelet miatt.

Miről is van szó? Az abortusz-rendelet értelmében nem bizottság dönti el e beavatkozás jogosságát, hanem a kezelőorvos vagy a helyi védőnő. Sok fiatal hívünk nem vállalta a szülésznőgyógyász szakot, mert nem óhajtott hite és lelkiismerete ellen cselekedni. Most pedig más orvosok és a védőnők is „kénytelenek” lelkiismeretük ellen cselekedni, ha állásukat meg akarják tartani, és a hivatásul választott munkakörükben akarnak maradni. A katonai szolgálatot lelkiismereti okból nem vállalók „jogait” elismerték, és törvény készül részükre, az emberi élet és a gyermek életét élethivatásul választók pedig naponta kénytelenek ezen új rendelet értelmében emberölésre ítéletet hozni, és nem védeni az életet, hanem kioltatni. Ők az emberi élet védelmére, növelésére, gyógyítására tettek esküt, s most az orvostudomány által is elismert élő ember ellen kell pusztító ítéletet megfogalmazniuk és szentesíteniük. Sőt, hitük vigasztaló erejéből is kiesnek, mert csak akkor kaphatnának hitük szerinti bűnük alól feloldozást, ha megígérnék, hogy többé abortuszba semmi módon sem folynak be. Ezt pedig nem ígérhetik, mert akkor állásuktól kell megválniuk. Ebből a lelkiismereti zsákutcából jönnek segítséget kérő leveleik és a velük együttérzők aláírásai.

Jogtalannak tartom a meg nem született gyerekek megölését, de a fennálló intézkedések folytán lehetséges ezeknek az életnek kioltása. Sokunk tiltakozását ismerik, sok mindenre hivatkoznak velünk szemben. Mi azonban az emberi élethez való jog elleni intézkedésnek ítéljük ezt. Újra és újra kérjük ennek felülvizsgálását, itt és más országokban is. Mi híveink

számára az egyházunk tanítása szerint tilosnak tanítjuk, és e tilalom betartására kérjük is a híveket. Házasságkötések előtt próbáljuk is a családtervezésben felvilágosítani és tanítani fiataljainkat, hogy ne csak tiltsunk, hanem segítsünk is utat találniuk. Az ő lelkiismeretükön múlik a többi.

De jogtalanak és embertelennek tartom azt, hogy embereket rákényszerítsen bárki is e döntések meghozására, a meg nem született gyermeki élet kioltására. Talán a legnagyobb szenvedések egyike a lelkiismeret ellen tenni, meggyőződése ellen tenni folyamatosan, ismételten, pláne akkor, ha pályaválasztása idején sem és a tanulmányai idején sem világosították fel, hogy munkájának ilyen oldalai is lesznek.

Tisztelettel kérem:

1. Az abortusz-törvény megvitatását és a vita alapján mérlegelve az abortusz megtiltását.
2. Lelkiismereti szabadságuk tiszteletben tartását azoknak, akik ebben, az általuk élő emberi lénynek tartott magzat megöletésében nem akarnak részt vállalni, legyenek azok orvosok vagy védőnők. Állásuk veszélyeztetése nélkül legyen módjuk, hogy megtagadják e közreműködést, és más hajtsa végre azt, amit a SZEM rendelkezése előír mindnyájuk számára: „...minden esetben fő szempont kell, hogy legyen a terhességmegszakítást engedélyező eljárás gyors, rugalmas, humánus lebonyolítása.”

Mivel az egyház az embert fontosnak tartja, és híveit az emberek szolgálatára buzdítja, így nem kevesen mennek olyan pályákra, ahol az emberi életet szeretik, szolgálják, védik. Talán nem is a legrosszabb orvosok, műtősnők, védőnők a hívők. Azt hiszem, annyira meg kellene becsülni őket, hogy ne kelljen az ellen a lelkiismeretük ellen tenniük semmit, amely lelkiismeret miatt olyan emberszeretők és emberszolgálók.

Tisztelettel kérem, orvosolják népünk érdekében mind a még meg nem születettek életben maradását és megszületését, mind a lelkiismeretükkel küzdő egészségügyi dolgozókat.

1989. január 26.

Negyven év után

Testvéreim a szolgálati papságban!

Hosszú, küzdelmes időszaka volt a magyar egyháznak. Mint annyiszor a történelem folyamán, kiirtani akarták a vallást az emberek szívéből és elpusztítani az egyházat. Az intézkedések sorozata ismerős mindenki előtt, kár lenne újra felidézni ezeket. Következményei ma is nyomasztóak és sokféle területen leszűkítik működésünket. Az új világ, bár sok új lehetőséget is kínál, új kihívásokat és új küzdelmet is hoz magával. Ezért határoztam el, hogy megpróbálom az általam legfontosabbaknak látottakra paptestvéreim figyelmét felhívni. Nem átfogó tanítás, nem mindenre kiterjedő parancs akar ez lenni, hanem a felelős vezető „hangos gondolkozása”, hogy a történelem ne vádolhassa azzal, hogy még azt sem mondta el, amit a kiszámíthatatlan világunkban úgy vélt, hogy lát. Kérem, hogy fontolják meg, gondolják át, beszéljék meg egymással is, az egyházközi képviselőkkel is, hívekkel is, ami rájuk tartozik belőle. Örömmel venném, ha kiegészítő gondolataikat lejegyeznék és hozzám eljuttatnák. Alapja lehetne ez egy majdan összehívandó egyházmegyei zsinatnak. (Ez csak a pápalátogatás és a rendkívüli szinódus után lehet igazán eredményes.)

1. Sokféle munkánk elé kell helyeznem a belső „tartalmat”, kegyelmi telítettséget. „Nálam nélkül semmit sem tehettek...” – e krisztusi felhívást el nem feledhetjük! – Nincs eredményes apostolkodás elmélkedő elcsendesedés, komoly imaélet nélkül. Üresen csengő lesz minden prédikálásunk vagy tanításunk, ha nem lesz előtte komoly imádkozási idő, nem keressük meg, hogy az Úr mit akar ma üzeni az övéinek, akiket ránk bízott. Nem lehet megtalálni az isteni üzenetet a Szentírás olvasása és elmélkedés nélkül. Látványos statisztikát talán felmutathatunk emberi erőlködéssel, de igazi eredményt csak Isten kegyelmével!

Lelkiségünk egyéb „eszközeit” is használnunk kell. Mit jelent a napi szentmiseáldozatunk, áldozásunk? Komoly előkészület és hálaadás is kíséri? – Szentséglátogatásaink bizonyítják-e híveink előtt is az Oltáriszentségbe vetett hitünket? – Megvan-e az egy-kéthetenkénti gyónásunk? Mindennapi lelkiismeret-vizsgálásunk? Használjuk-e a szentek életéről szóló, vagy az általuk írt lelki könyveket? – Komoly önmegtagadásokkal vezeklünk-e híveinkért, saját botlásainkért, és általuk sikerül-e olyan önfegyelmet kivívnunk, hogy a kísértések nem tudnak elvonni bennünket Istentől?

2. Vae soli! Tudatában vagyunk-e, hogy egységben és szeretetben lehetünk csak keresztények és csak így krisztusi papok!? Keresnünk kell egymást, látogatásokkal, közös megbeszélésekkel, felfedezéseink továbbadásával gazdagítani a többit, tanácsukat kérni igazi alázattal és kontrollálási szándékkal. Kerületeken belül, vagy a szomszédok között ki kell alakítanunk a közös munkát (pl. az ifjúság nyelvén értő gyűjtse össze a többieknél is egy-egy estére a fiatalokat...). Aki amihez ért, gyakorolja máshol is, sőt tudatosan ki is alakíthatunk a többiek szükséglete szerint új, saját szakterületet is. – Ahol még egy plébánián vagy egy városban több pap működik, szeretetegységük teszi az emberek előtt elfogadhatóvá és egy kicsit hatékonyá is munkálkodásukat. „Arról ismernek meg, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást...”

3. Munkánkban tudatosítanunk kell, hogy kikkel találkozunk. A negyven év alatt alig volt hitoktatás. Híveink, szolgálatunkat kérő testvéreink járatlanok a miáltalunk jól ismert igazságokban, jogi előírásokban. Sokszor csak érzelmi kötődésük van még vagy már. Ügyintézéseinkhez nagy türelem és megértés kell. (Gondoljuk meg, mennyi nehézséget jelent számunkra egy-egy adó- vagy SZTK-ügy elintézése, milyen véleménnyel vagyunk, ha azokat nyers, bennünket megalázó, sértő megjegyzésekkel intézik, vagy türelmetlenek velünk... Pedig ők nem Krisztus közvetlen küldöttei.) Az értetlen, olykor követelődző, szavainkat félreértő emberekkel is türelemmel kell bánnunk. Szolgálni és nem uralkodni küldött bennünket Krisztus, amint Ő sem azt kívánta, hogy neki szolgáljanak, hanem Ő szolgált mindenkinek, lábmosó szeretettel is. – Fel kell használnunk minden alkalmat, hogy hozzánk belépő híveink megtapasztalják általunk a Krisztussal való találkozásukat. Szolgálatra készen kell segítenünk őket, alkalmazkodva; amennyire csak módunkban áll, idejükhöz, hogy az Isten kinyilatkoztatását, vagy az egyház előírásait és annak értelmét, okát, következményeit megismerjék, elfogadják. Nem baj, ha első pillanatban még nem értik, vagy másként látják. A bűnre, házasságra, fegyelemre, feltámadásra stb. vonatkozó kérdésekben csak az evilági vélekedések jutottak el hozzájuk, de épp ezt kell lassú munkával átforgatnunk bennük, megértve ellenkezéseiket az eddigi „felvilágosítóktól” beléjük programozott másfajta szemlélet alapján. Könnyebb kitenni a szűrüket, mint türelmes, okos szóval segíteni megértésre és látásra.

4. A 40 év utáni pasztoráció helye azonban elsősorban nem a plébániai iroda lesz. Két jellegzetes szempontot kell figyelembe vennünk: a) az emberekkel személyes kapcsolatot kell teremtenünk. Otthonukban felkeresni vagy felkerestetni (családlátogatók az egyházközség képviselőinek és a plébánosnak megbízásából.) Az egyház misztikus arca mellett látniuk kell emberi arcát is. Az időnként minden család végigjárása mellett a következő alkalmakkor is látogathatjuk őket: keresztelés után pl. egy évvel, haláleset alkalmával, házassági évfordulókkor, hitoktatásra, elsőáldozási előkészítés megbeszélése okán, baleset, egyéb baj körül, betegségben... Ezek a találkozások alkalmul szolgálnak egymás megismerésére, elfogadására, gondok, fájdalmak megosztására, akár a házasságrendezés elindítására, de arra is, hogy meghívjuk őket a templomba, egyéb rendezvényeinkre. – b) A közösségbe gyűjtés a másik bűvös, mai pasztorációs fogalom. Az elmagányosodott emberek belső vágya a valakihez tartozás, hogy valahol beszélhessenek őszintén, valakik hallgassák meg, segítsenek eligazodniuk... Igen fontos a hittanos csoportok közösséggé formálása, elképzelhetetlen az igazi ifjúsági pasztoráció kisközösségi munka nélkül. Fontos lenne a nagyjából egy időben házasságra készülöket egymással összeismertetve kisközösségi munkába „szervezni”, ugyanígy

a keresztelőre készülöket. Sok családnak jelentett komoly értéket a többi családdal történő rendszeres heti, kéthetenkénti beszélgetés. De közösségbe hozhatók saját problémaviláguk egymással történő megbeszélésére és az evangéliumi igazságok sajátos eligazításaira az azonos szakmát (orvosi, tanító...) űző emberek is. Igen hasznos lehet közösségi szempontból az énekkarok működése. Ügyes vezető nemcsak éneket tanít, hanem a tagokat igazi közösségé is formálja.

5. Minden megnyilatkozásunkra komolyan készülnünk kell.

Előre felmérve, hogy kik lesznek ott, mi a legfontosabb, amit Isten általunk nekik üzen. Híveinknek „élmény” kell, hogy legyen minden szentbeszédünk. Mai, nekik szóló feldolgozásban az örök igazságot nyújtsuk. Jól át nem gondolt, meg nem imádkozott, rutinból táplálkozó beszédek hatástalanok lesznek. De hogy igazán maiak legyenek, ismernünk kell elvárásaikat, problémáikat! Bizony lelkiismeretvizsgálat tárgyává kell tennünk e kérdést, mert a sokezer ambónak nincs igazi embert átformáló hatása. Mennyi emberbe vethetnénk el az evangélium „mustármagját” a temetésekben részt vevő emberek között a szertartás lélekemelő végzésével és a nekik szóló igehirdetéssel!

6. Szentmiséink ne csak az előírt szövegek felolvasásai legyenek, hanem egyéni hitvalló tanúságtételek is. Ehhez szükséges a szövegeket előre átolvasnunk, ezeket átímádkozva és mise elején, felajánláskor, áldoztatás után saját szavainkkal is kiegészítve „áhitatra” segíteni híveinket. Mozdulatainknak is arról kell tanúskodniuk, hogy teljes hit van mögöttük. (Oltáriszentséggel bánás, térdhajtás, fejhajtás...) Élmény az is, ha minden szavunkat megértik, úgy olvasunk, szólunk, s még inkább az, ha hangsúlyozásunk, a szavak kiemelése segíti őket a lényeg megsejtésére. – Nagyon kellene, hogy a gyermekekre külön is figyeljünk. Ha mód van rá, legyen külön diákmise, ahol az egész család jelen van, de itt is, és ha ilyen nem lehetséges, akkor más miséken is, kössük le a gyerekek figyelmét, külön is szóljunk hozzájuk! – Jó lenne megkívánni a hívektől, hogy a közösen végzendő szöveget mindnyájan imádkozzák. Nagyon kellene az énekeket tanítani és sokszor buzdítani őket a közös éneklésre. Ahol csak lehet, vezénlyéssel egy hozzáértő irányítsa őket. A közös éneklés alapfeltétele a szöveg eléjük adása (akár nyomtatva, akár vetítve). – Minden misére kérjünk fel a hívek közül alkalmas személyeket, akik egyénileg is besegítenek: olvasmány, lecke, hívek könyörgése (jól előkészítve!) felolvasással. Esetleg segíti közreműködésüket a felajánlási körmenet stb. – Igen színessé lehet tenni a hívek könyörgését aktuális kérdések előre megfogalmazásával és alkalmazásával. – Mind az ünnepélyes keresztelés, mind a betegek miséje, mind a házások jubileumi miséi elősegíthetik, hogy ezeken átélve a szentmise értékét, máskor is eljőjenek.

Nagyon át kellene gondolnunk miséink számát és időpontjait. Azért is, mert idősödünk, fogy az erőnk, de azért is, mert egyre kevesebben vagyunk, és azért is, mert sok a hívek ún. kényelmét biztosító misénk, ahol hívek alig vannak, s így közösségi „élményük” aligha fejlődhet ki. De azért is, hogy ne legyenek elhanyagolva az oldallagosan ellátott plébániák sem. Viszont ahova minden vasárnap nem tudunk eljutni, gondoskodjunk arról, hogy ott is legyen közös imádkozás, s ha mód van rá, az általunk készített és nekik odaadott szentbeszéddel igeliturgia is. Ki kell nevelnünk az ilyen irányú segítőinket is.

A hit elmélyítését szolgálják a liturgia mellett az ünnepek átélését segítő előadások, dramatizálások megrendezése, mint a pásztorjátékok, húsvéti misztériumjátékok, egy-egy szent ünnepe, anyák napja stb. Ha kultúrházaink s ifjúsági csoportjaink majd újra működnek, kulturális nevelésünket is komolyan betervezhetjük. Az előmunkálatokat máris el kell kezdenünk!

Igen fontos helyet kell biztosítanunk a gyóntatásnak. Időt kell áldoznunk erre. Buzdítani, megérteni, segíteni kell őket. Igazi lelkivezetést kell adnunk. A gyóntatószék fontos helye pásztorációs munkánknak, megtérésre és lelki fejlődésre segít.

7. Új szemlélettel kell eljárunk a kereszteleseknél is. – Ha az egyik szülő (de nem csak a nagyszülő) kívánja a keresztelést és komolyan ígéri a keresztyén nevelést, és a másik szülő

kifejezetten nem ellenzi, kereszteljük meg. Ma már nincs annyi akadálya az ígélet megtartásának, mint eddig. Ha nagyobb gyerekek is vannak, azok hitoktatását szándékuk igazolására alapul kívánjuk meg. Ha a házasságuk nincs rendezve, segítsük őket erre, de ne erőltessük. Ha számon tartjuk őket és felelősségünk tudatában később is kapcsolatban maradunk velük, biztosan beérik e barátságos foglalkozás és lesz kívánság e rendezésre is. – Nem engedhetjük el azonban a keresztelés előtti megbeszéléseket. Ez ne csak az adatok összeírásából álljon, hanem essen pár szó hitünk igazságairól, a keresztségről, a keresztény élet feladatairól, a példaadás fontosságáról és főleg arról, hogy hogyan tudják gyermeküket kereszténnyé nevelni! Ehhez gyakorlati tanácsokat kell nyújtani: Isten-ismeret, ima, ünnepek, mit, milyen korú gyerekeknek kell nyújtani. – Már előbb említettem, de itt is megismétlem, nagy előny, ha a közeli időben keresztelő szülőket összeismertetjük és kis közösségbe próbáljuk bevonni őket. A nevelés kérdésében a többgyermekes, jól nevelő szülőket is bevonhatjuk! – Szép lenne összegyűjtve a keresztelendőket ünnepélyes (akár misében történő) kereszteléseket tartani. De ha ez még nem menne, a rokonaikat, ismerőseiket, sőt szentmisei hirdetésben a híveket is hívjuk meg, ha lehet kántort is szerepeltessünk, s így tegyük valóban az eseményhez méltóvá a keresztelési ünnepelést. Érezzék meg híveink, hogy milyen nagy dologról van szó e szentség kiszolgáltatásánál. Ma már nem kell félnünk, hogy megtudják és... A keresztszülők megválogatásában teljesítsük a kódex előírásait. A felelős keresztszülő mellett, elképzelhetők továbbra is „keresztelési tanúk”, s így a meg nem értések élet a nem képzett és a csak vérrokonságot néző szülőknél is ki tudjuk védeni. A pasztorális prudencia sok lelket megnyerhet, a makacs paragrafusrágás, sok félénk közeledőt eltaszít!

Nagy gonddal készítsük elő a felnőtt vagy ifjú keresztelendőket. Nagy kegyelem a meghívás. Az elmélet mellett ne hanyagoljuk el a keresztény gyakorlatokba is bevezetni őket (ima, szentírásolvasás, szentmise...). És próbáljuk kis közösségekbe is beszervezni őket, hogy egymást segítve fejlődjenek is, összeszokva, tartsák is egymást a hitben és az egyházban. Jelöljük ki munkaterületüket!

8. Ha a hitoktatást komolyan veszik a szülők, s ezért nekünk is meg kell dolgoznunk, akkor a felkészítés is könnyű lesz a bérnálásra. Úgy irányítsuk, hogy minél később jussanak el e szentséghez, akkor, amikor már saját hitük kialakulóban van, a kamaszkor valamelyik fázisában. Pont itt a mindent megkérdőjelezés idején kell segítenünk a jövőjük miatt, a hitben való stabilizálódásuk miatt. Felkészítésük ne csak a bérnálás szentségére terjedjen ki, hanem a teljes keresztény életre, de ez számukra is érdekes, a maguk fogalmai, problémái szerinti gondolkörben történjen. – Jobban kell majd elosztanunk a bérnálási helyeket, időket, s ehhez is kérem a paptestvérek segítségét. (Pl. minden évben egy-egy kerületben legyen bérnálás, ahova az azévi többiek is eljönnek...? vagy más megoldás...?) Nagyon fontos, hogy ezek az oktatások kis közösségi munkák legyenek, és ezek a közösségek a bérnálás után is együtt maradjanak, ha pedig tanulni más városba mennek, átutalójuk legyen az ottani kis közösségek egyik csoportjába.

9. Nem mehetünk el az ifjúsági munkánk mellett sem közömbösen. Fontos, hogy akár két-három fiatallal is elkezdjük és számunkra lényeges kérdéseket beszéljünk át. Hívassuk meg velük a többieket is. Nem tűrik, ha „befogni” akarják őket, és nem bírják, ha számukra érdektelen, nekik unalmas dolgokról van szó. – Nagyon komolyan kellene megközelítenünk a dolgozó fiatalokat, legyenek ipari, vagy földműves munkások. Ez nem megy másként, csak ha közéjük megyünk, vagy az általuk is elfogadható, de hozzánk tartozó fiatalokat kapcsolatteremtésre közéjük küldjük. Kis közösségeinknek sugárzó, szívó és befogadó képességekkel kell rendelkezniük. A heti találkozón kívül a közös kirándulás, olykor közös szórakozás is kell, hogy szerepeljen programunkban. – Jó, ha a kis közösségek kis körben egymással is találkoznak, valamint egyházmegyei vagy országos gyűléseken is jelen vannak. Kell a kis körben végzett mély munka, de kell a nagyközösséghez tartozás élménye is. – Ne legyünk önzők e munkában: hagyjuk munkálkodni azokat, akiknek érzéke van e korosztályhoz,

és időben képezzünk ki közülük kisközösségeket összefogó vezetőket. – A még kisebbeknél jó lenne komolyan megszervezni a cserkészetet, annak minden fizikai, szellemi és lelki értékével együtt. Ennek a munkálása sem csak a mi feladatunk, képeznünk kell jó őrsvezetőket és alkalmas cserkésztesteket is. De a nyári táborok nevelő ereje is felmérhetetlen, igaz, csak akkor, ha valóban jól csinálják. – Az ifjúsági munkánk egyik gyümölcse lesz a magyar katolikus felnőttek és családok jövőjének biztosítása, a másik pedig a papi és szerzetesi hivatások kibontakozása, számbeli növekedése.

10. A keresztények mindig érzékenyek voltak a szegények segítésére. Az Ap. Csel. világosan beszámol erről, s ha mást nem említek csak Szent Lőrincet, vagy Szent Erzsébetet, vagy manapság Teréz anyát, az egész történelemben megtalálható „ismertető jelünk”. De ma is minden egyházközségben valóban megtalálható ez az ismertető jelünk? Komoly gondot kell fordítanunk a betegek, öregek felkutatására, lelki szükségleteik kielégítésére. De testi, anyagi gondjaik enyhítésére is. Ennek a végrehajtása nem a pap feladata, de megszervezése igen. A segítők alkalmassá tétele is. A segítéshez szükséges az anyagiak megszerzése, gyűjtése, a jótevők felkutatása is, hiszen túl nagy számban vannak szegények napjainkban. Nem nézhetjük ezt részvétlenül. Sok helyen a lakástalanok, éhezők segítésében társadalmilag is beleszóltunk, és alapítvánnyal, beadványokkal próbáltuk előmozdítani ügyüket. Ennek széles körűnek kell lennie az egyházban. Az egyházközségi szociális szakosztály megszervezése és működtetése „jel” lesz a nem hívők számára is.

Ha papjaink politikai vezető szerepet nem is tölthetnek be; az evangéliumi igazság meghirdetése, híveink felvilágosítása, eligazítása viszont kötelesség. Jól kell ismernünk a korunk kérdéseivel foglalkozó zsinati iratokat, pápai megnyilatkozásokat és ezeket el kell vinnünk híveink közé, irányt mutatva számukra. Ilyen feladat sok van és lesz: szociális kérdések, a munkásjogok, a szabadság helyes értelmezése, de a gyakorlati ügyek is, mint az önkormányzat választása stb. Mi nem szítunk ellenségeskedést, de feladatunk az egyház tanításának átadása. Mindez nem csak szószéki feladat, hanem sajtó, televízió, előadások stb. is. Az importune, oportune kötelez.

11. Ha a negyven éven át volt ellenségeinknek nincs is komoly hangjuk már velünk szemben, az egyháznak nem volt olyan időszaka, hogy valahonnan ne próbálták volna visszaszorítani, üldözni. Ma is tapasztalható, ha nem is adminisztratív módszerekkel. Ezekre fel kell készülnünk! Válaszunk a teljes igazság, a feddhetetlen élet és a türelmes, megbocsátó szeretet. Bizony nem könnyű ezeket mindig gyakorolnunk.

Nagy szerep jut ma az ökumenikus mozgalmaknak. Ha egységben állunk szemben minden támadóval, könnyebb lesz igazunkat megvédeni, terveinket kivitelezni. Az egységmozgalomban nem szabad feladni kilétünket, elveinket, de törekednünk kell egymást jobban megismernünk és mindig szeretnünk. Közös imádságban, együttlétben fejleszteni a szeretetet.

12. A sort lehetne folytatni: nem hagyhatom ki a világi hívek képzését, bevonását az apostoli munkáinkba, erre felelősségüket fel kellene szítani és az alkalmasakat kiválasztani. Akolitusok, sőt diakónusok működése kellene, akik sok munka alól (pl. temetések, gyakori betegáldoztatás stb.) mentesíteni tudnák a papokat. – Igen fontos a kórházak betegeivel, szociális otthonok lakóival való törődésünk. Kell, hogy számon tartsuk a börtönök, nevelőintézetek lakóit, ezekhez is törvényes lehetőségünk van közelednünk. – Már most gondolnunk kell az anyagi alap biztosítására. Rá kell szoktatnunk híveinket az egyházközségi hozzájárulás rendezésére, de át kellene gondolnunk, hogy milyen módon tudjuk anyagi jövőnk megalapozni. – Be kellene indítani az iskoláinkat, s ezekhez tanítókat, tanárokat felnevelni – sok kollégiumi nevelő munkája is szükséges lenne –, fel kellene szerelkezni a modern technika eszközeivel és azokat felhasználni Isten országának ügyeiben. Komoly, katolikus sajtó is kellene: országos is, egyházközségi is és minden plébánián megfelelő

kölcsönkönyvtár stb. és persze lehetne folytatni a sort, de ezek már talán a későbbi jövőnk ügyei. Persze ezeket is előre kell megtervezni, és elindítani az alapozási munkákat.

Kérem, szívleljék meg ezeket, és a megvalósíthatót máris indítsák meg, a többiekhez a tervezést, anyagi alap biztosítását és a munkákhoz szükséges emberek felkészítését kezdjék meg.

Egyházmegyei közlemények,
1990. július 31.

Keresztény kurzus?

Tizenkét tanulatlan, de lelkes embert, a tizenkét apostolt küldi Jézus a világot megtéríteni. Tanításuk ráépül ugyan az ószövetségi kinyilatkoztatásra, de egészen más, mint az akkori „politikus Messiást” várók tanítása. A szemet szemért, fogat fogért helyébe a mindenki felé történő megbocsátásnak, a szeretetnek a törvényét hirdették meg, és be is mutatták azt életükkel. Emberszámba vették a szegényt, a rabszolgát, segítették a beteget, öreget, meghirdették a feltámadást, nem csak Jézusét, hanem mindnyájunkét. Bár hatalmas, véres üldözésnek voltak kitéve, mégis sokan csatlakoztak a tizenkettőhöz. Legtöbben inkább életüket áldozták fel, minthogy hitüket tagadták volna meg. A túlvilág és feltámadás biztossága, a szeretet mindent bearanyozó szépsége, az Istentől kapott fenti erő betöltötte életüket. Volt miért élniük. Szegényen is, üldözve is boldogok voltak.

Honnan jövőnk, hova megyünk, miért élünk? – e kérdések ma is felmerülnek minden gondolkodó emberben. Sokan sokféle módon adnak erre választ. A miértre van, aki csak e világ anyagi javaiban, van aki a mindennap „élvezeteiben”, van aki a hatalom megszerzésében és megtartásában véli megtalálni a feleletet. Úgy is rendez be életét. Nincs is baj addig, amíg a honnan és a hova kérdést is fel nem vetjük. Ha az élet csak állati, csak a matéria kémiai vegyületei az ok, és ha valóban minden benső másként megélés ellenére a halállal megsemmisül, akkor „Tépd le minden nap minden gyönyörét”. De ha elgondolkozunk a Krisztus által tanított, az evangéliumban számunkra fennmaradt igazságokon, akkor minden megváltozik!

Életem forrása a teremtő, végtelen Isten. Mindenem ajándék. A „hová” kérdésére is felel: az ő dicsőségébe hív meg. S mint választott népét a pusztában, minket is gondviselő szeretettel vigyáz, segít. Felelőssé tesz a teremtett világért. „...Hajtsátok uralmatok alá a földet...”. Felelőssé teszi az egyik embert a másikkal kapcsolatosan: „Amit egynek akár a legkisebbel is tesztek az emberek közül, nekem teszitek.” A sorrendet is meghatározza az irgalmas szamaritánus példabeszédével, az a sürgős, ami az elesettet felemeli. A célba jutás is csak ezen az úton valósul meg: „Jöjjetek Atyám áldottai, és bírjátok a világ kezdetétől nektek készített országot, mert éheztem és ennem adtatok...”. A századok folyamán az emberi szükségletek igénye szerint, jóval az államhatalom gyakorlói előtt, Krisztus követői, az Egyház tagjai megalkotják az első kórházat, az első öregek otthonát, az első bölcsődét, óvodát, az első káptalani, majd az első népiskolát. Az Egyház próbálta komolyan venni a cél felé törekvését, és tudta, hogy ez a szerető szolgálat. Igaz, tanúságtevő élete mellett szavakban is megfogalmazta, hogy Jézusért teszi, így boldog, és meghívta embertestvéreit is e hitre és eszerinti életre. Szent Pál ezt így fogalmazta meg övéinek: „Legyetek az én követőim, amint én Krisztus követője vagyok.” Mi, akik e világnézet örömét megízleltük, szeretnénk mindenki felé közvetíteni ezt a krisztusi örömhírt. Szeretnénk, ha a miért élünk?-re igazi, értelmes választ találnának az emberek és nem állnának meg az ital, drog, szex vagy a hatalom megszerzésének és minden áron való megtartásának hamis céljainál. Tudni, hogy többre születünk, Isten nagyobb, és a többi embert is boldogítóbb feladatot bízott ránk. Nem csak szavunkkal szeretnénk ezzel az örömhírral az emberek elé állani, hanem életünkkel is.

Tehát egy negyvenéves kötelező ideológia helyére lép egy másik, amelyet újra csak tűzzel-vassal ránk akarnak kényszeríteni, de most nem a párttitkárok, hanem a papok és püspökök. Nem!!! Mi csak felkínáljuk. Ki-ki szabad akaratával maga dönt, hogy elfogadja, vagy visszautasítja. Nincs fegyverünk, nincs katonaságunk, nincs börtönünk vagy koncentrációs táborunk, nincs hatalmunk, hogy félelmet keltsünk és rettegésben tartsuk embertestvéreinket. Krisztusnak nem ez a stílusa. Tiszteli az emberi szabad akaratot! A földi hatalom javakat osztogató csábítása sem áll rendelkezésünkre, nincs politikai hatalmunk és nem is igényeljük, nincs osztható földünk, vagy más anyagi javunk. De talán ennél többet tudunk nyújtani: az egyéneknek belső nyugalmat, a lelkiismeret megelégedettségét, és a közösségnek a belülről fegyelmezett, és nem rendőrrel és börtönnel megfélemlített társadalmat.

Milyen úton próbáljuk hát átadni kincsünket?

Először is a családokban. Ha egy édesapa, édesanya imádságos, az ünnepek körül felkészül annak méltó lelkületű megtartására, a mindent utánzó gyermek beleszokik, s amikor értelmesebben nyiladozik, már az alapok lerakottak. Ehhez járulhat a jó szellemű, esetleg vallásos emberek által vezetett óvodai együttműködés a családi otthonnal. De itt sem lehet semmi kötelező! Lehet a szülő kívánsága szerint passzív nézője is a gyermek, de legalább ismeri, hogy ilyen emberek is vannak, s a pluralista szellem megtapasztalásával nő fel. Az iskola is sokat segíthet. Átadhatja az evangélium szellemét. Nem lehet egy tantárgy jegyének irányítója, hogy milyen a világnézete, de nem lehet az sem, hogy – mint jó negyven évig általános volt –, másodrendű állampolgár legyen az, aki Jézus után indul. A középiskola és az utána következő pár (egyetemi vagy munkás) év aztán eldönti, hogy erre az alapra építi-e fel életét. Mi segíteni szeretnénk eddig is és ekkor is szakszerű előadásokkal, kisközösségi munkával az evangélium helyes ismeretét és a már említett krisztusi életstílus bemutatását a keresztény közösség tanúságtételével. Ezzel szeretnénk „befolyásolni” döntését. Ezzel, és nem bármilyen irányú kényszerítéssel, erőszakkal.

A Krisztustól kapott segítségek, a szentségek, az isteni fény és erő a kegyelmekben, a kézbe kapott Biblia, a közösség összetartó ereje, a többiekénél tapasztalt buzgóság, az emlékezés ünnepei, az imádság csendes órái és a hit igazságainak megbeszélése másokkal, mind mélyíti a hitet, a világnézetet. Mind becsületesebbé, mind igényesebbé teszi önmaga felé, s mind több felebaráti szeretet-tettre sarkall. A keresztény kurzust tehát mi valóban szeretnénk. De ez nem az, amit ma sokan gondolnak. Hanem a Diognéteszhez írt II. századi levél tartalma szerinti: a keresztények „ott laknak a görögök és barbárok városaiban... öltözködésben, táplálkozásban és az élet más dolgaiban alkalmazkodnak az öslakók szokásaihoz. Csodálatos életformával tűnnek fel. Saját szülőhazájukban élnek, de mint jötméntek. Mindenben részt vesznek, mint polgárok, és mindent eltűrnek, mint idegenek. Házasságot kötnek, mint mások. Gyermekeket nemzenek, de magzatelhajtást nem végeznek. Közös az asztaluk, de nem az ágyuk. Testben vannak, de nem a test szerint élnek. A földön tartózkodnak, de az országuk az égben van. A fennálló törvényeknek engedelmeskednek, de az életmódjuk felülmúlja a törvényeket. Mindenkit szeretnek... Szidalom a jutalmuk, megvetés a sorsuk, de ők tiszteletet adnak. Hogy egy szóval mondjam: ami a testben a lélek, az a kereszténység a világban...”.

1991. augusztus 8.

A Magyarok Világszövetsége III. Világkongresszusának

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm a mindenünnen összejött magyar résztvevőket. Örülök, hogy a Magyarok Világszövetsége az új Magyarországot választotta összejövetele helyéül. Kell is, hogy végre a háromféle magyar egy szívvel-lélekkel összefogó, egymást segítő legyen.

A trianoni határokon kívül rekedtek kell, hogy érezzék, sem a távolság, sem a határok nem szakíthatják el az ősi magyar kultúrától. Lehet, hogy ott nehezebb megőrizni a nyelvet, a népi szokásokat, de nem felejthetik el, hogy testvéreik vannak, akik izgulnak értük, akik legalább időnként hazavárják az óhazába, hogy itt újra telítődve hazai levegővel, bírják a más világban az ottani másságukat. A keze munkájával megtermelt gyümölcs jobb ízű, mint az örökölt, vagy piacon vásárolt. Azt hiszem komolyan kell venniük a vallási közösségek nemcsak hitet, de magyarságtudatot is megőrző, fejlesztő munkáját.

A 20-as, 45-ös, 56-os vagy későbbi elmenők nehéz, ínséges időkkel kezdték megalapozni a ma már talán gondtalan életüket. De ez az ősi föld adta életüket, anyanyelvüket, szülőföldjüket, alapkultúrájukat, sokuk alaptudását is. Lehet, hogy a múlt nagy urai ellenségnek tartották és kiáltották ki őket, legtöbbjük talán nem is önszántából, hanem keletről kapott intéstől indítva. Sajnos aztán odakint sokan minden magyart „ilyenek” könyveltek el, és ellenségnek kiáltottak. De ne tévesszük össze a magyar népet és az akkor rákényszerített vezetőket! Ezeknek a magyaroknak legtöbbje kimenetele óta demokráciában él, megtapasztalhatták ennek mind jó, mind árnyoldalát. Mennyit segíthetnének a demokráciában most induló itthoni magyaroknak, hogy a buktatókat elkerülhessék, a gyermekbetegségeket időben az onnan kapott tapasztalatok átadásával-átvételével, mintegy védőoltással leküzdhessük. De mit segíthetnének megfelelő itthoni befektetésekkel, mit könnyíthetnének kinti pénzemberek biztatásával, hogy a gazdasági életünk minél előbb egyenesbe jöhessen. Nem hiszem, hogy egyetlen dolguk csak régi sebeik nyalogatása vagy még inkább újra felvérése lenne, ahelyett, hogy az itthoniakkal összefogva valóban segítenék, kiengesztelődve és jót akarva, az igazi demokrácia hazai kifejlődését. Nekik sem szabad elfelejteniük, hogy mi az anyanyelvük, milyen kultúrán indultak. Családi otthonaikban otthon kell lennie a magyar szónak, a magyar népszokásoknak, és ezt át kell adniuk gyermekeiknek, unokáiknak! Sok vallási központ messze az ősi hazától lehetőséget nyújt és segítséget ad, hogy ez megvalósítható lehessen.

És az itthoni magyarok? Tudnunk kell, hogy Európa közepén magunk vagyunk, egyedül vagyunk! Sem szláv, sem germán, sem senki más nem rokonunk! A magunk okossága, a magunk tudása, a magunk kultúrája, a magunk mássága tesz értékkel, megtűrtté vagy gyűlöltté. Lehet fajimádat, az is bennünket akar felhasználni, majd elsöpörni, lehet internacionális kommunizmus, amely bennünket akar felhasználni, kisémmizni, majd elpusztítani. Jöhet török, vagy labanc, felemelni egyik sem akar. Magunk vagyunk! S ha nem tudunk öntudatosan összefogva egységet akarni és teremteni, a keletre vagy nyugatra kacsintgatok a maguk gesztenyéjét sütögethetik, de a nemzet jövőjét nem szolgálják! Nem hatalmi harc kell, hanem alázatos nép-szolgálat!

A Világkongresszus döböntse öntudatra a más-más helyen, külön módon élő magyarjainkat, hogy csak egymást segítve, szolgálva lehet magyarság a jövő évezredben is. S bárhol éljen is közülünk akármelyikünk, a Szózat legyen igaz „imádságunk”: „Hazádnak rendületlenül légy híve, ó, magyar...”

1992. augusztus

Nem lehetne?

Egyik nap hatalmas tömeg tüntet a Rádió és a Televízió előtt, másik nap a Petőfi- és a Kossuth-szobor előtt. Halljuk a híreket: támadják Soros Györgyöt, felgyújtottak egy házat, megölték egy cigányembert. Munka nélkül jó pár ezren, boltokban nyugdíját számolgatja és számíthat sok idős. Ha egy-két iskolát visszavesz valamelyik egyház, lázítanak, talán épp azok, akik legtöbbet ártanak a nemzetnek vagy a gyerekeknek.

Sokkoló hírek, hogy milyen antiszemitizmus van, hogy a fajgyűlölet már akkora, ha nem nagyobb, mint a hitleri időkben. Betörték ide, kirabolták azt, megölték ezt... Tehát tűrhetetlen

ez az ország, rossz az államfő, a kormányfő, a parlament, a rendőrség, az önkormányzat. Gyűlölik egymást a magyarok, a zsidók, a németek, a szlovákok, a cigányok...

Valóban igaz ez?

Látok békés családokat, játszó gyerekeket, iskolába járó békés kicsiket és nagyokat. Látok szorgalmas munkásokat is, tanárokat is. Látok szerzeteseket és lelkészeket, templomban és iskolában. Látok össze nem tört padokat és működő utcai telefonokat. Látok ki nem rabolt benzinkutakat és bankokat. Százával a polgármesteri hivatalban ügyeiket intézőket. Látok a földeken termést betakarító parasztokat. Látok kórházakban betegeket és gyógyítókat, még a börtönökben is találok emberséget, sőt hitre nyíló embereket. Látok egy faluban élő és egymást szerető, megbecsülő magyarokat és a legkülönbélebb nemzetiségieket. Tehát békés családi otthonok, dolgozó emberek, templomos hívek, éneklő, táncoló fiatalok, jól tanuló gyerekek nyugodt országa hazánk. Békében élnek magyarok, cigányok, kisebbséghez tartozók...

Mi tehát a valóság?

Mást látnak a média emberei, hiszen nekik csak a rendkívüli, a nem megszokott az érdekes. A nap normális ügyei nem hírek. De így lassan csak rablók lesznek, csak gyűjtogatók, csak gyilkosok. Vagy nekik kell megtanulni nemcsak felszítani a hangulatot, hanem úgy írniuk, hogy a hírek után azok reális levezetése is meglegyen. Nagyon nagy a felelősségünk, hogy milyen látást és milyen hangulatot teremtenek az országban. Például van zsidógyűlölet? Igen, egy-két csaló, gyűlöletet szító, hivatalával visszaélő zsidót gyűlölnék, de ugyanez a sors várja azt az akár Árpád-házból származó magyart is, aki így tesz. Például van cigánykérdés? Van, mert aki a földműves ember termését, tyúkját, disznóját, borjúját ellopja, bizony azt nem fogja túlzottan szeretni! S ha ezt többször is, folyamatosan teszi, bíróság elé viszi. Hát így van cigánykérdés. De vajon ez a magyar gazdán múlik? És ha nem cigány viszi el, hanem egy munkát nem nagyon kedvelő magyar, nem bünteti meg azt is? Tehát ember van, nem cigány, zsidó, vagy magyar. De ez az ember lehet becsületes vagy gazember, s nem azért becsületes, mert magyar, és nem azért gazember, mert nem magyar. Mi a jövőnk útja? Mi a kiút?

1. **Türelem!** Nem volna szép a világ, ha csak ibolya nyílna, s nem volna rózsa, meg szegfű, margaréta és őszirózsa. Melyiknek kell irigyelni, vagy gyűlölni a többit, mert nem olyan, mint ő?! Én, aki másként gondolkozom ebben, abban, amabban, mint a feleségem, a fiam, a menyem, a szomszédom, az MDF-es, az SZDSZ-es..., hát tűrjem el, mert ők is másként gondolkoznak látnak engem, s ha én elítélem őket, ők is kénytelenek elítélni engem... S akkor szidhatjuk egymás nézeteit, majd egymást is. Türelem! Megértés!

2. **Megbizonyosodás a másik milyenségéről.** Legyen az személy, párt, csoport, vallás... Ne higgyek a média szavainak. Járjak utána. Felröppentettek egy hírt, hogy a Máltai Szeretetszolgálat hozatja haza Horthy Miklós hamvait. Számon kérték, miért erre költenek, miért nem a szegényekre... Nem igaz a hír! A menekültekre és szegényekre költenek... De ha nincs annyi sajtóetika a hír feldobójában, legyen bennünk kritika, érdeklődés és utánajárás. Ne engedjük sokkolni magunkat. Nyugalmunk többet ér, mint sok jól értesültnek látszó firkász nyugalmat elvonó hazugsága.

3. **Becsületesség!** Magunk legyünk feddhetetlenek. Neveljük a gyermekeket erre. Tanítsunk, segítsünk másokat is becsületességre. Soha közre ne működjünk becstelennel! A biztosan becstelent megpróbáljuk tisztességre segíteni.

4. **Védeni a gyengébbet,** segíteni a szegényebbet, emberi jogait biztosítani és biztosíttatni kicsinek, nagynak, magyarnak, cigánynak, zsidónak, németnek, szlováknak, horvátnak, mindenkinek! Csak így épülhet fel, csak így maradhat meg, csak így növekedhet a demokráciánk, egész nemzetünk. Tehát: Szeretet!!!

Ezen dolgozik egyházunk is az egész nemzet javára!!!

1992. szeptember 28.

A Rubiconon átkelve

Nehéz megfogalmazni azt a bizonyos életre szóló döntést, amelyik valóban átkelés a Rubiconon. Ha a magam életére gondolok, talán a papi hivatással kezdődött. Ezzel a gondolattal minden egy bizonyos irányúvá vált.

Nem is pataként, csak piciny erecskeként kezdődött: Budapest, 1942, Úrnapja. Mint a Széchenyi Gimnázium diákja a Magyarok Nagyasszonya templom körmenetén vettem részt a többiekkel. Egy piciny gondolat formálódott meg belül: mi lenne, ha te vinnéd az Oltáriszentséget? Ettől kezdve minden a hívottság irányába vitt. Például jó apám agyvérzése a hódmezővásárhelyi református gimnáziumba, de ott is elsöpéntekes templomosnak őrizve magam. Majd a szegedi gimnazisták kisszeminariuma, ahol már meg is vallottam, hogy merre készülök, s így kerültem be. Majd az orosz bejövet, menekülés... A Dunántúlon az egyik községben jelentkeztem a plébánosnál: kisszeminarista vagyok... Válasza: és mit kezdjek veled?... Egy év után, mint akinek nincs papi hivatása, kitétek a Dóm térről. A jezsuiták egyik fiatal növendékével voltam jó kapcsolatban, az asztalt verve kiabáltam: akkor is megmutatom, hogy pap leszek. Nyaranta cséplőgépnél... Két év múlva visszakerültem. 1953-ban felszenteltek. Rákosi egyházüldözése sem volt éppen a hivatásban megerősítő, de a döntés átsegített, s talán nem is volt a megfélemlíteni akarásuk miatt kevesebb dolgom, mint lett volna enélkül, csak jóval fineszesebben kellett mindent csinálnom. Volt még egy nagy kísértés: a nehezen megkapott útlevéllal az első nyugati úton felkínált „lehetőség”, nem is akármilyen állást kapni odakint. Válaszom: amíg itthon dolgozhatom, nem kell, pedig az is papi feladat lett volna, de...

Tehát azt hiszem, hogy ha az ember egyszer valóban döntött, ez elkísérheti és meghatározhatja egész életét, irányt szabhat, hogy legyőzze az akadályokat...

Másokat figyelve is találok hasonlót. Mégis azt kell mondanom, hogy a mai emberek, különösen is a fiatalok nagy része inkább sétál a Rubicon mellett, mint hogy átkeljen rajta. Házasságok: döntés nem egy életre, hanem „majd meglátjuk és ha nem sikerül, majd elválunk...” Döntök a mérnöki, a tanári, az orvosi pálya mellett, de nem elkötelezve magam, ha nem tetszik, majd kipróbálom a másikat vagy a harmadikat. Így az életük mindig kísérletezés, és nem a meglevőnek igazán értékes kihasználása.

Keresztény értelemben két irányt is említhetek. Az egyik a mélyre süllyedt ember megtérése. Legyen az erkölccsel szemben bármilyen defektus: ivás, drog, szex, lopás, gyűlölet, erőszak. Ha egyszer belátta ennek tarthatatlanságát, elhatározza a máskéntet, akarátát összeszedve, Isten segítségét kérve és felhasználva tud más életet kezdeni. A szentek egy jó része így kelt át a Rubiconon, és harcolta ki a szentséget. Ágoston anyja imáitól kísérve kapja a szót: vedd és olvasd... Kezében a Szentírással megtér... Nagaszaki orvosa az édesanyja halálakor szeméit lefogva mondta: ez nem lehet, hogy megsemmisült... s az ateista fiatal orvostanhallgató elkezd kutatni, rátalál Krisztusra, és élete az atombomba után is, a maga elernyedő teste erőtlenségében is a szeretet hősiessége lett... A másik irány: Kalkuttai Teréz anyja. Bár szerzetes, tanít, meghallja a hívó szót, az elhagyatottakat szeretni és szolgálni. Elindul. Követőivel együtt az egész világon segítenek. Hallani kell Isten hívó szavát.

1992. december 13.

Család

A világban valahol otthon lenni...

Az alföldi tanyákon élő magyarok életét sok mindenben el lehet marasztalni, de egyet nem lehet letagadni: csodálatos családi élet folyt. Együtt volt a nagypapa, nagymama, apa, anya,

gyermek. Együtt volt a lakás és a munkahely. Látták egymás örömét, baját, és mindez közös öröm vagy közös baj, mindnyájuknak öröme, ill. baja volt. Példát láttak a gyerekek, itt tanultak meg dolgozni, látva a nagyokat, itt tanulták megbecsülni a mindennapi kenyeret, itt szokták meg a közösségbe belenövését, itt figyelhették meg a népi kultúra szokásait, vehették át a népdalokat, itt erősödött meg a hitük, s itt élték át először a hitük igazságaira emlékező ünnepeket. Így volt ez a falusi kovácsnál is, szabónál is, cipésznél is... Így volt általában az ún. középosztálybeli családokban is. Az iskola sokat nyújtott, de a legfontosabb, életre szóló hatást minden gyermeknek a család adta. Az élet annyi nehézségének elviseléséhez a családi otthon nyújtott megpihenést és új erőt. Még a hadba indulók, sőt fogságba jutottak erőforrása is a hazagondolás és hazavágyódás volt.

Az előző több mint negyven év sok bűnét szokták emlegetni, de igen ritkán a talán legnagyobbat: szétverte a családot. Jött a tsz, az ember munkahelye már nem a családi ház környékén volt. Nem övéivel dolgozott együtt. Sőt, ha megélni akartak a fiatalok, városba mentek gyári munkát keresni, hogy meg is tudjanak élni. Sokan kiszakadva a családi otthonból ingázók lettek, családosan távol a családtól. Rászokva itálra, erkölcstelen kapcsolatokra... Hosszú utazás heti, kétheti, havi fáradtsággal érkezve, idegesen. A feleség kapkodhatott a mosással, hogy időben kész legyen, meg főzhetett, hogy rendes ételt is egyen dolgozó párja. És a gyerekek is, ha egyáltalán lettek, csak a „vendég-apukát” ismerhették. Nevelés, példa, életre felkészítés, a közösség megélése és az abba való beilleszkedés megtanulása ebben az ún. közösségi korban sehol! Közben az igényeket fokozták. A gyárak által termelt árut el kellett adni. Az életszínvonal átértékelődött a „mid van?”-ra, a „ki vagy?” helyett. Akik a régi családban nőttek fel, s igényeik nem formálódtak át, akik még a családból hozott hitük szerint kívántak élni, maradiaknak lettek nyilvánítva. Az önző ember számára nem szent már a házasság, mivel több az, az így kifejlesztett új családi lakásban, mint bárkivel átmeneti szerelemben élés, lehetőleg mind többet váltogatva, keresve a megfelelő partnert. Nem szent a gyermek és annak jövője, jöhet a válások sorozata, félárúvá téve, sokszor a szó szoros értelmében mostohakézre adva a gyermeket. Milyen életre felkészítés, milyen példa, milyen közösségbe illeszkedés alakulhatott így ki? S az irányított iskolai oktatás sem az otthonépítés felé irányította az ifjakat. Félreismert jogaikat jól tudták, a közösség felé a kötelességeiket kevésbé. Igényeik megnöttek, s ezek kielégítéséhez „joguk” van, s a szülők csak arra valók, hogy annyit dolgozzanak, amennyivel ezeket kielégíteni tudják.

Rendszerváltás volt. Igaz, csak két éve. Saját tulajdonba kerül a föld, megnyílnak a szatócsboltok, magánkézre kerülnek üzletek, patikák stb. De lesznek-e újra otthonok? Vagy csak lakások? Lesznek-e gyermeket vállaló és nevelő szülők, vagy csak az – új törvénnyel is megerősített – abortusszal élő állampolgárok? Lesz-e családi otthonokban közösség, tanulnak-e egymás iránti szeretetet és munkaszeretetet? Átadják-e a hit igazságait, és élnek-e azokat egy-egy ünnep megülésén keresztül...?

Nem tudok jobbat, mint Jézus, Mária, Szent József otthonát bemutatni: lehet istálló (Betlehem), lehet menekülttábor (Egyiptom), lehet szerény ácsműhely-lakás, lehet özvegyesség és félárvasors, mindig otthonban élnek, mert szeretik egymást, aggódnak a másikért. S otthonukból béke és melegség árad mások felé is. Nem a jogaik érdeklik, hanem az élet minden feladata, s azt Isten kezéből feladatnak átvéve naponta megvalósítgatják.

Vagy az első magyar szent család! Szent István, bölcsen látó, feladatot becsülettel végrehajtó, gyermekét nevelő és alkalmas nevelőre, Szent Gellétre bízó apa, mellette boldog Gizella, a jó feleség, országos gondokkal terhelt férje életét megkönnyítő, a hit szerint gyermekeinek és a népnek jó példát adó anya és Szent Imre, aki ma is példaképe lehet a felnövekvő gyerekeknek és fiataloknak.

Ha csak politikai és gazdasági rendszerváltás lesz, de a családerkölcseben nem lesz változás, nem sok jót tudok előre látni a magyarság jövőjében. Sokan panaszkodnak, hogy a föld itt-ott savanyú, elrontott, ezek rendezéséhez seregszámra kerülnek elő tudós szakemberek, mert

rendbe kell hozni, mert termésre, kenyérre szükségünk van... Igaz, jól van. Ha viszont a család, az otthon elrontott, „megsavanyodott” talajára gondolok, hány tudós, hány szakember gondol helyrehozására? Ha törvénykönyvünket nézem, s benne a válási részt, vagy a parlamentünkre gondolok és látom az abortuszvitát és a szavazást, ha figyelem a bírói ítélezéseket a váló szülők gyermekeikről, nem érzem, mintha azt szeretnék, hogy a lakásokban újra otthon legyen, ne pedig csak szállóhely vagy ivóhely. Legyen végre egyik legfontosabb földi célunk: VALAHOL OTTHON lenni a világban.

Közélet,
1993. január

Viták, viták, viták...

Az ország különböző részeiből jelentkeznek telefonon újságírók, és érdeklődnek, hogy hány ingatlant kapott vissza az egyház, mire van szüksége, hogy nem telhetetlen, hogy nem túl szerény stb. Magam módján próbáltam reális és mindig igaz feleletet adni, a rendelkezésemre álló adatok alapján. Egy kérdést azonban nem tettem fel:

Miért várja vissza épületeit az egyház?

Jani bácsi szeretné földjét visszakapni. Megöregedett, fia a városban él, lánya értelmiségi, kárptólási jegyet kap, vehet földet, befektetheti részéről kevesebb munkát igénylő vállalkozásba, vagy más megoldást találhat. Az örökösök nem biztos, hogy nagyon örülnek majd a megvett földnek. Megbeszélhetik. Értéke is a régi földet, még az aranykoronát is figyelembe véve állapítatják meg.

Nem így az egyházak. Nincs felmérve, hogy mely épületekről kell tárgyalni, szó sincs a volt földjeikről, nem kerül szóba se a papíron létezett, de lebontott épület stb. Csak egy szempont szerepel: milyen működési területet kíván beindítani. Szerzetes életet, amely a nevelés vagy az ápolás munkájával egybekötött életforma. Vegyen magának a kárptólási jegyért 20 lakást? Vagy építsen belőle új iskolát, vagy 20-30 lakásból járjanak a munkahelyükre, és a negyven év után se legyen a hivatásukból adódó közös életre lehetőségük? Vagy más olyan épületek, amelyek a magyar állampolgárok által igényelt vallási élethez szükségesek, amelyek megvoltak, és mindenki által igazságtalannak tartott elvétellel többé nem szolgálhatták feladatukat. Igazságtalanság-e ezeket visszakérni és a magyar parlament által hozott törvényt érvényesíteni!? A fogadalmat tett szerzetesek közösségi élet utáni igénye és a hívek vallásos szellemű iskola iránti igénye, egy kántorlakás utáni vágy, hogy amit a község nem tud biztosítani, máshonnan jövő család, munkát vállaló kántor lakása megoldott lehessen. Megkülönböztetés-e ez, vagy a dolgok reális nézésének helyretétele? S vajon nem mondja-e ki a törvény azt is, hogy ha az az épület nem biztosítható, akkor a hívek által igényelt funkció teljesítésére alkalmas épület adható az eredeti helyett!? A kiköltöző alapvető szükségleteit, kárát megtérítik... A legtöbb épületet „oroszlantanya” állapotban kapja vissza az Egyház, tehát még az államtól a renoválás kiadásait is átveszi, magának okoz anyagi terhet, hogy a társadalom vallásos rétegét kiszolgálja. Talán ez a kivételes megkülönböztetés? Egyéni érdek ez vagy a társadalom nem kis részének érdeke!?

Sokat beszélnek ma a Németh-kormányról. Igen a lelkiismereti és a vallásszabadság törvényét meghozták. Amikor a kormány búcsúzott az egyházak vezetőitől, nagyjából a következőket mondtam: Köszönjük ennek a kormánynak, hogy megalkotta a lelkiismereti és vallásszabadság törvényét. Nem kell bujkálnunk többé, és a híveink is megszűntek másodrendű állampolgárok lenni. De van ennek a kormánynak e területen egy nagy bűne is, semmiféle anyagi alapot nem teremtett, hogy a törvénnyel élni is tudjunk, se szerzetesház, se iskola... hozzá teszem: ma még! Úgy látszik mindenkinek csak törvénytöveggel kell, amit lehet külföldön mutogatni, – kapott volna-e újabb kölcsönt e törvény nélkül az akkori kormány? –, de a

megvalósításról való gondoskodást megpróbálja nehezíteni vagy meggátolni az is, akit a 40 év nevelt, az is, aki fél attól, hogy kártyáiba beleláthatnak a jövő egyház által nevelt fiataljai. Mi szolgálni akarunk. Szolgálni a lelkiismeret ébresztésével, szolgálni a hitoktatással, szolgálni az iskolákkal, szolgálni a kórházakban, még az imáinkkal is. Ha a pártok megnyilatkoznak, naponta hallható, majd ha mi adjuk a miniszterelnököt... majd ha mi kerülünk hatalomba... Mi meghagyjuk e hatalmat nekik, nincs szükségünk sem katonaságra, sem rendőrségre, sem munkásőrökre, sem testőrökre, de alkotmány adta jogunk, hogy szabadságunk és eszközeink meglegyenek az egyházunkba tömörülő, emberi jogokon alapuló, hitet gyakorolni akaró emberek szolgálatára. Más országokban mindent visszaadtak, nem 10 év alatt, azonnal... Mi megérteni próbáltuk az ország sorsát, nem szólunk a törvény szűk kerete ellen. De meg kellene fontolnia mindenkinek: hogy mit is jelent a rendszerváltás után a magyar egyház. Ne csak „uralkodót” váltsunk, hanem mentalitást is.

1993. január 14.

Olvasom az újságokat...

Tévedek vagy igazam van?

Olvasom az újságokat és elgondolkozom: valaki nyilatkozik. Támadja az egyik koalícióhoz tartozó mindegy, hogy kit, vagy egyházi személyt, vagy egy polgármestert, állít bizonyítás nélkül. A szöveg leírva, kinyomtatva, ezrek olvassák. Vezetne annyi fáradtságot az újságíró, hogy utána nézne: igaz amit az illető mondott? Talán még saját véleményével is megtoldja, megerősíti, pedig nem biztos abban, hogy igaz, de így érdekesebb, szívesebb az írás. Sokan így elítélik azt, aki ellen szólt a fenti nyilatkozó, pedig ártatlan, de a közvéleményben e nyilatkozat alapján ítéli meg. – Ha tiltakozik, a lap valamelyik oldalán lehetőleg eldugva, apró betűvel megjelenik a helyesbítés. Az ügy jogilag rendben. Erkölcseleg is?!

Megjelenik egy riport, természetesen nincs annyi hely, hogy az egész megjelenhessen, hát ki kell hagyni belőle. Mit? Nem azt, amit a riportalany hagyta ki, meg sem kérdezik, hanem amit „Ő a sajtó” kivetni valónak ítél. Elferdülnek a gondolatok? Na, de hát nem ezt mondta? Magnón igazolhatom... Csak épp a kihagyással, az összefüggések nélkül az értelme torzul el. Kérhet ő helyreigazítást, de kit fog érdekelni az, majd ha megjelenik. S kinek van ideje és energiája ez ügyben utána irogatni?

Csodás képek! Valóban csak meztelen nőekkel és férfiakkal tele újságot lehet eladni? Ezért veszik és nem a mondanivalójáért? A mai, még érvényben levő törvények szerint felkerülhet-e ilyen képpel a standok kirakatába vagy pultjaira? Vagy épp ezért nem kerül mindig a címlapra? Kamasz gyermekeinknek gondolom jól jön s nem kell drága szex-lapokat vásárolniuk! Na ugye, még segítenek is a szülőknek, hogy ne legyen annyi kiadásuk! És persze a nevelésbe is besegítenek.

Híre kelt nemrég, hogy az SZDSZ beadványát tárgyalja hamarosan az Alkotmánybíróság, egyházi ingatlanok kárpótlása ügyében. Gondoltam, jó lesz, ha előtte egy püspök is megnyilatkozik. Nem árt, ha látja a magyar nép, mi hogyan gondoljuk, miért van ez az egész. A cikk megszületett, elküldtem az egyik országos lapnak, megígérték, hogy lehozzák. Úgy látszik, akkora az anyagtörlődés, hogy most, egy hónappal az Alkotmánybíróság határozata után sem került rá sor. Persze nálunk nincs cenzúra, csak az ígéret ellenére nem akad hely egyik magyar katolikus püspök aktuális, névvel ellátott cikkének közlésére sem. Igaz, volt idő, amikor az Új Ember nevű katolikus újság sem hozta le a cikkemet, de akkor 1987-et írtunk, s a vallásszabadságot követelte, aztán amikor az egyik budapesti lap mégis lehozta, sem ők, sem én nem kaptunk nagy dicséretet az ÁEH-tól.

Itt van Szeged napilapja. Azt hiszem, a hívő szocialistákkal a múzeumban történt találkozásom óta semmit sem írtak az egyház dolgairól. Szeged lakosságának több mint a fele katolikus, de egyetlen ünnepünkről nem emlékezhet meg a lapban valamelyik pap vagy püspök.

Karácsony nincs, év végi hálaadás nincs, újévi köszöntő nincs, nincs papszentelés a barátoknál... Ha pl. Perbíró József táblájánál a jogi egyetemen beszédet mondok, nevemet sem említik, nemhogy a beszédemből két mondatot idéznének. Bezzeg, ha Horn úr vagy Orbán úr átutazva mond öt mondatot, egész terjedelemben megjelenik. Talán az ő pártjukból sokkal többen élnek e városban, mint katolikusok vagy protestánsok? Az ad limina látogatás is csak akkor érdekelte a lapot, amikor a lila Délvilágban, a békéscsabai és debreceni lapokban már megjelent egy beszélgetés.

Amikor jó pár éve közösen terveztük egy lap kiadását, az egyik újságíró megjegyezte „De majd eztán is támadjuk az Egyházat!” Mondtam: „Nyugodtan, csak igaz legyen amit ír, és azon az oldalon a támadó cikkel egyszerre jelenjen meg az én, vagy valamelyik egyházi vezető véleménye ugyanarról.” Döntse el az olvasó, hogy mi az igazság, ne pedig az újságíró. Ma ezt sokkal egyszerűbben oldják meg, nem kell támadni, mert azzal tudomásul vesszük. Hallgatni kell, elhallgatni. Hogy ne érje szó a ház elejét, lehet egy-két képet hozni például az éjféli miséről, természetesen ártó szöveg nélkül, de lehetőleg 10 cm-rel arrébb egy meztelen hölgy aktfotójával. Ez is a szabad média egyik módszere, hallgatni, mert amiről nem írunk, az nincs. Pedig él még (minden médiák keltette látszat ellenére) a katolikus meg a protestáns egyház. Még Komócsin úrék sem tudták kiirtani.

Nagy hálával kell adóznom a Városi Televízió egyházi adásainak. Megbeszélés után olyan ökumenikus adásrendszert vezettek be, ami kevés helyen van. Nem halottam még, hogy bármelyik egyház panaszkodott volna, hogy miért csak ennyi idő jut neki. Köszönjük a szerkesztők figyelmességét és a vezetők engedélyét.

Nem így az országos tévé. Pár perc adás jut az országban élő kb. hat, hat és fél millió, és a határon kívül élő, az adást fogni tudó kb. egymillió magyar katolikusnak. A más egyházakkal kapcsolatos műsorokat pedig – gondolom a pénz miatt – olyanok állítják össze, akik a legalapvetőbb hitigazságok és tanok között sem tudnak eligazodni, és így precíznek lenni. Nagyjából ez a helyzet a rádióval is. Heti kettő félóra, és kéthetente egy szentmise közvetítése. Persze a két félóra ebédidő utánra esik, amikor még kevesen hallgatják. Na és persze egyetlen ifjúsági műsor sincs benne. Ne fertőzze az egyház a jövőt! Megszokhatta már az előző negyven-egynéhány évben, hogy semmi köze az ifjúsághoz.

Panasz mindez? Nem, csak szerettem volna egyszer a világ elé tární, hogy sem én, sem sokan mások nem vagyunk megelégedve sok mindennel a média terén. Hátha ezután valakinek feltűnik és legalább valamin változtat. Nem hiszem ugyan, de lehetnek csodák is!

Közélet,
1993. március

Divat a ború

Van sokféle divat, amely körülvesz bennünket. Divat a tévé, divat a videó, divat a diszkó, stb. Sokat lehet, kevesebbet érdemes, sőt hasznos követni, de van sok olyan is, amelyiket igazán káros követni. Beszélhetnénk az utak mentén „bármely nyelven érthető jelekkel” hívogató nőkről, vagy a divatos áremelésekről, s talán még sok másról is. Most csak egyet, a szerintem legártóbbat szeretném elébük tární, s ez a kétségbeesés, panaszkodás, elkeseredés, levertség, világfájdalom.

Valóban ilyen rossz nekünk? Valóban minden elveszett? Valóban csak az elmúlt negyven évben volt jó?

Igen, hiszen volt mindenkinek munkája... És a gyáraink igen nagy része kb. kétszer annyi energiával dolgozott, mint a nyugatiak és ugyancsak kb. kétszer annyi anyagot használt fel a termelésben, mint a nyugati gyárak, majd kétszer annyi munkaóra kellett az adott darab elkészítéséhez, mint a fejlett államokéban. Ilyen árat, amelyik fedezi mindezt, hol lehetne kérni? Ha pedig raktárra dolgozunk, ki fizeti meg az anyagot, energiát, munkabért?

Igen, mert a mezőgazdaság... Valóban volt jól működő szövetkezet felelős vezetőkkel és volt igen sok ráfizetéses. Ha a saját földjét műveli a gazda, ha a saját maga által választott emberekkel lép szövetségre, ha maga dolgozza fel, vagy maga keresi meg azt, akinek eladja s maga alkuszik, s nem engedi kiszolgáltatni magát a felvásárló maffiáktól, ha...

Igen, mert akkor a nyugdíjból lehetett venni, de ma... Akkor sem lehetett túl vígan élni, de épp az előbb említett ráfizetéses gyárak, üzemek voltak, akik nem fizették be a nyugdíjárulékokat, amelynek kamataiból most emelni lehetne a nyugdíjakat.

Volna, lenne..., de ez van. Tények mutatják, hogy ez a helyzet ma. Tehát mégis érdemes keseregni, sőt csak azt lehet. Nem?

Nem! Az elkeseredett ember erőtlen, letört, fáradékony.

Az ilyen semmire sem jut. A hajótörött, ha elengedi magát, ha nem küzd, elveszett. A jégen elesett ember, ha ott marad és siránkozik, de nem próbál felkelni, vagy legalább mozogni, megfagy, odavész. De ha felkelni nem is bír, a mozgása, erőlködése életben tartja. Talán más észreveszi, talán maga is kievickél a nem jeges részre. Az elkeseredett, magát eleresztett ember felé hiába nyújt más segítő csónakot vagy kapaszkodásra alkalmas deszkát, észre sem veszi, mert önmagával van elfoglalva és csak önmagát, a saját baját nézi, más nem is érdekli. Nem véletlen a magyar közmondás: „Segíts magadon, s az Isten is megsegít!”

Azt hiszem, hogy ma azok a magyar nép legnagyobb ellenségei, akik felidéznek az egyiptomi húsosfazekakat a vándorlás pusztáján, és vissza akarják terelni az egyiptomi szolgátságba. Mózes az Úr szólítja fel, hogy vessen véget eme hangnak népében. Radikálisan rendet teremtett. Nekünk sem szabad felülnünk a múltat dicsőítő és vágyva sirató hangoknak. A fáraó mindent ígért, kivéve a szabadságot, s ez pont elég volt, hogy az elnyomásban semmit se adjon, sőt a követelményeket embertelenségig fokozza. Mózes inkább választotta a pusztai, átmenetileg nehéz életet, de nem kívánta a fáraót, s az ő munkafelügyelőit. Más kárán tanul az okos. A buta más kárán sem akar tanulni? Aki a múlt eredményét vagy jólétét ma felidézi, de nem mondja el, hogy milyen áron keletkezett és nem mondja el, hogy mi lett annak a mai napig tartó következménye, az átmítja a népet, s nem mást szeretne, mint a régi keveseknek a régi jót visszaszerezni.

Van egy másik veszély is. „Ne légy elkeseredett, majd én megmutatom a kiutat!” S hatalmas ígéretekkel, szóvirágok között oly szépet festi le, ami valóban vágyálma, vagy még azon is túllévő álom lenne, ha lehetne. Egyet mindig elfelejtenek e hosszú szóvirágos beszédekbe belehelyezni és kimondani: HOGYAN történik mindez, mi a biztosíték, hol a gazdasági, pénzügyi és emberi, bel- és külföldi lehetőség e földi „mennyország” megvalósítására?

E szép szavak takarhatnak jót akaró, a tényeket világosan látó, de csak szavakkal gyógyító embereket, mint a haldokló előtt a nemsokára gyógyulásról beszélő orvos. Talán még az nem egészen világos, hogy azért a nép temetése előtt a maga „jövőjét” legalább gazdaságilag szeretné megalapozni. (Voltak ún. arany injekciót adó orvosok a háború előtt – mondják az öregek –, akik a desztillált víz-oltást aranyban fizettették meg a rokonokkal).

Voltak régen is, a második világháború utáni időkben is pártok, amelyek ún. beépített embereket küldtek előre, lehetőleg az eszesebbek közül, akiknek a dolga az volt, hogy végre bomlasszanak a vezetők között, hogy azok döntéseit befolyásolják a saját érdekeik szerint. Erről sokat olvashattunk a hatalomátvétel után. Félek, hogy e szokás, mint „politikai eszköz”, eljöhét a demokrácia gyerekcipőjében járó országokban ma is, talán nálunk is. Vagy olyan megfélemlített embereket, vagy mások által befolyásolható embereket (nyílt titok, hogy az első

világháború diplomatái a hosszú tárgyalások során az egyik érdekelt nép leányaitól kaptak „vigasztalást”) indítanak el, mint irányt mutató, jövőt építő szónokokat, vezéreket, akik szétforgácsolva az erőket, segítik a nép által nem kívántak győzelmét.

Hát elkeseredjünk vagy féljünk, vagy készüljünk a pusztulásunkra, vagy mit csináljunk?
Tanuljunk meg látni, informálódni és gondolkodni!

Tanuljunk meg esztelen széthúzás helyett erőket egyesíteni, és elfordulni azoktól, akik széthúzást akarnak. Magunk haszna helyett keressük a nép érdekeit, és álljunk ki emellett minden önmagát kínáló haszonlesővel szemben.

Segítsünk azokon, akik ma nehezen élnek, hogy a pusztai vándorlás éveit el ne csüggedjenek, a múltat sirató hangoknak, önmagukat is becsapva, fel ne üljenek.

Leplessük le és mutassuk meg mindenkinek, hogy ki az, aki csak nagy szavakat kiált, de jövőt csak magának akar biztosítani, vagy aki nagy szavaival a háttérben meghúzó hangját közvetíti.

Szomorúsággal, elkeseredettséggel csak sírt lehet ásni, országot építeni nem. Okos körültekintéssel, szívós akarással, népet féltő összefogással, egységbe tömörült cselekvéssel, erkölcsi alapra építve, egymást szeretettel segítve, még semmi sincs elveszve! Ma nem lelkes Kossuth kell, ma építő és kulturált, gazdasági fellendülést alaposan megtervező Széchenyi kell, mégpedig nem is egy, hanem sok-sok százezer, több millió.

Istenem, küldj népünknek tiszta, igaz szavú, önzetlen, erkölcsös, áldozatos, krisztusi szeretettel szerető vezetőket, adj népünknek igaz világosságot, hogy felismerje jövője munkálóit, és küldd el az egységet teremtő Lelkedet, hogy mocskolódás helyett a dialógus, a nép javát szolgáló kompromisszumok sorozatának segítségével megszülethessen.

Közélet,
1993. július

Médiabombák

Média emberei: Igazság! Hivatás! Felelősség!

Hosszabb autózásaimkor gyakran bekapcsolom a rádiót. Igaz, nem teljes összpontosítással tudok odafigyelni, de mégis valamit pótol az ilyen rádiózás, ha nem is helyettesíti az olvasást, így jöttem Szeged felé október 15-én este is. Hallgattam a Rádás-t. A szereplők nevére nem emlékszem már, mondatokat sem tudok pontosan idézni, de ahogy kezelték a témát, az megmaradt bennem. Arról volt szó, hogy a kormány egy Tájékoztatási Hivatalt hozott létre az ország jó hírének védelmében és ápolására. Az egyik újságíró úr arról beszélt, hogy egy szombat reggeli hírben hallott erről. Közelebbit nem tud róla, de ők ezt már kommentálták a lapjukban. Szerinte ez azért jött létre, mert közelednek a választások, kell a kormánynak propaganda lehetőség, ez a választási kampányhoz ingyen sajtó, stb.

Nem tudom, de mondom. Nem ismerem, de már van véleményem. Nem teszem meg, hogy utánajárjak, hogy pontos információt gyűjtve alakítsam ki reális véleményemet, és aztán nyilatkozzam. Nem, nekem mindenről csak ez meg ez jut eszembe és csalatkozhatatlanul kijelentek, ítélek, lejáratok, beoltok...

Nagy hatalom, szokták mondani, a média. A nagy hatalom pedig nagy felelősséggel jár! Nagy hatalom az atombomba birtoklása, de mekkora felelőtlenség megnyomni az indítógombot? Nagy hatalom egy repülő, milyen gyorsan lehet eljutni akár másik világrészre is, de mekkora felelősség a szerelőnek azt mondani, hogy minden rendben, indulhat a gép. Vagy mekkora felelősség beülni a pilótafülkébe, és fölrepíteni a gépet az utasokkal. A pilóta felelőtlensége pár száz ember életébe kerülhet, az atombomba már több ezer ember életét veheti el.

És a média? Egy újság megjelenik 10-50-100 ezer példányban és nagyon sok ember van kitéve esetleges romboló hatásnak. Olvassák a családokban, a fodrásznál, orvosi várótermekben, klubokban, utcán, vonaton. Rengeteg ember lelkébe behatol, és irányítja, formálja gondolkozását, meghatározza cselekvését. Hányan ülnek a tévé képernyője előtt naponta? Milyen sok benyomás éri a nézőt, s hogy formálja egész életét az, ami képekben és szavakban megjelenik előtte! Pontosabban, amit megjelentetnek előtte a média emberei. Ki tudja felmérni, hogy nem okoz-e összességében egy-egy itt elhelyezett „bomba” nagyobb kárt, legalábbis idővel, mint akár egy-egy atombomba? Lehet például a boszniai harcokról azt írni, hogy egy nép védi a muzulmánok közt övéit, de lehet azt is írni, hogy egy muzulmán nép védi a sajátjait. Lehet azt írni, antiszemita, de lehet leközölni a tényt, hogy néhány huligán garázdálkodott a zsidó temetőben. Lehet egy tényt megírni kommentár nélkül. Lehet kommentálni is, de jelezni kellene, hogy ezt én gondolom, én így látom, mert ilyen okok, tények stb. erre utalnak, s így a magam meggyőződése erről ez.

Hálás téma írni arról, hogy mennyi munkanélküli ember él ma Magyarországon. Ha az adat valódi, tényszerű, pontos, akkor a hír igaz. Ha becsült az újságíró, mert a legkevesebb, hogy hozzáteszi azt is, hogy körülbelül, vagy úgy gondolom, értesüléseim szerint talán... Ha csak annyit ír meg, hogy ennyi és ennyi gyárat bezártak, felszámoltak... akkor még mindig csak féligazságnál tart. Ha hozzáteszi, hogy ez a most bezárt gyár 20-30 éves beindulása óta új gépeket nem kapott, kétszer annyi energiát fogyaszt, kétszer annyi anyagot nyel, mint nyugaton egy hasonló, ha elmondja, hogy hány emberrel többnek kell épp az anyagmozgatás miatt itt dolgoznia, mint a fejlettebb országok hasonlóiban s ezért csak olyat termel, ami drága is, eladhatatlan is..., s ezért kellett bezárni, és keresni valakit, aki olyan gépet tud hozni, amellyel eladható árut lehet termelni – akkor mondott teljes igazságot. S ha még azt is hozzáteszi, hogy épp az anyag- és energiafogyasztás miatt mennyi adóssága lett a gyárnak, hogy újabb kölcsönt nem kaphat, de ha kapna, azt is csak olyan munkabérré fizethetné ki, amelyik eladhatatlant gyárt stb. Így lehet a teljes igazságról beszélni.

Hogy lett nemzetközi ügy Dabas-Sári? Egyik újságírónak eszébe jutott, vagy valaki „teljesen véletlenül” közölte vele, hogy a katolikus iskolában nem lesz biztosítva a nemzetiségi nyelv tanítása. Ő ezt leközölte, annak ellenére, hogy akkorra már megoldódott ennek a nyelvnek a tanítása is. De ott sem az volt a fontos, hogy mi igaz, hanem hogy mi az, ami a gyűlöletet országosan és akár nemzetközileg is mélyíti.

Ha egy tévéjátékban azt népszerűsítik, hogy a válás vagy a házasságtörés a családi problémák megoldását segíti, s a színészek hiteles alakításával ezt el tudják hitetni, ezzel betáplálják a fiatalokba, a nézőkbe, hogy ez a megoldás. Vajon ettől jobb, boldogabb irányt vesz majd valóban az életük?

Úgy gondolom, hogy a magyar embert önálló gondolkodásra nem a szájba rágott és irányított kommentárokkal, csakis a tények, a teljes igazság leírásaival, kimondásával, bemutatásával lehet újra rávezetni. Lehet, hogy sokaknak ma is az lenne a jó, ha a nép nem gondolkozna, hanem mindent átvenne a magát egyedül bölcsnek tartó média embereitől. De akkor hogyan épül fel a demokrácia? Vajon nem az újságírók, vagy az őket megnyerő pártok, irányzatok, mozgalmak zsarnoksága valósul meg ebben az esetben?

Eszembe jut egyik élményem gimnazista koromból, amikor még nem a színházi főpróbára, hanem a bemutatóra jártak el az újságírók. Egy alkalommal egyikük mégis csak a főpróbára ment el. A másnapi újságban megdicsérte az egyik színészt, lehúzta a másikat, még a díszletekre is kitért. A másik újság kritikusa pedig, aki ott is volt, megírta, hogy X színész betegsége miatt a premiert egy héttel későbbre halasztották.

Nem a jó tollúak, hanem a felelősséget hordozó jó tollúak viszik előre az ország és az egyes ember boldogulását. Azt hiszem a sok etikai kódex helyett elég lenne egy szót megtanulni: felelősség.

Mindjárt nem annak az „igazsága” lenne igaz, aki többet fizet, vagy megegyezik az újságíró világnézeti vagy pártbéli véleményével, hanem a tények igazsága lenne az igaz.

Nagyot vét ma Magyarországon, aki az egység helyett a széthúzást, megosztottságot akarja. Azt hiszem, nem kisebbet tesz az ilyen, mint rejtve, de mégis tudatosan elindítja az országot a visszarendeződés útján!

Média emberei: Igazság! Hivatás! Felelősség!

Közélet,
1993. október

Készüljünk a választásokra!

A magyar nép, benne természetesen híveink is, választások előtt áll. Lassan elkezdődik a választási kampány. Szólok, mivel nem szeretném, hogy Istentől való pásztori felelősségemet elhanyagoljam, és segítő szó nélküli hagyjam épp e nehéz, de igen fontos ügyben a rám bízottakat. Szavammal nem szeretnék befolyásolni senkit, hogy megmondjam, melyik pártra adja vagy ne adja le majd szavazatát, de segíteni szeretnék abban, hogy a választási kampány idején mire figyeljen, mit kérjen számon azoktól, akik azt szeretnék, hogy őket válassza. Szólok, mert olyan erkölcsi kérdésről van szó, amelyhez a lelkiismeretet formálni kell, s ebben szeretnék segítséget nyújtani mindazoknak, akik meghallgatják szavamat.

Demokratikus rendben élünk, ennek lényege, hogy a nép akaratát a küldött képviselők érvényesítik a törvényhozásban. Ebből következik, hogy el kell mennie mindenkinek szavazni. A nem szavazás azt jelenti, hogy nem akarom, hogy bárki is képviseljen, s ez ellentéte a demokráciának és véték a közjó ellen. Hogy kire szavazzunk? Itt a lelkiismereti kérdés: ki kell alakítanunk a pártokról és a választandó személyekről a véleményünket, és döntenünk kell azok mellett, akik mind a társadalom, mind pedig az egyház javát szolgálják. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az előző négy év alatti eredményeket sem, hibákat sem, és ezekből okulva kell a jövő építőit kiválasztanunk. Sokan újra földi mennyországot ígérgetnek, pedig már egyszer az úgynevezett gulyáskommunizmusban bebizonyosodott, hogyan lehet felélni a jövőnket. Ma megfontoltabbak lehetünk, a döntés a mi kezünkben van, hiszen már nem elnyomó pártállamban élünk.

Mire figyeljünk tehát? Mit kívánhatunk a jövő kormányától, parlamenttől? Ha mindent részletesen nem is tudok felsorolni, a következők átgondolását ajánlom:

1.) Mivel gazdaságunk felemelkedését nem várhatjuk sem a kollektív, szocialistának mondott gazdálkodástól, sem a szélsőséges kapitalizmustól, az egyház tanításában ajánlott, önkéntes összefogású közösségi, a munkaadó és a munkavállaló által a szociális igazságot szem előtt tartó gazdálkodást valósítson meg. Ehhez a magántulajdon biztosítását, a munka és a piac erkölcsi tisztaságát, mind a munka, mind a tőke, mind a munkás, mind a család megbecsülését tartsa szem előtt.

2.) Hogy a munkanélküliek száma rohamosan fogyjon, olyan átképzések megszervezése kell, amelyekkel felkészülhetnek új munkahelyekre.

3.) A családok részére komoly megbecsülést nyújtson. Ne kelljen nagyobb terhet viselnie annak, aki több gyermeket vállal és nevel fel a haza gyarapodására, mint aki csak magányosan él, vagy csak egyikét neveli. Komolyan át kell gondolnunk a válás és az abortusz-törvény természet-ellenességét.

4.) Komoly gondja kell, hogy legyen a jövő kormányzó hatalomnak a magyarságtudat felelevenítésére, a velejáró kultúra és nemzeti hagyomány megőrzésére, nevelésére. Ez persze ne zengzetes magyarkodást jelentsen. Nem kis felelősséggel kell gondoskodnia mind a hazai kisebbségekről, mind a más országban kisebbségi sorban élő magyarokról.

5.) Meg kell fékeznie a bűnözést, komoly neveléssel a jellemes életre kell felkészítenie a felnövekvő ifjakat, megmentve őket mind az ital, mind a kábítószer rabságából. Gondoskodnia kell a cigányság kulturális és erkölcsi felemeléséről. Általában gondoskodnia kell az élet marginális területére szorultak segítségéről. Meg kell fékezni a pornográfiát, megtenni mindent az AIDS terjedése ellen.

6.) Gondoskodnia kell a nevelésről és az oktatásról, hiszen anyagilag szegény országunk igazi értéke volt és lehet a szellemi kincse. De teremtsen meg az oktatás valódi szabadságát is.

7.) Rendet kell teremtenie a média területén, hogy az valóban magyar és erkölcsi szempontból kifogástalan legyen.

8.) Akarjon segíteni a nyugdíjasokon, hajléktalanokon az ország lehetőségei szerint. Komolyan gondoskodjon a betegekről és az idősek otthonainak létesítéséről, ezekben emberi körülmények megteremtéséről és a fogyatékos gyermekek gondozásáról.

9.) Egyházunk dolgaiban:

a.) Ne akarjon újra beszorítani bennünket a templomba és kiszorítani az emberek közül. Igazi vallásszabadságot és a vallás gyakorlásában teljes függetlenséget nyújtson.

b.) Lelkiismeretünk szerint megkívánjuk, hogy erkölcsi és anyagi támogatással előmozdítsa az egyházi iskolák ügyét, kezdve az óvodáktól az egyetemekig. – És biztosítsa és segítse az iskolai és templomi fakultatív hitoktatást.

c.) Valóban komolyan biztosítsa az egyházak működéséhez szükséges eszközöket.

Nagy a felelősségünk a magyar jövőt illetően. Figyeljük hát meg egy-egy párt, egy-egy politikus megnyilatkozását. Ne csak azt, hogy mit ígér, hanem azt is, hogy végrehajtását milyen úton, milyen eszközökkel kívánja megvalósítani.

Nem lenne döntésünk eléggé megfontolt akkor sem, ha nem kutatnánk azután, hogy a jelölt személyek erkölcsileg valóban feddhetetlenek. Nem korruptak, nem függenek valamelyik külföldi politikai rendszertől, tudásuk és közösségért vállalt áldozataik alkalmassá teszik-e valóban a parlamentbe jutásra. Ha csak érvényesülést és saját anyagi hasznukat keresik, nem alkalmasak e feladatra.

Naponta imádkozzunk a választások sikeréért, hogy valóban azok vezessék tovább az országot, akiket az Isten választott, és akaratát figyelemmel kísérve, valóban a közügyért élő, dolgozó emberek legyenek.

Új Ember,
1994. január 25.

Van-e a lónak másik oldala?

Avagy mi nem fontos a média embereinek?

Nem túl sok írás jelent meg sem tőlem, sem az egyháziak közül másoktól abban a bizonyos „több évtizedben”. Akkor sem, amikor a kispapok lelki vezetésével és tanári munkával voltam megbízva, akkor sem, amikor püspöki működésem első éveiben munkálkodtam, pedig lett volna a közvélemény számára írni való, sőt volt is megírt anyagom. Akiket akkor megkérdeztek, nagyon tudták, hogy mit szabad mondani, illetve, ha nem azt mondták, nem is jelent meg. Abban az időben a Püspöki Kar körleveleiből is csak azok jelentek meg, amit megfelelő szájíz szerint írtak, vagy az eredetit „mások” átírták.

Aztán jött olyan idő, amikor úgy gondolták a média emberei, sőt egyik másik közéleti ember is, hogy egy-egy püspök véleményét sem rossz, ha megismerik az emberek. Nem túlozták el, de volt. A Püspöki Kar körleveleit volt lap (nem sok), amelyik egészen, majdnem mind csak hosszabban-rövidebben „ismertette” lehozta.

És új idők érkeztek újra. A „hírt”, az emberek „véleményét” szentnek tartó, vagy legalább is ezt hirdető média emberei saját ízlésük szerint szűrögetik a hozzájuk érkező egyházzal kapcsolatos „írásokat”. A Horn Gábor úr nyilatkozata után, ami az egyházi iskolákkal kapcsolatos közszolgálati fizetés és előbb megkötött szerződésekről szól, az én írásomat a Magyar Nemzet elfogadta, lehozta, de más újság nem. Vagy például az egyházmegyém katolikus iskolájának pár soros tiltakozását sem. Miért? Talán, mert úgy vélték, ha túl sok tiltakozás lesz, megismerhetik az egyházi iskolában tanítók véleményét s még intézkednek is a javukra?!

Vagy amint a köztársasági elnök úr meghirdette az önkormányzati választások idejét, pár nap múlva az MTI is közreadta a Magyar Katolikus Püspöki Kar e témával kapcsolatos körlevelét. A templomokban fel is olvasták. De talán ezt a 30 soros „kis hírt” is szentnek tarthatták volna, hiszen kb. hatmillió katolikus él e hazában és ezek vezető testületének „véleménye” megérdemelhetné a 30 sor helyet. Vagy szégyellik, hogy előbb nyilatkozott e testület, mint X. vagy Y. párt?! Szégyellnék, hogy „e világban” épp az „Ő” lapjuk, TV-híradójuk ilyen jellegtelen társaság szóra sem érdemes írását közölné? Van lap, amelyik fontosnak tartja hétről hétre közölni, hogy hol, mikor, ki misézik a városban, vagy merre működik a püspök a következő héten, de e körlevelet már értéktelennek tartotta leközölni.

Egyik pesti lap újságírója riportot kért tőlem. Telefonon megbeszélte velem a mindkettőnknek megfelelő időpontot, de még annyi tisztessége sem volt, hogy telefonon jelezze: nem megyek. A média királyai és császárnői döntenek, hogy egy nem miniszterrel vagy parlamentterrel, egy „csak vidéki püspökkel” vagy egy csak katolikus iskola „tantestületével” hogy bánjanak, mire értékeljék!

Tényleg ennyit érünk e társadalomban? Csak egy érték van, a média élet-halál urai? Vagy újra megtaláltuk a ló másik, azaz ismert oldalát?

1994. október 25.

A fél világ tiltakozott, ez sem elég?

Nyílt levél a MTV-hez

Péntekenként kapom meg a következő heti Tv és Rádió műsort. Bele-belelapozok. Keresem, hogy szükös időmbe mit, hol volna jó beosztanom. Így történt e héten is. Alig jutok el november 17., csütörtökhöz, látom: este 22.10-kor a TV 1 műsorában „Martin Scorsese: Krisztus utolsó megkísértése” című amerikai film adását. A fél világ tiltakozott e film vetítése ellen. Eredményes volt e tiltakozás, a szomszédos európai országokban levették műsorukról. Nálunk most akarják bemutatni! Fel akarunk zárkózni Európához és mégis megengedjük azt, ami ellen ott százezrek határozottan felemelték szavukat és a pénzéhes szórakoztató „üzemek” vezetői, kénytelenek voltak jobb belátásra jutni, levenni a műsorról.

Mi rossz van e filmben? Mit és kinek árthat? Miért volt e nagy tiltakozó megmozdulás?

Minden keresztény ember, legyen az katolikus, protestáns, vagy másmilyen Krisztushívő, bármelyik kisegyházhoz tartozó is, Jézus Krisztusra, mint a legszentebbre, hite alapjára, vallása elindítójára, értünk önmagát áldozatul adó és örök életet, örök boldogságot megszerző szerető Mesterére gondol, s mint ilyet tiszteli, imádja. Benne eszményét, életútjának irányt mutatóját látja. Hány millió megkeresztelt, Krisztust hívó él az országban? És most ezek elé állítja e film Jézust, mint ocsmány paráznát, mint akire nem felnézni, hanem megvetni, akit nem követni, hanem elítélni kell. Nincs egyetlen utalás sem a Bibliában, amire e film építhetné mondanivalóját! Meggyalázása ez minden vallásos érzésnek, „merénylet” minden hitét szerető keresztény ellen. Gondolom, kimeríti a Btk-nak a vallásos meggyőződésük ellen vétőkről szóló paragrafusát!

Másrészt nélkülöz minden kulturáltságot és európaiságot. Nem tudom, meg lehetett volna ezt írni és leadná-e, Göncz Árpád vagy Horn Gyula utolsó megkísértése címen és őket állítva a főszerepbe? Pedig ekkor csak a magyar nép elleni erkölcsöt és jó ízlést sértő merénylet lenne, így pedig a világon élő minden Krisztusban hívó elleni! Nem tudom, ha a TV 1 vezetője nevében és szerepében írták volna meg, engedné-e leadni ő?

Végül, ha csak az erkölcsi oldalát nézem és eltekintek a vallási vonatkozásoktól, akkor is – amint írták róla a külföldiek – olyan jelenetek sorát, olyan pornó felvételek sorozatát nyújtja a film, ami sem a magyar, sem a más országok tv-jében felelősséggel és a jó ízlés határain belül nem sugározható.

Magam és egyházmegyéim hívei nevében tiltakozom, kérem e műsor levételét és csütörtök este más film sugárzását.

1994. november 12.

Miért bántják a magyart?

Ők is tiszteljék a mi „másságunkat”!

„Ha egy népnek nincs önértékelése, önbecsülése, akkor nem lehet tartása sem a megmaradáshoz. Márpedig honnan merítsen erőt, hitet, kultúrát, ha nem saját nemzetének történetéből, magyarságának megéléséből?”, – mondja Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök. – Sajnos nálunk már hosszú ideje folyamatos a rombolás, a magyarság öntudatának kiirtása.

Ha visszafelé nézek a történelmünkben, 1848 elindítója éppen az a „legnagyobb magyar” gondolat volt, hogy a magyar saját hazájában otthon lehessen, semmiféle külföldi idegen ne uralkodhasson rajta. A forradalmárok igaz öntudattal, életükkel és vérükkel szolgálták a hazát. Egy kicsit továbbhaladva az időben, egészen a hitlerizmusig, a német katonák kiterítették előttem a térképet és mondták, hogy Magyarország már nincs, a Német Birodalom része. A reakciót ezután két irányból is megkapta a magyarság. Egyrészt, ha valaki a szomszéd népek, a trianoni határ és hasonló ügyek védelmében megszólalt, mindjárt sovínisztának bélyegezték. És jött az a bizonyos negyven év, illetve még több, amelyben a világpolgárrá válás, a nagy internacionalista gondolkodás „imádása” lett uralkodóvá.

Akár a tankönyveket nézem, akár a tanárok neveltetését, ugyanazt látom: nem volt fontos, hogy magyar valaki vagy sem, csak az, hogy a „szovjethez” tartozzon, most pedig, hogy Európához. De a mai európaiság az inkább amerikaiáság, mégpedig annak is túlzása, torzítása. Nem szabadság, hanem szabadosság.

Úgy gondolom, mindez hatással volt és van az egész nép gondolkodásmódjára, legalábbis sok emberére, – nem szép a szó, de igaz – a tömegember gondolkodására. Ezt a tömeget azután jól lehet manipulálni. Ha a németeket, a franciákat, a pánszlávizmust vagy más népeket nézünk, olyan erős nemzeti öntudatot látunk, ami nálunk sajnos nem tapasztalható. Így azután – mert ki ide húz, ki oda –, nagy a szétesettség, és a külföldi, külső erők összefogásának áldozata a magyarság gondolata.

Valami gyógyszer kellene! Valami olyan magyarság-, ország-, nép-, gondolat- és kultúraféltés, egyé kovácsolódás, közös akarat kellene, amely a negyvennyolcasokat jellemezte. Csak így lehetne elérni, hogy itt olyan megfelelő igaz magyarok szülessenek és nőjenek fel, olyan nemzedékek következzenek, akikkel már nem lehet elhiteni, hogy szégyellni kell múltunkat, magyarságunkat, hanem akik megőrzik nemzeti öntudatunkat és büszkék értékeinkre.

Az ilyen ember tiszteli, becsüli a mások másságát. De csak annyira, amennyire ők is tisztelik a mi „másságunkat”. Vagyis meg kell követelni magyarságunk megbecsülését a saját

hazánkban. Bízom abban, hogy ez a nép újra talpra áll, mint annyi nagy történelmi tragédia – a Muhi puszta vagy Mohács után –, mert van valami erős szívósság a magyarban. Most önbecsülésünket, hitünket, önértékelésünket kell újra megtalálni, felépíteni, nem valamiféle heroikus túlértékeléssel, hanem kicsinységünk tudatában, de éppen ennek a kicsiségnek, kis nemzetünknek a védelmében – a megmaradásunkért.

Ez a Hét,
1994. december 3.

Hatályban lévő törvények, szerződések érvényesek-e?

Végighallgatva, olvasva a Kormány és a Vatikán megállapodás-tervezetén történő vitatkozásokat, kritikákat, látva a Népszabadságban leközölt teljes szöveget, magányomban elkezdtem gondolkozni. Ezt szeretném a kedves olvasóval megosztani.

A Németh Miklós-kormány meghozta a Lelkiismeret és vallásszabadság törvényt. (1990/IV). Majdnem mindenki lelkesedett, végre itt a szabadság. Amikor a kormányfő fogadást adott, magam is szót kértem és köszöntem e törvény meghozását, ami egészen mást tartalmaz, mint az előző évtizedek gyakorlata, de – mondtam akkor – az elmélet mellett semmi lehetőségünk sincs ezzel megfelelően élni, hisz szerzetesházainkat, iskoláinkat, öregotthonainkat, közösségi házainkat elvették s e törvény nem oldja meg a szabadsággal élés feltételeit részünkre. – Igaz e törvény előírta, hogy a mi iskoláink ugyanolyan támogatást kell, hogy kapjanak, mint az államiak. (Ez akkor az iskolák teljes kiadását jelentette!) Iskoláink színvonala akkor is vetekedett az állami iskolák legjobbjával!

Megjött az úgynevezett rendszerváltás. 1991-ben megszületett az egyházak részleges kárpótlásáról szóló törvény, a 32-es. Előírta, hogy csak olyan épületeket kaphatnak vissza az egyházak, amelyek hitélet, oktatási, szociális, egészségügyi munkájukhoz, vagy a szerzetesek életéhez szükségesek. Az önkormányzatokkal, használókkal megállapodás-tervezetet kell készíteni, a régi és új tulajdonos birtoklapját mellékelni, az önkormányzat vagy a benn lakó kezelő kivonulásához szükséges pénz feltüntetésével együtt, mindezt beküldeni a Művelődési Minisztériumba. Ott ellenőrzik és az egyház által megjelölt időben a tárgyalást lefolytatva, a kormány elfogadása után, visszakapják. Csak állami és önkormányzati tulajdonban levőt lehet visszakérni. Magántulajdonba már eladottat nem. A funkcióinkhoz nem szükségeset sem. El is készült a lista, és az egyház által meghatározott idők kijelölése. A törvény arról beszélt, hogy évi 5 százalékot mindenképpen vissza kell adni, és hogy az egészet 10 év alatt, 2001-ig be kell fejezni. Ezt a törvényt a lényegét tekintve még a mai napig 1991-től 1997 júniusáig nem módosították, nem vonták vissza. Tehát érvényben van. Igaz, ha az 5 százalékot nézem, nem is teljesítették.

A miniszterelnök úr kérte, hogy készítsünk az eddig kértékből két listát, egyet, amit mindenképpen ingatlanban kérünk 2001-ig, másikat, amit pénzben és magunk építünk s ennek ideje legyen 2011. Ez is elkészült, hiszen ismerjük az ország anyagi állapotát. A vatikáni megállapodás-tervezetben olvasom: az első lista ingatlanjait 2011-ig adnák vissza, a második lista ingatlanjai helyett évi, az összeghez viszonyított minimális járadékot. Azt hiszem, ez igazán méltányos módosítási ajánlat a törvényhozók és a Költségvetés felé. Nem mintha ez anyagi előnnyel járna az egyháznak.

A 2011 talán azért is jó, mert a katolikus tanítóképző főiskoláinkon és az egyetemen addigra felnőnek az iskoláink szelleméhez alkalmas tanítók, tanárok. Így a katolikus szülők, akiknek alkotmányos joguk egyházi iskolába küldeni gyermekeiket és ezt a Lelkiismeret és vallásszabadság törvény is biztosítja, jogukat gyakorolhatják és küldhetik ilyen iskolákba is gyermekeiket. A közszolgálatot átvállaló iskolákat fenntartó egyházak részére ez a megállapodás biztosítja, amit a 90/IV-es törvény akkori elképzelése megvalósítani akar, az

ezzel járó kiadások megtérítését, hiszen az egyházaknak nincs ehhez megfelelő bevételük. Mindenképpen másodrangú állampolgár lenne az a katolikus hívő, aki vallásos iskolájáért az ingyenes, alkotmány által előírt tanítás helyett tandíj fizetésére lenne kötelezve, hogy ezen jogait gyakorolhassa. Nem kap többet a katolikus iskola sem, mint az önkormányzati, legfeljebb együtt kapja a normatív támogatással. De ez sem új, mert amikor 8, kommunista idők alatt is megmaradt gimnáziumunk mellé visszakapva egy pár épületünket, elindítva szerzeteseinket, iskolát vállaltunk híveink kérésére, 20 évre szóló megállapodást kötöttünk a Művelődési Minisztériummal, a normatív támogatás mellett szükségesek kiegészítésére. Ezek a kétoldalú szerződések ma is érvényesek, ha nem is tartják be, akiknek kifizetni kellene. Amint olvasom a megállapodás-tervezetben, a Vatikán ezek megszüntetését is vállalja, ha a fent említett módon teljesül a közszolgálati vállalt terhek kiegyenlítése. Ezt a kiegészítést az Alkotmánybíróság döntése is előírja!!!

Lehet, hogy ezek az iskolák nem teljesítik az Isten és a hit nélküli szellemet, és nemcsak tanítanak, hanem a keresztény erkölcsökre is nevelnek, de ezeket csak azok a szülők veszik igénybe, akik így kívánják felnevelni gyermekeiket. Senkit nem fognak ide kényszeríteni, de eltávolítani sem ezekből azért, mert egyik növendék vitatkozik a hittanárával vagy osztályfőnökével, mint ahogy ez nem volt ok az én piarista diák koromban sem, pedig nem egy vitát kiváltó növendék „okoskodása” volt a hittanórákon. Egyébként ma csak az iskolák 4 százaléka van egyházi irányításban!

Milyen más ez az egy százalék, mint az előző évi. Nem kel versenyre egyik egyház sem közel negyvenezer alapítvánnyal, hanem valóban kifejezheti a hívő az egyház fenntartásán segíteni akarását, nem a saját, hanem az állam pénzből, hisz ez nem többlet befizetés, ha nem adja az egyháznak, akkor is be kell küldenie.

Csodálom a vitákat. Három évig nem volt idejük módosítani e törvényeken és azt sem ellenőrizték, hogy valóban teljesítik-e ezeket? Ma, amikor a megoldást mindkét oldal – nem kis engedmények árán is – megkeresi, most lesz fontos azoknak, akiknek eddig is teljesíteni kellett volna az érvényes törvényeket, de valahogy nem volt talán szívügyük!!!

Végül – tudomásom szerint – nem a Vatikán és nem a magyar katolikus egyház akarta és kezdte ezeket a tárgyalásokat, hanem a miniszterelnök úr római látogatása után, de azt hiszem mindnyájan szívesen vesszük, ha rendezetté válnak és kiszámíthatókká lesznek közös dolgaink. Nem hiszem, hogy a most hatalmon levők, vagy azok egy része, ugyanazt a módszert kívánja alkalmazni, mint amit 1990-ig „élvezhettek” az egyházak.

Népszabadság,
1997. június 7.

Felszólalás Orbán Viktor választási programgyűlésén

Nagyon nagy szerencsém van, mert nem lehetek parlamenten. Az egyház törvényei tiltják. Így nem kell programbeszédet mondanom. Ez azt jelenti, hogy szabadon beszélhetek.

Beszéltem már a MIÉP-ben, a KDNP elnökével együtt Békéscsabán. Elég sokfelé hívogattak. Még az egyik MSZP-s képviselő is meghívott és Kecskeméten egy kerekasztal-beszélgetést csináltunk.

Azt hiszem – és én ezt az elvet hirdetem és hirdetem –, bárhova szívesen elmegyek, ahol azt mondhatom, amit én akarok, ahol nem írják elő, hogy mit mondjak. Persze a címet azt igen, de hogy abban mi a tartalom, azt én adjam meg.

Szívesen vállaltam most is. Elnök úrral együtt már Pesten is volt a két dokumentumnak az ütköztetése, vagy talán a párhuzamba állítása, ahol együtt munkálkodtunk.

Szegeden még inkább örülök. Talán mindjárt meg is mondom miért...

Ajánlom-e a FIDESZ-t és ajánlom-e Orbán Viktor urat a következő 4 évre? – Nem.

Ajánlom-e Horn Gyulát és az MSZP-t? – Nem.

Ajánlom-e Torgyán urat és az ő pártját? És sorolhatnám tovább Giczyt és a többit... – Nem.

Egyet ajánlok: Mindenki lelkiismeretére hallgasson.

És azért örülök, hogy itt szólhatok, mert megmutathatom azt, hogy körülbelül mik a keresztény elképzelések a magyar jövővel kapcsolatban, egyáltalán az emberrel kapcsolatban. Az Elnök úrnak a beszéde bizonyára pontosan egy csomó olyan dolgot fog tartalmazni, ami a keresztény elvekkel egységes, összefüggő, és így továbbépíthető az a Szent István-i alap, amelyik a kereszténységre épített. Ha jól emlékszem, Antall miniszterelnök úr is – nem sokkal a halála előtt – éppen erre a keresztény magyarságra hivatkozott, hogy vagy ilyen lesz, vagy semmilyen. – Hát egyelőre a semmilyen felé halad, de reméljük, hogy más lesz.

Tájékozódni...

Az előbb azt mondtam, örülök, hogy itt beszélhetek éppen a szegedieknek, mert éppen ezt a bizonyos fogódzópontot, tájékozódási pontot tudom átnyújtani, s talán ilyen értelemben segíteni abban, hogy hallgassanak a lelkiismeretükre.

Egy alkalommal meglátogatott bennünket – a Magyar Püspöki Kar Permanens Bizottságát – a régi MSZP (nem az MSZMP, hanem az MSZP) és mondogatták, hogy mi a jó.

– Mondtam, hogy csodálatosan szép a kommunista eszme, csak egy baj van: elfelejtették – amit a kereszténység már a Biblia második lapján bemutat –, hogy az ember bűnbe esett, és azóta rosszra hajló természete van. Mert szép a közösség, a közösség termelése, és ha a közösségből mindenki kiveszi azt, amire szüksége van, és akkor is marad még... Csak hát ennek a megvalósulása egy kicsit furcsán sikerült. Voltak, akik egy kicsit többet vettek ki a részükből, s másoknak igen kevés maradt, ha egyáltalán maradt! Ha nagy volt a szájuk, ott volt a Gulág... meg azok a helyek, ahol „elcsendesedtek” az emberek. Vagy így, vagy úgy, de mindenképpen elcsendesedtek.

Úgy gondolom, hogy ez a fajta uralom, amelyik eszméjében csodálatosan szép, és nagyon közel van eszméjében a kereszténységhez, sajnos nagyon botladozó dolog, mert ha az embert belülről valami nem irányítja és a lelkiismerete nem formálja hogy hogyan cselekedjen, akkor nagyon sok lesz a visszaélés. És ahogy a közmondás mondja: „Minden szentnek maga felé hajlik a keze”, még inkább a nem annyira szentnek.

Ugyancsak ezért voltak egy másik alkalommal is nálunk... Megszólaltam akkor is. Mondtam: Nekem nagyon tetszik a szabadság, de azért egy gondom van vele.

A kereszténység is valahogy mindig szabadságot hirdetett, de nem ezt a fajta szabadságot. Mert itt is van egy baj. Megint csak elfelejtik az ember bűnbeesettségét. Az „én szabadságom”... Ez egy csodálatos dolog. De ha a másikkal szembeáll és természetes, hogy csak nekem lehet igazam, a másakra nem kell tekintettel lennem, csak ha az én szabadságom engedi, ha én engedékeny vagyok, akkor megint csak baj van, mert a túlhajtott szabadságban előjön a farkastörvény. Szegeden is előfordul, hogy X. Y. azt mondja, hogy én azért sötétbe nem megyek ki, mert van egy nyakláncom... meg aztán ki tudja, látszik-e rajtam, hogy csak ezer forint van a zsebemben és nem biztos, hogy hazatérek.

Hogy nekem nagyobb erőm van, vagy nekem komolyabb fegyverzetem van, mint a másoknak, nem biztos, hogy jogot ad ahhoz, hogy az én szabadságommal visszaéljek és akár megöljem a másikat, akár kiraboljam a másikat, akár félig agyonverjem, akár valamelyik templomot megnézzem, hátha található valami a perselyben, vagy a sekrestye szekrényében. És ha nincs semmi, akkor... Az egyik pesti kedves templomban – nem olyan régen – jó hely volt az oltár mögött, és négy-öt fiatal elvégezte a maga természetes munkáját, aminek igen komoly illata volt. S mivel nem lévén berendezkedve erre a templom, fogták az oltárterítőt és a törülközést azzal végezték.

El lehet jutni a szabadságnak egy olyan túlhajtottságába, ahol már nincs igazában törvény. Mert lehet törvényt hozni, de akkor annyi rendőrré van szükség, ahány ember. De az a rendőr

ne legyen korrupt, ne legyen megfizethető, sőt éjszaka se aludjon, hanem figyelje azt, aki rá van bízva.

Úgy gondolom – és itt van a mondanivalóm lényege –, hogy a keresztény erkölcsöket Szent István nem véletlenül találta meg az ország alapjául, szilárd alapjául. És nem véletlenül őrizte meg a magyarságot az a fajta alap!

A kereszténységnek nincsenek hibái? – De vannak. A Szentírás azonban, és a belőle folyó tudás, annak, amely jól ismeri az embert, mert az Isten teremtette, és tudja hogy hol lehetnek a korlátai, útmutatást ad nekünk. Azt mondja: Tedd a jót és kerülj a rosszat! Részben pedig segít Jézus tanításán keresztül, hogy az ember megérezze, átlássa, hogy mi is az igazán jó és mi az, ami rossz.

Nagyon fontosnak érzem ezeket a szempontokat.

Ha a Délmagyarország pár héttel, vagy talán pár nappal ezelőtti adataiból kiemelem – nem többet – csak Hódmezővásárhelyt. ... A hódmezővásárhelyi kórházban az orvosok több abortuszt végeztek, mint ahány gyermeket világra segítettek. Szám szerint 547 abortusz volt és 489 szülés. De lehetne továbbvenni. Bár a többiekénél még nem negatív a szám, de valahol probléma van, s ezek a problémák nehezzé teszik azt, hogy ennek az országnak jövője legyen. Ha nincs stabil család, ha nincs komolyan véve az erkölcsiség, amire lehet emberi életet, családot, országot, vagy akár csak egy várost építeni, nagyon nehéz körülmények következnek.

Horn miniszterelnök úr a napokban fogadta a történelmi egyházakat, s mondta, hogy jó volna egy közös erkölcsiséget kialakítani, mert nehézségek vannak. (Ezt ő mondta, nem én!) – Mondtam, hogy nekem egy kis nehézségem van a magyar törvényekkel. Mert itt van például – nagy tisztelettel mondom, csak éppen nem a keresztény elveimmel egyező – akik fogják magukat, egy háztartásba összejönnek... Ugyanazon jogai vannak a „feleség”-nek, gyerekeknek, mintha házasságban élnének. Nem rossz ez, csak éppen annyi kötelezettséget sem vállalnak, hogy egy polgári fórum, egy polgári anyakönyvvezető előtt kimondják: én házasságban akarok élni... én komolyan veszem azt, amit akarok. Hát még ha a keresztény házasság eszméjét nézem, ahol az önátadás, az elfogadás... a magam átadása és az ő elfogadása van... ahol elképzelhetetlen a válás, hiszen átadtam magam. De ehhez olyan készület is kell. A válási törvény, az abortusz törvény, amelyik a maga védelmére készült, alkalmatlan ennek az erkölcsnek a képviselőjére. Mondhattam volna még több adatot, országost is.

Úgy gondolom, hogy éppen azzal, amit itt a bekonferálásnál hallottunk, az értékekkel van nagyon nagy baj.

Szegeden föl kellene építenem egy szociális otthont. December 31-én át kellett volna adnom a kulcsokat és elszámolni minisztériummal, németekkel, egyebekkel, és még az alapokat sem sikerült lerakni. A magyar törvények szerint a szomszédoknak olyan joguk van, hogy 30-50 öregnek a sorsa nem fontos. Az a fontos, hogy az intim szférába vakok ne lássanak be (nem tudom mit látnak!?).

Ezeket a problémákat (iskolafenntartást, stb.) odatártuk a miniszterelnök úr elé. Akarunk keresztény szellemiséget? – Hát akkor azért valamit kellene tenni.

A 32-es törvény az ingatlanokkal kapcsolatban például úgy szól, hogy csodálatosan szép funkcióval vegyen át ezt, azt, amazt, mindent az egyház, csak éppen az nincs, ami az alapot adta a régi időkben, hogy ezeket fönn is lehessen tartani.

Az értékszemlélet valahol egységes, globális kell hogy legyen, úgy, hogy a szabadságom azért meglegyen. Csak nehogy úgy járjak, mint az egyszerű autós: látja, hogy kinn van a kanyarodást jelző tábla, de: Nekem ugyan ne dirigáljanak! Én megyek egyenesen! – Nem jutok messzire!

Azt hiszem, hogy ha az ország kormánykerekénél ott áll valaki, s neki mindegy hogy ott a jel, hogy kanyarodni kell... ő megy a maga feje után, s a kormánykerék irányításával viszi mindazt, ami mögötte van, bizony az árok nagyon közel lehet.

Úgy gondolom, hogy a jövőt nem a középkori, hanem a minden korral fejlődő egyház, a világ teremtésével adott természettörvényekre és az ember természetébe beleoltott emberi erkölcsi értékekre kell hogy építse.

Ha valamelyik kormány ezt megvalósítja, jövőt ad az országnak.

Ha valamelyik kormány ezt nem veszi komolyan, nem biztos, hogy a jövőt is megadja az országnak.

Ezért mondtam, hogy én egyetlen pártot sem tudok ajánlani. Mindenkinek a saját lelkiismerete szerint kell szétnéznie és döntenie arról, hogy miféle jövőt akar ennek az országnak.

Köszönöm a türelmüket.

1998. április 18.

Kívülről nézve

Igen fontos dolog a megélhetés. Nagyon fontos, hogy minden gyermek megfelelő élelemhez, ruhához jusson. Nem nélkülözhető most télen a meleg lakás. Igen, sok minden kell az élet fenntartásához, tovább vivéséhez. Valóban fontos, hogy ezt próbálja megszerezni az ember. Persze jó, ha nem elsősorban magának, hanem családjának akarja mindezt biztosítani.

Van-e határ? Van-e más szempont is, mint az én mai érdekem? Nem nyomorról van szó, hanem arról, amivel szebb lehetne az életem! Biztosan igaza van-e a sztrájkoló vasutasoknak?

Nem ismerem a számokat, lehetőségeket. Így nem is konkrétumokat írok, csak elgondolkoztató szempontokat.

Meddig lesz munkahelyem, ha nem lesz elegendő pénz a gépek kicseréléséhez, kocsik, vagonok és pályák felújításához? Annyira nem bíznak a teljesítményükben, hogy nem merik vállalni a teljesítményhez kötött emelési részt? Talán csak nem a saját munkájuk minőségében vannak kételyeik? Vagy ha vezetőik hozzáértésében kételkednek, nem azokat kellene leváltatni?

Szóval nem tudom, hogy ezek szóba jöttek-e, de engem ezek a kérdések is izgatnak. Nem hallottam egyetlen riportert sem – persze nem minden adást hallottam –, aki megkérdezte volna a „másik” oldalon levőket, miért nem akarnak többet fizetni?! – Talán az előbbi kérdésekre adott válaszok adhatnának nekünk is legalább magunk számára helyes ítélelhozásra megnyugtató alapot. Így magam sem tudom, hogy önökért izguljak, hogy sikerük legyen, és közben tönkremenjen a vasút, vagy a másik félért izguljak, hogy ne kelljen külföldieknek eladni a vasúthálózatot és minden értéket és fizethetünk majd olyan tarifát, mint az autótújtjainkon!

Kinek okozok kárt?

Mindenekelőtt a magyar népnek, akik munkahelyre vagy iskolába, vagy dolguk után, pl. egy temetésre mennének. A magyar nemzetnek, hiszen a kieső haszonnal még kisebb lesz a fizetési lehetősége, akiktől többet várnak. A magyar vasút becsületének, hiszen a külföldiek bizonytalansága megnő: vajon ha idejönnek, időben haza tudnak-e majd menni, vagy áruikat ne inkább kerülővel, más országokon át küldjék, ami még így is olcsóbb, mint szerződéseik határidőre nem teljesítése. És ez ismét nem az eljövendő fizetésük növeléséhez, sőt munkahelyük megszűntetéséhez jelent „segítség”.

Remélem, tanulnak önöktől a malmosok, pékek, boltosok és sztrájkolni kezdenek, s talán 1-2 hétig önöknek sem lesz kenyerere, amit megvehetnének. Remélem, sztrájkolnak a rendőrök és kialszanak a közlekedési lámpák országosan, főleg Budapesten, és nyugodtak lehetnek a tolvajok, gyilkosok, nem lesz semmi bajuk. Remélem sztrájkolni fognak a parasztjaink és nem vetik be a földjüket, nem metszik meg a gyümölcsfákat és legalább nem lesz gondjuk a

következő nyári búzaégetéssel, legfeljebb éhezni fogunk, mint az afrikaiak... Persze nem szabad kifelejteni a szemeteseket, benzinkutasokat, vám- és adóhivatalokat stb.

Egy biztos, hogy a hajléktalanok és a kisnyugdíjasok nem fognak sztrájkolni, mert nekik olyan jó a megélhetésük, nincs miért sztrájkolniuk.

Óh! Ha egyszer eljutnánk oda, hogy a közjó lenne a legfontosabb mindannyiunk számára!

1999. január 5.

Politizálnak, vagy nem politizálnak az egyházi emberek?

Manapság sokan nyilatkoznak, olykor felelősségre vonnak, vagy megfeddnek papokat sajtóban, levélben, mert úgynevezett politikai véleményük van és azt közlik is másokkal. Nem egyszer pont azok tesznek ilyen megjegyzéseket, sajtónyilatkozatokat, akik valamelyik felekezetenél vagy szektánál lelkészek, elöljárók, akik maguk valamelyik pártnak elkötelezték magukat, s annak színeiben viselik politikai befolyásukat és persze a politikai állásuk szerinti fizetésüket. Hozzájuk csatlakoznak az egyház belső életét és szabályait alig ismerő riporterek, újságírók, gyakran már előre betáplált véleményüket igazoló kérdéseikkel, cikkeikkel. Hogy *lássunk végre világosan* ezen a területen is, ezt próbálom jelen soraimmal bemutatni.

Minden eszét használni tudó magyar állampolgár szabadon nyilatkozhat, ha közölnivalója az alkotmánnyal nem ellenkezik. Gondolom nem büntetendő nyilatkozatokról van szó. Minden megkeresztelt katolikus hívő, az igazság megismerésére, továbbítására kötelezett, szellemi képességeihez, lehetőségeihez mérten. Ennek lehetőségét biztosítja is a lelkiismeret-vallásszabadságról szóló IV-es törvény. A II. Vatikáni Zsinat pedig így ír: „Az a sajátos küldetés, amelyet egyházának adott Krisztus, nem politikai, gazdasági vagy társadalmi jellegű, mert ő vallási természetű célt tűzött ki eléje. Ámde éppen ezzel a vallási küldetéssel jár együtt az a feladat, az a fény és az az erő, amely jó szolgálatot tehet, hogy az emberek közössége az isteni törvény szerint épüljön fel és legyen szilárd ... Az az erő ugyanis, amelyet az egyház a mai társadalomba önthet, ebben az – életre váltott – hitben és szeretetben áll, nem pedig egy pusztán emberi eszközökre támaszkodó hatalom gyakorlásában.” Kicsit később így ír: „A világi hívek eleve *jól kiművelt lelkiismeretére* hárul az a feladat, hogy az isteni törvényt a földi társadalom életének irányítójává tegyék. Papjainktól viszont a *lelki világoosságot* és erőt kell várniuk... A világi hívőknek az egyház egész életében tevékeny szerep jut; ezért nemcsak az a feladatuk, hogy keresztény szellemmel hassák át a világot: ők arra is hivatva vannak, hogy benn a társadalomban, és minden helyzetben, Krisztus tanúi legyenek.” Feladatként adja e dekrétum: „Nagy gondot fordítsanak a nép, és főleg az ifjúság állampolgári és politikai nevelésére. E nevelés nélkül korunkban az állampolgárok nem tölthetik be jól szerepüket a politikai közösség életében. Akik alkalmasak vagy tehetséget árulnak el a politika nehéz, de egyszersmind nemes mesterségére, készüljenek fel rá és a maguk kényelmével vagy áruba bocsátható érdekeivel nem törődve, igyekezzenek azt gyakorolni. Megvesztegethetetlenül és okosan szálljanak síkra minden igaztalanság és elnyomás, egy-egy személy vagy egyetlen politikai párt más véleményét nem tűrő önkényuralma ellen.” (Egyház a mai világban.)

A fentiek nagy része minden megkeresztelt katolikus emberre vonatkozik, világira és papra egyaránt. Az egyházi törvénykönyv viszont a papok, püspökök részére megszorítással él: 287. kánon: „1. §. A klerikusok mindig a lehető legjobban segítsék elő az igazságos békét és egyetértést az emberek között. 2. §. Politikai pártokban vagy szakszervezetek vezetésében tevékeny részt ne vállaljanak, hacsak az illetékes egyházi hatóság megítélése szerint az egyház jogainak védelme vagy a közjó szolgálata ezt meg nem kívánja.”

Minden katolikus papnak ismernie kell és a híveket tanítani kell az üdvösség elérésének útjára, eszközeire és azok használatára. De mert még e földön élünk, az evangélium igazságait alkalmaznunk is kell a kor követelményeire, híveink életével kapcsolatos kérdésekre választ

kell adnunk. Már több mint száz éve újra és újra felszólal a mindenkori pápa a kor szociális kérdéseinek megoldására segítő tanításával, alkalmazva az evangélium igazságait a kor problémáira. Természetes, hogy egy-egy ország jelen kérdéseire alkalmazva a püspöki karok is megfogalmazzák ezeket az igazságokat, hogy segítsék eligazodni híveiket, így tett a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia is jó két évvel ezelőtt, amikor kiadta az Igazságosabb és testvériesebb világot! című körlevelét. Segíteni akar az egyház tanítóhivatala merítve a világegyház tapasztalataiból és alkalmazva azt a jelen helyzetben a jelen ország megoldásra váró, akár beismert, akár eltagadott nehézségeinek megoldására. Ámde, akár a zsinati, akár a pápai, akár a püspöki karok megnyilatkozásait épp a papoknak kell továbbadnia a rájuk bízott híveknek. Hogy ez szószékről igehirdetésben történik, vagy egyházközségi közlönyökben, ezt a pap bölcsessége és lehetőségei határozzák meg. Bizony mindaz a pap is, világi hívő is, aki csak részben valósítja meg, figyelembe nem véve az adott lehetőségeit, az nem az egyház tanítását követi. Vét vagy nem vét, azt lelkiismerete mondja meg az adott esetben, de ha nem ismeri, hogy mit is tanít az egyháza, hanyagsága fenn áll és így mulasztással biztos vétkeznek. A papnak is meg kell hirdetnie az egyház tanítását, a szociálist is, ha nem teszi, ő is mulasztással vét, hiszen híveinek nem adja át azt, ami az egyház „kincse”, s amivel segíthetne.

Végül még egy dolgot szeretnék tisztázni: A Magyar Értelmező szótárt nézve a *politika* szónak két, illetve három meghatározását adja: 1. A társadalom, az állam vezetésére, a hatalom megszerzésére és megtartására irányuló közösségi vagy egyéni tevékenység. (Ezzel kapcsolatos eszmék, elvek rendszere). 2. Valamely szervezet társadalmi érdekű tevékenysége. Van egy harmadik is, de azt maga is pejoratívnak jelzi: a cselekvés taktikája. Az egyház a XX. sz. végén nem az első értelemben politizál papjain és hívein keresztül, nincs is egyetlen pap képviselőnk a Parlamentben vagy a kormányban, hanem a második értelemben. Felelőseknek érezzük magunkat az itt élő és hozzánk tartozó emberekért, üdvösségükért éppúgy, mint a földi életük megélhetésének, szabadságának, családi életük, gyermeknevelésük lehetőségéért. Egyszerűen mondhatnám így is, a KÖZJÓ-ért. Talán vége annak a világnak, amikor valaki megszólalt, agyon kellett ütni, el kellett hallgattatni, menjen vissza a sekrestyébe. Aki megszólal és nincs igaza, azt tényekkel kell megcáfolni. Azt mondják a régi kereskedők, ha bementek egyik településbe árujukkal és közben pappal találkoztak, mondogatták: „Nem lesz szerencsénk”. Ugyanis a nép ott felvilágosodott volt és nem lehetett becsapni. Innen ered sokaknak a mai gombfogás szokása, ha pappal találkoznak. Nem tudom, hogy nem ugyanígy sokan ma is attól félnek, hogy szerencsájukat, hatalmukat megszerezni nem tudják, vagy megtartani nem lesznek képesek, mert a papok által felvilágosított emberek a féligazságok, a hazugság, az igazságtalanság és az elnyomás helyett inkább az igazság, igazságosság és valódi szabadság által elérhető „élet kultúráját” választják, nem a halál kultúráját, a közjót és nem csak egyesek vagy csak bizonyos pártok javát.

A keresztény tanítás és erkölcs már ezer éve megmentette magyar népünket és országunkat, nem hiszem, hogy jobb alapot találhatnánk a jövő évezredre is.

1999. január 25.

Papság és politika

Mennyire politizálhat a papság? Mekkora az antiszemitizmus Magyarországon, s vajon mi a gyökere? Milyen a katolikus egyház kapcsolata a reformátusokkal és az izraelitákkal? Igaz lehet-e Malakhiás jövendölése, azaz mi a katolikus egyház jövője? Hogyan akarják világiakkal pótolni a paphiányt? Többek között erről nyilatkozott Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök.

– Milyen manapság a református és katolikus egyház között a kapcsolat?

– Azt hiszem el lehet mondani, hogy a történelmi egyházak közötti kapcsolat kiegyensúlyozott és rendezett, nincsenek nagyobb nézetkülönbségek. Természetesen a hit kérdésében, a hét illetve a három szentség közötti különbség miatt továbbra is mást vallunk. De a társadalmat érintő problémákban és feladatokban nincsenek nézeteltéréseink. Már ezelőtt tíz évvel kialakult ez a kiegyensúlyozott viszony, de öt éve még biztosabb alapokon nyugszik. Minél többet találkozunk, minél több közös ügyben kell együtt fellépünk, annál kiforrottabb az együttműködésünk.

– *A történelmi egyházak sorába tartozik az izraelita egyház is. Velük milyen napi kapcsolatban állnak?*

– Bármely ünnepségükre meghívunk, azon részt szoktunk venni. Velük sincsen különösebb ellentét, s amikor tárgyalásokat folytatunk az állammal, például iskolai vagy anyagi ügyekben, akkor nagyjából egységes állásfoglalást szoktunk kialakítani. Hiszen mint vallási közösségeknek, velük is közös érdekeink vannak.

– *Tartja valamilyen más vallású vagy külföldi felekezetekkel a kapcsolatot?*

– Nyugatiakkal nemigen találkozom, keletiekkel, azon belül a határon túli magyarokkal viszont folyamatosan tartom a kapcsolatot. Az ő esetükben pedig azt látom, hogy még több nehézséggel kell megküzdeniük, mint nekünk. Nagyjából ugyanazok a gondjaik: Erdélyben most éppen az ingatlan- és egyéb elvesztett anyagiak visszaadása van napirenden, ám a fakultatív hitoktatás tekintetében jobban állnak, mint a Jugoszláviában élő katolikus magyarok, akiknek a vallásuk és magyarságuk megtartása okoz problémát. Ha velük találkozom, általában szakmai kérdésekről beszélgetünk. Mondjuk, a mai nap éppen kivétel volt, mert olaszországi vendégeim voltak, akikkel a munkás fiatalok helyzetéről folyt a szó. Azért jöttek hozzánk, hogy megnézzék, miben tudnának segíteni, és a tapasztalataikat átadni, lévén hogy az olasz ifjúsági munkáscsoportok kiépítése előrébb tart, mint a magyaré.

– *Miért van szükség külön fiatal munkáscsoportra?*

– A munkás ifjúságnak, a munkát végző fiatalságnak, a fiatal parasztságnak és vállalkozóknak más a gondolkodása, más a gondja, más a helyzete, mint a fiatal egyetemistáknak. Az olaszok abban tartanak előrébb, hogy a gyakorlatban próbálják bemutatni azt, hogyan lehet kereszténnyé nevelni ezeket a fiatalokat, a keresztény alapelveket, az emberi megbecsülést, az igazságosságra való törekvést megtanítani nekik. Mint volt szocialista országban, nálunk is létezett, létezik a „fiatal kommunista munkás” fogalma. Tévedés ne essék, nem „átnevelni” akarjuk őket, hanem megtalálni a módját valamifajta keresztény szociális tanítás szerint gondolkozó csoportok létrehozásának.

– *II. János Pál pápa is több szociális kérdéssel foglalkozó írást adott ki. Őrá úgy tekintenek, mint „reformpápará”, aki már idáig is hallatlanul nagy munkát végzett. Van valaki, aki a pápák sorából őhöz hasonló intenzitással tevékenykedett?*

– Az utolsó pápák közül akármelyiket megnevezhetném.

Amikor egy kor problémája jön elő, akkor azt meg kell oldani. Az is óriási dolog volt, amikor XXIII. János meghirdette a II. Vatikáni zsinatot, az előre kidolgozott anyag nagy részét összetéptek, s újat fogadtak el. Mást kellett csinálniuk, mert a kor követelményei úgy diktálták. VI. Pál is képes volt keresztülvinni a Zsinat döntéseit. Volt tehát egy-két olyan pápa, akit elegendő ésszel és elszántsággal áldott meg az ég ahhoz, hogy az adott kor kérdéseire választ tudott adni, és az élre tudott állni.

– *Ön olvasta-e a Malachkiás jóvendöléseiről szóló találgatásokat?*

– Valamikor régen igen.

– *Sokan komolytalan találgatásnak, mások hihető jóvendölésnek tartják, hogy II. János Pál pápa után, ha minden igaz, már csak egy pápa fog uralkodni.*

– Egész pontosan azt írja a jóvendölés, hogy II. Petrus előtt még lesz egy másik, Gloria Olivér névre hallgató pápa.

– *Mindezt olyan vonatkozásban kérdelem, hogy vajon ön mit tart a katolikus egyház jövőjéről? A jövődőlés valahol az egyház történetének a végét jelzi, ám manapság vannak ennél sokkal hétköznapiabb gondjai is a katolikus egyháznak. Például a paphiány.*

– A magyarországi katolikus egyház jelenlegi helyzetéről azt tudom elmondani, hogy egy sereg dolgot sikerült pótolnunk az elmúlt években. Nyugaton elindult egy olyan szekularizáció, amely hozzánk is beférkőzött már. Ezek eltávolítani akarják az embereket a vallástól. Épp a II. Vatikáni zsinat döntéseinek sorából emelném ki a világiak képzését és apostoli munkába állítását. Nyugaton ugyanúgy paphiányban szenvednek, mint keleten. Ezért is kezdtek el foglalkozni azzal, hogy világi embereket képeznek ki a hit vonalában, s az egyházon belül egyre több dolgot testálnak rá ezekre az emberekre.

Hasonlóak az erdélyiek, a délvidékiek és a mi gondjaink is: nincs elegendő számú új jelentkező a papságra, az elöregedő papok kevesebbet tudnak foglalkozni a hívekkel, arról nem is beszélve, hogy nehezebben, vagy sehogy sem találják meg a hangot a fiatalabb hívekhez. Ahhoz, hogy az egyház el tudja látni a feladatát, váltásra van szükség. Nevezhetjük felváltásnak is, amikor is a II. Vatikáni Zsinat értelmében a világi hívek bekapcsolódása jelenti a létszámhiányra a megoldást. Ennél alkalmasabb megoldás nincs.

Én azt szoktam mondogatni magamnak, hogy mindezen gondok magának a Gondviselő Istennek az útja. Hiszen ezidáig a világi hívek beleszólása az egyház életébe, munkájába nagyon elenyésző volt. Most az Isten azért emelte ki ezt a gondot, hogy a világiak is megtalálják az Istentől nekik szánt feladatukat az egyházon belül. Én azt mondom: ha százezerrel több papunk lenne – mint ahogy most legfeljebb ötezer van a szerzetesekkel együtt –, akkor is meg kellene találni a világiak feladatát az egyházon belül. Ezért mondom azt, Isten ily módon kényszeríti a magyar egyházat arra, hogy ezt a fontos lépést megtegye.

– *A szocialista rendszerben templomba járó embernek lenni egyfajta ellenállást is jelentett. Aztán a rendszerváltás után szinte divattá vált, hogy hittanórára adták a gyermekeiket a szülők. Mi a helyzet ma? Mi maradt az akkori lelkesedésből?*

– Az elmúlt negyven év rendszere természetesen nem használt a katolikus egyháznak. Ez az akkori félelem sokak lelkébe beleivódott. Az Antall-kormány utáni idő, bár talán alaptalanul, de ezt a félelmet sokakban felszította. Nagyon sok emberrel beszélgettem, és meg kell mondjam, hogy az akkori választások után többen tartottak az MSZP (mint az MSZMP utódpartjának) kormányzásától. A negyven év alatti, régi félelmek jöttek elő belőlük. Például olyasfélék, hogy a vallásosságuk miatt nem fogják-e elveszíteni az állásukat.

Azt is elkésérítőnek tartom, hogy a negyven év alatt képzett pedagógusoktól félve inkább az iskola valamelyik szakkörébe iratják be a szülők gyermekeiket, s nem hittanóra, mert tart az iskola vezetésétől. Hiába mondom, hogy semmi alapja nincs a félelmüknek, annak a negyven évnek a rettegő feszültsége újra visszajött bennük. Azok, akik tíz évvel ezelőtt nem meggyőződésből adták hitoktatásra a gyermeküket, hanem inkább divatból vagy előnyöket remélve, jórészt visszavonultak.

Jelen pillanatban úgy néz ki, hogy az első négy osztályban, elsőáldozásig a katolikus gyerekek, úgy gondolom, hatvan-hetven százaléka jár hittanra. Elsőáldozás után aztán van egy visszaesés, s talán a gyerekek 25-30 százaléka jut el a bérmálásra. A bérmálás után a középiskolás, és pláne főiskolás korban ez a szám még jobban visszaesik. Ugyanakkor az is elmondható, hogy azon főiskolások közül, akik korábban nem részesültek hitoktatásban, igen sokan ifjúsági csoportokba tömörülnek. De azok egyetemista csoportok, s ezért kell külön foglalkoznunk a fiatal munkáscsoporttal. Az érdeklődési kör, a kulturális szintkülönbség is ezt kívánja meg tőlünk.

– *Papság és politika. Van valamilyen határa annak, hogy egy pap meddig mehet el a politizálásban? Pontosabban: egy pap mennyire függetlenítheti magát a híveit érintő „világi” eseményektől, s meddig mehet el a véleménynyilvánításban?*

– A legegyszerűbb módja a „pap” és a „politika” fogalmának összeférhetőségét vagy összeférhetetlenségét megmagyarázni, ha elővesszük a Magyar nyelv értelmező kéziszótárát, és kikeressük belőle a „politika” szó jelentését. Íme! Három meghatározást találni a „politika” szó mellett. Első értelmezés: „a társadalom, az állam vezetésére, a hatalom megszerzésére és megtartására irányuló közösségi vagy egyéni tevékenység.” Ebben az értelemben nincs szerepe egyetlen katolikus papnak sem, mert nekünk, papoknak, egyetlenegy parlamberünk és államelnökünk sincsen. De lássuk a második meghatározást: „valamely szervezet társadalmi érdekű tevékenysége”. A harmadik pedig: „a cselekvés taktikája”.

A második meghatározással kapcsolatosan tudom azt mondani, hogy a katolikus egyháznak mindig is felelőssége volt, de a II. Vatikáni Zsinat óta kötelezettsége van arra, hogy kiálljon a közjóért. Magyarán: egy olyan értékrendet mutasson be a világnak, amely Krisztus tanítására épül. Ez a krisztusi tanításra épülő értékrend nagyon szépen le van írva a pápák tanításában, a több mint 100 évvel ezelőtt írt Rerum Novarumban, és a II. János Pál pápa által írt Centesimus Annusban is, de a pápa sok más, szociális kérdésekkel foglalkozó írásában. Abban pedig a jelenkor szociális kérdései is benne vannak. Ha ezeket az írásokat komolyan venné a világ, akkor egy nagyon értékes emberi társadalmat lehetne felépíteni.

Egyébként ha bárki a papságból hatalomra akarna törekedni az egyháziak közül, az ütközne azzal az egyházi törvénykönyvvel, amely szerint sem püspök, sem egyetlen pap nem vállalhat politikai vezető hivatalt Róma engedélye nélkül. A baj nálunk jelenleg az, hogy amennyiben valamilyen értékrendet akarunk bemutatni, akkor azt rögtön valamilyen „politiká”-nak, pontosabban politizálásnak veszik, mert minden mondathoz hozzáfűződik valamilyen pártnak a „nem tudom milye”. Amikor nemrégiben azt az ominózus mondatot kiragadta a sajtó a körlevelemből, amely a „szélső liberálisok”-ról szólt, azt is egyből magára vette az egyik párt. Holott ezt a kifejezést olyan értelemben kell használnunk, mint egy olyan önző gondolkodásmódot, amely nem törődik másokkal, csak magával.

Felszisszentek rajta, pedig nem a napi „politika”, hanem a közjó megközelítéséből emlegettem. A közjó pedig nem egy pártnak a java, hanem minden társadalomban élő embernek a java. Sajnos, ezt össze szokták keverni. Van, aki azt mondja, hogy az egyház „hatalomra tör és dirigálni akar”. Pedig sehol nincs egyetlenegy képviselőnk sem. Szerintem a katolikus világiaknak mind a Parlamentben, mind az önkormányzati testületekben valóban a keresztény elveket, s nem a saját pártjukat kellene képviselniük.

– *Önt elég sokat szokták támadni a sajtó egy-egy megnyilatkozásáért.*

– Én mindig lelkiismeret-vizsgálatot tartok, és utána gondolok annak, hogy vajon nem léptem-e túl a püspöki hivatalommal járó megbízatásnak azt a határát, amely alapján a teendőimet végzem. Amennyiben úgy érzem, hogy nem léptem túl azt, ami ellenkezik a tanítással, akkor nyugodt vagyok. De ha önmagammal vagy az egyházzal kerülnék nézeteltérésbe, akkor biztos, hogy visszakoznék. Nagyon sajnálom, hogy a püspökök nagy része nem áll ki a közjó és a keresztény értékrend mellett, s hogy nem tanítanak másról, csak az örökkévalóságról, holott az evilági kérdések is nagyon fontosak. Az én véleményem szerint a világ bármely ránk bízott területén élő, egy-két millió emberért felelősséggel tartozó megyés püspöknek meg kell nyilatkoznia a közjó ügyeiben is.

– *Többféle felmérést lehet olvasni arról, hogy például Európa mely országában mekkora az antiszemitizmus és a rasszizmus. Önnek mi a véleménye a Magyarországon tapasztalható antiszemitizmus okáról és mértékéről?*

– Nehéz kérdés, mert hihetetlenül érzékeny pontokat érint. Azzal kezdeném, hogy nagyon sokan kisarkítanak valamit, ami mérhetetlenül szörnyű dolog volt. A Holocaustot, amelynek a szörnyűségét még ma is nehéz felfogni. De ugyanilyen nehéz megérteni azt, hogy mi és miért történt a Gulágokon, mi történt a magyarországi internálótáborokban, megtörtént börtönökben. Erre rögtön ott a válasz, hogy az egyik népiirtás volt, míg a másik háború. Ez a különbségtétel igaz is, meg nem is.

Nagyon-nagyon sok ember érzésvilágában ott van a sajnálat afelett, hogy a Holocaustban hányan és hogyan veszítették el az apáikat és anyáikat. De a háború borzalmai között együtt kellene emlegetni, hogy mások is elveszítették apáikat és anyáikat, ami ugyanakkora fájdalmat jelentett. Lehetségesnek tartom, hogy többek között itt, a két fájdalom közötti különbségtételben kezdődik valamifajta antiszemitizmus. Amikor valakinek a fájdalmát kibővíti a másik mellett, s az egyik nagyobb figyelmet kap, mint a másik, és lassan valahogy kisebbségben kezdi érezni magát.

Úgy gondolom például, hogy mi, magyarországi magyarok még mindig nem állunk ki eléggé a határon túli, kisebbségben élő magyarokért. Nemrégiben kint jártam Ausztria magyarlakta részén, s még az úgynevezett „jólét”-ben is azt láttam, hogy az ott élő magyaroknak sincs minden megadva a magyarságuk és a vallásuk magyar nyelven történő megtartásához. Ők például úgy érzik, hogy jóval kevesebbet foglalkozunk velük, mint mondjuk, az erdélyi magyarsággal, s ezt némi ellenszenvvel figyelik. Egyszerű, emberi érzés ez, amely az oda nem figyelésből fakad.

Az emberek sajnos általánosítanak. Ha Kun Béláról és a társairól, vagy Rákosiról és a társairól beszélünk, akkor nem azért kell őket elítélni az általánosítás csapdájába esve, hogy milyen etnikumhoz tartoztak, hanem azért, amit tettek. Csak látja, nálunk Magyarországon az a baj, hogy most jó pár olvasó a fentiekre azt mondja, hogy milyen elvetemültek voltak a zsidók. Pedig pont arról van szó, hogy nem faji ítélet kell, hanem egyéni tettért, egyéni megítélés. Az általánosításból fakad az is, ha egy-két szélsőséges megnyilvánulásból egy egész országot minősítenek. Ha józanok lennének az emberek, ezt a helyzetet kezelni lehetne. De sajnos legtöbbször nem azok.

A rasszista elfogultság is vétek. Először is nem mind lop, gyilkol. Nem lehet általánosítani. Vannak világos bőrűek is szép számmal a börtönökben. De meg kell vizsgálni lelkiismeretünket, hogy megtettünk-e mindent kulturális szintjük, tanítatásuk, humánus nevelésük előmozdításán, munkahely-teremtés területén értük. Csak ha mi megtettünk mindent, lehet esetleg ellenük véleményünk, szavunk.

– *Sokan azt mondják: a most még gyermek generáció lesz az, amely rossz beidegződések nélkül tud majd politizálni és építkezni ebben az országban. Miben vagy kiben van az ön bizodalma?*

– Tartok tőle, hogy nem a most gyermek korosztály jelenti majd a megváltását ennek az országnak. Az ő szüleik és azoknak a szüleik még mindig a szocialista-kommunista rendszer átkait hurcolják magukban. Szerintem legalább három generációnyi időnek kell eltelnie ahhoz, hogy valami stabil, igazi értékrend kialakuljon. Mondjuk, azt is sajnálatosnak tartanám, ha a mai amerikai átlag értékrend, a pénz istenné tétele, vagy a mindenkivel szembeni önzés, az asztalra feltett lábbal való társalgás tengene túl a jövőbeni Magyarországon. Igaz, az is egyfajta szabadság. De nekem a Gondviselő Isten a reményem. Az, hogy az ember egyszer végre beleundorodik a saját bűneibe, és kiutat keres majd belőle. Mint ahogy manapság is keresi és belebotlik mindenféle spiritizmusba és jvasasszonyokba. Ha pedig az emberek megtalálták a kifelé vezető utat, akkor az egyháznak a helyén kell majd állnia, és nagyon sok dolga lesz. El kell vezetnie az igazi emberségre a krisztusi szabadságra, a segítő szeretetre, az örök értékek keresésére és az Isten országába való eljutásra.

(Az interjút készítette: Veress Kata)

Magyar Nemzet,
2001. november 7.

Békét adj szívünknek, békét családunknak, békét a világnak

Kedves Békéért Könyörgő Testvéreim!

Két repülő New Yorkban, sok repülő Afganisztánban. Pusztuljon a burzsuj, pusztuljon a terrorista. Kedves levél itt, halált hozó ott. Szép ház és bőséges étel, menekült-sátor és a sor végének már nem jutott étel. Havi majd milliót keresők, gyermek nélkül, és szerencsétlen munkanélküliek három-négy gyermekkel.

Vajon két világot teremtett az Úr és mi kevertük össze és lett ilyen zavaros? Ó, nem. Csak egyet és minden emberben saját képmását akarta megtestesíteni. „Alkossunk embert, a mi képünkre és hasonlatosságunkra” – szolt. Az értelmes ember, a szabad akaratú ember nagyravágyásában összetévesztette és téveszti még ma is önmagát az Istennel. Bár nem ő teremtette a földet, az olajat, az aranyat, az atomot... az mind az övé. A megtermelt javak, mind az övé. A mások kizsákmányolása, elnyomása, munkájának gyümölcse, haszna az övé. Sőt a másik élete fölött is úr, megölheti, elpusztíthatja okkal vagy kedvtelésből. Önmagát féltve vagy gyűlöletből. S ha a másik is kivenni akarja részét az Isten alkotta világból, ha élelemre, lakásra és ruhára vágyik, vagy pláne, ha úgy véli, hogy az vétett ellene, akkor szemet szemért, fogat fogért, sőt ha másként gondolkozik, már ez is elég, hogy életét elvegyék. Golyó vagy akasztófa, szőnyegbombázás vagy atombomba, mind egyre megy.

Uram ezt a világot teremtetted? Ez az ember a te képedre alkotott élőlény?

Elébe áll egy valóban tökéletes ember. Úgy hívják, hogy Jézus Krisztus. Idegenben, istállóban született, gyermekként menekült, mert életére akartak törni. Aki megmutatta, hogy dolgozni kell. Engedelmeskedett Atyja parancsainak, látom imádkozni, megy a templomba. Képmutatók közt alázatos, az Isten házát bemocskoló pénzéheseket viszont kötéllel úzi messze az Isten házától. Tanít, a teljes igazságot hirdeti, kicsiknek és hatalmasoknak egyaránt. Szenved, mert elárulják. Meghal értünk, s feltámad, hogy bemutassa: van örök élet, van számonkérő ítélet, de van örök boldogság is. A védekezni akaró Péter kardját elteteti, az elfogására jövő szolga levágott fülét helyreilleszti, meggyógyítja. S meghirdeti: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét minden nap és úgy kövessen.” Az igére éhezőnek isteni szót, a testében éhezőnek kenyeret ad. S megmutatja, hogy a lenézett, kigúnyolt szamaritánusnak is felebarátja a segítségre szoruló lenező utas.

Szívében béke van, Szívéből béke árad. S belekiáltja a világba: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik terhelve vagytok, megfáradtatok, én felüdítlek titeket!”

Uram, hozzád jöttünk: Adj békét szívünkbe, békét családunkba, békét a világba.

2001. november 15.

Államegyház?

I. Az egyháznak küldetésénél fogva tanítania kell, figyelmeztetnie az embereket és a népek vezetőit emberségre, a megkeresztelteteket pedig a hitükből fakadó emberi méltóság megőrzésére, az igazságosságra, a szolidaritás és a szolgáló szeretet gyakorlására. A tanítóhivatal irányítása alatt kell a püspököknek is egyházmegyéjükben, a püspöki karoknak pedig országaikban a tanítás és – ha szükséges – a jogos kritika kötelességét gyakorolni a hívek földi és örök életének védelmében, érdekében. Fogynak azok az országok, ahol a katolikus egyházat vagy valamelyik protestáns vagy ortodox egyházat teszik meg államvallásnak, azaz átveszik eszméit (még az alkotmányba is), és csak ezek kapnak működésükhöz szükséges jogi és anyagi segítséget. A többi felekezet vagy semmit, vagy mérsékelten kap részesedést jogból is, pénzből is. Ezeknél a törvényhozás figyelembe veszi az elfogadott államvallás véleményét, és vigyáz arra, hogy ne legyen e tanoktól lényeges eltérés a törvényhozásban sem. A hatalom

elfogadja, illetve többnyire megköveteli, hogy beleszólhasson az egyház életébe, pl. kik legyenek a felsőbb vezetők (vagyis a püspökök kinevezésébe). Mindkét oldalon megvan tehát bizonyos mértékű függőség. Amelyik épp az erősebb, azé a nagyobb befolyás a másikra.

II. XXI. század: Magyarország. Mindenki beszél az egyház és az állam szétválasztásáról. De sokféle értelemben használják e fogalmat. Az egyik irány: semmi közük egymáshoz. Ki-ki éljen a saját törvényei és anyagi lehetőségei szerint. Az sem számít, hogy mit vettek el tőle, amiből saját struktúráját fenn tudná tartani, az sem, hogy mindkettőhöz ugyanazok az állampolgárok tartoznak. Szívesen veszi az állam, ha a népesség minél több kis csoportra szakad, és ezek alkotnak külön ún. egyházat (szektát), hiszen az „oszd meg, és uralkodj” elvet könnyebb ilyen esetben gyakorolni. Minél kevesebben vannak, annál kevesebb jogot is tudnak kiharcolni maguknak. Ez esetben 1-1 párt, ha megszerzi az uralmat, saját ideológiája szerint hozhatja törvényeit, és engedélyezhet, tilthat szinte bármit. Csak egyet kell kimondani: ez a többség akarata. Ha emberi, természeti vagy isteni törvényekre hivatkoznának egy-egy vallás követői, azt a demokratikusnak mondott többségi döntés alapján figyelembe sem veszik. Jogilag megadhatják a szabad felekezeti iskolák létét, más karitatív intézmény létrehozását; de ennek minden felelősségét viselje az, aki megalkotta, beleértve a fenntartás kiadásait éppúgy, mint az állami törvények előírásainak betartását.

III. Hogy lehet másként megoldani a szétválasztást?

Ha a jelen állapotot nézem, azt kell mondanom, hogy ez a mai állapot megfelelőbbnek látszik. Ugyanis a szétválasztás azt jelenti, hogy egymás belső ügyeibe nem avatkoznak. Az egyházi vezetők kinevezésében semmi szerepük az állam vezetőinek. Az egyház sem emelhet vétőt egyik vagy másik állami vezető ellen. Jogi szétválasztásuk mellett tudatosítják, hogy mind az állampolgárok, mind az egyház hívei azonos személyek, s így társadalmi köteleességekben és jogokban egyformán kell részesedniük. Elfogadhatatlan például, hogy ha egy iskolát jogosan alapít az egyház, akkor a hívek ezért mintegy külön adót fizessenek, amivel külön ezek fenntartását biztosítsák. Nem lehet, hogy más elbírálásban részesüljön egy pályázat, ha önkormányzati iskola vagy felekezeti iskola pályázik, stb. Az sem lehet persze, hogy egy természeti vagy más csapás, kár idején csak az állam vezetése igyekezzen mindenben segíteni a károsultakat, és az egyház ne siessen segítségére a maga eszközeivel. Így volt például az utóbbi árvíz-, belvízkároknál, ahol a Karitás jelentős gyűjtésekkel próbált segítségére sietni a társadalom károsultjainak, azoknak is, akik nem is a saját vallási közösségéhez tartozó emberek. Viszont nem lehet az sem, hogy az uralkodók, legyen az párt vagy más szerv, olyan elkötelezettséget kívánjanak a vallás követőitől, amely hitelveivel vagy erkölcsi elveivel ellentétes. Tehát például mivel támogatást kap, nem tapsolhat egy abortuszt engedélyező törvénynek, vagy nem támogathat olyan vezetőt, aki korrump, csak azért, mert az illető támogatást nyújt egy templom renoválására.

A szétválasztás tehát azt jelenti, hogy mindkettő független a maga területén a kormányzásban, de segíti egyik a másikat a társadalom javára, a közjó előmozdítására.

IV. Nagyon nehéz kérdés a történelmi egyházak vagy a már régen és nagy számú hívőt számon tartó és itt működő felekezetek, meg a most alakulató kis vallási csoportosulások kérdése. Először a nézetek különbözősége miatt nemegyszer ellenséges, gyűlöletet szító magatartásuk nem szolgálja a társadalom javát. Nemcsak hitbeli felfogásukkal, hanem a másik vallást vallók felé gyűlöletszítással vagy olyan tanok gyakorlásával, amelyek az emberi jogoknak is ellene vannak (pl. sátánisták gyilkosságai, öngyilkosságra vivő szekták...). Másrészt meg kellene határozni, hogy mikor csak egyesület, és mikor számít valóban vallásnak. Ha csak bizonyos anyagi vagy gazdasági előnyök elérésére csoportosulnak, és még inkább, ha ez csak a kiváltságos vezetők nyeresége, nem lenne szabad felekezet vagy egyház névvel és jogokkal felruházni. Nehéz vallásnak elképzelni azokat, amelyek nem vetik fel és nem adnak eligazítást az ember nagy kérdéseire: honnan hová? Mi az ember életének értelme, értéke és nem talál rá a transzcendens világra.

V. Ha a választásokra gondolok, és a jövő magyar irányát keresem, úgy vélem, a fentiek szerinti elgondolkozás megmutatja, mit kell figyelembe venni a meghirdetett pártprogramokban, ha az egyház szabad működésének biztosítását szeretnénk.

2002. január 24.

A választások előtt

Az úgynevezett kopogtató cédulák begyűjtése elkezdődik. Szeretnék segítségére lenni alábbi soraimmal híveimnek.

A kétezere éves egyház sokféle tapasztalatot szerzett és hagyományában adott át egyik korból a következő idők embereinek. Voltak hibái, de ebből is próbált később tanulni. E hibákért kért a jubileumi év alatt bocsánatot Istentől egyházunk feje, a Szentatya. De összegyűjtve a régi tapasztalatokat, újabb és újabb írásával és beszédével igyekszik segíteni mindnyájunkat abban, hogy eligazodjunk e mai, néha nagyon is ellentmondásos világban. Egyik olaszországi munkatársa, Ruini bíboros, az olaszországi választások előtt írásában összefoglalta, hogy a keresztény embernek mire kell figyelnie, hogy milyen legyen, akit támogathat szavazatával. Az ő gondolatait alapul véve küldöm most soraimat hozzátok, megfontolásul és eligazításul a nálunk is következő választások előtt, hogy helyesen tudjátok megválasztani az alkalmas személyeket.

Élet: Az életet léte minden pillanatában védelem illeti. Ez jelenti az embrió tiszteletét, a bér-nyaság, a klónozás és az eutanázia elutasítását. Valóban mennyire fontos az emberi élet értékelése és védelme. Isten saját képére és hasonlatosságára teremtette az embert!

Család: A család alapja a házasság, egy férfi és egy nő között kötött élethossziglani szeretet-szövetség. Nem lehet egy szintre hozni vele az együttélések egyéb formáit. A törvénynek jogilag is védenie kell a házaspárokat. Bizony a családi otthon szeretet-melege nélkül, szociális közösségre nevelése nélkül, életbe szólító gyermekáldása nélkül, mi biztosíthatná nemzetünk jövőjét?

Egyenlőség: A nyilvános és egyházi iskolák egyenlő normatív támogatása, hiszen a keresztények éppen úgy adófizető polgárok, mint a nem hívők. A megkezdett gyakorlatot nálunk is meg kell őrizni, és továbbfejleszteni. Az egyházi iskolák nevelése sokban hozzájárulhat a kábítószer használat kiirtásához és az életcél és hivatás-szeretet megtaláló fiatalok számának gyarapításához.

Szociális igazságosság: munkaalkalom, anyagi támogatás a társadalom peremére szorultaknak, az ország szegényebb vidékeinek, szabad és hatékony gazdasági rendszer. A globalizációval szemben a szolidaritás hangsúlyozása. Mint mondják, nem halat kell adni, hanem hálót és megtanítani halászni. Kultúrájuk növelését és segítő oktató-nevelést kell megszervezni, még különleges anyagi áldozatok árán is, nem kevés honfitársunk felemelésére. „Bármit tettek egynek is, Nekem tettétek” – szól a jézusi tanítás.

Bevándorlás: befogadó, nyitott magatartás a jövevényekkel szemben, az értékek tisztelete, megfelelő jogi elrendezés, mely biztosítja az integrációt, az együttélés normáit, s ugyanakkor védi a többségi nemzet érdekeit is.

Biztonság: Fontos a határozott szembeszegülés a korrupcióval, minden törvénytelenességgel, bűnözéssel, az ország törvényeinek és eszményeinek tiszteletben tartása. A prostitúció, a pedofília, a drogkereskedelem felszámolása. Jó lenne, ha nyugodtan mehetnének haza öregeink a templomból, mert nem tépik le az arany nyakláncukat, vagy lakhatnak tanyán, anélkül, hogy rablógyilkosoktól kellene félniük. Vagy a templomok istentiszteleti kincseit nem kellene templomgyalázóktól féltetni.

Egészség, környezet, természet: szembe kell szállni azzal a növekvő veszéllyel, azokkal a hatásokkal, amelyek szétrombolással fenyegetik életünk természetes feltételeit. Ne váljunk hazánk gazdagabb nemzetek hulladék-lerakójává, piacává. Az erdők kiirtása helyett levegőt adó sok fa létének biztosítása, a környezet óvása a szennyezésektől, vizeink védelme. Az egészségügy rendbetétele. A betegségek megelőzése, a már betegek lelkiismeretes ellátása mind megvalósítandó feladat.

Intézményes reform: A helyi testületek és szociális intézmények legyenek szerves kapcsolatban az országos szervezetekkel. Az egészségügy stabilizálása. Kórházaink, orvosi rendelőink, idősek otthonai szükségleteinek biztosítása, hogy azok valóban szolgálják az embert.

Egyesült Európa: A kormány tegyen meg mindent az Európához való csatlakozás érdekében, de ne adja fel saját országának kultúráját, történelmi és erkölcsi örökségét. Ha az olaszországi bíboros atya ezt ilyen fontos szempontnak tartja ott, mennyivel fontosabb nálunk!

Szolidaritás: Legyen meg a szolidaritás teljes vállalása, állítsák meg a társadalom kettészakadását, a banki szféra uralmát. Gyakoroljanak pozitív diszkriminációt a szegény rétegek érdekében, gátolják meg a polgári réteg elszegényesedését. Nagy társadalmi összefogást kell biztosítani a szegények felemelésére és a szegénységbe történő letaszítás megakadályozására. Segíteni kell az alig valamiből élő magányos nyugdíjasokat, munkanélkülieket, hajléktalanokat.

Egyházunk az evangélium tanítására épült és a híveinknek e szerint kell élnie. Bár az örökélet felé haladunk, de éppen ezért kell földi életünk Istentől kapott felelősségét és kötelességeit is vállalnunk. Olyan vezetőket, törvényhozókat kell megkeresnünk és megválasztanunk, akik az evangéliumból következő igazságosságot maguk is gyakorolják, segítő szeretetben élnek, önzetlenek, a közjóért dolgoznak, az emberi méltóságot tiszteletben tartják. Országunk felemelkedése, a benne élők szabadsága és jogegyenlősége, az újra visszatérő elnyomástól való félelem távoltartása, a vallás szabad gyakorlásának megkövetelése és biztosítása, szemünk előtt kell, hogy legyen akkor is, amikor a megválasztandó embereket, pártokat vizsgáljuk. Kell, hogy ezeket ne csak szavukkal mondogassák, ígérjék, hanem eddigi életük is bizonyíték legyen, hogy így gondolkoznak és így élnek. A fenti szempontok segítsék egyházmegegyem híveit a felkészülésben, kinek adják kopogtató-cédulájukat. S ha megjön a választás napja, mindnyájan adják le voksukat, de átgondoltan, felelősséggel tegyék ezt!

Addig is kérjük az Istent, *naponta imádkozzunk*, hogy nemzetünknek méltó és alkalmas vezetői legyenek.

2002. február 2.

„A Keresztény Európáért” Konferencia résztvevőihez!

Igen sajnálom, hogy Lezsák Sándor képviselő úr meghívásának egyházmegegyei dolgaim miatt nem tudok eleget tenni, és munkájukba bekapcsolódni.

Európa mai képe igen változatos. Nem hiszem, hogy legtöbb festőnek lenne annyi színváltozata, mint ahány színre oszlik ma szeretett földrészünk. Kísért még és élményeinkben sokan hordozzuk a zsarnoki világot, a szovjetet és a náci egyaránt. Emlékei nem csak történelemkönyvekben élnek. Nálunk is elhangzik, milyen jó volt a kádári időkben. A haladás nagy mestereiként tündöklők bemutatják, hogy milyen fenséges az ember és meg is állapítják jogait. Kötelességeit kevésbé. S lassan az emberi ösztönök határozzák meg a közvéleményt, a közvélemény „kényszere” pedig a politikát és a hatalmon maradni és főleg keresni akaró politikusok törvényhozását is. Így lesz megengedett a magzatok megölése, az eutanázia, a

drogfogyasztás stb. Így lesz a gazdagok rabszolgája a tőkés kezében a köznép, a nagy nemzetek hatalmaskodása alatt a gyarmati sorba szorított kis népek sora.

Természetes, hogy e világformálásban nincs helye sem az Istennek, sem az Egyháznak. Elfelejtik és elfelejtetni akarják, hogy van Teremtő, hogy vannak természeti törvények, nem szeretnék, ha valaki nagyobb lenne a gazdag vagy már hatalmon levő, vagy oda készül emberről. Így tette meg magát istenné az emberek egy része és élvezik mind ők, mind pedig azok, akiknek ösztöneit felszabadítva, azok kiélését engedik és kihasználják. Ennek is talán több száz változata dívik s mindegyik szeretné mind Európa, mind az egész világ feletti uralmát elérni. Most nem hitleri vagy sztálini módszerekkel, de kb. azonos céllal.

Van-e kiút? Egy volna, amitől a mai hatalmasok mindenütt félnek, és ha csak lehet elnyomják, vagy a „tudomány” vagy a „humánus” nevében nevetségessé teszik. A gúny és a féligazság ellen nehéz közvéleményt átalakítani. Ennek a kiútnak alapja Jézus Krisztus, aki magáról azt mondta „Én vagyok az Út, az IGAZSÁG, és az Élet.” A keresztény emberkép, amelyik bemutatja, hogy az ember teremtmény, de azt is tudatosítja, hogy érték és felelős lény, a társadalom humánusabb szemlélete, szociális gondolkodása és a gyűlölet helyett önfegyelmességéből kinövő szeretet gyakorlása hozhat megbecsülést, békét és valódi emberi életet.

Kívánom, hogy tárgyalásuk és munkájuk mozdítsa elő a keresztény gondolkozást, a keresztény szociális tanítás érvényre juttatását, a keresztény szellemben és felelősséggel rendelkező média-embereket és ilyen irányt képviselő politikusokat.

2002. november 28.

Ne a pénz legyen az „istenünk”!

Várom április 12-ét. Sokszor elgondolkozom. Igen vagy nem?

Már van jó 20 éve, hogy Franciaországban tettem látogatást. Pap barátom elvitt a hitoktatónőhöz Párizstól északra vagy 80 km-re. Gazdálkodó család, az apja, az anyja, férje, ő és egy alkalmazottal dolgoztak. 100 tehenet tartottak el. Ez a gyáré volt. A takarmányt ők termelték meg és maguk, a saját gépeikkel dolgozták fel, keverték az állatoknak. Minden tehenen „elektromos névjegy!” volt. Számítógép jegyezte, ennyit ettek (csak megfelelő helyen ehettek) és azt is, hogy ennyi tejet adott egy-egy. Ha több napig nem adott elegendő tejet valamelyik, vitték a vágóhídra. Kapták a következőt a gyártól.

Hol van ma itthon ilyen gazda és ilyen gyár? És ígérenk ilyet? Esélyegyenlőség!

Sok úton vezettem ott, akkor Trabantomat. Még kevés autópálya volt, de három sáv igen, időnként egyik, máskor másik oldalról lezárták a középső sávot, s ekkor könnyen lehetett előzni. Még a kis falvakhoz vezető utak is utak és nem autót próbáló kátyúk voltak.

Hol van ilyen felkészültség nálunk? Ígérik ennek rendezését? Azaz testvéreként vagy mostohatestvéreként fogadnak? Hány milliárd márkába került a két német állam egyesítése?! Ma sem érték el az egyenlő fejlettséget! És a mostohatestvérek, mi, hogyan érjük utol „őket”?

Már tapasztalhattuk, a felvásárolt gyárak milyen hamar bezárásra kerültek. Munkásaik pedig utcára. Bányáink? Nyersanyagunk? Miből teremtjük elő a termeléshez szükséges anyagot, gépet, technikát (amelyet talán magyar tudósok, szakemberek készítettek, de máshol kísérletezték ki pénzhány miatt, és mások szabadalmaztatták)?

Nem lesz Kánaán!

Vannak pályázatokon szerezhető pénzek. Igen, de itthon is, akik eddig elbírálták, nem csukott szemmel tették. És csak azok kapták így is, akiknek a pénzkészletből futotta. Ha Brüsszelig kell menni a pályázattal? Ki tanítja meg a Jancsi bácsikat ennek elkészítésére? Vagy mennyibe fog kerülni nekik ezek elkészítése szakértőkkel?

Mikor lesz egy kiló burgonya azonos áron eladható, mikor lesz egy szállodai szoba azonos áron kivehető és mikor lesz egy órabér azonos nálunk és mondjuk Angliában?

Mondanám józan ésszel, hogy nem.

De egyedül, a magunk leépült világával, leszűkített piacával, nagy népességű nyugat és nagy számú emberrel rendelkező kelet között? Szent István idejében a pápa és a pápai állam hatalma állt mellettünk, ma csak szavát tudja felemelni, mint tette '56-ban is. Jobb lesz-e a keleti függés? Változott igazán egy évtized alatt? Annyira, hogy gazdagsága és testvéri szeretete biztosíték?

Azt hiszem, nem. Akkor? Marad áprilisra igen.

De: Kell, hogy ne pártok, hanem a nép által ismert, hazájukért mindenre kész, önzetlen magyarok, tudósok menjenek, mint a nép közvetlen küldöttei Brüsszelbe hazánkat képviselni. (Bárcsak minden vezető minimálbéren élne és onnan nézné népe életét!)

Kell, hogy tudjuk, csak elegendő számú gyermek születése, tanultsága és jellemessége képes a magyar jövőt biztosítani! Stabil családok, nevelést nyújtó iskolák, áldozatos tanárok kellenek.

Kell, hogy a magyar paraszt és mindazok, akiknek földjük van, ne az érte kapható pénzt nézzék, hanem azt, hogy itthon marad-e a föld, magyar munkás művelésére és hasznára terem-majd, ha eladja! Ne a pénz legyen az „istenünk”! Magasabb szempontok is szabjanak irányt életünknek!

Kell, hogy a külföldön dolgozók hozzák haza a tanultakat és ne csak a saját zsebüket nézzék, hanem hazájukat is. – Az ember szereti munkatársait, de szüleit, testvéreit jobban. E haza kell, hogy testvérré forrasszon az eljövendő időkben mindnyájunkat!

Kell, hogy közös erővel fékezzük meg a garázdálkodókat, korruptakat, tolvajokat.

Kell, hogy magyar nyelvünk, költőink, íróink, népművészeink, színházaink, tévénk és rádióink a magyar kultúra szolgálatában álljon, és mindenki megbecsülje! Kell, hogy ki-ki a maga vallása szerinti törvényeket betartsa, akkor is, ha az unió törvényei mást is megengednek.

Azt hiszem, hogy csak ezek szem előtt tartásával lehet nyugodt szívvel igent mondani.

Megjegyzések egy könyv olvasása után

(Malota László: A gyalázatosak szentélye)

Kedves Barátom...! (Mt 26,50) Én is úgy gondolom, valóban jó a papnevelő intézetekről írni. Főleg saját tapasztalatait elmondani. Kiállni a tisztáért és szentért. Mivel azonban sajnálatos módon nem nevezte meg a szemináriumot, amiről beszámolt, minden szeminárium „érintetté” vált az írása által.

Sajnos azt sem írta a könyve címe alá, hogy regény, életrajz, élménybeszámoló, vagy egyáltalán milyen műfajban akart írni. Éppen ezért nehezebb hozzászólni is a művéhez.

Első széljegyzetem az a meglátásom, milyen igaz, hogy csak annak otthona a szeminárium, akinek papi hivatása van. Ezért ön is, de parázna társai és csábítói is kihullottak onnan. A papszentelésig bizonyítani kell alkalmasságát a szentelésre, az egyre fejlődő, a hibáitól mindinkább megszabadulni törekvő növendéknek. – Ezért volt kötelességük érdeklődni „kalandjai” után az előjáróknak, hogy hol is volt, mit is csinált.

Az első rossz jelnek azt tartom, hogy a kisduktornak se merte elmondani, miért jött három héttel később, ahogyan írja:

„Erről nem beszélhetek, testvérem. ígéretet tettem egy főpapnak. ... Ez szigorúan bizalmas ügy. S olyan titok, melynek felfedése az elveszésemet eredményezné.” Baj, ha már az első napokban takargatnivalója van egy kispapnak!

Furcsán zseniálisnak tűnik könyve alapján az az író, aki állítólag 1992. szeptemberétől élt ott három hónapig, de már akkor pontosan idézte a pápa által 1992. október 11-én aláírt, és csak

1994-ben magyar nyelven is megjelent: Katolikus Egyház Katekizmusát. Ez valóban zseniális prófétai előrelátás, szó szerint idézni ezt, ami csak két-három évvel később olvasható.

Egypár „apró” tévedés is van a leírásában. Így: a kisduktor hamis felvilágosítást adott, ahogyan írja:

„Mindennap lehet gyónni. A spirituálisunknál vagy a prefektusunknál vagy pedig a vicerektornál – súgta. – Másnál nem? – Hát – kezdte zavartan – időnként a rektor is. Bizony csak a spirituális gyóntathat, más előljáró nem, de természetesen nem előljáró papok is gyóntathatják a kispapokat. Épp az előljárók döntési függetlenségét biztosítandó és a gyónási titok megőrzésének biztonságáért hozták az egyházjogászok ezt a tilalmat, így mesébe illő az ön kidobásának a története is, hogy a vicerektornál történt gyónása miatt ültek össze az ön elmarasztalására és elbocsátása ügyében dönten az előljárói.

Egy másik észrevételem: első vétsége utáni kihallgatásáról így számol be: „– Azonnal takarodjon innen! Még most hagyja el a szemináriumot – üvöltötte a viceatya teljesen elveszítve a fejét. – Nem zavarhatjuk el – suttogta a prefektus a vicerektor fülébe. – Akkor magánzárkába vele! Anzelmus! Vigye innen ezt a sátán fajzatot. – Anzelmus szolgálatkészen pattant fel, és ördögi erővel ragadott meg. – Kifelé, bitang! Kifelé, átkozott! – szitkozódott. Egy sötét, ablaktalan, állott levegőjű pincehelyiségbe vonszolt, s miután a földre lökte elgyengült testemet, nagy erővel vágta be az ajtót, amit ugyanolyan gondosan zárt rám, mint kora délután a rektori fogadóhelyiség folyosójának egyetlen ajtaját. Hullafáradt voltam, de sokáig képtelen voltam elaludni. A pincében rettenetesen hideg volt, és a szagtól émelygett a gyomrom. Ugyanakkor az éhség is kínozott, hiszen ebéd óta semmit sem ehettem, s akkor sem túl sokat, mert étvágytalanul ültem asztalhoz.” – Szépen hangzik ez a „börtön” rendszer. Gondolom középkorról szóló kalandregény olvasmányáiból kölcsönözte ezt az ötletét.

A következő leírása is inkább az álmok világába és a TV-krimibe illik, de meg kell hagyni, jól hangzik: Azt írja, a rektori előszobába küldték gondolkozni, miközben órák teltek el. „Mondd csak, Lucianus, ha már ilyen jó viszonyba kerültünk, nem mondanád el, hogy Anzelmus, a vicerektor, meg a többiek mit tudtak csinálni majd fél napon át abban az átkozott rektori teremben? – Élték az életüket tovább, mintha te ott sem lettél volna. Ők nem maradtak odabent. Velünk voltak egész délután. Anzelmus még egy görög szótárt is elvitt tőlem. A vice pedig házon kívül intézte a piszkos ügyeit. Este aztán jóízűen megvacsoráztak. Talán még az esti imádságot is elmondták jókedvükben. – Ez valami tréfa? – Véletlenül sem az. Csupán a rektori fogadónak az egyik könyvespolc mögött van egy titkos kijárata, amit talán a hasonló ügyek intézése végett készítettek. Micsoda mocskok! – kiáltottam fel elveszítve önuralmammat.” – Ehhez csak azt tenném hozzá, de szép lenne, ha e titkos kijárót lenne szíves nekünk is bemutatni.

Ezután következik a szegény öngyilkos kispap esete. Meg kell jegyeznem, bizony néha ideggyöngye személyek is betévednek a szemináriumba. Van, amikor ezt az előljárók sem veszik észre időben, bár elég ritka. A közös életben 1-2 év alatt általában kiszűrhető a komolyan ideggyenge személy. Ez eset kapcsán az író, a visszaidézett beszélgetésekben olyan agyalágyult növendékeket mutat be, mintha az ájtatosság vakjai lennének mindannyian: „A kispapok meredt tekintettel vették körül a megboldogultat, aki egy hatalmas rózsafüzér segítségével – amit a koporsókra szoktak ráhelyezni – végzett magával. – Vajon meg volt szentelve? – kérdezte súgva Kaprus.” – De az igazán csúnya csak ezután következik: „Ekkor két kispap felemelte az elhunytat és az ágyára fektette. Blasius azt hajtogatta, hogy valamiképpen Erasmus szájába kellene tömni egy szentelt ostyát, hátha azzal megválthatnánk halálos bűnét. Valaki a betegek szentségét, az utolsó kenetet emlegette.” Már a kis elsőáldozók is többet tudnak az Eukarisztia tiszteletéről, és a vele kapcsolatos tudnivalókról!

De nézzük csak tovább az írását: az egyik vita következménye „Egy pillanat – feleltem és ellöktem magamtól Tiberianust, aki ennek következtében elhasalt a szentély kövezetén és úgy feküdt az oltár előtt, mint a beszentelést váró diakónus.” Szeretném felvilágosítani, hogy a

diakónus vagy papszentelés szertartása nem azonos a halottak beszentelésével. Az előbbiben az Istennek történő mély és teljes átadás jele a szentelés előtti arcra borulás.

De két „irgalmassági cselekedete” is volt e három hónap alatt: feladta a betegek kenetét és gyóntatott, mivel egyik pap sem ért rá pont akkor. Íme a leírása: „– *Nincs nálam olaj – suttogtam. – Hozok a konyhából, maga meg beszenteli. – Jó – válaszoltam, mire kisietett és egy kis tálkával tért vissza. Félrevonultam vele, és a magam módján beszenteltem. Aztán miután visszatértem a haldoklóhoz, a liturgiának megfelelően megkentem vele a szemét, a fülét, az orrát, a száját, a kezét és a lábát, s közben fennhangon, s őszinte hittel mondtam: „E szent kenet által és nagy irgalmassága szerint segítsen meg téged az Úr a Szentlélek kegyelmével; szabadítson meg bűneidtől, üdvözítsen téged, és erősítsen meg jóságosan!” – Igaz, hogy a II. Vatikáni Zsinat óta csak a homlokát és a két kezét, esetleg a két lábát kell megkenni a betegnek, de biztosan csodálatos szertartás-ismeretre vall, hogy a betegek kenetének szövegét már akkor, 1-2 hetes kispap korában, ilyen pontosan tudta. Majd irgalomból gyóntatott. „e napon, magamra vállaltam a gyóntatás bűnét – hiszen erre a fontos tevékenységre még nem voltam felszentelve – és így szóltam neki: – Bocsásson meg, drága asszonyom, de egészen kiment a fejemből, hogy ma nekem kell gyóntatnom. Itt vagyok – jegyeztem meg és bementem a gyóntatószekbe. Alig tudtam elhelyezkedni, máris nyílt a mellettem lévő egyik üreg ajtaja és betérdelt életem első gyónója. – Kezdd el a bűneid felsorolását, vagy távozz! – mondtam olyan türelmetlen szemrehányással, amivel ő illetett idefelé jövet... – Hát jó. ... Elkezdeném: először is, nem imádkoztam minden este... – Ezt meg hogyan képzeled? Ilyen fontos eseményt elhalasztani! Hát mit csináltál ehelyett? – Az igazság az, hogy én... – dadogta és ekkor váratlanul a kettőnk elválasztó vékony falba vajt kis résben megjelent egy boríték, majd mivel nem vettem el, leesett a fapadlóra, mire felvettem a borítékot és nagy erővel visszataszítottam az ő részébe. – Miért adja vissza tisztelendő úr? Talán kevesli? A viceatyának ennyit szoktam adni ezért a bűnért... – mondta, mire elakadt a szavam, s csak néhány perc elteltével voltam képes megszólalni – Úgy! Szóval maga megvesztegeti Isten felkent szolgálóit? És azt reméli, hogy néhány bankó által megszabadulhat a bűneitől. Maga halálos bünt követett el azzal, hogy megszenteltetésével a gyónás körülményeit. – És ezért mennyit kellene... – dadogta. – Nem érti? – kérdeztem felháborodva értetlenségén. – Maga éppen azzal követte el ezt; hogy fizetni akart a feloldozásért! Nos, penitenciaképpen imádkozz azért, hogy őszinte bocsánatot nyerj. S kérd minden este Isten bocsánatát, amiért elhitted, s feltételezted, hogy megvásárolhatod őt.”*

Az egyházban is, mint minden emberi intézményben több szolgálatnak van költségterítése, de a gyóntatásnál soha! – De a Severus-féle árulkodás sem lehetett a gyóntatószekben, hiszen akkor a gyóntatót kötötte volna a gyónási titok! Nem használhatta volna fel. A gyóntatószek nem pénz- és nem hírforrás az egyháziak kezében!

A 120. utáni oldalakon „barátja” előtt tárja fel hitének elvesztését. Nem „érti” a keresztség utáni kötelezettségeket, a szentmise erejét, az ítélő Istent, stb. Lám a szeminárium éppen azért is van, hogy ezen nehézségeit meg tudja beszélni az oda kinevezett előljárókkal, főleg a spirituálissal. A lelki vezető jósága és türelme, figyelmessége nem azt jelenti, hogy homoszexuális, hanem, azt, hogy segíteni akar. Ő valóban tiszteletben tartja a szabad akaratot, de motiválni tud tanultsága és tapasztalata alapján.

Egy újabb jelenet a könyvéből: „– *Mit szólnál ahhoz, ha gyorsan kikerülnél innen, és mikor kiphínted magadat, elvinnélek valahová? – Valahová? – Erre azért nem tudom azt felelni, hogy rendben van. – Meglátogatnánk néhány apácát, – súgta, bár vélhetőleg senki sem volt a közelben. – Szépek? – kérdeztem kissé feloldódva. – Mit gondolsz, talán ronda vénasszonyoknak akarlak bemutatni?”* És jön a KALAND leírása a Zárdában. Mintha ott nem lenne klauzúra, vagyis a más neműek számára tiltott hely! Három napra kitett koporsóban fekvő halott apáca, aki azért van ott, mert végrendeletében kérte, hogy körülötte három napig imádkozzanak. Úgy ír, mintha nem lenne állami, és éppen ezért mindenkire érvényes és kötelező rendelet, a halott elszállításával kapcsolatban. De így romantikusabb. Épp abba botlik,

még a szokásos gyertya sem ég a koporsó mellett. Épp oda jön az apáca és épp a koporsón történnek meg szerelmes perceik. Persze a pár lépéssel odébb körmenetező nővérek ebből semmit sem tapasztalnak... Igaz nálunk, Magyarországon, akkoriban még csak két-három éve indulnak a szerzetesek a visszakapott házaikban, és nemigen voltak köztük fiatalok. De ez a különleges zárda, sok kiosztott kulccsal, úgy látszik pont azért szerveződött, hogy bordélyház szerepét töltsse be!!!??? Szerintem inkább azért történt ez így könyvében, mert az élete beszámolója, úgy véli, így lesz színes és a mai kor ízlésének is megfelelő. Persze ezek a jelenetek, már nem koporsón – a fantázia mindig nem lehet ilyen széles – ismétlődnek.

Az előljárók pedig semmit sem tudnak... Csak a vicerektornál történt gyónás után ült össze az előljárói kar, hogy kihágásainak ügyét letárgyalják. Csak a gyónási titok felfedése volt elegendő bizonyíték... Persze, pár oldallal előbb kifejtette hitetlenségét. Hogy mehetett így gyónni?

Akkori két előljáróból azóta püspök lett. Szeretném felvilágosítani, Róma kinevezésük előtt alaposan kivizsgálta életüket, mint minden szentelendőét. Szerintem nem arra a véleményre jutottak, mint e könyv írója. Az is érdekes, hogy negyven akkori évfolyamtársa közül más nem tapasztalta ugyanezt, amit leírt. Higgycs el, valóban Istenhit, papi hivatás, és Istennek szentelt élet kell a szemináriumi terhek elviseléséhez és az önnevelés munkájának elvégzéséhez. Nem elegendők az ún. kilencedek, hanem valódi elmélkedésre van szükség, a megértett szentmise, a bensőséges szentáldozás és a Mária-tisztelet ad csak elegendő kegyelmi segítséget a hivatás megtartására. Akinek, amint maga írja az „*az oltáriszentség, ami ismeretes, hogy nem más, mint Krisztus urunk bomlásnak indult testének maradványaiból kisütött ostya*”, az nem kaphat magányosságában és bűnei kísértései ellen erőt.

A könyv második része talán még kétségbe ejtőbb. Csak az esperes-kanonok, a káplán, a titkár, a püspök, az érsek és természetesen az apácák szerelmi bonyodalmaikat fejtegeti, sok fantáziával. A bordélyházba bizonyára nehezebb bejutni, mint e kolostorba, ő szerinte. De hogy miért volt minden eddigi leírás az a kötélben hálóingben és ragasztott szakállal megjelenő szerelmes férfi, aki, mint maga Jézus Krisztus jelenik meg a fa ágai között és elmondta az író legfőbb mondanivalóit, ahhoz csak pár idézet: „*pápista Jézus tanításainak egyik legnagyobb kiforgatója, Pál is megírta hajdanán: „ha templomot látsz, azonnal, haladéktalanul vess keresztet*”. Kár, hogy ennek a mondatnak szentírási lelőhelyét nem közölte, akkor megtalálhatnám, ugyanis ezt én még soha sem olvastam a Szentírásban.

A következő rész az író hitvallása, tanítása: „*– Jézus! Jézus! – hebegte a szobor. – Hol? – Ott! Ott látja?! – Atya Úr Isten! – törtek fel szinte érthetetlenül a szavak a félájult, kiszáradt szájú, elfehéredett papból, aki a fejéhez kapva, összerogyva hasra vágódott, amikor meglátta a szakállast, aki hófehér hacukában leszállott a mennyekből... majd remegő hangon, egészen csendesen, mintegy magának feltette a kérdést, melynek hallatán egy percre még a szívverése is elállt: – Hát létezik az Isten? – Te megátalkodott hitetlen! – rivallt rá a tölgy között lógó férfi, mire Joshua kanonok összehúzta magát, és oda sem merte nézni feszülten hallgatott. – Te istengyalázó! Te, aki az ördöggel kokettáltál, most megbűnhődsz! Megrontottál több szeplőtelen szüzet, amelyek Mária, az én szülőanyám képmására lettek teremtve, és kiválasztva! Bemocskoltad az egyházat, amire ugyan már a fennállásától haragszom, de ez nem mentesít téged. Te vagy az első, akinek elmondom, hogy mindazok, akik a papságot követik, egyenest a pokolba jutnak, mert nem hordott még annyi csirkefogót, szennyet, fertőzést magán a szent Föld, amennyi általuk reákerült Arról nem te tehetsz, hogy papnak álltál, olyan gaz, ármánykodó csoport tagjának, akinek semmi köze sincsen hozzám, akit semmivel sem bíztam meg, azon szentséggyalázók közé, akik bemocskolták a nevemet, hamis tanokat, téziseket alkottak meg, mikről én is csak később értesültem, és üres frázisokat durrogatva, koholt dogmákra hivatkozva vezetik a kárhozát útjára a keresztényeket. Le kell tépned magadról ezt a hazugságot takaró fekete csuhát, amelyben a Hádészben tartózkodók vannak, Lucifer, a sátán*

követői, s hű szolgálói, és mindazok, akikről legkedvesebb földi íróm, Anatole oly szellemes, és találó regényeket kerekített...

– Most már te is ismered nekem, Krisztusnak az elképzelését, és mint tudnotok kell, az én szavam parancs, amit én mondok az olyan, mintha már megtörtént volna. – Most azonnal felmész a kolostorba, megkeresed Laura nővért! – Azon töprengett, hogy igazából Jézus nem tud haragudni, hiszen azt kívánja tőle, amit eddig is tett, vagyis felajánl neki egy csinos, libidinosus apácát. Már arra is gondolt, hogy ez a Krisztus nem is olyan okos, mint amilyennek látszik, és lehet, hogy át sem lát az embereken, csak mondja – ezek persze már aljas papi fondorlatok voltak.

– Még a mai napon elviszed innen, és a rákövetkező harmadik napon feleségül veszed. – A feltámadás harmadik napján? – kérdezte, majd hogyanem pimaszul közbevágyva... – Miféle feltámadásról beszélsz? – Hát, amikor itt jártál a Földön, hogy véreddel megvált bennünket s keresztre feszítettél. – Micsoda baromság! Persze tudomásom van erről az ámtásról, amit a te kartársaid terjesztenek rólam! De tudd meg, én sohasem jártam a Földön! Az ember magának kereste a bajt. – Akkor Paradicsom se volt? – Ádám és Éva – kitalált személy! Hogyan létezhetett volna? Viszont a Paradicsom valóban létezik... és nem másutt van, mint a Földön...”

Sokat lehetne még e csodálatosan zagyva új dogmatikából idézni. A lényeg itt van, minden hazug, amit a katolikus egyház tanít, vagy tesz. Az egyház, a szentségek, az örök élet, mind-mind nem isteni igazság. Sőt, Jézus sem járt a földön, nem volt megváltás, nem támadt fel stb.

Tagadhatatlan, hogy vannak egyes papok életében hibák, bűnök. Aki nem küzd ellene, az előbb-utóbb elhagyja hivatását. De ezen elenyésző számú botladozók mellett érdemes figyelni a híveket valóban szolgáló, értük sokat dolgozó papokra, tiszta életű apácákra. Kalkuttai Teréz nővér és a szentek hatalmas tábor, a vértanúk százezrei mást tanúsítanak.

Nehéz lenne leírni, hogy mivel egypár politikai házasságtörő, ebből az következik, hogy aki politikai, az mind gaz, hűtlen, szélhámos. Általánosítani ugyan lehet, csak a végkövetkeztetés nem igaz!

A hivatásra, önneveléssel magukat alkalmassá tenni törekvő kispapok, a hívekért élő, Isten ügyéért áldozatot vállaló papok azonban mást érdemelnek, mint e könyv írójának mocskolódó, általánosító sorait. Én az író urat is tisztetem, szektája tagjait is megbecsülöm, de általánosításait, közvéleményt formálni szándékozó, gyűlöletre szító szavait visszautasítom.

Magyar Nemzet, 2003.

Az első forduló után

Mindenekelőtt nagy hálával köszönetet kell mondanom azoknak, akik a püspöki kar kérésének eleget téve elmentek szavazni. Azt hiszem, mindig és minden megnyilatkozásunkban hangsúlyoztuk, hogy senkinek a lelkiismereti szabadságát nem szeretnénk gátolni a választásokkal kapcsolatosan. A mi dolgunk volt és lesz a krisztusi igazságok hirdetése és gyenge emberi képességeink szerinti élése. Hogy ki fogadja el, ki valósítja meg, az kinek-kinek Isten előtti saját felelőssége.

Csalódtam?

Igen, azt hittem, hogy a keresztény értékrend, amely a krisztusi erkölcsre épít, fontosabb a magyar embernek, mint a napi haszna, anyagi előnye. Ha az előző négy évet nézem, nem látom azt, amit sokan felhoztak, hogy a keresztény nézeteket valló vezetők a saját anyagi hasznukra, és nem a nemzet érdekeit szemmel tartva éltek, s nem mutatták be a keresztény életből fakadó önzetlen életvitelt. Talán e területen a legnagyobb tévedésük az volt, hogy a keresztény gondolkodást és anyagi érdekektől való függetlenséget másoknál is feltételezték, és nem ellenőrizték őket oly erővel, mint kellett volna. Ezek önzésére hivatkozva lehetett őket is kompromittálni.

Igen, mert azt hittem, hogy mások is úgy látják a kiutat, amint én, hogy az ország ügyeit kell először megoldani, s csak azután jöhet a hűsoszafazék az egyének részére. De úgy látszik, hogy a nemzeties gondolkozást hosszú távra váltotta fel az előző időkben berögzítődött, csak az egyéni érdeket szem előtt tartó gondolkozás. Túl rövid volt az előző négy év, hogy ezt akár az egyház, akár a kormány át tudja formálni. A trianoni bajok után gróf Klebelsberg Kunó akkori kultuszminiszter 1924-ben a XVI. Országos katolikus nagygyűlésen a következőket mondta: „A külföldi kölcsönök kapcsán újabban sok szó esett a pénzügyi szanálásról. Rendjén is van, rendbe kell hozni az állam pénzügyeit, hogy zavartalanul folyhasson tovább a magyar termelés. A pénzügyi szanálásnál azonban sokkal inkább szükség van egy másik szanálásra: a magyar nemzet lelki, erkölcsi szanálására. Ne áltassuk magunkat, a világháború, és ami a nyomában következett, nem volt kedvező hatással a nemzet lelki életére. A világháború folyamán rendszeresen szoktatták rá az embereket az ölésre és pusztításra, rendszeresen szoktatták le a munkáról. Én nem destrukcióról, hanem konstrukcióról kívánok beszélni. Erre van nekünk szükségünk. És forduljunk a nagy rekonstruktor felé, aki nem más, mint Krisztus. Az ő tanításaira van nekünk szükségünk, azoktól meg fog gyógyulni a magyar nemzet beteg lelke.”

És a jövő?

Először is a második fordulóra el kell mennie mindenkinek! Ha az első jelen nem levő kb. 30% is ott lett volna, biztosan jobban megoszlottak volna az eddigi eredmények. Nem hiszem, hogy más végeredmény lett volna, de biztosan más megoszlás.

Másodszor: ne féljünk a jövőtől. Akikbe a magyar nép a bizalmát önként helyezte, nem lehet felelőtlen sem vezető beosztásban, sem pedig ellenzéki szerepben. Az első tervei, a másodikak okos és meggondolt kritikái az ország teljességének érdekeit kell, hogy nézzék. Nem hiszem, hogy a keleti erők összeomlása után bárki is komolyan gondolhatna a visszarendeződésre. A demokratikus rendszer megszüntetése Európából kilépést jelentene, s ezt nem hiszem, hogy bárki is vállalhatná Magyarországon.

Harmadszor: a magyar törvények biztosítják a lelkiismeret- és vallásszabadságot, szabályozzák a felekezeti iskolák ügyeit, az egyházak működésükkel kapcsolatos kárpótlási lehetőségeit. A választások előtt minden most parlamentbe jutott párt komolyan ígérte ezek tiszteletben tartását, remélem, hogy hihetünk is nekik.

Negyedszer: ma sem látok más végleges kiutat, mint a keresztény erkölcsre építés útját, amelyet már Szent István meglátott, követett, és amelyiket megtalálva már nem egyszer épült fel bajiából országunk, ezért a mi feladatunk továbbra is hirdetni Krisztust, és úgy élni, hogy mások is megismerjék és kövessék. Az erkölcsi megújulással eltűnik a korrupció, az agresszió, a megalázó megkülönböztetés.

Két év múlva?!

Nem vagyok sem gazdasági, sem a társadalomtudományok valamelyik ágának szakembere, így csak mint egyszerű polgár gondolkozhatom el a feltett kérdésen.

Két nagy irányban látom a társadalmi megoszlást: egyik a túlzottan liberális, másik a megújuló keresztény.

Az első, bár szépen csomagolt, sok veszélyt hordoz, a mindenki mindenkinek farkasa, a mindenkin keresztül gázoló szabad érvényesülés meghozhatja a tehetségesek valódi kibontakozását, de az ügyeskedők nem mindig erkölcsös úton való, mások elnyomásán vagy legalábbis kihasználásán keresztüli érvényesülését is. Nagy tápot ad a pár milliomos és a nagy tömeg túl szegény kialakulásához. Mivel a pénz a médian keresztül, illetve jó állások várásán vagy akár ígéresein keresztül nagy befolyással lehet a tömegre, így a politikai hatalom birtokosai is lehetnek majd olyanok, akik csak szűk réteg érdekét veszik figyelembe, s így eljuthatunk a pénzesek szelíd és jól címkézett terrorjáig. Ez nagy gazdasági fellendülést hozhat, hiszen nagy tőkeerős embereket termel ki, és ha van elég sok, ezt jól felhasználni tudó

szakember, akkor a tőkét még nagyobbá lehet tenni, de épp a szakemberek kísérletező lehetőségein keresztül jutnak el odáig, hogy a gépek átveszik az ember szerepét, és még több munkanélküli lesz. A tőke birtokosa pedig nem fogja biztosítani a szociális védőhálót. A tőkét mindig saját javára tudja kihasználni, a megvásárolt politikai hatalma révén. Ha pedig a privatizációs irány fokozódik a külföldiek „betelepülése” felé, lehet, hogy a milliomosok nem is a hazaiak közül kerülnek ki, s ez még kevésbé ad lehetőséget a magyarság szociális helyzetének biztosítására. A több mint negyven év alatt a gondolkozásról leszoktatott emberek, sajnos vagy a szólalomoknak engedve, nem eléggé mérlegelve a jövőben kibontakozó következményeket, vagy talán látva az itt felsorakozó ilyen-olyan szakembereket, könnyen irányulnak efelé. Nagy esélye lehet e gazdaságilag nagyon kecsegtető iránynak, de nem hiszem, hogy a veszélyeket a mai erkölcsiséggel rendelkező emberekkel ki lehet kerülni. Félek, hogy ebből a XX. század nemzetiszocialista és kommunista terrorja után egy liberálisnak nevezett újabb, embereket sújtó korszak következik.

A második, azaz a megújuló keresztény irányzat jobbnak látszik. Az igazi humánusra épít. Nem a tőkét isteníti, hanem komolyan, nem csak frázisokban, szemmel tartja az embert. Olyan szociális kibontakozást akar, amelyik családközpontú, és az elesett embert is védelmezi. A keresztény jelző nem vallást és vallásosságot jelent, legalább is elsősorban nem, hanem magatartást, európaiságot (ma nem mindenütt honos Európa nyugati országaiban sem!). Talán nálunk a Szent István-i, akkor modern kezdeményezésekhez, ma másként felépítendő, de abban a gondolkozási mederben tartandó irányulást. Vagy ha tetszik, a Széchenyi-féle irány, amelyik lassú, de meggondolt építéssel akar jobblétet, fejlődést és emelkedést hozni, szétnézve a nagyvilág sokféle eredménye között, itthon megvalósítva belőle azt, ami éppen fontos, elérhető, jövőt biztosító. Lassúbb a kibontakozása, mint az előbbinek, de szélesebb körre terjed hatása, jövőt biztosító eredménye. Viszont több áldozatot kíván, legalább is átmenetileg. Ma ennek is megvannak a nehézségei: nem igazán keresztény módon gondolkoznak az előző időben önzővé, áldozattól idegenkedővé nevelt tömegeink. Az erkölcsi nevelést adó vallásokat rágalomokkal bemocskolták, s így vitték be a fiatalok tudatába, ezzel együtt a keresztény erkölcsiséget is aláaknázták. Különböző szólalomokkal kiirtották a hazafias, e nemzetért élésben való gondolkozást is. Így a Széchenyi-féle hazafiságra és áldozatra kevesebb az esély, mint a második világháború végén, amikor az újjáépítés áldozatait nagylelkűen, nemzeti öntudattal vállalta a magyarság. S végül nagy nehézség, hogy a megosztottság mindenütt dominál. Alig van párt, amelyikben legalább két irány ne lenne, még ha nem is szakadtak szét, és váltak el láthatóan is egymástól. Még az egyházakban is legalább két-két irány található. Ha az építő kritika helyett széthúzást és szakadást jelentő kritizálás folyik, ha az építés helyett az épp hatalmon levő cselekvési lehetőségét gátoljuk, ha nem ellenfelekként, hanem ellenségekként állunk szembe egymással, nem túl sok jó várható.

Ha engednék a mai magyar pesszimizmusnak, azt mondanám, hogy történelmünk lassú végéhez érteztünk, de nem így látom. A mai áldozatok lassan reálissá tesznek bennünket. Lehet, hogy a következő választásokon még nem fog meglátszani az ország végső iránya, talán még a kibontakozása sem, de bármelyik irányulás győzzön is, az akkori tapasztalatok alapján az azutáni választáson dől el a jövő Magyarországa. Magam még azt is hozzáteszem, hogy a Szent István-i felajánlás a Szűzanya oltalmába helyezve ezt az országot ezer éven át már eredményes volt, én hiszek ennek a felajánlásnak isteni erőt biztosító további segítségében is. Amire magunktól nem vagyunk képesek, Isten segítségével csak fog sikerülni!

„Ne bánts a magyart...”

Címül a következő sorokhoz nem tudok jobbat, mint a fenti idézetet.

Krimik és horrorfilmek világát éljük. Mit rombolnak ezek idegrendszerünkön, erkölcsi felfogásunkon, amúgy is agresszív életvitel felé hajló beállítottságunkon, nem tudom, csak „eredményeit” látva sejtem.

Van azonban egy horror film, amit jó párszor megnéztem magam is, s ami készített most is az írásra. Igaz, ez is külföldön, az USA-ban készült. A forgatókönyv szövege és a film harmadik főszereplője: dr. Bernard N. Nathanson szülész-nőgyógyász professzor. A film címe is sejteti, hogy valami igazi horrorfilm, igazi szörnyűség történik benne: „A néma sikoly”. A főszereplő egyetlen szót sem szól, pedig ő van a középpontban, ő lesz a meggyilkolt.

A professzor „unalmasan” kezdi. Bemutatja a 4, 8, 12, 18, 20, 28 hetes magzat méret- és formahű „makettjét”, amint a méhen belül elhelyezkedik. Kicsit élénkül a film, most ugyanis bemutatja a gyilkolás eszközeit és elmondja működésüket. Igen speciális szerszámok. Az unalmasnak látszó horrorfilm elkezd élénkülni, megjelenik a képernyőn egy 12 hetes magzat. Az ultrahanggal működő műszer mindent pontosan mutat. Szépen kivehető minden. Most épp a kezét a szája felé emeli, látszik az orra, a szája, koponyája, bordái, gerincoszlopa, combja, felső végtagjai. Észlelhető a szívverése, 140 percenként. Békésen lebeg, időnként helyét változtatja. Teljes biztonságban érzi magát. Most ér kicsi keze a szájához.

De ekkor minden megváltozik. Sötét folt jelenik meg a képernyő alján, középen. A méhszájnál elindul felfelé egy sötét egyenes valami. A kicsi is észleli, mert ide-oda kezd mozogni, mind gyorsabb a mozgás, dobálja magát a képernyő bal sarka felé, hogy minél távolabb legyen a nyugalmát zavaró eszköztől. Mozgása örültül gyorsul, szívverése már 200. De a műszer csak keresi tovább. Profilból látható: a kicsi, szája kinyílik! Íme itt a NÉMA SIKOLY! Védelmet kér, élete veszélyben, kiáltaná, ha valaki meghallaná a mélyben elhangzó néma sikolyát! A „műszer” mozgása megáll. Rátalált az áldozatra. A magzat burkát átszakítja, kiszippantja a magzatvizet, majd vákuumot teremtve leszakítja a fejről a testet. A puha test darabokra hull szét, s a szivattyú lassan darabonként kiszippantja a testrészeket. Új árnyak jelennek meg a képernyőn, a fejet megfogni képes és összeroppantani tudó fogó. Hiszen túl nagy ez a kis fej ahhoz, hogy a méhszájon kiférjen így egyben. A kinyitott szájú fogó keresi a fejet. Hosszas kutatás. Az asszisztens kérdezi az orvostól: „A numero egy megvan?” Nem is meri néven nevezni, csak a kódolt nyelven! Úgy látszik, ők is félnek kimondani az igazi nevet. Megvan. Összeroppantja és jöhet az is ki, hogy kidobják, vagy e hullát is vigyék az emberi szövetekkel történő kísérletezésre. Temetése sincs, halottnak sem könyvelik el. 12 hétig élt. Az ultrahangos műszer a szem számára is láthatóvá téve bizonyítja, hogy élő ember! Még nem bűnöző: nem lopott, nem gyilkolt, nem volt ellenzéki politikai állásfoglalása, de szülei és egy bizottság halálra ítélte, egy életet védeni esküt tett orvos pedig az ítéletet végrehajtotta, megölte!

Íme a horrorfilm. Bernard professzor bemutatta e filmet annak az orvosnak, aki a „műtétet” végrehajtotta, amikor felvették az ultrahangos készülékkel. Ez az orvos már saját bevallása szerint 100.000 ab-t végzett. Kirohant s csak percek múlva tért vissza. Ez volt élete utolsó abortusza.

Nem kellene minden ab-t kérő nőnek és ab-t végezni készülő orvosnak bemutatni ezt a filmet, mielőtt a „műtétet” végzi? Nem kellene a bizottság tagjainak, akik a „bírói ítéletet” meghozzák, előtte bemutatni ezt? Nem kellene minden moziban izgalmas filmként bemutatni, akár kommentálás nélkül is? Nem kellene az ifjúsági klubokban levetíteni?

A kép csalatkozhatatlanul bizonyítja, hogy igazi élő emberről van szó! Őt nem védik az emberi jogokat aláírt megállapodások? Joga van az anyának őmiatta a terhesség idején könnyebb munkára, megfelelő orvosi gondoskodásra, esetleg táppénzes állapotra... Ez mind miatta, de neki az életéhez nincs joga?!

Nézem a Magyar Statisztikai Évkönyvet (1986): Terhességmegszakítás: 1950: 1707, 1960: 162.160, 1970: 192.283, 1980: 80.882, 1986: 83.586, azaz naponta 230!!! 1980-86 között: 564.331, azaz naponta 220! (Gyilkosság!) Pedig az összlakosság: 1981: 10.712.800, 1983: 10.700.200, 1987: 10.621.100 (jan. 1.) A számokhoz – gondolom – nem kell kommentár.

A Magyar Katolikus Püspöki Kar már 1956. szeptember 12-én körlevélben hívta fel magyar hívei figyelmét a terhességmegszakítás veszélyeire.

Jézus élete nem Betlehemben kezdődött, ahol született, hanem Názáretben, ahol fogantatott. A mi életünk is fogantatásunkkal kezdődött. Akkor lehelte Isten belénk a halhatatlan lelket, amelyet az ő képmására teremtett. Áldottak legyenek szüleink, akik jelentkezésünket e világra áldozatos lélekkel fogadták. Áldott legyen édesanyánk, aki gondosan óvakodott minden olyan lépéstől, amely nekünk, ott a szíve alatt, ártalmunkra lehetett volna... Megköszönjük nekik, hogy életben tartottak és nem öltek meg minket! Hogy nem öltek meg minket? Hát ez is lehetséges lett volna? – Bizony igen, mert nagyon sok gyermek nem látja meg élve a napvilágot, mert szülei megölik, mielőtt a világra jöhetett volna... Nagy bűn ez, igen nagy bűn. És ne mondja senki, hogy a törvény megengedi, mert Isten törvénye nem engedi! És egykor Isten nem emberi törvény szerint fog megítélni titeket, hanem a saját örök törvénye szerint, amely így szól: Ne ölj! Természetellenes bűn is a magzat megölése, mert Isten az ember természetébe oltotta a szülői szeretetet, és most maga a szülő fordul magzata élete ellen... Hogy a terhességmegszakítás árt az anya egészségének, az orvosilag elismert, kétségbevonhatatlan tény... Erkölcsi szempontból is súlyos következményei vannak, kiöli a nőből a szeméremérzetet, továbbá az áldozatos, odaadó anyai érzést. Jó anyák nélkül pedig egy nép sem maradhat fenn. Az ifjúságot pedig könnyelmű, erkölcstelen életre bátorítja a magzattól való szabadulás könnyű lehetősége... Szociális szempontból is káros. Nagy emberek sora sokgyermekes családból származott... hiányozni fognak a munkás kezek is, ha nem lesz gyermek a családban, kevés lesz a fiatal és sok az öreg, és az öregek eltartása súlyosan fog nehezedni a fiatal nemzedékre... Ahol több gyermek van, ott megtanulják egymást segíteni, támogatni, egymás hibáit elviselni és ezt a képességet a családon kívül is hasznosítják! Mi tehát kiáltunk és kérünk: „halljátok meg szavunkat...”

Róma püspöke is felelősséggel hívta fel a világ összes emberének figyelmét 1968. július 25-én a „Humanae vitae” kezdetű iratban. „Az emberi élet továbbadásának súlyos feladata, amely a házastársakat Isten szabad, felelős munkatársaivá teszi, mindig nagy örömök forrása, de ezeket az örömeket olykor nem kis nehézségek és aggodalmak kísérik. A házasságról szóló emberi és keresztény tanítás alapeszméire támaszkodva újból ki kell jelenteni, hogy mindenképp vissza kell utasítanunk a már megkezdett nemi aktus direkt megszakítását s még inkább a közvetlen abortuszt, mint a gyermekek számának törvényes szabályozási módját...”

II. János Pál pápa 1981. november 22-én írt apostoli buzdításába olvasható: „A házastársak, amikor egymásnak adják önmagukat, önmagukon túl magát a gyermeket ajándékozzák egymásnak, mint szerelmük eleven képét, a házassági egyesülés örök jelét, továbbá saját állapotuknak azt az élő és feloldhatatlan bizonyosságát, melynek következtében édesapa és édesanya lettek... Újra megismételjük, amit az ENSZ általános ülésén 1979. október 2-án mondtunk el: ...A gyermekről való gondoskodás – már születése előtt, fogantatása első pillanatától kezdve – a gyermek- és ifjúkoron végig – az emberek közötti kapcsolat alapvető megmutatkozása... Az Egyház minden sötét jövődőlés és földet elhomályosító vak önszeretet ellenében az élet pártján áll...”

Kovács Lászlóné parlamenti interpellációja, majd dr. Csehák Judit miniszter közvéleményt vizsgálni akaró nyilatkozata bátorít fel, hogy szóljak és kérjem az elgondolkozást a magyarság jövője felett. Min kellene – szerintem – elgondolkozni?

1.) Szociális gondoskodásunk: állami, társadalmi és egyházi elegendő-e? Fizetés, családi pótlék, lakás, közvélemény-formálás a hírközlő eszközökön keresztül... stb.

2.) Az abortusz előtti felvilágosító munkánk valódi realitást mutat-e be az abortuszt kérőknek? Bemutatja-e valaki az emberi jogot lábbal tipró gyilkosságot a kicsi oldaláról nézve és a női szervezet és idegrendszer károsodásának veszélyeit?

3.) Rákényszerítheti-e bármilyen hatalom az élet védelmére esküt tett gyógyító orvost, hogy lelkiismerete ellenére gyilkoljon?

Bernard professzor így fejezi be filmjét: „A gyermek olyan élőlény, mint mi... minden orvosi és jogi etikát száműző erőszakos cselekedet azt bizonyítja, hogy morális és etikai értékeinket veszély fenyegeti... Az emberiség nevében kérem, állítsák meg az abortuszt!”

Én a magyarság jövőjét féltve kérem, állítsák meg az abortuszt!

Magyarság az ezredfordulón

A gyökér: Szent István, az ágak: a magyar jövő!

A Biblia első lapjain ott a teremtéstörténet, akkori képekkel írva akkor is, mai tudással olvasva ma is eligazít. De az üdvtörténet mégis inkább Ábrahámmal, vagy még inkább a szabadulást és a tíz parancsot hirdető Mózesrel kezdődik. A magyarok története is indítható az Etelközzel, de igazában Árpáddal és még inkább Szent Istvánnal. Manapság sokat emlegetik a tiszta forráshoz, a kezdetekhez való visszatérést. Innen lesz ellenőrizhető a jelen és még inkább megtervezhető a jövő! Árpáddal már valamit sejtettek, csak egységben, nem törzsekre függetlenedve lehet megmaradni a Kárpát-medencében. De hol van még Ábrahám a dávidi, salamoni birodalomtól?! A vérszerződési összetartozás még nem birodalom. A honfoglalás még nem államalapítás. Kelet és nyugat egyaránt „számít” e területre és az itt élő nép „szolgálatára”. Bizánc vagy a Nyugat-Római császárság fizető hűbérese lesz-e az itt élő nép? Független pogány, keleti vagy nyugati keresztény lesz-e? Géza még bizonytalan, István viszont átvezeti népét a „Vörös-tengeren”, megtalálja a sem kelet, sem nyugat megoldást: a pápa adjon koronát, ő ismerje el ezt az új népet, és ő tegye egyenrangúvá a többi európai országgal. A fundamentum politikai része tehát lerakva! Utódai mindjárt ide-oda dörzsölözve akarják uralmukat biztosítani, de az istváni alapokat figyelembe vevő László tudja csak Istenre építve a független Magyarországot újrateremteni. Az ezer, ezerszáz év véres történelme nem erről beszél: hol kelet, hol nyugat valamelyik országába kapaszkodva sikerült vezetőinknek tönkretennie ezt az országot?! Talán épp most van meg az az idő, amikor figyelembe vehetnénk a Szent István-i politikai alapot. A függetlenség nem elzárkózás, de nem is hűbéreskü, nem is majmoló utánzás. István után 40 évig próbálják a magyar királyok eladni ezt az országot, de Szent László az istváni függetlenséggel helyreállítja. Tehát csak e politikai alapra lehet ma is építkezni! Minden nyugatra építés, vagy újra keletre kacsintás tévút, akkor is, ha az üdvösség és boldogság látszatával kecsegtet. Szent István két esetben fogott fegyvert: ha valaki a belső egységet akarta megbontani, vagy ha valamelyik más ország a magyarok függetlenségét veszélyeztette. Gondolom a tollnak, a televízió képeinek fegyvereivel ma is minden erővel küzdenünk kellene minden belső egyenetlenséget szító és minden más nép függetlenségünket veszélyeztető szava, tette ellen. Vajon ezt teszi-e minden nap a magyar média?!

Szent István tulajdonságai között mi ad alapot az államalapítás bölcs megvalósítására?

Műveltsége, komolysága, bölcsessége. Az első, nagy munkával megszerzett tulajdonság. Tanult, figyelt, informálódott, elmélyedten gondolkozott, használta Istenről kapott értelmét. Meghallgatott másokat, de nem kötelezte el magát vak követésre senki felé. Komoly volt. A dolgokat, súlyuk szerint nézte és aszerint bánt velük. Sem könnyelmű, meggondolatlan szavak, sem felületességből született cselekedetek nem kísérik földi működését. A bölcsessége pedig kiterjed a nemzet életének vallási, kulturális, politikai, társadalmi és gazdasági átalakítására. A keresztény értékek felismerése vezeti a kereszténység felvételének sürgetésére. A magyar meglévő kultúra megőrzése mellett a külföldinek befogadása és beépítése. A politikai

függetlenség, a vármegyék megszervezése, s így az ország felosztása, valamint közigazgatási és bíraskodási kormányzásának és honvédelmének biztosítása. Valamint a gazdasági alap, az Európa-szerte elismert jó pénz megteremtése. A békét is keresi, amit itthon a közös vér, kifelé a családi kapcsolatok, házasságkötések, valamint a közös katolikus hit által próbál biztosítani. Erély és bátorság mellett fontos tulajdonsága a jóság: maga viszi, királyi ruháit levetve, az alamizsnát a szegényeknek, harag nélkül eltűrve azt is, ha szakállát tépdesik. Egész jelleme összegezhető így: önzetlen! Minden népet vezetni akaró embernek a közjaváért kell élnie, elfeledkezve önmagáról! Ha valaki számon tartja, mit fáradozik a népért, ha nem felejt el, hogy hány órát nem aludt vagy állt a tűző napon vagy fagyos szélben, ha azt nézi, hogy ő mit keres... nem méltó a vezetésre! Püspök vagy plébános, miniszter, országgyűlési képviselő vagy polgármester, hány van ebben az országban, aki a Szent István-i önzetlenséggel él a népéért!? Itt is vissza kell térnünk a tiszta forráshoz!

Mózes nem csak a Vörös-tengeren vezette át a népet, nem csak ennivalót biztosított a vándorlás idején, nem csak győzelmet a rájuk támadók ellen, hanem felment a hegyre és lehozta a tíz parancsot. Egyiptomból kiszabadult népének, Isten népének törvényt, Istentől kapott törvényt adott, amely új erkölcsiségük kiformálója lett. Szent István is a keresztény erkölcsiség új alapját vetette meg a még pogány, nem európai módon gondolkozó és élő magyarjainak körében. Ez már nem politika, hanem a jövő! Látja és tudja, hogy pogány erkölcsökkel nem állhat fenn nemzete sokáig. A „tíz falu egy templom”-mal segíti népét a vasárnapról vasárnapra történő, erkölcsét átfőmáló oktatásokra is, de segítik a templomhoz közel élésre, a letelepedésre, a kalandozó rablások helyett munkás életre, családi otthonok építésére, a gyermekek nevelésére, a vérbosszú helyett a keresztény megbocsátásra, a kenyérrigység helyett az alamizsnálgató és a szegényt és öreget is megbecsülő szeretetre. Ő csak az alapot rakta le a nép számára, de a maga életét már toronymagassáig kiemelkedve erre a hit szerinti életre építette, és így segítette a többieket is példájával a követésére.

Az eddig említett két alap összeforrva mutatkozik be az INTELMEI-ben. Ez is forrás, amihez vissza kell térnünk! Imrének szól, de minden magyarnak eligazodási alapot nyújt.

1. A hit. Légy a keresztény vallás igaz híve..., mert kik hamisan hisznek, vagy pedig len a hitet jóságos míveléssel be nem töltik és nem ékesítik, mert hogy a hit meghal jóságos mívelkedésnek nélküle, sem itt nem uralkodnak tisztességgel, sem az örök országban...

2. Az Egyház kerül a második helyre. Krisztus a Fő, mi az Ő Testének tagjai. Aki a szent Egyháza méltóságát kisebbíti vagy gyalázza, az Krisztus testét törekszik megcsonkítani... Ezért: „virágzó igyekezéssel kell napról napra vigyázatost vigyáznod a szent Egyházban, hogy inkább gyarapodást nyerjen, mintsem kárt szenvedjen.” – Nem az anyagi kárra gondol elsődlegesen, hanem az egyházi életet károsító tényezőkre. Ma is mennyi van!

3. Következő a főpapok helye. Imáik, bűnbocsátást közvetítő szolgálatuk tiszteletre méltókká teszik őket. De ha vétének az Isten ellen, meg kell feddni négy szemközt, és ha nem használ, a közösség előtt is! A szolgálat magasztossága tiszteletet érdemlő, az emberi bűn viszont bennük is irtandó.

4. A főembereknek és a vitézeknek járó tisztelet következik. Ők az ország védői, az erőtlének oltalmazói... a határszéli tartományok növelői... „Ők, fiam, atyáid és testvéreid... Uralkodjál mindnyájuk felett békességesen, alázatosan, szelíden, haragnak, kevélységnek és gyűlölségnek nélküle... Az ispánoknak életét jó erkölcsöknek rendtartásával kormányozzad...”

5. „Ha bírn akarod a királyságnak tisztességét: Szeresd az igaz ítéletet. Ha bírn akarod a te lelkedet: légy türelmes. Mert a békességtűrő királyok uralkodnak, a türelmetlenek pedig kegyetlenkednek!”

6. „A vendégekben és jövevényekben oly nagy haszon vagy, hogy a királyi méltóságnak hatodik helyén méltán tarthatók. Más nyelv, más szokás, más fegyver, mind külön tanulság! Az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és romlandó!”

7. A tanács mily fontos! „Ha bölcseséggel jársz, bölcsé léssz, ha balgatókkal forogsz, társuk léssz, mint a Szentlélek mondja Salamon által.”

8. Mennyire kell figyelni az atyák hagyományát és az ősök által kitaposott utakat. „...Az engedetlenség mind az egész országnak veszedelme.” Hogy kellene helyreállítani a családi otthonok fegyelmét! Hogy kellene visszaállítani a szülők felelősségtudatát és az ország jövőjét biztosító nevelést!

9. Úgy sürgeti az imádkozást, a dolgaink megbeszélését az Istennel! „Imádkozzál, hogy a henyélést és a bágyadtságot is elűzze tőled, és adjon neked segédelmet minden jószágos cselekedetekhez, hogy ezeknek általa a látható és láthatatlan ellenségeket meggyőzzed, hogy nyugodalmasan és az ellenségeknek minden támadásától mentségesen, mind a te alattvalóiddal egységben, békességesen végezhesd a te életednek futását.” Csodálatos az Isten erejére építés és az Isten bölcsességének kikérése minden döntésünk előtt. Vele való elszámoló beszámolás minden döntésünk után!

10. „Kegyess és irgalmas légy mindenütt és mindenkihez: atyádfiaihoz, rokonaidhoz, főemberekhez, szomszédokhoz, lakosokhoz, de az idegenekhez is. Akik erőszakosságot szenvednek, ne csak a hatalmasokhoz, hanem a hatalom nélkül szűkölködőkhez is, különben tirannus és nem király vagy! De légy erős, alázatos, mértékletes, szelíd, tisztességtudó, szemérmes.”

A magyarok tízparancsa, a Szent István-i meglátású keresztény erkölcs él-e bennünk? Egyáltalán fontosnak tartjuk-e? Törekvéseink irányítója-e?

Tehát...

Ha jövőt akarunk: a Szent István-i függetlenség és az általa megjelölt erkölcs lehet csak az utunk. Szegfű Gyula írta egyik Szent Istvánról szóló cikkében: „A kereszténységről megfelelő államiság természetes módon megfelelkezett keresztény alkotójáról is; ilyen korszakban Szent István híret és hatását nem egyszer csak az egyházi életben találjuk meg; a világi magyarság mintha egészen megfelelkezett volna róla. ...egyénisége tehát a keresztény gondolkodású korokban élt és hatott, ezekben alakította a magyarság életét, a többiek megvoltak nélküle, és azt hitték, hogy ezzel semmit sem vesztek. „(Emlékkönyv Szt. István király halálának kilencszázadik évfordulóján III. kötet 3-4. old.) Nem keresztény kurzus, nem papi uralom, nem egyházi elnyomás, hanem keresztény erkölcsiségre épülő uralkodás, ami a köz szolgálata; bíraskodás, amely az igazság felkutatása utáni igazságos döntés; szociális gondoskodás, amely az emberséges szeretetre épül. Külföldi és hazai zsarnokok, elnyomók, hamis ügyeskedők kizárásával. Ószinte kritikával, de nem hatalmat és saját zsebet megtöltő romboló lazítással. Nem szószátyár hamis ígéretessel, hanem felelősséggel kimondott, megvalósítható tervekkel. Nem a külföld majmolásával, hanem a magyar kultúra fejlesztésével. Nem nemzetpusztító szokások szentesítésével, hanem igazi közjót, egész nemzetet figyelembe vevő törvényhozással. Nem önfegyelmet meg nem kívánó családi otthonokkal, nem családokat romboló filmekkel, tévéműsorokkal, hanem a jövőt biztosító keresztény erkölcs bemutatásával, megkívántatásával.

És a nem itthon élő magyarok?

Kultúrájuk, nyelvük, a Szent István-i keresztény erkölcsiségük megőrzése. Bárhol élnek, ennek bemutatása, értékelése a világ minden népével!

Óshazájuk megbecsülése, segítése, tapasztalataik átadása, ha van pénzük, befektetése, itthoni hasznosítása. Szót emelés minden országban a magyarságot ért jogtalanságok ellen, és a jogos követelések mellett. Kiállítás a kisebbségben élő magyarok ügyéért, jogaikért.

Mindezt egységben! Mindenütt! Minden magyartól elvárva! Meg kell, hogy lássa a világ, hogy aggódó szeretettel kiállunk a világ minden részén ezért az országért, ezért a népért! Szent István zárandokházakat építtetett, hogy a magyaroknak magyar otthonuk legyen, bármerre járnak a világban. '45-ösök, '56-osok, nyugatosok, keletiek, északiak, déliek, itthoniak, akik magyarnak vallják magukat, testvérek vagyunk, magyarok vagyunk, és igazán senki sem szeret

bennünket e világon, se szláv, se germán se..., hát akkor nekünk igaz szeretettel, igaz segítséssel, igaz egységben kell félretennünk minden gyűlöletet, és egységben felzárkózni az igazi jövőnkért!

4. fejezet: Kérdések és válaszok (interjúk)

A felszabadulásról

A fertőzés leküzdéséhez idő és türelem kell

A szovjet csapatok végleges kivonulását jelentő június 30-i határnapon az örömteli eseménynek szóló hálaadó misét celebrál a szegedi dómban Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök. Ezt megelőzően a magas rangú egyházfőtől arról érdeklődtünk: hogyan látja a katolikus egyház ezt a nevezetes napot, s hogyan értékeli saját szempontjukból a szovjet csapatok kivonulását?

– Jóllehet minden plébánosnak saját belátására bízunk, hogy harangoznak-e vasárnap este, valószínűleg tartom, hogy országszerte megszólalnak a harangok. Úgy gondolom, ez önmagában is jelzi, hogy értékeli az eseményt. De megemlíthetem azt is, a vasárnap esti misét én magam vállaltam, s hogy ezt hálaadó misének nevezzük, nyilván sokat mond...

– *Mit hozhat Magyarország valódi függetlensége az egyház számára?*

– Ahogy az ország számára óriási jelentőségű a függetlenség, úgy az egyháznak is az. Amíg itt voltak az idegen csapatok, közvetlenül beleszólhattak a legapróbb kérdésekbe is, sőt sok kezdeményezés eleve elhalt.

– *Mennyiben befolyásolta az idegen csapatok ittléte az emberek hitét?*

– Ez a hadsereg hozta magával az ateizmusnak azt a drasztikus bevezetni akarását, ami a hit és egyház elnyomását is jelentette. Reméljük, ennek most már vége, s hogy a kivonulás a valódi vallásszabadság eljöttét is eredményezi egyben.

– *Az egyház hogyan, miben érezhette az idegenek ittlétét, a szovjetek befolyását?*

– Nehéz lenne megkülönböztetni: milyen befolyás honnan és kitől ered. Tény, ahhoz, hogy a párhatalom hatalmon legyen és kormányozzon, maga mögött kellett tudnia az idegen seregeket. Nehéz azt is megítélni, az egyház felszámolására irányuló intézkedések mennyiben külső nyomásra, s mennyiben saját túlbuzgóságból fakadtak. Az iskolák elvétele, az anyagi ellehetetlenülés, a materializmus erőltetett terjesztése – mindennek háttérében ott volt az idegen hatalom.

– *Az idegen hatalom, az idegen csapatok gyűlöletének évszázadokra nyúló gyökerei vannak. Nem volt, s nincs ez másként milliók esetében a szovjet hadsereg tagjaival, de tágabb értelemben az orosz néppel szemben sem. Az egyház által általában hirdetett értékek: kiengesztelődés, megbocsátás – hogyan tudnak érvényesülni ez esetben?*

– Természetes dolognak tartom, ha örülünk annak, hogy egy rezsím felszámolódása után vége az idegen elnyomásnak is. Azt azonban mindig látnunk kell, hogy az egyes emberre, a katonára nem szabad haragudni, ez igazságtalan is lenne – a hatalom bűnös, ami elnyomott bennünket. Inkább az lehet további célunk, hogy akik eddig elnyomtak bennünket, azok is értsék meg, hogy rossz ügyet szolgáltak, tévedtek, s képesek legyenek megtisztult erkölcsi alapra állni – ha ez nem is szükségképpen a kereszténységet jelenti.

– *Fontosnak tartják külön is megbocsátásra felhívni híveiket?*

– Azt gondolom, hogy amikor szeretetről, megbocsátásról beszélünk, akkor általánosságban tudunk – vagy nem tudunk – hatással lenni az emberekre, s nem szükséges ennek politikai aktualitást adni.

– *A Szovjetunióban kisegyháznak számító katolikusokkal vagy a nagyegyházak képviselőivel van-e kapcsolatuk egyébként?*

– A Baltikumban, Ukrajnában, Kárpátalján elég sok katolikus él. Szerzeteseink főleg magyarul területekre mentek segíteni, mivel ott még az itthoniaknál is nagyobb a paphiány. A többi egyházzal nincsen különösebb kapcsolatunk.

– *Hogy látja Püspök Úr: hazánk – most már valódi értelemben vett – felszabadulása segítheti-e a kárpátaljai magyarokat is abban, hogy szabadabban gyakorolhassák vallásukat?*

– Bízom benne, hogy igen. Nem véletlen, hogy több templom nyithatta meg újra kapuit a hívek előtt. Tudjuk azonban, hogy határainkon kívül és belül egy súlyos ideológiai fertőzöttség leküzdéséhez rettentő nagy türelem, és igen sok idő szükséges.

(Az interjút készítette: Balogh Tamás)

Délmagyarország,
1991. június 29.

A magzatnak embersége van

Beszélgetés Gyulay Endre megyés püspökkel

– *Az abortuszt, mint az emberi élet kioltását, a katolikus egyház egyértelműen elutasítja. Más egyházak e kérdés megítélésében nem ily kategorikusak. Például a zsidó törvények a magzatot az anya teste egy darabjának tekintik, nem teljes jogú lénynek. Az abortuszt minden olyan esetben engedélyezik, amikor a terhesség az anya lelki egészségét veszélyezteti. Az iszlám szerint az emberi élet a terhesség első 40 napja után kezdődik, így addig megengedik az abortuszt. Mi az oka az egyházak eltérő álláspontjának?*

– Sok egyház annyira emberközpontú, hogy ehhez igazítja az isteni törvényeket is. A katolikus egyház szellemisége és értékrendje szerint az ember érték nem lehet az anyagi érdeknél, az egészségénél alacsonyabb rendű. Az emberi élet milyensége, hovatartozása annyira isteni jog, hogy azzal kapcsolatban egyház nem tehet semmiféle engedményt. Embernek nincs joga más életéről dönteni. A kifejezetten abortáló beavatkozást gyilkosságnak tekintjük. Az életadás misztériumáról a tudomány keveset tud, az első napokban szinte ki sem mutatható, hogy a nő szíve alatt új élet fogant. Ma az orvosok nagy része biztos abban: a két sejt találkozásától és beágyazódásától beszélhetünk az emberi élet kezdetéről. A fogantatással kezdődik az emberi személy kifejlődése.

– *A katolikus egyház pedig ettől a pillanattól védi a teremtményt. Az egyház tanítása szerint van lelke a magzatnak?*

– A görög filozófia szerint az ember test és lélek. A modern filozófia a testet és lelket egységes egésznek tekinti, ebben az értelemben a magzatnak embersége van.

– *Ha katolikus hívő dönt ilyen vagy olyan okból az abortusz mellett, milyen következményekkel kell számolnia?*

– Az egyház büntetést szab ki az abortuszt elkövetőnek. A föloldozás a püspök joga. Ezzel is jelezzük, milyen súlyos bűnnek tekintjük az abortuszt.

– *Azt, hogy az egyház tiltó szava mit jelent, jelzi: a püspöknek hányszor kellett e jogát gyakorolnia?*

– Elég sok papomnak adtam felhatalmazást a föloldozáshoz. Nem tudom, pontosan hány, de azt hiszem, elég sok hívő folyamodik ilyen természetű papi föloldozásért.

– *Önmagában az abortusz tiltása meghozza a kívánt eredményt?*

– Nem. Az emberi ösztönök embertelen emberi állapotig juttathatnak megfelelő nevelés és felvilágosítás nélkül. Az újságok fotói, a filmek fölszítják az emberekben az ösztönszerű viselkedést. Meg kell mutatni, hogy a szüzesség, a tisztaság, az önmagamon való uralkodás érték. Ha beszélünk a természetes folyamatokról, a női szervezet ritmusáról, annak

ellenőrizhetőségéről és az önfegyelemről, egészen más világ alakulhatna ki, nem lenne szükség abortuszra.

– *Európa két legkatolikusabb államában – Lengyelországban és Olaszországban – az abortusszal kapcsolatban liberális magatartás tapasztalható...*

– Mert ott más a születési arány. Magyarországon sajnos elindult a nemzetpusztulás, minimális a szaporulat. A szigorúságról annyit, hogy például az iszákosságot is tiltja az egyház, de sok hívő ezt a tanítást sem követi. Tehát más az elv, s más a gyakorlat. Az iránymutatás az egyház feladata.

– *A Magyar Katolikus Püspöki Kar nyilvánosságra hozta abortuszellenes nyilatkozatát. Az abortuszt szabályozó új törvény megalkotása várható. Sokan valamiféle összefüggést gyanítanak, az abortuszellenes hangulatot az egyház növekvő befolyásának tulajdonítják.*

– Nem vallási, hanem emberi dologról van szó. Őszintén kellene szólni arról, hogy az abortusz társadalmilag megold bizonyos problémákat, de visszafordíthatatlan kárt okoz például a nő szervezetében, lelkében. Az egyház hirdeti elveit, a gyakorlatot pedig megpróbálja kereszténnyé tenni. Ha valaki megbotlott, nem ítéljük el, segítjük pszichikai összetörtségében vagy egyebekben. Intézkedéseimmel a papság fölvilágosító munkáját ösztönzőm: két éve az egyházmegyémben tartozó minden városban előírtam a jegyes kurzus megtartását. Az emberek lelkiismeretéhez szólunk, nem a magyar törvényhozók munkájába akarunk beavatkozni. Abban azonban biztos vagyok, hogy az abortuszt tiltó vagy teljesen szabadjára engedő törvény meghozása egyaránt sürgetné már az ezzel összefüggő szociális és egyéb jogszabályok megalkotását.

(Az interjút készítette: Újszászi Ilona)

Délmagyarország,
1991. július

Köszönjük!

II. János Pál pápa érkezésekor is, távozásakor is, sőt előtte is, utána is ez a legjobb szó, a legtalálhatóbb kifejezés: KÖSZÖNJÜK!

Mit? Hogy vállalta az utat, hogy időt szánt ránk. Oly kis nép vagyunk a nagy birodalmak között, oly sokan lekezelve néznek ránk, de a pápa – híven elődeihez – figyel ránk, felelősnek érzi magát miértünk is! Követi nagy őst, a koronát küldő II. Szilvesztert.

Köszönjük a repülőből kilépő első mozdulatát, a magyar föld megcsókolását. Hányszor kellene nekünk is forró csókkal illetnünk e földet, szülőhazánk földjét, életet adó, tápláló, kultúrát teremtő otthonunk földjét? Milyen csodás egyforma tisztelet a magyar nép vezetői és a magyar egyház vezetői felé. E föld megcsókolása minden magyar felé kitért karnyújtás, hogy Krisztus szeretetével jön, áldást akar esdeni, javát akarja segíteni e sokat szenvedett népnek. S ezt is a legemberibb módon fejezte ki, Ő a római, szülőföldjének népére gondol, s vele hasonlítja össze a mi népünket, azok szenvedését felidézve érzi át a mi régi keserves éveinket, legyen az tatár, török vagy szovjet által előidézett. És szólt: „Kedves Testvéreim, a rettenetes háború és a rákövetkező évtizedek szörnyű pusztulást okoztak országotokban. De most lehetővé vált, hogy a múlt romjain új világot építsetek, követve elődeitek példáját, akik soha sem engedték kialudni a reménység lángját. Minden nemzeti sorscsapás után megvolt bennük a bátorság és erő az újrakezdéshez, életük megújításához...” Köszönjük, hogy az előkészületi időben, annyi világméretű munkája végzése közben talált időt nemcsak a magyar múltat megismerni, hanem a magyar jelennel is tisztában lenni. Szinte minden probléma, amely a ma kialakuló világunkban nehézségként felmerül, ott volt valamelyik beszédében, hogy ő, az igazság önzetlen hírnöke, segítsen mindnyájunknak az igazságot mind világosabban meglátnunk, és helyesen értékelnünk.

Hogy bátorította a papokat: „Krisztus kiválasztott titeket, és küldetést adott arra, hogy hirdessétek szavát, s tegyetek tanúságot a keresztény hitről, amelyet az egyház őriz... Kit ne rendítene meg egy ilyen feladat, sőt, ki ne rettenne vissza?... Ennek ellenére azt mondom nektek: Ne csüggedjete el!... A feltámadt Krisztus mellettetek áll és megújítja felszólítását: Ne féljete!... Sőt Krisztus ereje győzedelmeskedik gyöngeségünkben.”

Vagy halljuk, amint Pécssett, milyen melegséggel nevezgeti, becézgeti Máriát: „Az Ósevangéliumban előre meghirdetett ellenségeskedés és harc kiterjed minden nemzedékre. Az Úr szolgáló leánya, a názáreti leány, a Jelenések könyvének asszonya, mint az Üdvözítő anyja, ebben a harcban válik az Egyház Anyjává. Máriában ugyanis már az egyházatyák felismerték az Egyház „típusát”, és ugyanezt tette a II. Vatikáni zsinat is. S mily szépen ejti ki magyarul is a Magyarok Nagyasszonya, Édesanyánk megnevezést. Mi baja lehet annak a gyerekeknek, akit az édesanyja oltalmaz!?”

Köszönjük az Akadémián tett látogatást. Mindenki tapasztalhatta, hogy a tudomány szabadságát nem akarja gátolni az Egyház. Ki is fejezte a pápa: „A kultúrának szüksége van az igazi szabadságra még a vallásos hittel szemben is. Mert két megismerési rend létezik: az ész és a hit rendje.” E kettő nem ütközhet, hiszen egy az Alkotója. De meghatározta az Egyház szerepét is: „Amit az egyház hirdet, az nem kisebbíti az embert, inkább világosságot, életet és szabadságot ad a haladáshoz, más ígélet pedig nem képes kielégíteni az ember szívét. „Magadnak teremtettél minket Urunk, és nem nyugszik meg szívünk, amíg meg nem pihen benned.” (Szt. Ágoston) És itt, a tudósok fellegvárában hirdette meg: „Hogy e föld népe is eljusson a teljes és harmonikus érettségre, amelyről beszéltem, elsőrendűen fontos, hogy a magyarok gyermekkoruktól kezdve megismerhessék a keresztény hit alapjait, és részt vehessenek az egyházi közösség hitéletében. E célból elengedhetetlenül szükséges, hogy biztosítsák a fiataloknak a hitoktatást tanulmányaik egész ideje alatt.” De nem felejt ki azt sem, hogy a tudás átadása mellett fontos szerepet kell kapnia a nevelésnek.

Köszönnünk kell a máriapócsi tanítást is. Milyen nagyszerű isteni ajándék a családi otthon! Mennyi öröm és mennyi áldozat helye, ahol „önzetlenül, mit sem várva a másíknak ajándékozta magát és segíti abban, hogy egészen megvalósíthassa önmagát.” „Tehát senki, még az állam sem szakíthatja el a szeretet kötelékét.” Fennáll a halálig. De szeretetet kell nyújtaniuk e szeretetközpontról gyermekeik, rokonaik, az egész társadalom felé. Különös figyelmet kíván a még meg nem született gyermekek irányába. Hogy ismeretei napra készek, bizonyítja, hiszen a Magyar Katolikus Püspöki Kar három-négy hete megjelent nyilatkozatának tanulmányozására szólítja őket, amelyben épp a megfogant élet védelmét kérték. De itt mutat rá az egyház nagy családjára is: a szertartások különbözősége ellenére egy egyház vagyunk, testvéri szeretetben kell élnünk. És itt hirdeti meg: a sokféle nemzetiség minden tagjának emberi jogai vannak, ezeket saját hazájukban is, más népeknek is tisztelniük kell. Milyen csodálatos lehetne az az Európa és az a világ, amelyik ezen az emberi testvériségen alapulna és a valódi felebaráti szeretetét élné, terror, megkülönböztetés, elnyomás nélkül.

Ennek a testvéri szeretetnek percei következtek. A pápa belép a Debreceni Református Nagytemplomba, a „Református Róma Székházába”. S milyen őszinte nemcsak a baráti kézfogás, nemcsak a közös Mi Atyánk imádkozása, hanem szava is: „Nincs vesztegetni való időnk az újraevangelizálás küldetésében. Ezért sürgős a keresztény egység művének előmozdítása, mivel az a tény, hogy a kiengesztelődés Örömhírét egymás között megosztott keresztények hirdetik, gyengíti tanúságtételünket.” Metanoia, igazi megtérés kell, és újra közösen kell tanúságot tenni a keresztény értékekről. Úgy vallja Ő maga is: „Ez a találkozó maga is egy lépés a cél, az egység felé vezető úton.” „Ez a baráti kéz biztosította az Egyház szeretetéről szavai és meleg kézfogása által a zsidó közösséget is.”

Megfeledezhetett volna-e a szegényekről? A szombathelyi szentmise homíliájában Szt. Márton és Batthyány-Strattmann herceg jótetteiből kiindulva mutatta be, hogy a keresztény szeretet cselekedetei ma is időszerűek és fontosak. „Szent Jakab apostolnak a buzdítása ma

különösképpen időszerű. Arra szólít fel bennünket, hogy „adjuk meg a szükségest” a szűkölködők-nek. Magyarországon pedig ma igen sokan küszködnek különféle problémákkal, és sokan szenvednek szükségét. Gondolataimban most mindazokhoz fordulok, akiket bármilyen inség sújt ebben az országban: a hajléktalanokhoz, a munkanélküliekhez, a bevándorlókhoz, a válások áldozataihoz, a kábítószer-fogyasztókhoz, az alkoholistákhoz... mennyi fájdalmas életsors!” Nem feledkezik meg a cigányságról sem. De nem csak a karitászra hívja fel a figyelmünket, hanem a szociális igazságosság megtartására is felszólít mindnyájunkat.

Köszönjük a fiatalokkal való találkozó felejthetetlen két óráját. Ötvennégyezer fiatal imádságos készülébe imádságos lélekkel, fiatalos szívvel lépett be. A távolságok ellenére is összeérték a szemek, a kezek és a szívek. Szavai alatt, amelyek a fiatalok jövőjét festették le, leplezetlenül, igazul, a stadion minden fiataljának a pápával együtt dobban a szíve. Szava izzik: „Az Isten fiatal, az öröklét jelenében él!... Legyetek biztosak benne: Isten nem köti gúzsba, nem teszi sivárrá ifjúságotokat, nem zavarja meg örömtöket... Hatalma olyan dinamizmus, amely a teljes kifejlődéshez vezet, a testi, a szellemi és az érzelmi élet kibontakoztatásához, a hit növekedéséhez, az egyre tevékenyebb és tágasabb szeretethez önmagatok, felebarátotok, az égi és a földi valóságok iránt.” „Legyetek állhatatos és bátor ifjú keresztények!... Legyetek erősek!... Legyőzni a gonoszt... Ti lesztek az evangelizálás apostolai!... Hallgassatok Krisztus szavára!” Felhívja a magyar ifjú szentekre figyelmüket, azok nyomában kell tovább haladniuk. És a szavakat értik a fiatalok, felcsattant százszor is a tetszés tapsa. És folytatja a „már befejezett” beszédét: – Válaszoltam kérdéseitekre, megértettétek? – teszi fel a kérdést és a félszázezer égő gyertya égő szívű fiatalja igent zeng. Már csak tenni kell, amit mondott, de vele ez is könnyű lesz. Ha eddig nem tudtuk volna, itt megláttuk, hogy milyen a pápa szíve, milyen ifjúságunk van, és milyen is lesz az Egyházunk jövője. Köszönjük!

S az utolsó itt töltött nap. Szenvedők előtte. Ő ismeri a kórház szagát, ismeri az operáló szike halk zizzenését, ismeri az emberi szenvedés nehezét. Lehajol hozzájuk, megérinti őket, látszik, hogy imádkozik mindegyikért. Már máshol is, ha beteget látott, odalépett, áldott, érintett, erőt sugárzott. Debrecenben is minden óvintézkedés ellenére kiszállt a pápamobilból, mert balra tőle kocsikban betegek voltak. Megfogta kezüket, megsimította hajukat, Jézus fogható szeretetét vitte el nekik. Köszönjük, hogy ennyire ember és hogy ennyire krisztusi!

És köszönjük a Hősök terét! Ő meghódította a magyarokat, de azt hiszem, a magyarok is egy kicsit meghódították a Pápát! A lengyel testvér szolt vagy a felelős apostol? Mindegy, de üzenete fontos: Őrizni és megmaradni a Szent István által sziklára épített házban. Krisztus által, Krisztusban élni. Az Egyházban élni! Európában élni... „Ez az ember István, a magyarok királya és nevelője, maradjon továbbra is jelen köztetek, hogy támogasson titeket azokban a feladatokban és fáradozásokban, amelyeket jövőtök útján vállalnotok kell... mindnyájatoknak azt mondja, amit fiának mondott: „Öltsétek magatokra az új embert!”

Köszönjük a püspökeinknek mondott szavakat, hogy egyek legyenek, hogy lelkipásztori tervvel szervezzék meg az újra-evangelizálást, hogy együtt a papokkal, együtt a világi hívekkel. Azután a sokat tapasztalt vezető átnyújtotta nekünk azt, amit eddigi életében megélt.

A repülőtér újból, de most nem érkezik, hanem távozik. Kicsit fáj az elválás. Maradhatna, hisz erő árad belőle s nekünk most annyi erő kellene... De „végrendeletet” is hagy: „Két alapvető szempontot soha sem szabad elfelejtenünk, amikor a társadalom új életének megteremtésén fáradozunk. Az első: senki sem önmaga miatt kapta az életet: az élet közös örökség és közös kötelesség, arra vagyunk hivatva, hogy új társadalmat építsünk, új, emberséges rendet kell teremtenünk ebben az országban. Európában és a világban... A másik szempont: bár életünkhöz szükségünk van anyagi javakra, az emberi boldogságot nem lehet merőben anyagi jólétre építeni... a boldog és igazán emberi társadalmat nem lehet megteremteni irgalom, szeretet és megbocsátás nélkül!” És a gép lassan a magasba emelkedett.

Csodálatos embert ismertünk meg. Valódi keresztényt. Keze után nyúlt sok ezer ember. S Ő adta kezét, eszét, szavát, szívét. Százezreket vonzott, s talán nem egymillió volt még, aki a televízió és a rádió adásaiból „ismerkedett” Vele. Tudom, sok-sok óra tanulás van a kimondott magyar szavak mögött. De van-e határa a szeretetből hozott áldozatnak?! Ma Ő vizsgázott a krisztusi szeretetből. Azt hiszem, kitűnőt kapott. De holnap nekünk kell vizsgáznunk a tőle látott szeretetből. Vajon mi hányast kapunk?

1991. szeptember 2.

Rendszerváltás a pápalátogatás után

„Az útirányok és a célok helyesek”

A pápalátogatásnak megannyi vonatkozásáról hallhattunk az utóbbi hetekben: mennyibe került, milyen biztonsági intézkedéseket követelt, milyen politikai hasznát látja ennek az ország... Amikor Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspököt fölkerestem, többek közt az a cél vezérelt, hogy megtudjam: lelkiekben mit hozott a pápa látogatása.

– Püspök úr! Mik voltak Őszentsége legfontosabb kijelentései, irányadó megnyilatkozásai, melyekből a magyar katolikus egyház, s ezen keresztül a hívek lelki táplálékot meríthetnek?

– Hosszú időt igényel ennek a kérdésnek a feldolgozása. Kiadták a pápa beszédeit, s én magam kértem, hogy az őszi korona – a papság évenként kétszeri gyűlése – anyaga a papsághoz és a fiatalokhoz intézett beszéde legyen. A püspöki kar legközelebbi ülésének egész napos témája a püspökökhöz intézett beszéd feldolgozása lesz. Annyit előljáróban is mondhatok: az egység a papság soraiban és a világban, a világiak bevonása az egyházi munkába fontos iránymutatások.

– Az államnak az egyházzal való jó viszonya lemérhető volt a pápalátogatás anyagi támogatásában is. Egyéb téren hogyan látja a püspök úr ma az állam és az egyház viszonyát?

– Ha azt mondom, hogy az egyházak visszanyerték teljes szabadságukat, akkor olyan helyzetről beszélek, ami demokráciához illik. Ha az anyagi lehetőségekről szólok, akkor már nem ilyen derűs a kép. S bármennyire megvan a szabadságunk, ha könyvet akarok kiadni, ha tanfolyamot akarok szervezni, ha tábort szeretnék összehozni – mindig a pénzühiány az akadály. Emiatt tehát nem mindig tudunk az új elvárásoknak megfelelően működni. S ha már a szabadságról beszéltünk: a sajtó is megkapta a maga szabadságát, amivel sokszor úgy él, hogy ugyanúgy támad bennünket, mint a korábbi időkben.

– Van olyan konkrét terület állam és egyház viszonyában, ahol az egyház komolyabb befolyást szeretne elérni?

– A törvényalkotás az, ahol nem is feltétlenül az egyház, hanem a keresztények, a keresztény módon gondolkozók nagyobbfokú bevonására lenne szükség, hogy a törvényekben is jobban érvényre jussanak az evangéliumi elvek.

– Mi a helyzet ma az egyházi ingatlanok visszaadásának ügyében – különös tekintettel a szegedi ingatlanokra?

– A fölmérés és a bejelentés stádiumában vagyunk: mik voltak egyházi tulajdonban, mire lenne szükség. A következő lépés az lesz, hogy megvizsgáljuk, mi az, amit akar, illetve tud visszaadni az illetékes önkormányzat. Az én nézőpontom szerint könnyen mennének a dolgok, mert hisz több iskolára Szegeden sincs szükség, csupán átcsoportosításra – például ahhoz, hogy az iskolánövérök visszaköltözhessenek Alsóvárosra a jelenlegi gyakorló iskolába. Szerintem megalapozatlanok az ezzel kapcsolatos félelmek, mert összesen kettő-három nővér jönne, akik a szellemét adnák az iskolának –ugyanúgy, mint az én két óvodámban –, a többiek világi, szegedi pedagógusok lennének. Mindezzel együtt azt gondolom, az ingatlanok ügye sok

probléma forrása lesz, főként ha a helyi önkormányzat nem ismeri fel ennek a dolognak a fontosságát.

– *Az említetten kívül milyen ingatlanokra tart igényt Szegeden a katolikus egyház?*

– Talán nem konkrét ingatlant mondanék, hanem általánosságban sorolnám, mire van szükségünk. A Londoni körúton volt egy kollégiumunk – valahol mindenképpen szükségünk lenne kollégiumra. Mindenképpen kellene általános iskola, s szükség lenne a megindult piarista gimnázium mellett egy leánygimnáziumra is. Fontos lenne, hogy újraindulhasson a tanítóképzésünk. Nincs egyetlen olyan helyünk, ahol nagyobb számú fiatal össze tudnánk gyűjteni – erre a célra például alsóvárosi kultúrházunk visszaadása igen jó lenne.

– *Az ingatlanok visszaadása érinti a szerzetesrendeket is. Egyáltalán, milyen rendek működnek a szeged-csanádi egyházmegye területén?*

– Sajnos, könnyen felsorolható. Itt vannak Alsóvároson a ferencesek, a jezsuiták a Szent József templomban, illetve noviciátusuk a Szent Imre kollégiumban. Néhány piarista elindította a szegedi gimnáziumot, a makói iskolát átvették a szegény iskolanővérek, Debrecenbe pedig visszatelepedtek a domonkosok. A felsoroltakon kívül egy-két szerzetes található még különböző rendekből megyém területén elszórtan, de ők mint plébánosok működnek.

– *Az iskolakérdés kapcsán egy évvel ezelőtt különösen sok szó esett a hitoktatásról. Gondolom, immár tapasztalatokról is beszámolhat püspök úr.*

– Azt hiszem, az ezzel kapcsolatos maradék félelmet is eloszlatta az, hogy majdnem minden iskolában kedvezően fogadtak bennünket. Így a korábbi 1550 hittanosból pontosan tízszer több, 15 500 lett. Ez persze nagy problémát is jelentett számunkra, hisz alig volt hitoktatónk, de a tény, hogy hittanosaink 95 százaléka megmaradt, mindenképpen azt jelzi, hogy sikerült megbirkózni a gonddal.

– *A rendszerváltás, a pápalátogatás után mi jelenti a legnagyobb gondot a püspök úr számára?*

– Két komoly probléma van. Az egyik a paphiány, aminek az elmúlt negyven év a fő oka: nem túl nagy perspektíva volt egy fiatal számára, hogy hivatása gyakorlásáért vagy börtönbe csukják, vagy leköpi. Hetven-nyolcvan éves papjainktól pedig nem lehet olyan intenzitású munkát elvárni, mint amilyenre ma szükség volna. Gondunk az is, hogy nem volt módunk elegendő világi hívőt bevonni a munkába. A másik komoly problémánk, hogy túl erős, agresszív befolyásuk van a különböző szektáknak. S ez az erőszakos „igehirdetés” mindenképpen kárunkra van.

– *Ezek szerint, amikor még nem is reménykedhettünk a rendszerváltásban, s valaki azt mondja, egyszer lesz igazi vallásszabadság, püspök úr úgy képzelte volna el, ahogyan ez ma tapasztalható?*

– A lelkiekben is tükröződő vallásszabadságtól még messze vagyunk. Úgy gondolom azonban, hogy az útirányok és a célok helyesek.

(Az interjút készítette: Balogh Tamás)

Délmagyarország,
1991. november 7.

Hányast érdemlünk szeretetből?

Szemtől szemben Gyulay Endre, szeged-csanádi megyés püspökkel

A több mint egymillió lakosból 381 ezer katolikust számláló egyházmegye első embere 1930-ban született Battonyán, a községi jegyző fiaként. Iskoláit Budapesten, Hódmezővásárhelyen, Szegeden végezte. Több Szeged környéki faluban volt káplán, a városhoz közeli Domaszéken, majd Mezőhegyesen lett plébános. Később a szegedi Hittudományi

Főiskolán tanár és lelki vezető, majd néhány évig ugyancsak Szegeden a rókusai templom plébánosa. 1987-ben nevezték ki a szeged-csanádi egyházmegye püspökévé. A püspöki kar alelnökeként feladata az egyházközségi képviselő-testületek felügyelete, az ifjúsági pasztoráció, továbbá a menekültek, eddig főleg a Romániából érkezettek segítése. Amint mondja, székében nem igazán érzi jól magát, mert tisztsége hatalmas felelősséget ró rá, amelynek megoldásához az eszközei módfelett szegényesek.

– Bevezetőül egy világiás kérdés: karrierje töretlennek tűnik. Elképzelésének megfelelően alakult-e a pályája, és vannak-e további ambíciói?

– Legszívesebben elmennék valahová remetének, oda, ahol csend és nyugalom van. Ahhoz persze a pápa engedélye kellene, hogy a püspökséget letegyem és visszavonuljak, s nem valószínű, hogy a jelenlegi helyzetben erre mód és lehetőség volna. Ami az ambíciókat illeti, közülük csak egyet vallottam mindig magaménak: pap akartam lenni. Ez sikerült. Ami ezen túl történt, a szemináriumi tanárságtól a püspökségig, abban nem karriert látok, hanem feladatot, olykor rettenetes terheket. Többre nem vágyakozom.

– Úgy hírlik, Vácon is változások várhatók a katolikus egyház vezetőségében.

– Természetesen lesznek változások. Székesfehérváron nemrég kérte nyugdíjazását a 75. évét betöltött püspök, s hamarosan ugyanez következik Vácon is. E tisztségekbe új főpapok kerülnek. Hogy személy szerint kik, azt a pápa dönti el. Nem hiszem, hogy a közeljövőben egyéb változás várható.

Nem történt árulás

– Vagyis a személyi változások az érintettek magas életkorával és nem a politikai rendszerváltással állnak összefüggésben?

– Kizárólag az előbbivel.

– A Vatikán tehát elégedett a Magyar Katolikus Egyház vezetésével?

– A katolikus püspököket eddig is a pápa nevezte ki, igaz, az Állami Egyházügyi Hivatallal való, sokszor késhegyig menő viták és egyeztetések után. Nincs kizárva, hogy lehetett volna a jelenlegieknél – engem is beleértve – alkalmasabb embereket találni. Bízást állíthatom azonban, hogy méltatlan személy nem volt a kinevezettek között. Nem hiszem, hogy ugyanaz a pápa, ha korábban végiggondolt valamit és beleegyezését adta, akkor a megváltozott politikai helyzet hatására felülvizsgálná egykori személyi döntéseit.

– Ma gyakran a múlt rendszer kiszolgálójának címkézik mindenkit, aki abban az időszakban bármilyen tisztséget viselt. A katolikus egyház utóbbi évtizedeire gondolva meg tudná-e fogalmazni, hol húzódik a határ az elkerülhetetlen és az egyház számára hasznos kompromisszumok, illetve a megalkuvás között?

– Nagyon nehéz erre válaszolni. Mondok egy konkrét példát. Egy alkalommal korábbi főnököm, Udvardy püspök úr hazatért Pestről. Még le sem vetkőzött, mint lelki vezetőt rögtön magához hívatott. „Mondja, kérem, az ön ismeretei szerint vannak ebben az egyházmegyében bulányisták?” Mire én azt válaszoltam, feltehető, hogy Debrecen környékén vannak, hiszen fiatalkorában dolgozott arrafelé Bulányi páter, de az egyházmegye többi részéből egyet sem tudok. Elővett egy listát, amit Lékai bíboros kapott az Állami Egyházügyi Hivataltól. Mikor elolvastam, azonnal láttam, hogy csupa olyan emberről van szó, aki ifjúsági csoportokkal foglalkozik, de nem bulányista. Akire a munkája miatt felfigyeltek, az számíthatott a működési engedélye megvonására, sőt a letartóztatásra is. Ha hitelt adtunk volna a listának, megtörténhetett volna, hogy a szankciókat megelőzendő, a püspök úr maga vonja ki őket az ifjúsági munkából – az egyház és a papok érdekében. Mégis így volt a jobb és tisztességesebb, hogy a püspök úr utánajárt a tényeknek, nem intézkedett ellenünk, és ekkor épp nem történt megtorlás. Máskor igen.

– Mitől függött, hogy hasonló helyzetekben ki hogyan döntött?

– Változó volt, hogy ki milyen idegi, lelkiismereti terhelést bírt el az olykor keményen terrorisztikus körülmények között. El tudom képzelni, hogy ha Mindszentyt nem csukják be, hanem az elé a dilemma elé állítják, hogy vagy tárgyal, vagy becsukják az összes templomot, ő is kénytelen lett volna egyezkedni. Annál is inkább, mivel akkor a nyugatiak a szólamokon kívül sajnos semmivel sem támogattak bennünket, amint azt az '56-os példa is meggyőzően mutatja. Én, mint olyan ember, aki végigélte ezt a korszakot, állítom, hogy a katolikus püspöki karban áruló nem volt, csak olyan ember, aki másoktól eltérően látta az egyház továbbélésének útját. Nem tudom elképzelni, bármilyen nagy szájjal mondogatják is ma, hogy négy évvel ezelőtt bárki előre látta volna, hogy itt ilyen megrendítő változások lesznek. Az ugyan látszott, hogy a régi rendszer a csőd felé halad, de nem hiszem, hogy ilyen gyors összeroppanásra valaki is reálisan számított volna.

– *Őn sem?*

– Én sem. Jóllehet, amikor a mostani tisztembe beiktattak, az Állami Egyházügyi Hivatal akkori vezetőjének kérdésére azt mondtam, egyetértek Lékai bíborossal az apró lépések politikájában, csak szeretném ezeket az apró lépéseket felgyorsítani.

Személyes tanúságtétel

– *A mai helyzetre térve nyilvánvaló, hogy az új körülmények alkalmazkodást igényelnek a megváltozott külső és belső feltételekhez. Ön említette az imént Bulányi páter nevét. Hogyan ítéli meg az egyház és a katolikus kisközösségek viszonyát?*

– Sokféle kisközösség van. A pályám kezdete óta magam is sok kisközösségben dolgoztam, noha nem tartoztam sem a Regnum Marianum társasághoz, sem a bulányistákhoz. Az ötvenes évek elején számos megjelenési formájuk volt a kisközösségeknek. Leggyakrabban énekkarnak neveztük – öt percet énekeltünk, másfél óráig a hitről beszélgettünk. A bulányisták és a regnumisták aztán más-más irányban haladtak. Az utóbbiak belátták, hogy a püspöki kar nem sokat tehetett értük, ha az egyház működését fenn akarta tartani. A bulányisták viszont megkeményedtek a csapásoktól, hiszen sokakat közülük bebörtönöztek. Amint egy kicsit levegőhöz jutottak, támadásba lendültek. Míg a regnumosok arra a következtetésre jutottak, hogy ők az egyházon belül óhajtanak működni, addig a bulányisták úgy döntöttek, hogy mivel a püspöki kar cserben hagyta őket, nem törődnek a hivatalos egyház törvényeivel és tekintélyével, még a pápával sem – kizárólag a saját lelkiismeretükre hallgatnak. Ez azonban azzal jár, hogy a saját külön egyházukat kezdik építeni. Ilyet természetesen lehet csinálni – de ez már nem az a római katolikus egyház, amit Jézus Krisztus alapított.

– *Hogyan látja a világiak, laikus hívek helyét, szerepét a katolikus egyházban?*

– A II. Vatikáni Zsinat világos útmutatásul szolgált a világiak egyházon belüli szerepét illetően. Ennek szellemében azt mondhatjuk, hogy a szentségek kiszolgáltatásának kivételével szinte minden feladat elvégzésére alkalmasak világi testvéreink is. Így igeliturgiára, hitoktatásra, személyes tanúságtételre, az egyház életében való szervezőmunkára.

– *Milyen teendőket lát ennek megvalósítása érdekében?*

– Két nehézséget látok. Az egyik, hogy a laikus hívek nem elég felkészültek még az említett feladatokra, a másik, hogy az idősebb papság értetlenül szemléli ezeket a törekvéseinket. Sokukban él még az a felfogás, amely szerint a világi hívőnek nincs más dolga, mint hogy hallgasson a papjára és vegye igénybe a szentségek kiszolgáltatását. Magam a II. Vatikáni Zsinat tanításait követve komoly szerepet szánok a világi híveknek, és minden lehető alkalommal igyekszem erre a legkülönbözőbb egyházi közösségek figyelmét felhívni.

– *A Kádár-korszakban a magyar társadalom jelentős része eltávolodott a vallástól. Van, aki ezt az istentelenség és az erkölcstelenség térhódításának, más a fejlett nyugati társadalmakra is jellemző egészséges szekularizációnak tartja. Önnek mi a véleménye?*

– Az utóbbi évtizedek két vonatkozásban gyakoroltak romboló hatást az egyházra. Az egyik az elanyagiasodás, vagyis az a felfogás, hogy az ember nem annyit ér, amennyi önmaga, hanem amiye anyagiakban van. Ez a mentalitás nem fordít gondot a lelki és a szellemi értékekre. A másik dolog egyházhoz való tisztességtelen viszony kialakítása. A vallás tiltása, a vallásos tanok befeketítése, az egyházi személyek megszegyenyítése, haszonleső, élőködő színben való beállítása. Ennek következménye az, hogy ha odaállok az emberek elé, először azt kell bizonyítanom, hogy nem vagyok gazember, utána meg kell mutatnom, hogy ember vagyok. Ezután mondhatom csupán, hogy a Szentírás nemcsak kultúrérték, hanem valójában Isten üzenete, és csak mindezek után térhetek rá arra, hogy voltaképpen mit is tanít a Szentírás.

– *Csakhogy a szekularizációs folyamatok a felvilágosodástól kezdve megfigyelhetők, s ma a kapitalizmus fejlődése nyomán erőteljes a vallástalanodás olyan hagyományosan katolikus országokban is, mint Olaszország. Európa leginkább szekularizált országa Hollandia, nem pedig azok a kelet-európai országok, ahol a magyar hatóságoknál is sokkal kegyetlenebbül nyomták el az egyházakat.*

– Mivel átéltem mindezeket, fenntartom, hogy a tiltás és a gúnyolódás nehezen átléphető korlátokat épített az emberek és az egyház közé. Azt azonban elismerem, hogy a kapitalista jóléti társadalom is ellenfele lehet a vallásosságnak. Hollandia nekem mégis azt a csodálatos humanizmust juttatja eszembe, amelyet a holland emberek – hasonlóan a svéddekhez, dánokhoz és más népek fiaihoz – az erdélyi menekültek megítélésében mutattak. Véleményem szerint ez a bennük mélyen megőrződött keresztényi gondolkodásból fakad, még ha ez nem formális vallásosságban nyilvánul is meg.

– *De ehhez a humanista gondolkodáshoz és életvitelhez kell-e feltétlenül valamilyen egyház? Vajon nem egy sajátos világi humanizmusról van-e itt szó, amelynek nincs szüksége túlvilági ígéretre ahhoz, hogy emberséges legyen? Nekünk ma Magyarországon a vallásos humanizmushoz kell feltétlenül visszatérnünk, vagy elmozdulhatunk a holland és a skandináv társadalmak világi humanizmusa felé is?*

– Szent János azt mondja: Isten a szeretet, és aki a szeretetben marad, Istenben marad, és az Isten öbenne. Ha egy embert sikerül a szeretetben való életre nevelnem, abban szerintem nagy valószínűséggel föléled az igény, hogy kapcsolatot találjon Istennel. A csak evilági értékek után való futás elveszi az ember idejét, nem engedi elgondolkodni. Itt egyetlen nagy probléma van: el tudja-e altatni magában az ember a „honnan hová?” kérdését? Azt a vágyat, hogy megtudja: mit keres ő a földön, s vár-e rá a halála után valami? Hétköznapi körülmények között, tartós jólétben hosszú időre meg lehet ezekről a kérdésekről feledkezni, de például halálos betegség vagy nagy megpróbáltatások idején aligha. A harcot túlélni csak az életcél látásával lehet.

Tisztelet és tolerancia

– *Annyiban egyetértünk, hogy valamilyen hit nélkül nem képzelhető el teljes emberi élet. Az ön véleménye szerint van-e valami hierarchia a vallásos hit és az emberben belülről fakadó humanista értékekben való hit között?*

– Az utóbbi időben többször kifejtettem, hogy ebben az országban ma pluralizmus van. Ha ez így van, akkor természetesnek kell tartani, hogy X. úgy, Y. úgy, én pedig emígy gondolkodom. Én a magam meggyőződéséről tanúságot teszek: ha ennek nyomán hozzám csatlakozik valaki, annak nagyon örülök. De ha nem, én akkor is tisztelem őt és a jogát arra, hogy másként gondolkozzék, mint én. Egyetlen kérésem van csupán: ahogyan én őt és a felfogását tisztelem, ugyanúgy szíveskedjék ő is az én felfogásomat tiszteletben tartani. Visszafelé is igaznak kell lennie: amennyiben ő tud meggyőzni engem – nem puskatussal, hanem az élete példájával – a maga igazáról, akkor én szabad elhatározásomból, de csakis abból, csatlakozhassak őhozzá. Nagyon tisztelem azokat, akik meggyőződésből ateisták, és

nem haszonlesésből. A toleranciának ugyanakkor vannak határai. Semmiféle pluralizmus keretei közé nem férhetnek be például a sátánisták, akik hitből gyilkolnak állatot, embert.

– *Olyan társadalomban élünk, amely gyakran szenvedett attól, hogy erőszakkal igyekeztek eltéríteni az embereket addig vallott nézeteiktől. Talán ez az oka, hogy sokaknak az a véleményük, az erőszakkal eltérített nézeteket ma is erőszakkal kellene visszatéríteni egykori irányukba, s csak akkor lehet létjogosultsága az ön által említett toleranciának, ha ez már megtörtént.*

– De akkor mi a különbség? Akkor most másféle kommunizmust akarjunk? Az egyik piros, a másik fehér, de a módszer ugyanaz? Hol van akkor a demokrácia? Demokráciának én azt tartom, amikor a pluralista gondolkodás ellen vétőket lehet csak elnyomni. Amikor nincs ködösítés, hanem mindenki kimondja, amit gondol.

– *Az eddigiekben inkább elvekről esett szó. Beszéljünk most egy aktuális kérdéstről, amelynek egyszerre vannak erkölcsi, politikai és gyakorlati vonatkozásai. Az immáron az Alkotmánybíróság elé is került abortuszkérdésről van szó. A Pacem in Utero (Békét az anyaméhben) nevű egyesület három esetben tartja megengedhetőnek a beavatkozást: ha a terhesség erőszak következménye, ha a magzat kihordása veszélyezteti az anya életét, és ha a magzatnak súlyos genetikai károsodása van. Egyetért ön ezzel?*

– Nem. Mindhárom esetben élő emberről van szó, ezért elpusztításukat ugyanúgy gyilkosságnak tartom, mint bármely más élő emberét. Egyetlen kivételt tudok elképzelni: ha egy gyógyszernek, amely megmentheti az édesanya életét, mellékesen abortív hatása is van, e gyógyszer alkalmazását megengedhetőnek tartom. Itt ugyanis az ad felmentést, hogy a célunk nem a magzat elpusztítása. A katolikus erkölcs erre azt mondja, a jót akarom, s hogy ennek más következménye is lehet, arról nem tehetek. Én azonban nem vagyok törvényhozó. Az Alkotmánybíróság dönthet bárhogyan, módosíthatják is a törvényeket, ez a társadalom számára érvényes, a híveim számára az a követelmény, amit az egyház annak tart. Nem megyek tehát a Parlament elé tüntetni, ha a törvényhozók másként vélekednek, mint én, de a szószékről azt fogom hirdetni, hogy az abortusz bűn. Nem fogom megkövetelni semmilyen más világnézetű embertől, hogy úgy gondolkozzék, mint én – a híveimtől a gyóntatószékben viszont igen.

– *A magyar katolikus egyház életében az idén a legfontosabb esemény a pápalátogatás volt.*

– Valóban. De szerintem nemcsak az egyházéban, hanem az országéban is, mert nem tudnék egyetlen olyan magyar sorskérdést sem említeni, amelyben a pápa valamilyen iránymutatással ne szolgált volna. Minden gondolatával biztatta a magyarokat; érzékeltette, hogy minden magyar embert értékek tart, a jövőbe nézésre és nem a múltban vájkálásra buzdított bennünket. A tudomány embereivel találkozáskor egészen világosan hitet tett a tudomány függetlensége mellett, egyszerre mind az erkölcs fontosságát is hangsúlyozta. Éppen a tudósok körében mondta ki, hogy a hitoktatást a legkisebb kortól biztosítani kell. Azt hangsúlyozta, hogy a hit megismerése alapvetően más természetű, mint a tudományos megismerés. Összefoglalva azt mondhatnám, a pápa személyében olyan embert ismerhettem meg az ország, aki itt előttünk vizsgázott kereszténységből, emberségből, szeretetből. Jelesre. Nekünk most már az a feladatunk, hogy az ő példáját szem előtt tartva vizsgáljunk magunk is. Vajon mi jelest érdeklünk-e?

– *Melyek azok a legfontosabb teendők, amelyek a közeljövőben a magyar katolikus egyházra várnak?*

– A konkrét tennivalókkal kezdem: a legfontosabb feladatok a hitoktatás, az ifjúsági csoportok működtetése, a laikusok képzése, elsősorban az oktatómunkában. A lelkipásztorok között nagyon sok az elmúlt évtizedekben kedvét veszítette. Sok az elfásult ember, akiknek életkedvet, jövőképet kell adnunk, felkészültségüket, gondolkodásmódjukat is változtatni kell.

Nemcsak dollárokkal

– *A lelkipásztorok jelentős része kiöregedett. Van-e megfelelő utánpótlás?*

– Megfelelő van, de elegendő nincs. Én például három évig nem szenteltem egyetlen papot sem – az idén van már két jelölt. Aztán hiányoznak az anyagi alapok, amelyeknek egyelőre a körvonalai sem látszanak. Szellemiségünk továbbfejlesztéséhez és terjesztéséhez mindenképp iskolákra van szükségünk, hiszen a katolikus keresztény szellemiséggel, erkölcsiséggel mindenki csak nyerne az országban. Nem vagyunk türelmetlenek. A törvény tíz évben határozza meg a volt ingatlanaink visszaadásának idejét. Ez hosszú időnek tűnhet, de a kezdeti lépések során többnyire csak átcsoportosításról lenne szó. Ugyanazok a gyerekek és többnyire ugyanazok a pedagógusok maradnának egy-egy városban, de más-más közösségekben és szemlélet szerint végeznék munkájukat.

– *A gazdasági fejlődésben ma sokan afféle „vadkapitalizmus” időszakát jósolják, amelynek törtető mentalitása nemigen kedvez a katolikus normáknak sem. Az ön véleménye szerint ilyen körülmények között mennyi időre van szükség a katolikus egyház megújulásához?*

– Amióta egyházunk fönnáll, szinte mindig üldözték valamilyen oldalról. Ha nem karddal és puskával, akkor a szellem különböző fegyvereivel. Valós veszélyt jelent céljainkra az előttünk álló, felhalmozó jellegű kapitalista fejlődés is, ám vannak biztató jelek. Nemcsak az, amit magam körül látok, hanem az is, ahogyan ezt a társadalom megítéli. Elnézést, hogy a saját példámat említem: az elmúlt évben nekem ítelték a Szegedért Alapítvány társadalmi díját, jelezve, hogy hasznosnak tartják, amit az ifjúság nevelése érdekében teszek. Ez nem az én, hanem az egyház munkájának az elismerése. Ezt azért tartom fontosnak, mert ha egy város társadalma méltatja a közösségi légkör megteremtését, ami cseppet sem anyagi természetű ügy, akkor reménykedhetünk, hogy az ország is egy magasabb erkölcsiség irányába mozdul el. Az is világosabban látszik így, hogy ezt az országot nemcsak dollárokkal lehet megmenteni – más is kell hozzá.

(Az interjút készítette: Hovanyecz László – Tanács István)

Népszabadság,
1991. november 9.

Halálra ítélve...?

Az őrt álló dolga kiáltani

Mintegy két héttel ezelőtt az abortusztörvénnyel kapcsolatos véleményét fogalmazta meg Tőkés László püspök, Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök a szegedi múzeum dísztermében. Az MSZP által rendezett tanácskozást követően Gyulay Endre püspök urat arra kértem, hogy ismételten fejtse ki véleményét a művi vetélésről.

– *Sok szó esik manapság a művi vetélésről. Törvény is készül. Valóban kell erről ennyit beszélni?*

– Nagyon egyszerűen felelhetek: sokkal többet kell, de felelősséggel kell.

– *Miért?*

– A szabadság és a szabadosság között nagyon kicsi a különbség, az eredmény azonban végtelenül különbözik. Az emberek sokszor csak egy oldalról nézik a dolgokat, a saját hasznuk, vágyuk, érdekük oldaláról. Ez pedig csak a szabadosságra és nem a felelős szabadságra nyit utat.

– *Konkrétabban?*

– Példával közelítsünk: petárdával „játszom”. Örülni akarok a csattanásnak, a mások megrettenésének. Tudom, hogy tüzet is okozhat, a szemét is kiverheti a másiknak, de én nem

ezt akarom, csak a nagy hangot, villanást stb. Mégis sikerül kiverni a másik szemét, sikerül ijedségből szívinfarktust elindítani a másik emberben. Ki a felelős? Hát én nem ezt akartam... Fegyvert fogok, tudom, hogy lehet vele ölni is, de én nem ezt akarom, csak egy kicsit eljátszani. És ha eltalálok valakit, ki a felelős? Szóval minden tettet csak felelősséggel lehet végrehajtani. A szenvedély nem mentesít a felelőség alól. A férfi-nő kapcsolatoknak is van játékos oldala, és van akart vagy nem akart felelősségi oldala is. Egy erőszakos nemi közöszlészért kiszabja a bíróság az ítéletet, nem hivatkozhat az illető arra, hogy a szenvedélye elvakította Emberi cselekedetért az értelmes ember mindig felelős!

– *De hát éppen e felelősségtudatban választják az abortuszt. A nem kívánt terhességek esetén.*

– Ma már egy fa kivágását vagy egy állat megkínzását is újságcikk ítéli el, és a zöldek felemelik a szavukat, teszem hozzá, hogy jól teszik. Védni kell a környezetünket. Csak épp az emberi életet nem kellene védeni? Hiszen a magzati élet emberi élet. Ma megölhető, pár hét múlva már nem. Ma szükséges, megengedett a „beavatkozás”, pár hét múlva gyilkosság. Ma pénzt kap az orvos, aki életet kiolt, pár hét múlva börtönt! Nem kellene itt is vállalni a felelőséget?!

– *De, ha nem akarták, ha szegények, ha még túl fiatalok...?*

– Lám, itt a szabadosság a szabadság helyett. Magamra gondolok, az én örömöm a fontos, de a következmény nem érdek. Lehetek-e más élete fölött ítélőbíró? A szabadosság tehát azt jelenti, hogy nem erkölcsi kérdést csinállok az ügyből, hanem csak szociológiai, vagy kényelmet.

– *A katolikus egyház súlyosan elítéli az abortuszt, de tud-e más megoldást ajánlani? Tud-e segíteni?*

– Sokféle formában igen. Elkezdődhet már a gyermekkorban, ahol bizonyos önfegyelemre és a felelőségre nevelünk. Kicsit később belép a tisztaság erényének megszerettetése, és annak bemutatása, hogy a házasság Istentől kapott emberi életet megnemesítő, megszépítő ajándék. Jegyeseknél a hit mellett a házaselet erényeinek, feladatainak tanítása, és benne a családtervezés, a gyermekelfogadás, a természetes módszer a terhesség kivédésére, amikor még vagy már nem látják alkalmasnak a gyermek várását. A házaseletükben is gyermeknevelési gondjaik segítése. Nagyon szegényeknél mindinkább előkerül az anyagi segítség is, vagy a segítőkkel közvetlen kapcsolat kiépítése. A hívő emberek részére azt hiszem, sokat mond még a bűnbocsánat-szentséghez járulás, a Szentírás-olvasás, szentmise és áldozás. Ezek az erőforrások ahhoz, hogy az ember felelős szabadság mellett tudjon dönteni az önző szabadosság helyett.

– *Miért ilyen fontos a katolikus egyháznak ez az álláspont védelme? A II. Vatikáni Zsinat óta annyi mindenben fejlődtek.*

– Ha az egyházi oldalát nézem, akkor azért, mert az Istentől kapott igazságot és erkölcsi rendet kell hirdetnünk. Ha az emberi oldalát nézem: annyi pszichés zavar, annyi később jelentkező fizikai, fiziológiai, genetikai probléma adódik majdnem mindenkinél, meg kell előzni ezeket. Erről nem szoktak felvilágosítást adni, akik e beavatkozásokhoz segítik a nőket. De nemzeti oldalról is nézhetem: számokban kimutatható a magyarság létszámának fogyása. Évente tíz, lassan százezres fogyás mutatható ki a statisztikáinkban. Miért kellene nemzeti öngyilkosságunk néma szemlélőjének lennünk?! Nem elég, ha a kisebbségi magyarok lassú kiirtása folyik, magunknak itthon is gyorsítanunk kell ezt a folyamatot?

– *És ha a törvény mégis a szabad utat engedi?*

– Mi eddig is felhívtuk az erkölcsi rendre, az emberi felelőségre mindenki figyelmét. Felhívtuk arra is, hogy a családsegítés, szociális gondoskodás, az anyák megbecsülése nemzeti, és minden embert kötelező ügy. Ennek ellenére a parlamenterek a saját lelkiismeretükre hallgatva fogják meghozni döntésüket. Ez az ő felelőségük lesz. Mi a híveink számára továbbra is azt hirdetjük, hogy Isten előtt bűn és tilos a meg nem született magzati élet kioltása.

El nem ítéljük a másként gondolkozókat, csak csodálkozhatunk, hogy ilyen a lelkiismeretük, és reméljük, hogy eljön az az idő, amikor mindenki védeni fogja az embert, a magzatot, a nemzetet, a magyart. Az őrt álló dolga nem ítélni, hanem kiáltani. Reméljük, sokan meghallják a vészkiáltást!

(Az interjút készítette: PR. Z.)

Reggeli Délvilág,
1992. május 18.

A papnak egyetlen feladata van: szolgálni Krisztust és az embereket

Beszélgetés Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspökkel

„Szentelésem idején az volt a szokás, hogy rövid ünnepséget tartottunk, ahol összegyűltek a hívők, a kispapok szülei és a tanárok. Valamelyik növendék köszöntött minket, és egynek közülünk is ki kellett lépni, hogy megköszönje a szentelést, a nevelést, a szülők és tanárok munkáját. Előző este szóltak a többiek, hogy engem kérnek meg erre.

Három fához hasonlítottam, hogyan képezem el az eljövendő papságot. Először is legyen olyan, mint az akác, amely megtelepszik a homokban, jó mélyen belevágja magát, jöhetnek viharok, onnan ugyan ki nem tépik. Másodszor: legyen olyan, mint a jegenye, amely fölfelé nyúló ágaival az ég felé fohászzkodást jelképezi. Harmadszor: legyen olyan, mint egy terebélyes gyümölcsfa, hogy szakíthassanak a termésből és árnyékában megpihenhessenek az emberek.”

– Püspök úr öt éve szeged-csanádi megyés püspök, de 1930 óta Gyulay Endre. Milyen emléket őriz gyermekkorából?

– Ennyi idő távlatából már nem sokra emlékszem. Azt tudom, hogy nem szerettem az óvodát. Pár napig jártam, amikor bejelentettem, nekem ebből elég. Ennek ellenére elvittek, de megszöktem. Hazamentem, de édesanyámat nem találtam otthon, így beültem egy üzletbe, ahol folyószámlám volt, és csokoládézással töltöttem az időt. Végül az engem kereső rendőrök egyike benyitott, és nagyon megörült nekem. Nem úgy az otthoniak, de többet nem vittek óvodába.

Katolikus iskolába jártam, ami az otthonunktól meglehetősen messze esett. Az első két év után olyan tanító kezébe kerültem volna, akit szüleim nem nagyon szerettek, így átírtak az államiba. Kilenc éves koromban anyám meghalt. Nevelőanyát kaptam, akit szerettem. Próbálta, amennyire lehetett, pótolni az igazit. Egy év múlva Pestre kerültem gimnáziumba, onnan Vásárhelyre, majd Szegedre.

– Ön battonyai. Hogyan vészelték át az orosz csapatok bejövetelét?

– Nem Battonyán éltük meg, hanem Taliándörögdön. Oda nagycsütörtökön vagy nagypénteken érkezett meg az orosz hadsereg, átrohantak a falun és nem történt semmi. Másnap vagy harmadnap jött az őket követő csőcselék. Akkor aztán nők sírásától, malacok és tyúkok sivalkodásától volt hangos. Kemény időszak volt. Mi az iskolaudvarban laktunk. A németek, mielőtt elmentek volna, egy páncélöklöt akartak otthagyni. Már nem emlékszem, hármunk közül ki lökte utánunk a teherautóra. Nem lett volna jó, ha az oroszok megtalálják.

– Egyedüli gyerek volt?

– Bátyám meghalt, mielőtt én megszülettem volna, Taliándörögdön. Voltaképp úgy kerültünk Battonyára, hogy apám olyan helyet keresett, ahol orvos is van.

* * *

– Mikor gondolt először arra, hogy pap lesz?

– Pesten, a Magyarok Nagyasszonya templomban, a mostani Rezső téren. Az Úrnapi körmeneten hirtelen végigvillant bennem: mi lenne, ha én vihetném az Oltáriszentséget. Ez volt az első mozzanat, aztán lassan megerősödött, állandóvá vált ez a gondolat.

– *Személyhez nem kötődik a hivatásválasztása?*

– Nem, bár nagyon jó hittanárunk volt Liska Zoltán személyében. Nem tudom, hány hivatást indított el. Nincs kizárva, hogy az enyém is tőle származna, de bennem nem maradt ilyen emlék.

– *Mit szólt édesapja, amikor megtudta, hogy egyetlen fia pap szeretne lenni?*

– Különösképpen nem állt ellen. Már 1942-ben agyvérzést kapott, ami baloldali bénulással járt. Huszonöt évet élt bénán úgy, hogy szellemileg teljesen friss volt. Kiskocsival járt, bal lábát alig, bal kezét egyáltalán nem tudta használni, ökölbe, görcsbe volt szorulva. Minimális nyugdíjból élt, igazából nevelőanyám tartotta el. Tisztviselő volt a községházán, aztán B-listázták, a világon mindenem keresztülment ő is.

– *Hány éves volt, amikor a papi hivatás gondolata felébredt Önben?*

– Második gimnazista lehettem. Gimnazistaként bekerültem Szegeden a kieszemináriumba. Ötödik végén nem az előjáróm, hanem az irodaigazgató döntött úgy, hogy nincs papi hivatásom, és kirakott a püspöki tanoncotthonba fizető vendégnek. Minden nyáron dolgoztam, hogy a következő évet fizetni tudjam. Akkor nehéznek éreztem, most utólag azt gondolom, nagyon hasznos évek voltak.

– *Zord időben lett kispap. Milyen emlékei vannak a szeminarista időszakból?*

– Mondhatom, hogy a legjobb emlékeim maradtak, igazán barátságos, fejlődésre serkentő volt ez az öt év. Egy érdekes váltást is végigéltem ott. Jezsuitákkal kezdtük, aztán a szerzetesek összeszedése után – csak Péter Hunya maradt ott – kalocsai, illetőleg szegedi tanárok váltották fel őket. Érdekes volt a két nevelés közti különbséget megtapasztalni.

– *Mikor és hol szentelték pappá?*

– Szegeden, 1953-ban.

– *Beszélt-e a szentelésen, és ha igen, miről?*

– Első misémen nem én beszéltem, hanem az akkori spirituális, Magyar Károly, de én köszöntem meg a szentelést.

– *Röszkén volt káplán először. Mennyi időt töltött ott?*

– Általában két-három évig maradtam egy helyen. Ha nehezzé vált a helyzet az egyik megyében, akkor a püspök többnyire áthelyezett. Így hol Csongrádban, hol Békésben szolgáltam. Második helyem Ásotthalom volt, onnan vissza Domaszékre, Domaszékről Mezőhegyesre, azután jött Makó, végül Szeged.

– *Mikor, melyik helyen érezte magát a legjobban?*

– Mindegyik helyet szerettem. A legtöbbet Domaszéken dolgoztam, kegyetlenül nehéz terep volt, tanyákkal. A falu akkor még csak 20-30 házból állt. A hozzám tartozó 1058 házból 1054-be jártam minden télen házat szentelni. Három évet töltöttem ott. A templom 25 éves jubileumán nagy ünnepséget rendeztünk. Ide jezsuiták jártak, aki még tudott mozogni, azt meghívtuk. Hamvas püspök úr celebrálta az ünnepi misét, az egyik jezsuita mondta a beszédet. Ez egy augusztus 20-a utáni vasárnap volt, és a rá következő héten csütörtökön vagy pénteken meg is kaptam az áthelyezésemet Mezőhegyesre. Fölmentem a püspök úrhoz: ott evett az asztalomnál, szólhatott volna, mi készül. Azt mondta nekem: *tudod fiam, van, amit az ember vasárnap még nem tud, kedden meg már alá is írja*. Úgy látszik, valakinek szemet szúrt az ünnep, a huszonöt évet jelképező huszonöt ministráns...

– *Szegeden tizenegy évig volt spirituális.*

– Háromszor szerettem volna abbahagyni, de csak harmadik felmondásomat fogadták el. Nagyon felelősségteljes munka a kispapok lelki vezetése: nagyon szép, de nagyon nehéz. A spirituálissal bizalmasak, neki kell őket formálni, a gyengülőket megerősíteni, a nem oda

valókat lebeszélni. Gyakorlati tárgyat tanítottam, de nem tudok olyat elképzelni, hogy valaki hitoktatást tanít, és maga nem hitoktat, így két-három ember munkáját végeztem. Sok volt.

– *A kispapokkal való foglalkozásban mi a nehéz és mi szép?*

– Mindkettőnek egy a töve: embereket kell felkészíteni a jövő papságára. Látni a mai kort, de a holnapnak dolgozni. A papot megálmodtatni velük, mégpedig olyan álommal, amit meg is akarnak valósítani. Ha sikerül, az ember boldog. Ha nem sikerül, az nagy bajok forrása.

– *Milyennek látja a jövő papságát?*

– Csak próbálom látni. Az biztos, hogy a jövő szükségképpen a kisközösségek munkája. Közösségeket kell szervezni, fenntartani, foglalkoztatni. Fontos a családpsztoráció, a családok szisztematikus látogatása, segítése. A laikusokat egyre jobban be kell vonni az egyház életébe. A papnak szolgának kell lenni, de olyan szolgának, aki tud irányítani, összefogni, akinek áttekintése van az egésről.

– *Rösze, Ásotthalom, Gyula, Mezőhegyes: ezek a helységnevek azt jelzik, Ön mindig határon, határ közelében élt. Mit jelent ez az ön számára?*

– 1956-57-et kivéve nem jelentett semmit, egészen három-négy évvel ezelőttig, mert olyan zárlat volt, hogy alig lehetett innen oda, onnan ide átjárni. Ötvenhétben Ásotthalmon voltam. Emlékszem, délutánonként embercsoportok érkeztek a kisvasúttal, kérdezték, merre van a határ, és húszasával indultak át egy-egy este. Most, a romániai forradalomkor rengeteg tennivalónk akadt. Százával érkeztek a menekültek, fogadni kellett őket, elhelyezni, segélyeket szervezni, közvetíteni. A jugoszláviai határon az elején volt nagy mozgás, amikor a katonai behívók elől jöttek át a fiatalok. Jó ideig itt is maradtak, vagy még itt is vannak. Munkát nem nagyon találnak, és az albérlet, megélhetés sokba kerül. Itt is segíteni kell.

– *Az anyagiakon kívül igényelnek-e másféle támogatást is?*

– Szétszórtan élnek és nem nagyon tartanak össze, ez az én benyomásom. Az Erdélyből érkezettek sokkal összetartóbbak. Megszerveztük, hogy az egyik plébánián vasárnaponként összejöhessenek, és mise után egy pohár üdítő, kalács mellett megbeszélhessék problémáikat. Segíteni szeretnénk őket abban is, hogy az összetartozás, hazavágyódás érzését meg tudják őrizni.

* * *

– *Laikus teológusokat is tanít. Milyen hatással lehetnek a laikus teológusok a teológiára, a klerikusokra?*

– Országosan mi kezdtük el a laikusok teológiai képzését, van is doktorunk, egy ciszterci nővér. Kezdeményezésünket felszámolta az ÁEH. Később Pesten létesült ilyen, aztán mi is újraindultunk. Sajnos, az első menetből pont a legjobbak nem állhattak munkába, különböző külső nyomások miatt...

A laikusok egy része önképzésként foglalkozik teológiával, mások azért, hogy segítsenek. Kell a segítség jegyesoktatásban, hitoktatásban, a magára maradt plébániák ellátásában, a közösségek gyűjtésében.

Én nem láttam, hogy a hallgatók közül bárki is úgy elmélyedt volna, hogy jelentősen előre vihetné a teológiai stúdiumok dolgát. Vannak olyanok, akik külföldi folyóiratok alapján megelőzték a magyar teológiát, sokszor nyugati szélsőséges nézeteket is összeszedtek. Előzmények nélkül nem jó ezekkel a nézetekkel előállni, mert itt nem ismerik úgy az érveket és ellenérveket, mint Nyugaton, ezek hiányában pedig nincs meg a kellő áttekintés. Létra nélkül a padlásra is nehéz feljutni.

Ha az én diákkoromban valaki azzal jött volna elő, hogy nem kell úgy szó szerint venni a Teremtéstörténetet, mint ahogy az írva van a Bibliában, bizonyára megkövezték volna. Mikor ez a nézet először megjelent, rettentő nagy visszahatása volt. Akkor nem igaz a Szentírásból semmi – gondolták egyesek. Hosszú idő kellett hozzá, hogy átvegye és megértse ezt a

gondolatot a legegyszerűbb ember is. Ma, azt hiszem, alig van hívő, aki ne tudná, milyen jelképes leírás ez, mit kell belőle látni.

– *Milyen kapcsolata van a kisközösségekkel?*

– Én magam mindig vezettem kisközösséget. Rőszkén énekkarnak neveztük, máshol másnak. Mikor Szegedre kerültem, másnap már nálam volt az ÁEH helyi ura, és mondta, vegyem tudomásul, engem a kispapokhoz küldtek, nem az egyetemistákhoz és másokhoz. Tényleg, három hét után alakult csak kisközösségem, először a jezsuita templomban, aztán Rókuson. Ma is havonta találkozom a szegedi és Szeged környéki közösségek vezetőivel, akikkel megbeszéljük a következő hónap programjait, közös miséjét.

* * *

– *Az Ön egyházmegyéjében rendezik hazánkban a második egyházmegyei zsinatot. Milyen arányban vesznek részt laikusok, és hogyan válogatják ki őket?*

– Fele laikus kell, hogy legyen, ezzel kezdtem. Ez nem kódex-előírás, hanem az én kérésem, ha úgy tetszik, előírásom a szeged-csanádi egyházmegyében. Először felmértük, melyek azok a témák, amikben meg kell szólalnunk. Ennek összegyűjtése és összesítése történt meg eddig. Minden téma kapott egy témavezetőt, aki maga köré gyűjti azokat az embereket, akikkel együtt fog dolgozni. Lényeg, hogy a csoport fele laikus legyen. Most a második lépésnél tartunk: ők kidolgoznak egy bizonyos anyagot, az visszamegy a plébániákra. A plébániákon meg kell beszélni az egyházközségi képviselővel, össze kell hívni az érdeklődőket, velük is megbeszélni egy-egy témakört, és az ottani véleményekkel kerül vissza az anyag Szegedre.

Akkor kezdődik majd igazán nagy munka: a bejövő vélemények feldolgozása. Ez lesz a zsinat megbeszéléseinek tulajdonképpeni anyaga.

– *Milyen témák lesznek?*

– A szentségektől kezdve a papok életén, a hitoktatáson keresztül az anyagi természetű kérdésekig mindent megtárgyalunk. Én nem szóltam bele a témaválasztásba azért, hogy ne befolyásoljak senkit. Sok dolgot javasoltak, amit én nem láttam, én pedig kiegészítettem az anyagot azzal, amit ők nem láttak. Egy pesti előadásomon mondtam el először a témákat, onnan jutott el Szegedre. Véletlenül sem akartam semmit sugalmazni.

* * *

– *Önnek jó kapcsolata van a médiával. Minek köszönhető ez?*

– Annyira azért nem jó, nem mindent közölnek. Két vagy három megnyilatkozásom volt, amit nem nagyon tapsoltak meg. Az egyik a sokat emlegetett Szent Sebestyén cikk, melyhez az Új Ember sem adta a nevét, valamelyik másik újság közölte, de azt a szerkesztőt sem dicsérték meg, aki a közlést lehetővé tette. A másik a sisakrostélyos cikkem, melyben még a választások előtt arról írtam, jó lenne, ha a pártok megmutatnák, mit akarnak az egyházzal, a hívekkel. Úgy gondolom, ha hajlandóak a véleményünket közölni, akkor élnünk kell ezzel a lehetőséggel. Mindenképp szeretném az egyház tanítását és erkölcsi hozzáállását bemutatni, egyszerűen belevenni az emberek gondolkodásába, hogy az egyes kérdéseket mi hogy látjuk. Arra vigyázok, hogy ne a püspöki kar nevében, hanem mindig a magam nevében nyilatkozzak.

* * *

– *Óriási a paphiány, a működő papok pedig rendkívül túlterheltek. Mit kéne tenni annak érdekében, hogy ez a helyzet megváltozzon?*

– A papnak egyetlen feladata van: szolgálni Krisztust és az embereket. Ez a legvadabb kommunista időkben is ment, úgy, ahogy a lehetőségek megengedték. Ma is annyira megy, amennyi lelkiése, fizikai ereje és ideje van egy-egy papnak. A nagy kérdés mindig az, tud-e elegendő segítőtársat maga mellé venni. Ha egyedül akar mindent elintézni, akkor semmire sem megy. Ha jól irányít, akkor meg fogják becsülni. Ma – és azt hiszem, ez nagyon jó – nem azért tisztelnek valakit, mert pap vagy püspök, hanem azért, mert megérdemli a tiszteletet. Ha tekintélyi vagy klerikális alapon akarjuk visszahozni a múlt megbecsülését, az nem fog menni, és nem is lenne jó.

Munkánk, emberszeretetünk, áttekintésünk alapján lehet elnyerni a tiszteletet. Az egyik papom így lett díszpolgár Rőszkén, minden lehetőt megtett a községért és a község ezt meghálálta neki. Aki a népért él, annak nincs problémája, mert megkapja a megbecsülést.

– *Polarizálódott társadalmunkban mit tehetnénk azért, hogy a két pólus közelebb kerüljön egymáshoz?*

– Sajnos az elmúlt negyven év alatt nem sikerült olyan erkölcsös embereket felnevelni, akik el tudják viselni, hogy a másoknak is lehet igaza. Amíg nem alakul ki a dialógus, addig nagyon nagy a baj. A mi dolgunk pontosan az, hogy segítsük egymás elviselését, annak elfogadását, hogy nem biztos, hogy mindig nekünk van igazunk, sőt, lehet, hogy a másik vélemény a helytállóbb; lehet, nem az az egyetlen út, amelyen mi járunk. Ha ezt sikerül elérni, akkor létrejöhét egy olyan egység, amelyben nem uniformitás van, hanem önálló gondolkodás.

* * *

– *Püspök Atyának milyen egy munkanapja?*

– Mindig más. Hol reggel misézem, hol este, hetente kétszer kijárok a Dómba, pénteken este van gyóntatás és reggel misézem, hétfőn pedig este gyóntatok és utána misézem. Reggel, ha módomban áll, elmondom a breviáriumot, belenézek az újságokba – kilenckor hozzák a postát –, ettől kezdve aztán pörög az idő. Hol jönnek, hol mennek, de inkább jönnek, mint mennek, aztán ügyszeretek következnek, tárgyalások, majd csörög a telefon, hova menjek. Saját munkáim általában éjszakára maradnak.

– *Úgy tudom, kedvenc időtöltése az olvasás. Mit olvas, kiktől olvas?*

– Mostanában sajnos nagyon keveset. Nagyjából két irány van: a modern írók, akiktől sokat lehet tanulni, mit látnak, hogyan látnak, milyen módon tükrözik vissza, amit látnak, mi az, ami átszűrődik a lelkükön. A másik irány a vers, egy-egy költemény megköstölése, amely időigényes is, meg nem is. Ha az ember belemélyed, akkor nagyon sokat mond, ha pedig nincs ideje, akkor olyan, mint egy sláger, amit elpörgetünk a fülünk mellett, aztán vége. Mostanában inkább szakmám könyvei jönnek elő: Rómából jött leiratok, egyebek. Magyarul ezekből nem sok van, így elég időigényes az átnézésük.

– *Milyen katolikus újságot olvasna szívesen?*

– Egyetlen katolikus újságot szeretnék, amilyen még nincs. Ami napilap, ami igazat ír, mindenről beszámol, nem kommentál, hanem tényeket közöl, ha a tények egymásnak ellentmondóak, akkor mindkettőt közli, ha kommentálni akar, akkor mindkettőt megkérdézi és együtt, egy oldalon hozza le, úgy tájékoztat a világról, hogy azt el is lehet hinni, ne kelljen mindig propagandát érezni mögötte, ne kelljen a sorok között olvasni. Ilyen újságról álmodom.

– *Sok dologról nem beszéltünk, ami fontos lehet. Mit szeretne még elmondani?*

– Mivel az IGEN ifjúsági lap, azt szeretném kérni, hogy a magyar ifjúság nőjön fel ahhoz, ami most következik. Keresztény módon éljen, tanuljon, dolgozzon, politizáljon. Részt kell vennünk a közéletben, formálnunk kell a magyarság jövőjét. Nem nekünk kell uralkodnunk: az evangéliumi gondolatoknak kéne uralkodniuk. Ehhez azonban kell, hogy legyen, aki az evangéliumi gondolatokat éli és tanítja.

(Az interjút készítette: B. Petőfi Ágnes)

Igen,
1992. november 20.

Megbocsátani csak kölcsönösen lehet

– *A magyar püspöki kar nemrégiben nyilatkozatot adott ki a faji megkülönböztetés ellen. Ez igazán dicséretes. Gondolom, ugyanakkor sokakat érdekel az is, a püspöki kart foglalkoztatta vagy foglalkoztatja-e az a kár, amelyet például az antiszemitizmus felnagyítása, vagy a fajüldözésről szóló, gyakorta alaptalan vádak okoznak az országnak?*

– A magyar püspöki kar bizonyos dolgokról tárgyal, és bizonyos dolgokról nem tárgyal. Nem politikai, hanem a hittel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik. Ha úgy látja, hogy a hitéletet valami megzavarja, és bizonyos kérdések vagy kérések befutnak, amelyekre választ kérnek és kívánnak, akkor szokott nyilatkozással válaszolni.

A magam részéről ugyanakkor elmondhatom, hogy amikor korábban szoltam az antiszemitizmus kérdéséről, akkor pontosan arról beszéltem, hogy mennél többet emlegetik a nagyon rég volt holocaustot is, annál inkább kialakul az ellenszenv irányukban. Mennél inkább tudnak ők is megbocsátók lenni, természetesen figyelembe véve mindazt, ami szükséges, tehát egy bizonyos „nem felejttem” magatartást, de nem számonkérést, annál jobb lesz a helyzet. Tehát, minél inkább feszítik a húrt, annál inkább ellenségesé válik a hangulat velük szemben; és minél inkább próbálnak ők is megbocsátók lenni, ha nem élnek vissza bizonyos dolgokkal, annál kevésbé lesznek ilyen jelenségek.

A másik, amit azzal kapcsolatban mondtam az az, hogy én nagyon fontosnak érzem, hogy ne arról beszéljünk, hogy „a zsidók”, „a cigányok”, hanem arról beszéljünk, hogy X. Y. ilyen, vagy X. Y. emilyen. Tehát vannak a magyarok közt pontosan olyan gazemberek, mint a cigányok között, de ahogyan minden magyart nem lehet betörőnek vagy gyilkosnak mondani, ugyanúgy nem lehet ezt mondani minden zsidóról, csak azért, mert zsidó.

– *1961-ben, éppen nemzeti ünnepünkön, március 15-én, a magyar püspöki kar felszólította az ország papságát, hogy határolják el magukat az akkor börtönbe került papoktól. Ezt a körlevelet a vádhatóságok terhelő bizonyítékként használták fel nemcsak az ítélet indoklásakor, de a papok kihallgatásakor is. Érdekességként: előfordult, hogy a kihallgató tiszt a körlevél kiadása előtt két héttel már az őrizetes atya fejére olvasta elöljárói rosszállását. Ez a felszólítás is megkeresésre íródott, és talált-e időt a magyar püspöki kar, hogy bocsánatot kérjen a meghurcolt papoktól?*

– Az akkori körlevelek nagy részének kettős háttere volt. Egyrészt megadták a témát, amiről írni kellett a püspöknek, a másik pedig, hogy a megadott témában az, amit a nyomdába adtak és ami onnan kijött, nem mindig volt ugyanaz. Persze a magyar püspöki karnak az aláírása ott volt a nyilatkozat alján.

Az ebben az időszakban megjelent körlevelekben a feszültség olyan nagy volt, hogy a püspöki kar vagy nem tudott mást tenni, vagy ha nem azt csinálta, akkor is úgy jelent meg, ahogyan azt akarták az állam részéről.

A második kérdésre a válaszom az, hogy kifejezetten a püspöki kar részéről ilyen bocsánatkérés nem történt meg, de a legtöbb egyházmegyében a papság felé megjelent a körlevelekben is a bocsánatkérés. Én személy szerint az elmúlt három évben írtam ilyeneket, amit az Új Ember is közölt, vagyis bocsánatkérést azoktól, akiket a püspök elítélt, mint akik az egységet és a működőképességet megbontják, vagy pedig, azoktól, akiket ilyen vagy olyan félelemből, amikor kijöttek a börtönből, nem olyan szívélyesen fogadtak, mint amilyen kapcsolatuk előzőleg volt a püspökkel. Marosi püspök úr körlevelében szintén hasonló dolog jelent meg – a többieket nem tartottam számon, de valószínűleg több ilyen körlevél is megjelent.

– *Püspök úr, vannak még olyan papok Magyarországon, akiket a püspökök az Állami Egyháziügyi Hivatal utasítására bocsátottak el papi szolgálatukból, és akik még a mai napig se térhettek oda vissza?*

– Nagyon nehéz lenne azt mondani, hogy igen vagy nem.

Két dolgot itt is meg kell különböztetni. Az egyik, akiket kényszerből küldtek el – nem is annyira a munkától távolították el, mint inkább egyik helyről a másikra lettek dobálva. Kevesen voltak, akiket a munkától tiltottak el. Ők vagy megöregedtek, vagy nem volt alkalmas ember, akit a helyükre tehettek volna. A másik az, akiket esetleg elküldtek a munkából, talán az ÁEH nógatóására, de ugyanakkor olyan magatartást tanúsítottak fegyelmi vagy dogmatikus vonalon – voltak páran ilyenek –, hogy vagy nyugdíjazták, vagy elbocsátották őket. Közülük bárkit, aki kész fogadalmát megújítani, vagy készen áll dogmatikus tévedését visszavonni, természetesen visszavesszük.

– *Hadd soroljak fel néhány nevet, akik hosszú börtönbüntetést szenvedtek, és akik e miatt lettek elbocsátva papi szolgálatukból és még a mai napig sem kerülhettek vissza: Kuklay Antal, Mindszenty László, Szabó József, Keglevich István, Hagyó József Thiry István. Megjegyzem, Kuklay és a regnumista Thiry atyák nem nyugdíjasok, de különben is, tudomásom szerint a magyar papok átlagéletkora 70 év.*

– Közülük csak Keglevich atyát ismerem, de ő sem az én egyházmegyémben van. Az én egyházmegyémben egyetlen egy ilyen pap sincs.

– *Püspök úr, miért találta fontosnak a magyar püspöki kar, hogy az elmúlt rendszer sokak által egyik legvisszataszítóbbnak talált intézményének, az Állami Egyháziügyi Hivatalnak fejét, Miklós Imrét 1988-ban, a rendszer összeomlásának küszöbén magas kitüntetésben részesítse?*

– Valószínű, hogy akkor Miklós Imre olyan pontra érkezett, hogy valamiféle gesztust akart gyakorolni felé a püspöki kar, az utolsó időkben tett engedményeiért cserében. Én ennek a döntésnek nem voltam részese.

– *Püspök úr helyeselné-e a főpapok átvilágítását, hogy kiderüljön, mely papok kollaboráltak a belügyminisztériummal?*

– Nos, ez nagyon érdekes kérdés, mert igennel és nemmel is kell válaszolnom. Igennel, mert mindenképpen fontos annak a tudása, hogy kik voltak azok, akik valamiféle formában pozitív módon kiszolgálták az előző rendszert.

– *A pozitívat kinek a szempontjából értsem?*

– Mondok egy példát. X. plébános, akivel én kapcsolatban voltam, át kellett, hogy menjen – mint a békepapok egyik arkangyala – a Dunántúlra a tévesítés mellett agitálni. Piros cingulussal agitált egész héten, csak hétvégére jött haza. Tehát ezt a fajtát – az illető meghalt, azért beszélek nyugodtan róla – nem tudom megérteni. Ez az abszolút pozitív hozzáállás.

– *Tehát pozitív az állam szempontjából.*

– Persze, nem is az egyház szempontjából. A másik oldalon viszont nagyon is jól ismerek olyanokat, akiket vagy megfélemlítettek, vagy valamilyen gyengéjüket kihasználtak, vagy pénzzel vásárolták meg őket, hogy ilyen vagy olyan jelentéseket tegyenek.

Akkoriban olyan kiszolgáltatottság volt az országban, hogy nagyon nehéz utólag ítélkezni.

– *Tehát, ha valaki élesen feltenné a kérdést, hogy hozzák-e nyilvánosságra az együttműködő papok nevét vagy sem, akkor...*

– Én azt mondanám, hogy annak nem lenne értelme. Én a másik oldalról kezdeném az igazságszolgáltatást. Azt tudnám elképzelni, hogy X. vagy Y., aki ennek vagy annak ártott, egy nagyon komoly gesztussal, bocsánatkéréssel, vagy nem tudom mivel, egy bűnbánat megvallásával fordulna ahhoz, akinek ártott...

– *És arra mi a válasz, hogy a főpapokat – használjuk ezt a csúnya szót – világítsák át?*

– Attól függ, hogy ezalatt mit ért az ember. Ezt minden további nélkül el tudom fogadni. Azonban, hogy ennek a nyilvánosságra hozatala értelmes dolog-e, vagy sem, azt nem tudom. Azért nem, mert a katolikus egyházban X. vagy Y. nem választott ember, hanem a pápa által

kinevezett. Ha pedig olyan botrányai vannak, amelyek kifejezetten egyházellenesek, akkor tönkreteszi a hitéletet és így tovább...

– *De én csak politikai dolgokra gondolok, tehát, hogy a többi papról adott-e jelentést vagy sem...*

– Az átvilágítást mindenképpen komolyan gondolom. Azt, hogy erről a felsőbbiséget értesítsék, azt mindenképpen józannak érzem. Hogy ezt azonban a hívek között terjesszük akkor, amikor ilyen paphiány van, nem hiszem, hogy értelmes dolog lenne.

Az ilyen papokat később el lehetne helyezni oda, ahol nem lehetne több botrány... Az én egyházmegyémbe az olyanokkal, akikről tudtam, hogy így viselkedtek, beszélgetést kezdeményeztem, hogy jobb lenne erről-arról lemondani. Természetesen csak olyan esetekben, amikor ezekről a dolgokról tudni lehetett, és ezért bármikor fennállhatott volna egy botrány lehetősége.

– *A korábbi rendszerben megjelent egy monográfia a fasizmus papi áldozatairól. Szerzője civil történész, aki most elkészült a folytatással: a kommunizmus papi áldozatai. Ezt a második kötetet nem tudja kiadni. Kért támogatást a püspöki kartól. Nem kapott. Ennek pénzügyi okai vannak?*

– Igen, csakis a pénz hiánya. Rettenetesen meg kell gondolni a püspöki karnak, hogy mit támogat. Olyan terhek vannak, olyan árak, hogy ez nem lenne vállalható.

– *Nem lenne érdemes emléket állítani a kommunizmus papi áldozatainak?*

– Egészen biztos, hogy ezt a könyvet előbb-utóbb kiadják. Szántó Konrád már kiadott egy ilyen könyvet. Bízom benne, hogy ezt a másikat is sikerül majd kiadni.

Pesti Hírlap,
1992. december 7.

„Az igazság szabaddá tesz titeket”

Interjú Gyulay Endrével, a püspöki kar alelnökével, aki majdnem Szombathelyre került

– *Püspök úr, önt többféle megszólítás is megilleti, hiszen Szeged-Csanád egyházmegye vezetése mellett a magyar Püspöki Kar alelnöke is. Marad még a Tisztelendő úr, és a már-már személyes Atyám. Szeretném megkérdezni, amikor nem alelnöki minőségében jelenik meg, mitől függ a megszólítása és melyik áll a legközelebb Gyulay Endréhez, az emberhez?*

– Számomra a felsoroltak közül bármelyik jó, mindegy melyiken szólítanak, „mindegyiken értek”. Megboldogult régi koromban voltam én már tisztelendő elvtárs, meg plébános elvtárs, és minden egyéb, de ez mint „ügy” nem szokott érdekelni, vagy zavarni.

– *1987-ben két egyházmegye székhelyének neve merült fel, ahová kinevezhették volna megyés püspöknek, és ha nem Szegeden marad, akkor Szombathelyre hozta volna a sors. Ismerve a déli határunkon kialakult háborús helyzetet, eszébe jutott-e, hogy most Szombathelyen is szolgálhatna?*

– A püspöki kinevezésekben Róma dönt. Hogy Szombathely szóba került, gondolom azért, mert három helyet kellett akkor betölteni, de egi érseknek bizonyára nem tettek volna... Nem szoktam erre gondolni. Megvan a feladatom, azt csinálom, és ott, ahol megbíztak és ahol kell.

– *Úgy tűnik, többszörösen próféta lett szűkebb hazájában, mert 1993-ban az év emberévé választották Szeged polgárai. Tudjuk, ilyenkor szerényen mindig arra hivatkozik: csak azt teszi, ami a kötelessége. Ezért én azt kérdezném meg, mit tart hétköznapi munkájában a legfontosabbnak?*

– Pontosabban hárman lettünk az év embere, különféle területekről választottak minket. Hogy én miért kerültem bele, azt ma sem tudom. „Rossz ízlésük van” a szegedieknek bizonyára. ... Hétköznapi munkámban, én azt hiszem, az emberekkel való kapcsolatot, a

segítést, a lelkipásztori munkát, a plébánosok, papok irányítását tartom legfontosabbnak továbbra is, hiszen elsősorban ezért vagyok ideállítva és ideküldve.

– *Rendszeresen publikál országos napilapokban is. Kemény ellenzéke volt annak idején az Állami Egyháziügyi Hivatalnak. A májusi választások kormányváltást is eredményezhetnek. Befolyásolja ez bármiben is mindennapi tevékenységét?*

– Azt hiszem, megnyilatkozásaim – akár a mostaniak – egyetlenegy dolgot tartanak szem előtt, és ez az igazság. „Az igazság szabaddá tesz titeket” – mondja a Szentírás. Én próbálok az igazságot, legalábbis az általam vélt és meglátott, az Egyház tanításában és a Szentírásban benne foglalt igazságot továbbadni. Bármilyen kormány lesz, akár ez marad, akár másik, ugyanezt szeretném továbbra is tenni, amíg szóhoz engednek a sajtóban vagy bárhol.

– *Mit tehet a Katolikus Egyház annak érdekében, hogy minél kisebb közéleti feszültség mellett a lehető legtöbben vegyenek részt a választásokon?*

– Abból indulunk ki, hogy demokrácia van. A demokrácia pedig azt jelenti, a nép dönti el, kit és mit óhajt. Nagyon rosszul teszik mindazok, akik nem mondják el véleményüket a szavazáson keresztül, hogy melyik irányt szeretnék. Ez lelkiismeretbeli kötelesség! Ezért szólítja föl a katolikus egyház több alkalommal a híveket, hogy a választáson mindenki vegyen részt, hiszen lelkiismerete szerinti kötelezettsége az, hogy a jövőt meghatározza. Hogy mi lesz, milyen eredmény lesz – az más kérdés, de kinek-kinek arról, melyik irányban óhajtja az eljövendőt, meg kell nyilatkoznia, hiszen a demosznak, a népnek az uralma azt jelenti, hogy részt vesz, bemutatja, dönt, és ha kisebbségben marad, akkor hajlandó a kisebbségi sorsot is vállalni.

– *Püspök úr, a napokban részt vett Izraelben a Keresztény-Zsidó Párbeszéd nevet viselő találkozón. Olvasóink számára összefoglalná néhány mondatban az esemény tartalmát és a résztvevők körét?*

– Ez egy kongresszus volt, körülbelül ötszáz résztvevővel. Majdnem száz ország képviseltette magát püspöki, vezetői szinten, más egyházaknál szuperintendensi szinten. Jelen volt a Vatikának is két kiváló bíborosa, zsidó részről is igen komoly nevek – és mindenféle egyház, vallás képviseltette magát. A találkozó érdekessége az volt, hogy nem a zsidók és a keresztények közötti problémákról esett elsődlegesen szó, hanem együttesen próbáltuk nézni azokat a kérdéseket, amelyek a mai, szekularizált világban fölmerülnek. Ilyen kérdések voltak: génebeszet, az élet kérdése általában, a családdal, a nemzetiségekkel kapcsolatos témák, a keresztény nevelés, a lelkiség kérdése. Nagyon érdekesek voltak ezek a tárgyalások. Esténként pedig három nagynevű előadó nyilatkozott meg különféle előadásokban. Köztük volt a milánói bíboros, érsek Martini, Ratzinger a Vatikánból, de zsidó részről is, az ortodoxok részéről is és az anglikánok részéről is komoly beszámolók hangoztak el.

– *Mikor láthatjuk Püspök urat, mondjuk előadóként, a szombathelyi Katolikus Továbbképző Intézetben? Hiszen a tanári katedrán is otthon van, a Hittudományi Főiskolán tanít...*

– Az ember előadást akkor tart, ha meghívják. A szombathelyi Katolikus Továbbképző Intézetbe meghívást egyelőre nem kaptam, előadást sem tudok tartani, de gondolom azért nem kaptam, mert nagyon jól tudják, először is igen messze vagyok, másodsorban pedig az időm annyira foglalt, hogy nagyon nehéz lenne akár egyetlen napot is ott tölteni, pláne előadás-sorozatot csinálni. Annyi kiváló ember, pap, püspök, laikus, képzett van, aki az előadásokat ott tartja, hogy rám bizonyára nincsen égető szükség.

(Az interjút készítette: Mészáros Ferenc)

Vas Népe,
1994. február 12.

„Vágyaink vannak, de reményeink nincsenek”

Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspököt politikai megfigyelők a katolikus püspöki kar keményvonalas, politizáló püspökeként tartják számon. Kisebb sajtóvihar kavart a Magyar Hírlap február 15-i közlése, miszerint Gyulay püspök kampánykiadvány publikálására készül, amely közölné az újra induló képviselőkről, hogy miként szavaztak az abortusz, az egyházi ingatlanok visszaadásáról, a vallási tanintézetek újraindításáról, illetve a hitoktatás engedélyezéséről az állami iskolákban.

– Szegeden is, mint országosan, három jelentős politikai erő van jelen: a konzervatív, a szocialista s a liberális. Milyenek az esélyei itt ezeknek a csoportoknak? Mennyiben eltérő az országos átlagtól?

– Két dolgot kell figyelembe venni. A szocialisták esetében igen tisztességes kiábrándulást okozhat, ha a szegedi polgárok visszaemlékeznek a Komócsin-irányra. Akik akkor pozícióban voltak, bizonyára visszasírják, ha nem is azt a rendszert, de annak a rendszernek az uralmát. A megújult párt egy kicsit visszafelé néz, onnan szívná az energiáját. Egy sereg olyan község van, ahol volt szocialista vezérek ma polgármesterek vagy jegyzők: tehát a vezetés egy csomó helyen megmaradt, és nagyon szelíden, rózsaszín formában, de azért ennek a pártnak a fegyelmét vitte tovább.

A városi önkormányzat nagyobb része liberális. Ahogy ez a vezetés itt bemutatkozott, tudomásom szerint nem nagyon nyerte meg a szegedi polgárokat: ez alatt az idő alatt lehetett volna többet tenni Szegedért.

A konzervatívoknak olyan sajtójuk volt, ami nem túlzottan mutatta meg ennek a pártrendszernek az eredményét, sem szegedi viszonylatban, sem országosan. Az előző negyven évet megpróbálták az Antall-kormányra és a parlament koalíciós részére ráhúzni. Igaz azonban, és ezt nem szabad letagadni, hogy bizonyos dolgokban világosabban kellett volna látni, talán határozottabban kellett volna intézkedni. Ezek a hiányok megvannak, és azt hiszem, ez az emberek előtt világos. Nem világos azonban a sajtó hozzáállása, amivel ezeket a pártokat elintézte négy éven keresztül, talán még ma is.

Hogy a három irányból melyik az, amelyik több embert tud összekovácsolni a választásokra, ebben nem mernék jövődöt mondani. Vágyaink vannak, de reményeink nincsenek. Azt hiszem, egyenlő esélytelenséggel indul mind a három. Furcsának hangzik ez: nem egyenlő eséllyel, hanem egyenlő esélytelenséggel! Ma a sajtón keresztül inkább a negatívumok jönnek elő mindegyiknél, inkább kiábrándulást okoznak, mintsem vonzalmat keltenek.

– Az egyház számára természetes szövetségesnek kínálkozik a KDNP. Hogyan alakult a viszonyuk Szegeden, s milyenek látja a KDNP választási esélyeit?

– Azért, mert valaki kereszténynek nevezi magát, nem szükségképpen az egyház pártja, mert az egyháznak nincsen pártja. Ha az egyház tanításaival teljesen szembenálló abortusz ügyét nézem, a KDNP nem pártfogolta olyan rettenetesen az egyház álláspontját. Az biztos, hogy próbálnak, legalábbis törekszenek az egyház tanításához alkalmazkodni, ezért talán közelebb is állnak hozzá, ha nem is mindenben. Az egyház tanítása nem vonatkozik politikai vagy nemzetközi kérdésekre, ezért nem lehet lemérni, hogy ez most jó vagy rossz az egyháznak. A KDNP Szegeden nagyjából pozitív szerepet játszott a városi önkormányzati megnyilatkozásokban, akár a katolikus iskolák melletti kiállításokban, akár Szeged föllendítésének gazdasági kérdéseiben. Hogy mekkora átütő ereje van, és milyen súllyal tud beleszólni a dolgokba, erről fogalmam nincsen.

– Csurka István pártjának milyen szerepe lehet a kampányban?

– Csurka nézetem szerint befolyásolt ember, akinek nagyon sok mindenben igaza van. Amit ő egy kicsit szarkasztikusan, de mégis komolyan állítva előhozott az MDF alapításának elején,

annak a felét be kellett volna építeni a politikába; a másik fele az túlzás, és Csurka kissé e túlzások felé ment el.

– *Melyek azok az elemek, amelyeket túlzásnak tart, s melyeket beépítendőnek?*

– Elő kellene venni az akkori nyilatkozatát. A magyar nemzetiség nagyon lejáratos szó kezd lenni Magyarországon, a jó értelemben vett nemzeti gondolkodás az előző negyven év nevelése folytán nagyon hiányos. Ezt nem szabad kiéleznii, és nem szabad túlzásba vinni, de ennek a hiányosságára nagyon jól föl hívta a figyelmet. A gazdasági dolgaiban is volt egy-két elgondolkoztató elem. Mára viszont a világon mindenkit támad, senkinek sincs igaza, csak neki. Amikor az ember eljut idáig – és ez több politikusknál kiütöközött –, ezek már inkább a patológia felé hajló dolgok, mint a reális politikus megnyilvánulásai.

– *A '70-es és '80-as években a lengyel katolikus egyházzal tudható volt, hogy nagyon keményen, nagyon határozottan szembe szállt a kommunista hatalommal. A magyar katolikus egyházat több helyről, többször érte olyan vád, hogy komolyan együttműködött a korábbi rendszer államhatalmával. A kormánykoalíció pártjai szorgalmazzák, hogy a választások előtt szülessen meg az ügynöktörvény, s ezt kiterjeszteni az egyházi ügynöki információs hálózati kapcsolatokra is. Hogyan látja ezt a kérdést?*

– Nagyon nehéz kérdés, mert borzasztó nehéz meghatározni az ügynök fogalmát. Engem több alkalommal megidéztek a szegedi rendőrségre, az ÁVH-ra, ott tizenkét órás műszakban írásokat és egyebeket kívántak tőlem. Máskor úgynevezett bűnügyben párnás ajtók közé idéztek be Békéscsabára, hogy miként is volt az, hogy a zsinati anyagot, noha még ki sem adta Róma, én már terjesztem. A Vatikáni Rádió közvetítette a szöveget, én fölvettem, legépeltem. Adatokat szolgáltatam – próbáltam volna nem tenni –: akkor most ügynök vagyok, vagy nem? Sokszor volt kénytelen az ember adatokat adni, mert ilyen-amolyan fenyegetésekkel éltek: megvonják a papja működési engedélyét stb. Ha most öt-tíz-husz papjától megvonják a működési engedélyt, mit csinál, és hogy vezeti az egyházát? Akik egy kicsit szem előtt voltak, azokat becsukták. Később már a Vatikánnal szemben rosszul festett a bebörtönzés, ehelyett ilyen-olyan eszközökkel elhallgattatni, megfélemlíteni próbálták őket. Egy-két kivétel mindig van: volt, aki pénzért csinálta, vagy önként jelentkezett, és ez elítélendő, de a többség valamilyen formában belesodródott. Nem a kommunizmus uralmát akarta segíteni, hanem egyszerűen biztosítani az egyház működését.

– *Nemcsak a III/III-as ügynökökre gondoltam, hanem az egyháznak az előző rendszer mosolyoffenzívájába való betagozódására. Amikor az Állami Egyházügyi Hivatal megszűnt, és az épület kikerült az állam tulajdonából, előkerültek levelek, amiket Miklós Imre államtitkár kapott különböző egyházi személyiségektől karácsonyra, húsvétra, és más vallási ünnepekre. Ezek hangvétele, úgy vélem, túlment a kötelező mosoly fenntartáson. Mi a püspök úr véleménye erről a magatartásról?*

– Azt hiszem, a Magyar Katolikus Egyház többsége-elment addig, ameddig lehetett, hiszen a katolikus püspökök közül nem volt külügyminiszter, mint a másik egyház esetében. A kinevezések körül számtalan esetben nagyon nagy viták voltak, és az egyház, amíg olyat nem talált, akit Róma el tudott fogadni, nem nevezett ki senkit. Amióta Róma szabadon rendelkezik, egyetlen püspököt kellett eltüntetni. Persze sokkal markánsabb vonalvezetés is lehetett volna, de akkor ennyi szabadsága sem lett volna az egyháznak. A Nyugat – mint '56-ban, a forradalom alatt sem –, nem állt volna ki az egyház mellett. Mindszentyt is szépen továbbították az amerikai követségről, meggyőzve Rómát arról, hogy ez a legjobb. A kompromisszumok sorozatában nem látszott, hogy mi az, ami most hasznosabb. Egy dolog biztos: a püspöki kar abba soha nem ment bele, hogy akár Rómával való kapcsolatát tagadnia kelljen. Másrészt senki nem tudja, hányszor jelent meg körlevél nélkül, hogy a püspök tudott volna róla. Az eredeti, nyomdába kerülő szöveg, és a kikerülő, papok által felolvasott szöveg nem mindig volt azonos. Erről sem nagyon tudnak. Vagy arról, hogy egy-egy szöveg milyen körülmények között született meg, mennyi kihallgatás előzte meg. Nem mondom, hogy nem lehetett volna

hősiesebb a magyar katolikus egyház, ez az időszak talán egy szégyenfoltja lesz, de nagyon becstelen nem volt, ezt merem állítani.

Magyar Narancs,
1994. február 24.

Hol van az igazságkeresés határa?

Beszélgetés Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspökkel

– *Püspök úr, a kinevezését körülbelül abban az időben kapta meg, amikor Paskai László esztergomi érsek lett...*

– Amikor kézhez kaptam a kinevezésemet, Paskai László már átment Esztergomba, Dankó László pedig megkapta Kalocsát.

– *Ez idő tájt a Szentszéknek még nem sok beleszólása volt a kinevezésekbe. Erről ugyan keveset tudhatunk, de valószínűnek látszik, hogy a kiemelkedően fontos egyházi pozíciók betöltésére – a pártközpont utasítására – az Állami Egyházügyi Hivatal tett javaslatot. Róma pedig bólintott...*

– Egyeztetni kellett. Mi voltunk az elsők – Seregély, Konkoly és jómagam –, akik nem kísérletként, próbaidőre kaptuk a kinevezésünket, hanem mindjárt megyés püspökök lettünk. Korábban az a gyakorlat dívott, hogy a püspöknek kiszemelt papokat először néhány évre apostoli kormányzónak tették meg, és aztán, amennyiben hajlandóak voltak valamit csinálni – beváltak a helyükön –, akkor engedélyezték a püspöki kinevezésüket. Ellenkező esetben elmozdították őket a beosztásukból.

– *Néhány éve a Szentszéknek már nincs szüksége kötelező állami jóváhagyásra ahhoz, hogy Magyarországon kinevezzen egy-egy püspököt. Egyik sajtónyilatkozatában Ön azt mondta: előző rendszerbeli ténykedése miatt csupán egy püspököt kellett elmozdítani a helyéről.*

– Igen, emlékszem erre a mondatomra. Nem óhajtottam akkor sem bővebben kifejteni, és most sem. Az illető, akiről szó van, egy picivel valóban mintha tovább ment volna, mint bárki más. Szerencsére belátta, az egyháznak azzal teszi a legnagyobb szolgálatot, ha a betegségére hivatkozva visszavonul. Ismerem őt jól, többször beszélgettünk a múltból. Úgy láttam, az ő belső világában csodálatos összhang uralkodott, meg sem fordult a fejében, hogy helytelenül cselekszik.

– *Püspök úr! Ön a konzervatív vagy inkább a reformer irányzathoz tartozónak vallja magát?*

– Nem tudom, én a saját lelkiismeretem szerint dolgozom, nagyjából összhangban a püspöki karral.

– *És a püspöki kar konzervatív, vagy reformer?*

– Borzalmasak ezek a szavak. A mai Magyarországon a kommunisták a legkonzervatívabbak, még hozzá a lehető legrosszabb értelemben vett konzervatívok. Hasonlóképpen minden szektásra ráfogható, hogy liberális, mert szakít az egyházzal, és valami újat akar, ami a saját nézete szerint jobb. Mindezzel csak azt akarom érzékeltetni, hogy mielőtt például a konzervatív, reformer, liberális szavakat használnánk, valamiféle közös megegyezésre kellene jutnunk e kifejezések tartalmát illetően, mit is értünk alattuk. Ha például a reform kifejezés azt jelenti, hogy a II. Vatikáni Zsinat tanításait, döntéseit minél előbb el akarja fogadni, akkor erre azt mondhatom, a püspöki karon belül a folyamat már megindult. Négy évtizeden keresztül igazából a zsinati döntések szövegét sem ismerhettük. Ide tartozik, hogy fokozatosan összehívják és megrendezik az egyházmegyei zsinatokat. Ugyanakkor nem szabad megfeledkezni arról, hogy az én megyémben munkálkodó száztíz pap közel kétharmada hatvan év fölötti. Hiába akarok egy csodálatosan újat, ezt a tényt be kell kalkuláljam. Jó néhány

évvel ezelőtt, még tanár koromban, Szegeden elkezdtük a laikusok képzését. Udvardy püspököt, a rektort és engem – szabotázs összeesküvés, vagy már nem is tudom, mi miatt – börtönbe akartak csukni. Pedig ez már akkoriban nem volt divatban. Kénytelenek voltunk abbahagyni. Lékai bíboros Budapesten ezt követően indította be a levelező tagozatot. Most már Szegeden is újra folyik a képzés, jelenleg mintegy másfélszáz a nappali hallgatók száma, és majdnem kétszázan vannak a levelezősök. El kell még telnie egy kis időnek, mire ezek az emberek munkába állhatnak.

– *A reform, a modernizáció nehezen indul be...*

– Igen, így van. Az elveket ki lehet jelölni, de mit ér, ha nem tudom kivel végrehajtani.

– *A jelenlegi egyházi vezetőkkel ez nem valósítható meg?*

– Nem, a papság idős kora komoly akadály.

– *Nemcsak a püspöki kar összetétele változott. Újrarajzolták az egyházmegyei határokat is.*

A honi papság körében nem aratott osztatlan sikert ez a lépés.

– A régi, Szent István-i egyházmegyei felosztás az évezredek államhatárhoz igazodott.

Vegyük az én egyházmegyémet. Korábban idetartozott az egész nagybecskereki rész, és Temesvár is. Ezek a területek azonban nem részei a mai Magyarországnak. Az elmúlt évi egyházmegyei határváltoztatások az ésszerűség diktálta módosítások voltak. Mondanék két példát: én Szegeden vagyok, de hozzám tartozott Debrecen, ugyanakkor a Szeged városrészeit alkotó Tápé, Algyő és Dorozsma a váci püspökséghez kapcsolt egységek voltak. Kértem én: mikor jutott el a váci püspök Dorozsmára, és mit jelentett nekem havonta egyszer-kétszer-háromszor Debrecenbe utazni? Az esztergomi egyházmegye a jelenlegi országhatár miatt darabokban volt. Az esztergomi érsek csak úgy juthatott el az egyházmegyéhez tartozó Balassagyarmatra, ha keresztülutazott a váci egyházmegyén. Nem volt meg a területi kontaktus. Ez azért elég nevetséges. Az egri egyházmegyéhez meg több mint háromszáz plébánia tartozott, amit egy püspöknek képtelenség volt jól ellátni. A változtatások után ez a szám kétszáz körülire csökkent, ami még mindig elég tekintélyes, de már emberléptékűbb feladatot jelent. Az egyházmegyei határok kiigazításával egyszerűbbé vált a kapcsolattartás a papokkal, az egyházközségi képviselőkkel.

– *Némely vélekedések szerint Paskai László bíboros, esztergomi érsek, kezdeményezte az egyházmegyei határok megváltoztatását.*

– Ennek semmi köze Paskai bíboroshoz, ez egy Rómából elindult kívánság volt. Amikor a pápa Magyarországon járt, felvetette, bizonyos dolgokat rendezni kellene. A püspöki kar kialakította ezzel kapcsolatos elképzelését, egyeztetve a nézőpont-különbségeket: kiszakadjon-e a veszprémi püspökségből Balázs Béla vezetésével egy kaposvári püspökség, megmaradjon-e a régi egyházmegyéjében Kecskemét. Hasonlóan eldöntendő kérdés volt, hogy Budapest a továbbiakban is három egyházmegyéhez tartozzon-e, vagy egynek a fennhatósága alá kerüljön. Elgondolásunkat Róma elé terjesztettük, és ők döntöttek. Nem Paskai Lászlót vagy engem kérdeztek meg. Az elmúlt évben, amikor kint jártunk a Vatikánban, az illetékes egyházi emberrel folytatott beszélgetésből kiderült, tisztában vannak a helyzettel.

– *Sokan azt vallották, és a mai napig vallják, Paskai László bíboros-érsek, a Magyar Katolikus Egyház feje megunt az ősi székhelyet, Esztergomot, a világi hatalom központjába, Budapestre vágott.*

– A pápa kifejezett kívánsága volt, hogy Budapest az elkövetkezendőkben egy egyházmegyéhez tartozzon, teljesen racionális megfontolásokból.

– *Azért a bíboros csak Budapestre költözött, lényegében elhagyta Esztergomot.*

– Nem hagyta ott. Itt is van, meg ott is.

– *Ez nehezen képzelhető el. Valaki vagy itt van vagy ott. Miért jó, hogy Magyarország főváros-centrikussága tovább erősödött?*

– Az Esztergom-Budapest érsekség létrejöttével a főváros nem lett több. Ismételten hangsúlyoznám: egyszerűen arról van szó, hogy most már egy év óta egységes lelkipásztori

irányítás alá tartozik. Számtalanszor hívom Pesten, és Esztergomban érem el. Mindkét városban van lakása, hivatala. De ez nem Paskai László műve, nem ő tervezte, nem ő akarta. Róma akarta így. Egyébként megjegyezném, nem Paskai László a Magyar Katolikus Egyház vezetője. A Magyar Katolikus Egyház irányítója – választott vezetője – öt évig, amiből egy év még hátra van, Seregély István, a Magyar Püspöki Kar elnöke. Amikor az öt év letelik, a magyar püspöki kar újra elnököt választ. A következő elnök személyét pedig nehéz volna megjósolni. Ameddig nem lehetett szabadon választani, addig valóban az esztergomi érsek volt a legfőbb katolikus méltóság Magyarországon, azért is hívták prímásnak. Mára csak a címe maradt meg. A bíboros adminisztrál, de nem a legfőbb egyházi hatalmi tényező.

Reprezentálhat, de a Magyar Katolikus Püspöki Kar nevében nem szólalhat meg.

– *A világban mindenütt választják a püspöki kar elnökét?*

– Igen.

– *Ez akkor azt is jelenti, hogy mindenütt a püspökkari elnök az adott ország katolikus egyházi vezetője?*

– Igen.

– *Napjainkban tehát nagyobb a súlya annak, ha Seregély István, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke szólal meg, mintha az esztergomi, illetve az Esztergom-budapesti bíboros-érsek, Paskai László?*

– Seregély Istvánnak van joga szólni a püspöki kar nevében. Például ha Rómába valami iratot kell küldenie a Püspöki Karnak, azt nem Paskai László írja alá, hanem Seregély István. És ő mint a kar elnöke teszi rá a bélyegzőt. Természetesen kaphat olyan feladatot Paskai László, amit Rómában kell elintéznie. A püspöki kar kiküldheti őt, mint legutóbb ősszel tettük. A bíborosi konklávében való részvételét persze mindez nem érinti, az a bíborosi rangból következik.

– *Seregély, Paskai... Ez a fajta rangsor mintha még nem épült volna be a köztudatba...*

– A megszokás az oka.

– *Mint említette, az egyházmegyei határok megváltoztatását a Vatikán határozta, döntötte el. A magyar katolikus egyház csak beletörődött ebbe, netán egyöntetűen helyeselte, vagy esetleg valamilyen formában kezdeményezte?*

– A határok megváltoztatását már Mindszenty József bíboros kezdeményezte. Azonban erről sokáig még beszélni sem lehetett. A megoldás mostanra érett be.

– *Akadnak, akik ezeket a változtatásokat úgy fogják fel, hogy a pápa szentesítette a trianoni határokat.*

– Semmi sincs szentesítve. Az egyházmegyei határa egy pápai iraton múlik. Amennyiben Rómában bármikor úgy gondolják, hogy változtatni szükséges, akkor ezt megteszik, megtehetik. Ez egyszerű jogi kérdés.

– *Püspök úr! Egyesek a kereszténység zsidó alapvetését hangsúlyozzák...*

– Az ószövetségi Szentírás a zsidóké. Tőlük kaptuk, Jézus Krisztus továbbfejlesztette, így az Ószövetség és az Újszövetség együtt a miénk. Az már az ő dolguk, hogy nem fogadták el, nem fejlődtek. A történelmet letagadni nem lehet. Mária egy zsidó hölgy volt. Mihelyst a vallást átteszem politikai síkra, teljesen vége mindennek, zsidókérdés lesz belőle. És talán itt van a legnagyobb baj. Az egyházak leglényegesebb vonása az Istennel való kapcsolatteremtés.

– *Jézusnak van egy mondása: az igazság szabaddá tesz titeket. Hol van a határa az igazságkeresésnek? Paskai László bíboros, esztergomi érsek tényleg zsidó származású?*

– Szegedről származik, ismertem az édesanyját, de én nem tudok arról, hogy zsidó származású lenne. Nekem van százegynéhány papom, fogalmam nincs arról, milyen származásúak. Talán kettőről tudom, hogy zsidó családból származtak – egyikük esetében az édesanyja, a másikuk családjában az édesapa volt izraelita –, de ez soha fel sem merült, mint téma. Nem tudom elképzelni, hogy a származása miatt bárkit is hátrányosan megkülönböztessen a katolikus egyház.

– *Akad a papok között, aki szerint a zsidó származású papok feszültséget okoznak az egyházban?*

– Amióta felszenteltek, 1953-tól kezdve, elég sok pappal találkoztam, de az azóta eltelt több évtized során talán három ember ajkáról hangzott el hasonló vélekedés. Hogy mennyire megalapozottan, nem tudom, nem az én feladatom elbírálni. Nincs többről szó, mint három emberről. A kérdésben megfogalmazottakat nem látom létező problémának. Ha a keresztlevele megvan, bárki elmehet papnak. Világos dolog, hogy amikor az ember beszélget egy zsidó származású pappal, megtörténhet, hogy felismeri, mert kiütközik a természetéből, a pszichéjében hordoz olyan vonásokat.

– *Hódmezővásárhely melyik egyházmegyéhez tartozik?*

– Most a szeged-csanádihoz.

– *Vásárhelyen él egy ember, Mónus Áron...*

– Személy szerint nem ismerem. Járt a szegedi püspökségen, de én éppen vidéken voltam, így a helyettesem fogadta.

– *Ismeri Mónus Áronnak az Összeesküvés: A Nietzschei Birodalom című könyvét?*

– Igen.

– *Olvasta?*

– Igen.

– *Mi a véleménye róla?*

– Két dolgot meg kell különböztetni: az egyik a szabadkőművesség, a másik a zsidóság. Mónus Áron a kettőt teljesen összemossa. Azt, hogy a szabadkőművesség egy egészen nagy hálózat, és hogy nagyon nagy befolyása van – ami sokféle következtetésekre adhat okot –, ezt nagyon el tudom fogadni. Ha nem is olyan vészterhesen, mint a szerző látja. Az biztos, hogy a szabadkőművesség Amerikában, Nyugat-Európában komoly befolyással bír.

– *Mónus Áron úgy véli, hogy a szabadkőművesség a nagy nyilvánosság előtt mint egy jótékony szervezet mutatkozik meg...*

– Is.

– *... miközben a valódi szándékai mások.*

– A piramisszerűen építkező szervezet alsó régióiban ténylegesen jótékonykodhatnak, de a csúcson az agytröszt világhatalmi pozícióra tör.

– *Majdnem bizonyosra vehető, hogy a szabadkőművesség és a római katolikus egyház érdekei ütköztek, ütközni fognak.*

– A szabadkőművesség elítélése az egyház részéről, amikor az indult, kiközösítéssel járt. Állítólag egy-két bíboros is benne volt, igaz vagy nem igaz, nem tudom. Amíg az embernek nem állnak rendelkezésére tisztességes információk, addig ez egy életveszélyes nyilatkozat. Valóban lehet, hogy ez egy nagyon jótékony szervezet, amelynek semmiféle ilyen hatalmi törekvése nincsen, csak hát irigyek az emberek, rosszindulatúak, azért terjesztenek róluk más... Ugyanakkor valóban az is lehet, hogy mögötte nagy pénzek és egyebek vannak. Amikor a pápa elítélte a szabadkőművességet, akkor úgy látszott, hogy egy ilyenfajta hatalmi törekvést akart megállítani, amelyik szembeszállt az egyházzal. De hangsúlyozom, nem alakíthat ki az ember határozott véleményt, mert nincsenek, nem lehetnek információink. Mónus Áron könyvét egyszerűen nem tudom elfogadni egy az egyben, túlságosan is szenvedélyes hangú a mű, nem dokumentum. Lehet, teljesen igaz minden szava, de számomra nem volt meggyőző. Az igazság kihámozásához valami egyébre volna szükség. A Mónus Áron által elmondottaknak a gyökerét azonban el tudom fogadni. A könyvet egy felkiáltójelnek tartom, hogy emberek, álljunk meg, és gondolkozzunk.

(Az interjút készítette: Matúz Gábor – Bánhidai Károly)

Pesti Hírlap,
1994. május 3.

Az egyház teszi a dolgát

Gyulay Endrével a választások után

A májusi országgyűlési választások bizonyára még hosszú ideig témát adnak a társadalmi döntések hivatott elemzőinek. Persze az ő ítéleteik sem kirekesztőleges érvényűek, hiszen mint egy tudós elemző mondta-írta a minap: nem ismerjük a népet, nem ismerjük valóságos gondolkodását.

– *Vajon a magyar értelmiség részét képező papság ismeri-e népét, annak gondolkodását?*

– A magyar értelmiség egészét illetően nem tudok véleményt mondani, helyesebben nem tisztem megítélni a mai értelmiségi gondolkodást. Jóllehet tudom fontosságukat a közgondolkodás alakításában. De papjainkról állíthatom, hogy mivel népünk között élnek, ismerik híveink nézeteit, problémáit, hiszen rendszeresen találkoznak, beszélgetnek az emberekkel, így a püspökök is.

– *Ezek szerint Önt, püspök úr, nem érte váratlanul a választások eredménye?*

– Nézze, itt két dolgot kell megkülönböztetnem. Az egyik, hogy reálisan mit várt az ember ettől a választástól? Az MSZP elötörését jelezte a közvélemény-kutatás, az újságok ezt jövendölték, egyszóval ez az eredmény emiatt sem lehetett váratlan. De a beszélgetésekben is ezt tapasztaltuk, az emberek jelezték nekünk. A másik, ami váratlan volt: az eredmény aránya. És elgondolkodtató, hogy a győztes párt vezetőinek jó része ateista, ám ennek ideológiai megítélése a szavazóknak nem számított, mert azok mellett voksoltak, akiknek a keresztény-nemzeti értékek nem sokat számítanak. Legalábbis így gondolom, bár tévednék. Talán nem bántó, ha hozzáteszem, úgy tűnik, ezeknek a választóknak az anyagi jólét ígérete fontosabb, mint a vallási és keresztény erkölcsi értékek...

– *Püspök úr, Ön sokat dolgozott a választások előtt a keresztény választók útbaigazítása érdekében. Elmagyarázta az érdeklődőknek azokat az ajánlásokat, amelyek szerint szavazhatnak...*

– Csak segítettem nekik papjainkkal együtt szempontokat találni, melyek szerint dönthetnek – ha óhajtják. Támpontokat igyekeztünk adni felelősségteljes választásukhoz. Aki elfogadta, önkéntesen tette. Pártról szó sem esett, csak elvekről, eszmékről.

– *Na most, ehhez képest a szocialistákra szavaztak. Nem jelent ez a tömeges döntés Önnek csalódást?*

– Nekem egyetlenegy dolog a feladatomban, ezt gyakoroltam eddig és ezt folytatom ezután is: valamiféle csekélyke fényt kell gyűjtanom. Világosságot kell hoznom, hogy jobban lássanak az érdeklődők. Ez a krisztusi tanítás. Már hogy ezt miképpen fogadják az érintettek, az kinek-kinek magánügye. Az ő dolga a megítélés, nekem akkor is az a munkám, amiről beszéltem. Nem kötöttem gúzsba senki szabad akaratát, ezt nem is akarom. Megtettem mindent az elgondolkodtatáshoz, a politikai ajánlatok mérlegeléséhez megadtam mindazt a segítséget, ami rajtam múlt. A többi a választókra tartozott.

– *Önök az emberek között járva, velük beszélgetve, tapasztaltak-e valami változást a hitélet gyakorlásában? Kevesebben járnak a választások óta templomba?*

– Hála Istennek, az előrelépés, ami a rendszerváltás után a hitélet gyakorlásában bekövetkezett, változatlanul tart, az ifjúság érdeklődése szintén. Ebben semmilyen visszaesés nem érződik.

– *A legújabb politikai változás, tehát a várhatóan szociál-liberális kormányzás püspök úr megítélése szerint okoz-e majd változást az egyház munkájában?*

– Az egyház benső munkájában nincs és nem is lesz változás. Prédikálunk, segítjük a szegényeket, istápoljuk az elesetteket, tesszük a dolgunk. Ezt a jogkörünket már a Németh-kormány idején meghozott lelkiismereti és vallásszabadsággal kapcsolatos törvények biztosítják. Reméljük, hogy az 1991-ben hozott, az egyházi javak visszaadását rendező törvény

nyomán megindult folyamat is halad tovább. Iskoláinkban tanítunk, végezzük a fakultatív hitoktatást.

– *Ezek szerint nem tapasztalt semmi különösebbet a választások utáni politikai-társadalmi közhangulatban?*

– Ezt nem mondhatom így, mert igenis hallottam olyan emberekről, akik a Kádár-rendszer idején magas pozíciókat töltöttek be, s most valamiféle furcsa megjegyzéseket, fenyegetéseket küldtek egyeseknek. Tagadhatatlan, hogy némelyekben feléledt a volt kiskirályoskodás vágya, aminek egyesek hangot is adtak. Bízom abban, hogy ezek a szélsőségesek nem találnak meghallgatásra, és az új kormány reális irányba tereli ezeket.

– *Püspök úr, mit üzen a lila hasábok olvasóinak?*

– Minden jó érzésű keresztény embernek, hívőnek és nem hívőnek mondom, az egyház dolgozik tovább a jövőben is, változatlanul. Munkája nem politikai tartalmú, ezután sem lesz az. Az erkölcsi nevelést szolgáljuk, a keresztény értékeket erősítjük tehetségünk szerint. Bízunk abban, hogy evvel a munkánkkal azután sem kell visszavonulnunk a templom falai mögé, hanem megmaradnak társadalmi lehetőségeink is.

(Az interjút készítette: tráser)

Reggeli Délvilág,
1994. június 7.

Dialógust, dialógust, dialógust!

Tíz évvel ezelőtt az Egyesült Államokban, majd Európa több országában is születtek olyan körlevelek, melyekhez hasonlót nemrégiben adott ki a Magyar Katolikus Püspöki Kar. A kiadvány az „Evangélium fényében” értékeli az ország társadalmi, gazdasági, kulturális és erkölcsi helyzetét.

– *A körlevél így kezdődik: „Az egyház hivatása az, hogy minden történelmi helyzetben hirdesse az Evangéliumot, megmutassa az utat az örökkévalóság felé, s ennek tudatában adjon szempontokat földi életünk alakításához. Ez a küldetés azt a felelősséget rója ránk, magyar katolikusokra, hogy Magyarország fennállásának 1100., a magyar kereszténység 1000. évfordulóján, az új évezred küszöbén vegyük szemügyre hazánk jelenlegi helyzetét.” Valóban ez az apropója a kiadványnak?*

– Az igazat megvallva, már három évvel ezelőtt megfogalmazódott bennünk egy ilyen felmérés igénye. Választ szerettünk volna adni olyan dolgokra, melyeket a pápai enciklikák már megfogalmaztak ugyan, de vagy nem jutottak el mindenkihez, vagy, nyelvezetük miatt, kevésbé közérthetőek. Nos, többéves munka eredményeképpen mostanra készültünk el vele.

– *A kiadvány négyféle szempontból vizsgálja társadalmunkat: szociális viszonyok, gazdasági élet, állam és politika, kultúra. Szándékuk szerint csupán ténymegállapításokat tartalmaz a körlevél, mégis úgy gondolom, több annál: kritika.*

– A felmérés csak a valóságos állapotokra mutat rá. Ha például elmegyek az orvoshoz, és kiderül, a vesém miatt fáj a derekam, akkor a vesém a beteg, nem a derekam. Ilyen szemmel nézve a mai magyar társadalmat, nem mondhatom azt, hogy a munkanélküliség csak átmeneti vakáció. Nem mondhatom azt, hogy a túlhajszoltság hosszabb átlagéletkort eredményez nálunk, mint Ausztriában. Nem mondhatom, hogy nem nőttek a gazdasági, társadalmi és területi egyenlőtlenségek. De nem is festhetem sötétebbre a környező világot, mint amilyen. Nos, nem plasztikáztunk semmit, tények alapján dolgoztunk. Viszont, éppen a pápai megnyilatkozások tükrében próbáltuk megmutatni: melyik az az út, amelyen előrehaladva szebb és jobb világot teremthetünk magunknak. A pápai enciklikáknak olyan rálátása van a világra, amelyet az ország hasznosíthat.

– *Mire gondol?*

– Elsősorban az egyházi tanítás három alapelve: a személyi méltóságra, a szolidaritásra és a szubszidiaritásra. Mert az egyént, a személyt senkinek sincs joga feláldozni a társadalom állítólagos javáért. Másrészt, az ember csak a közösség segítségével tud kibontakozni, azaz rászorul másokra. Ez viszont feltételezi a kölcsönös segítséget, a felelősségvállalást, a közjó szolgálatát és az igazságosság képviselését. Harmadrészt pedig, meg kell adni azt a segítséget, hogy mindenki képességei és tudása szerint éljen, a társadalomnak senkit nem szabad „bekebeleznie”.

– *A körlevél gyakran hivatkozik a múlt örökségére. Lehet, rosszul gondolom, de a nyolcvankilences váltás óta annyit beszélünk már erről, hogy az emberek megcsömörlöttek a múlt idézésétől. Ehhez képest tud-e új szempontokat és kiutat mutatni ezzel a kiadvánnyal az egyház?*

– Csupán egyetlen pártot említ a körlevél: az akkori MSZMP-t. Hiszen tagadhatatlan, hogy a Kádár-rendszer jó pár évtizedre előre megettette velünk jövőnket. De rajtunk kívül senkit nem nevezünk meg, mert nem az a célunk, hogy bárkit is elítéljünk. A jelennel foglalkozunk, nem bűnbakkereséssel. Ami pedig a kiutat illeti: ki kell alakítani egy olyan dialógust, egy olyan konszenzust, együtt keresését az eljövendőnek, amely hosszú távra készül. Manapság ugyanis nincs olyan párt vagy szervezet, amelyik négy év alatt orvosolni tudná a jelenlegi állapotokat. Másrészt viszont az egyháznak föl kell kínálnia azokat a lehetőségeket – gondolok itt az erkölcsi nevelésre, a tízparancsolatra, a tanítómunkára, közvetítői szerepkörre –, amelyek elősegíthetik a változást.

– *Ez a szerepvállalás sokféleképpen értelmezhető.*

– Semmiképpen nem szeretnénk, ha bárki azt gondolná: vezérszerepre törekszünk bármelyik párttal vagy a miniszterelnökséggel szemben. A körlevél őszinte kinyílás részünkről: mi ilyenek, elmocsarasodónak látjuk a körülöttünk lévő világot. De ha az általunk szorgalmazott dialógus, a társadalom erkölcsi alapozása egy kicsit is megindul, akkor a körlevél már elérte célját. Ha viszont semmi nem történik, akkor azt mondom, amit a latin: dixi et salvavi animam meam – szóltam és ezzel megmutattam a lelkiismeretemet. De azt senki nem állíthatja, hogy az egyház idegen testként él a társadalomban, nem érzi a gondokat, és nem képes hozzáadni a maga erejét a jobbításhoz. Eddig akárhányszor találkoztunk a miniszterelnökkel, nemcsak saját pénzügyeinkkel törődtünk: minden alkalommal fölvetettük a szegények kérdését, az öregek helyzetét, a menekültek körülményeit. De erről valahogy nemigen számolt be a média.

– *Miért, összeköthető a körlevél megszületése ezekkel a miniszterelnöki találkozásokkal?*

– Nem. Ezzel csak azt akartam érzékeltetni, hogy mi eddig is a társadalmon belül voltunk, és most is ott vagyunk. Hogy nemcsak a püspöki kar bizottsága előtt, hanem minden fórumon, így a parlamenti pártokkal való találkozások során is szót ejtünk az ország sorsáról, felhívjuk a figyelmet a gondokra.

– *Most le is írták mindezt. Ezzel vajon nem szóltak bele az ő munkájukba?*

– Aki őszintén és jobbító szándékkal ténykedik az országért, nem hiszem, hogy megsértődhet emiatt. A körlevél csak segítséget nyújt a munkájukhoz. Egy jól működő demokráciában nagyon sok olyan szervezetnek kell lennie, amelyik állandó kapcsolatban van a kormányzó hatalommal, figyeli döntéseit és segíti azokat. De nem úgy, mint a szakszervezetek, amelyek csak akkor szólnak, ha már baj van. Ezért hangoztatjuk folyton, hogy dialógust, dialógust, dialógust. Mert így mindenki kontrollálni tudja, hol is tart az ország. A kiút keresése nem csupán a vezetők dolga, a társadalom felelőssége is egyben. Mi, az egyház, ebben a munkában csak egy útmutató tábla vagyunk.

– *Indikátorszerepet szánnak maguknak?*

– Mi csupán felkínáljuk tudásunkat, tapasztalatainkat. Ha lesz, aki igénybe veszi, szívesen segítünk. Nem mi találtuk meg a bölcsék követét, és nem is mi vagyunk a legokosabbak a világon. De az egyház szociális, társadalmi tanításának világviszonylati rálátása van. Hogy csak a *Rerum novarumot* említsem 1891-ből: ebben XIII. Leó többek között a szocializmus

kibontakozásáról is ír, arról, hogy a munkásokat fölláztatni ugyan lehet, gyűlöletre szítani lehet, de gyűlöletre nem lehet társadalmat alapozni, mert ezáltal odalesz így a magántulajdon szentsége, és még sorolhatnám. Mi mindent el lehetett volna kerülni, ha Őszentségét már akkor komolyan veszik, és odafigyelnek az egyház társadalmi tapasztalatára.

– *Ez a körlevél mintha arról is szólna, hogy az egyház önmagát keresi.*

– Persze. Hiszen az egyház feladata, hogy korszerű legyen, hogy jelenléte illeszkedjék az adott korba, az adott társadalomhoz. Ilyen szempontból mindig meg kell újulnia. Mert ha én például a pázmányi stílusban kezdenék prédikálni, kevesen értenék az ő zamatos magyar nyelvét. És az Evangéliumot is a kornak megfelelően kell hirdetni, hogy mindenki értse.

– *A körlevél sorai között viszont arról is olvasni, hogy az értékeit vesztő, mocsarasodó társadalomban az egyház is a vesztesek közé került.*

– Sajnos mindinkább érezhető az ország amerikanizálódása. Ott az a fontos, milyen bankbetétem van, milyen a házam, s hogy az orvos cseréli-e autóját két évente. Csak az számít: kinek mije van. És nem fontos a munka, a tudás, a becsület és a család tisztelete. Pedig ezek olyan emberi értékek, melyeket a kereszténység kínál évezredek óta. Nálunk ezerkilencszázötvenháromban elkezdődött a hitoktatás visszaszorítása. Az emberek nem jutottak hozzá ezekhez az értékekhez. Sokan el is feledték az egyházi ünnepek hangulatát. És egy ilyen világból nihilista emberek kerülnek ki, akiket nem érdekel, mi zajlik körülöttünk.

– *Az országban tapasztalható általános morális értékvesztés párhuzamba állítható az egyház erkölcsi értékeinek elhalásával?*

– Kétségtelen, sokan elsodródtak tőlünk, és akadnak, akik eltávolodóban vagy éppen az ismeretlenségben vannak. Ilyen értelemben gyöngébb az egyház. De nem gyöngébb abban, hogy mit tanít; nem gyöngébb abban, hogy megvan a hét szentsége; nem gyöngébb abban, hogy mindent megtesz a hívekért. Ha ezt olyan oldalról nézzük, hogy a gazdasági, társadalmi, szociális kérdések tökéletes megoldását akarjuk: akkor ehhez túl kevés az egyház. Mert az egyház erkölcsi tekintélye nem szenvedett csorbát, csupán a számbelisége. Korábban, a családban örökölte a hitet az ember, ma már személyes meggyőződésről kell beszélnünk, tiszteletben tartva az egyén döntését. Amit mi kínálunk: a nevelés, az oktatás, az istenhitbe való kapaszkodás, Krisztus példája.

– *Tehát az egyház erkölcsi hatalma nem csorbult. És a másik: a működési és létfenntartási oldala?*

– Ez mindenképpen veszélyben van, hiszen a templomokon és a plébániákon kívül szinte mindent elvettek tőlünk. Kevés a közösségi terem, az egyesületi helyiség. Igaz, a '91/32-es törvény orvosolni próbálja ezt, csak éppen a gazdasági helyzet és egyéb okok miatt eleddig kevés intézményt, iskolát kaptunk vissza. Ez főleg a szerzeteseket érinti hátrányosan. A másik probléma, hogy hiába jönnek a hívők a templomba, még mindig nagy a kiszorítottság a papok között. Sok idő kell, míg újra helyreállnak az évezredek értékei. Ehhez az egyháznak is szervezeti, légköri és lelkeségi megújulásra kell átmennie. És ebben a társadalom úgy segíthet, hogy komolyan veszi és elfogadja az egyházat mint olyan partnert, amely a kibontakozásáért dolgozik.

– *Ezt úgy kell érteni: az egyház még mindig csak tapogatózik az ezredvégi Magyarországon?*

– Csak amennyire a társadalom.

– *Őn nem akarta, hogy e körlevél ökumenikus legyen. Miért?*

– Ennek az a magyarázata, hogy többször is pápai enciklikákra hivatkozunk. Nem kívánhatom egyetlen protestáns lelkésztől, sem görögkeletitől, hogy a pápa szavait ugyanolyan súllyal értse, mint én. Nem hiszem, hogy az igazság jellegében nagy nézetkülönbségek lennének közöttünk, de félreérthetőnek érezném, ha ők is nevüket adnák a munkához. Természetesen mindenkinek elküldöm a körlevelet.

– *Politikusoknak is. Kapott már választ?*

– Ilyen gyorsan nem is vártam. Eljuttattam a miniszteri titkárságokra, a pártokhoz, de a parlamentben, úgy látszik, valami nehézség adódott, mert nem küldték ki futárpostával, csak a frakcióknál rakták le.

– *Nem volna fontos számukra?*

– Nem hiszem, hogy erről van szó. A házelnök úrnak bizonyára valamilyen elképzelése volt erre vonatkozóan, s ezért nem küldette szét futárpostával.

– *A körlevélben nem találtam olyan utalást, hogy az egyház önmagát is hibáztatná az ország kialakult helyzetéért.*

– Nem ez a célja a körlevélnek. De azért egy-két helyen találni ilyesmit, főleg, ami a társadalmi felelősséget illeti. Hitéleti dolgokban viszont megfogalmazzuk a kritikát önmagunkról. Ezt teszi minden egyházmegyei zsinat. Ebben a munkában most a társadalmi felelősség kérdése a fontos. És ilyen szempontból ebbe mindenki, még én is beleértendő vagyok.

– *Ezt hogy értsem?*

– Magam is többet tehettem volna számos családi, munka-, menekült-, lakásügyi kérdésben. Kereshettem volna számos más csatornát, hogy segíthessek. És biztos vagyok benne, ha három-öt évvel korábban kiadjuk ezt a körlevelet, sokkal előrébb tartanánk.

– *II. János Pál pápa már '91-ben felhívta a figyelmet, hogy a keleti tömb országaiban nem úgy zajlik majd a változás, mint ahogyan azt sokan a szabadság reményében gondolják.*

– Sajnos ez akkor még nem vált tudatossá bennünk. Mi is emberek vagyunk, nem holmi csodalények. De ma már bennünk él a probléma és a megoldásra való hajlam. Ám hogy mi lesz a vége, nem csupán rajtunk múlik. Mert a hatalmi harcoktól, a pártküzdelmektől nem sok jót várhatunk.

(Az interjút készítette: F. Tóth Benedek)

168 Óra,
1996. szeptember 10.

Emberhez szabottabb Magyarországot!

Hosszú hallgatás után megszólalt a Püspöki Kar

A Magyar Katolikus Püspöki Kar számvetést készített az ország és lakosainak állapotáról, s ez deficitet mutat. AZ IGAZSÁGOSABB ÉS TESTVÉRIESEBB VILÁGOT! címmel közreadott körlevelet a nyár óta ismerik a címzettek: a hívek és minden jóakarató ember a magyar társadalomban – ahogy a szerkesztők fogalmaztak. „Bízunk abban, hogy hívó szavunkat minél többen meghallják és elfogadják a felkínált párbeszédet, az együttműködés lehetőségét” – olvasható a kis könyvecske bevezetőjében, a végén pedig a kérés: észrevételeit, javaslatait, véleményét írja meg, a közös továbbgondolkodás érdekében.

– *Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök urat, a dokumentum felelős kiadóját kérdezzük: milyen válaszok érkeztek a Püspöki Kar helyzetértékelésére? Az elemzés mely végszavai indították meg a dialógust? A panasz hangja, vagy a tennivalók sürgetése jellemzi a válaszokat?*

– Hála Istennek igen sok reagálás érkezett és még érkezik is. Eddig én magam 105 levélre válaszoltam. Mondhatom, hogy kivétel nélkül mindnek az első mondata, köszönet és dicséret. Van, aki azt jelzi, hogy hiányzik például a nők egyenjogúságának a témája, mások keveslik, amit a határon túli magyarokkal kapcsolatosan írtunk. Volt, aki tanulmányát küldte el egyik vagy másik felvetett témával kapcsolatosan és felkínálja hasznosításra. Az újságok visszhangja is megfelelő. Örülnek a riportalanyok, hogy végre megszólalt a Püspöki Kar, realitásnak és objektívnek tartják adatainkat, helyzetfelmérésünket. Igazi panaszhang visszajelzés nem volt.

De sokan jelezték, hogy egyetértenek velünk abban, hogy szükséges lenne az egység. Volt, aki azt hiányolta, hogy nem részleteztük eléggé az egyház vállalását a felvetett kérdések megoldása érdekében.

– *A karácsonyvárás sajátos hangulatában élünk. Ehhez hozzátartozik, hogy az ünnep lényegét tiltó rendszer leváltásának eufóriájából eljutottunk az önromboló társadalom mai valóságához. Lelkipásztorként mit tartana Ön az egyén és állampolgárként a politikusok sürgős teendőjének?*

– Karácsonyvárás, Krisztus-várás; a rabszolga-társadalom idején jött Ő és jó pár évtized kellett, míg az egyház tanítása, az evangélium üzenete gyógyító eredményt hozott. A „kalandozó” magyarok saját pusztulásukat idézték volna elő, ha a keresztény értékekre, erkölcsre nem állnak át és rablás helyett nem munkával keresik meg maguk és családjuk megélhetését. Vezetőknek és beosztottnak erre a keresztény értékrendre és erkölcsre kellene figyelni és ezt érvényesíteni törvényhozásban, munkában, családban, egyéni életben. Ha ez győzne, nem lenne korrupció, csalás, gyilkosság, robbantás, és nem lenne gondoskodás nélkül hagyott éhező, szállástalan ember.

– *Az már bizonyos, hogy nemcsak átalakítani kell – gazdaságszerkezetet, intézményeket –, hanem gyógyítani a rosszul értelmezett szabadság következményeit. A körlevél erre utaló, feltáró megállapításaira érkezett-e válasz azoktól, akiknek ez módjukban is áll, azon túl, hogy kötelességük lenne?*

– Az intézmények és az egész társadalmi berendezkedés megváltoztatása természetesen követelmény. Ilyen téren kifejezett ígéret vagy terv nem érkezett hozzánk, de azokon a konferenciákon, ahol az előadások végén megbeszélés is volt, nem egy helyen hozzászóltak, ajánlatokat tettek, vagy bírálatot mondtak és a kiúthoz javaslatokat tettek hozzáértő emberek is. Például december 7-én közös megbeszélés volt a mi Körlevelünk és a Fidesz Vitairatáról több száz hallgatóval. Pontosan ezeknek a kérdéseknek jövőt formáló tervei, lehetőségei is előjöttek. A mi dolgunk nem ezeknek a terveknek előkészítő és végrehajtó munkájának levezetése, de a felhívás erre, az indítás és az egyházunk társadalmi tanításának felkínálása. A munka segítése, ha erre kérést kapunk.

– *Ön egy konferencián úgy nyilatkozott, hogy a Püspöki Kar hosszú hallgatás után megszólalt. Terveznek-e további, társadalmi elemzést és egyáltalán bármiféle folytatását e dokumentumnak?*

– Magam is, munkatársaim is és a keresztény társadalom tanításában járatos minden pap és világi híveink is készek előadásokat, dialógusokat rendezni, előadni, a tudásukat felkínálni. Gondolom ez elindít majd olyan folyamatot, hogy az emberek nagy része elkezd gondolkodni és tovább viszi ezeket a gondolatokat. Ezzel magát az igazságosabb társadalmat és az emberhez szabottabb Magyarország kialakítását próbáljuk elősegíteni. A közeljövőben nem látнам értelmét, hogy újabb körlevelet adjunk ki, de ha szükséges, biztosan megteesszük. A sajtóban felvetett kérdésekre kívánunk reagálni s így is ébren tartani és a lelkiismereteket megmozgatni a már leírtakkal kapcsolatban.

– *Papként mit tapasztalt, bajaik közepette hogyan változik, változott-e az emberek lelki élete? Lát-e olyan veszélyt, hogy a különféle „hitelvekkel” fellépő csoportok – főleg a fiatalok körében – a kilátástalanságot kihasználva nyernek mind nagyobb teret?*

– A papnak sok vigasztalásra ad lehetőséget a gyóntatószék és a magánbeszélgetései. A pesszimista embert ki kell emelni a magába roskadtságából. Akik még nem jutottak el a hithez, nem találtak rá Krisztusra, egyházára, azok manapság lelki igényeik kielégítésére alkalmas közösséget keresnek. Különféle új vallási közösségekre találnak. Mivel ott valamilyen szeretetet élnek meg – a legtöbb nagy követelménnyel nem is áll elő, legalább is a kezdetkor –, azért beállnak ezekbe. Sajnos, később vannak, akik csalódnak, mások nem élik át csalódásukat, mert úgy átmossák az agyukat, hogy „függőségi” kapcsolatba kerülnek az ottani vezetőkkel. Ha ezek kielégítik őket, ott maradnak, ha nem, továbbállnak. De van olyan is, aki épp azért jut el

végül hozzánk, mert annyi rosszat hall rólunk, hogy meg akar győződni, mennyire igaz ez és „ki akarja próbálni”. Sokszínű világban élünk. De azt hiszem, a Körlevél által felkínált keresztény értékek és keresztény erkölcs nélkül nincs megoldás, és ettől függ a jövőnk biztosítása is. Amint 1000 éven át ez volt a megoldás a magyarok életében, erre kell ma is irányítani a megújulást.

(Az interjút készítette: Király Ernő)

1996. december 17.

A közjóról együtt kellene gondolkodni

Gyulay Endre a bestsellerré vált körlevélről, a családról és a püspök karácsonyáról

Ritkán tapasztalható élénk fogadtatása volt a katolikus egyház által „Igazságosabb és testvériesebb világot!” címen a magyar társadalom állapotáról kibocsátott körlevélnek. Valódi dialógus indult meg, a korábbi unalmas és formális „társadalmi viták” helyett most talán valami más kezdődött. Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspököt, a körlevél felelős kiadóját az egyház társadalmi küldetéséről is faggattuk.

– A körlevél előkészítésében püspök úr és csapata igen aktív volt. Meglepte, hogy végül is senki sem vonta kétségbe az egyház jogát, sőt feladatát az efféle állásfoglalások kiadását illetően?

– Mindenkinnek, aki itt él, s felelősséget érez a magyar társadalomért, szükséges a szavát hallatnia. A katolikus püspöki kar kétszeres felelősséget kell érezzen, hiszen hat-hétmillió ember a megkeresztelkedés folytán hozzátartozik. Megszólalásunk nem csoda, inkább természetes következménye a vélemény-nyilvánítás lehetőségének. Talán a körlevél hozzájárulhat az egyéni haszonszerzési törekvések mellett a közjó érvényesítéséhez is.

– Kezdetben hiánycikké vált a hetvenoldalas dokumentum, nem volt elég kinyomtatott példány. Tényleg bízik abban, hogy a társadalom jelentős részéhez elér az üzenetük?

– Nagy az érdeklődés. A könyv minden ténymegállapítása komoly kutatásokon nyugszik. Az igazságot nem kozmetikáztuk hátsó szándékkal. A nyelvezet érthető, kerültük a szakzsargon. Már százezer példány kelt el belőle.

– Tehát bestsellerré vált. Vajon azon túl, hogy egyes értelmiségi körök elolvassák, lesz-e kézzelfogható hatása is?

– Valami lesz. Magam eddig több mint száz, ezzel kapcsolatos írásbeli hozzászólásra, tanulmányra, levélre személyesen válaszoltam. Szinte az egész országban beszélgetések, előadás-sorozatok indultak. Egyetemeken is több száz fős közönség jött el egy-egy vitára, de telt ház volt a Fidesszel közösen tartott ismertetésen és a Magyarok Világszövetségében is. A szellemi élet képviselői, a pártok és egyes politikusok is megnyilatkoztak, részben szinte mindenki igazat adott. Két dolgot találok szomorúnak. A tényfeltáró fejezeteket mindenki dicséri, ám az egyház konkrét társadalmi tanítását tartalmazó részekkel alig foglalkoznak. Másrészt a társadalom formálására alkalmas pártok sem merítenek igazán belőle. Sokkal inkább a hatalom megtartására vagy a váltásra összpontosítanak. A közjóról viszont együtt kellene gondolkodni.

– Az egyház párbeszédképességét és az általános emberi értékeket valóban szinte mindenki üdvözölte, ugyanakkor a reakciók le is szűkültek. Az ország súlyos erkölcsi, szociális állapotát nem vitatták. Kevés szó esett viszont a környezetvédelemről, a gazdaságpolitikáról, a privatizációról, vagy a feketegazdaságról.

– A körlevél nem a kapitalizmus dicshimnusz. A keresztény erkölcsre épülő általános emberi kultúra jelenthet kiutat a gazdasági életben is. Ha nincs túlzott adókövetelés, korrupció, kiáltó szociális igazságtalanság, az igazi tolvajokat aránylag könnyű elfogni. A kultúrába a

család, a munkahely, a közélet és a személy erkölcsisége is beletartozik. Ma éppen fordított folyamat zajlik, termeljük a törvénnyel szembenállókat. Csak a külső látszatra adnak, a külső hatalomtól félnek, nem saját lelkiismeretük szerint cselekednek.

– *Ez elméletileg nehezen vitatható, ám mitől várhatunk fordulatot a mai Magyarországon?*

– A legjobban a nevelés és a keresztény erkölcs hiánya érzékelhető. A legönzöbbé éppen az úgynevezett közösségi korban váltak az emberek. A fordulat nem lehet gyors. Nem hiszem, hogy komolyan ezt szolgálja az iskolarendszer, a sajtó zöme vagy a mai családpolitika, ahol a gyerek szinte felesleges. Nincs közösségi élménye a társadalomnak. A közösséget csak tüntetésre, valaminek a szidására tartják alkalmasnak.

– *A dokumentum egyik kritikáját Kis János, az SZDSZ ismert ideológusa fogalmazta meg. Bírálta azt a nézetet, hogy az individualizmus eluralkodása káros lenne, s azt sem fogadta el, hogy a hagyományos értékek szétzilálódása egyértelműen ártalmas volna. A piaci tökéletlenségekre ő is szükségesnek tart ugyan valamilyen felülről jövő beavatkozást, vagyis saját eszmerendszere irányából elfogadja azt, mástól nem. Mit szól e véleményhez?*

– Kitérőnek tűnhet a válaszom, mégis idevág. A püspöki karnál a különböző pártok is látogatást tettek, az MSZP képviselőjétől azt kérdeztem: a kommunizmus csodálatos eszméjében – kiveszik a közösségből, amire szükség van, ám mindenki a közösségért él – hol van a buktató? A magyarázat roppant egyszerű: a Biblia első lapján, rögtön a teremtés után szerepel az ember ösztönvilágába beleszólgó gonosz kísértő. Az emberben nincs olyan belső összeszedettség, hogy pusztán hősiességből a többiekért áldozza életét. Az emberi önzés miatt mindenki a saját szakállára kezd dolgozni. Egy másik párttól azt kérdeztem: ha mindent szabad, miért nem alakul ki ebből egy tökéletes világ? Az ember – természetéből fakadóan – ha csak egyéni szabadságát hajszolja, ütközik a többiekkel. Jogilag megmagyarázható egy család vagy közösség szétrombolása, ám mi a végeredmény? Egyébként az emberi jogok zöme is a keresztény tanításból merít.

– *Az is a Kis János-i bírálatok között szerepelt, hogy a katolikus egyház nem képes felismerni a család hagyományos intézményének elavultságát, amely a nők kizsákmányolásán alapul. A katolikus egyház számára – szerinte – a nő csak mint több gyermekes anya funkcionál. Ez nyilván leegyszerűsítés, ám az egyház néha tényleg adós marad a családanyai és más női szerepek összehangolására adható válaszokkal...*

– A körlevélnek valóban gyengéje, hogy – noha volt hölgy a munkatársaim között – túl keveset beszélünk a nők szerepéről. II. János Pál pápa nagyon szép összefoglalást adott ki a nők méltóságáról. Sajnos, ez nálunk kevésbé ismert. A nőnek mégiscsak hivatása az anyaság. A természet adottságait figyelembe kell venni. Persze nem a fakanál az asszony egyetlen hivatása. Az anyaság méltóságát viszont őrizni kell. Nem hiszem, hogy a janicsárképző nevelőotthonok jelentenek a jövőt. Nem véletlenül van Anyák Napja, s jóval később született meg a nők napja. Az anyai hivatás mindig hivatás marad. A japán gazdasági csoda egyik alapja a munkahelyi elhivatottság volt. A sokgyerekes családokban megtanulták a közösségi létet, s ezt élték a munkahelyen is, tudták a kötelességüket. Mi van ma? Pszichológusok próbálják a munkások közösségtudatát újból felébreszteni. Az egy-két gyerekes családmódel az egész társadalom szociális érzékét is rombolta. A három- vagy többgyerekes családban nem jut mindenkinek mindentől, ám éppen ez nevel a közösségi tudatra, belátásra. Amíg nincs közösségi gondolkodás, nemigen lehet a szociális embert elvárni.

– *Szintén a körlevél írja, hogy nem jött létre társadalmi összefogás az ország hosszú távú érdekeinek figyelembevételével. Ez elég általánosan hangzik. Hogyan néz ki egy ilyen összefogás?*

– Közös társadalmi alapprogramra lenne szükség, amely független lenne a parlamenti erőviszonyoktól. Nem úgy, hogy én diktálok, ti meg hiába kiabáltok, úgymint többen vagyunk. Nem biztos, hogy a ma legtöbbet szereplők a legjobb tanácsadók. Hiszek a szélesebb körű

megegyezés, véleményalkotás esélyében. Ez nem jelent népgyűléseket minden faluban, inkább a vezetők döntéseinek társadalmasítását.

– *Pár hete került napvilágra a Szeretet és támogatás '96 címet viselő felhívás, amelyet a történelmi egyházak vezetői és egyetlen közéleti személyként Horn Gyula írt alá. Miért pont rá esett a választás, netán összefügg az adótörvényben szereplő nevezetes egyszázalékos szabály kulisszák mögötti vitájával?*

– Nem. Teljesen más dologról van szó. A miniszterelnök úr érzékelte az ország szociális problémáit, és karácsonyra gondolva, szeretne volna adakozásra buzdítani az embereket. Az egyházak saját szervezeteiken keresztül ezt már elég régóta művelik. Horn Gyula hívta fel az egyházak vezetőit, nem mi kértük őt. Ebben nincs semmi más, mint egy kis szeretet, támogatás szétvivése az országban.

– *Milyen manapság egy püspök karácsonya, kivel ünnepel?*

– Ha egész komolyan válaszolok, akkor Jézussal. Az egyházmegyében a legmagányosabbak a papok és a püspök. Noha nagyon sok emberrel találkozunk, igét hirdetünk, szentmisét mutatunk be, otthon az ember egyedül van. Ez jó, mert talán bensőségesebb a kapcsolat az Istennel. A karácsonyi előkészületek és szertartások persze sok fáradsággal járnak, de mindennek az értelme, hogy a hívek át tudják élni az ünnep nagyszerűségét. Az Isten vállalja az emberi természetet Jézuson keresztül, hogy megmutassa, miként kell igazán embernek lenni. Ennek kezdete éppen a karácsony. Ha valaki ezt szeretné belül megélni, s püspökként át próbálja adni az embereknek, akkor végül is őket szolgálja. Valami ilyesmi lesz az én karácsonyom.

(Az interjút készítette: Meszleny László)

Az igazságnak ragyognia kellene

Interjú Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspökkel

– *Napjainkban a normálisnak mondott átlagpolgár pozíciójáról kétségbe szokás vonni az önálló szellemi teljesítményt nyújtani kívánó, a hagyomány, a kultúra képviselőjére vállalkozó, az igazság érvényesítésével kísérletező értelmiségi föllépés lehetőségét és szükségességét. Hogyan vélekedik a katolikus egyház erről a jelenségről, és milyen viszonyt kíván kialakítani a szellemi szabadságát hivatásszerűen érvényesíteni akaró, tehát a nyers érdekvérvényesítéssel, az ideologikus gondolkodás programjával emelésével elégedetlen értelmiséggel?*

– Azt hiszem, hogy két dolgot kell megjegyezni: az értelmiségre mindig szükség volt és lesz, hiszen valamilyen formában előbbre viszi a társadalmat. Egy gyári munkás tervezőmérnök nélkül nagyon nehezen boldogulna. Mind a kettő nagyon fontos: az is, aki tervez, és az is, aki megvalósítja. De a megvalósítás csak a tervezés után következhet. Pusztán emiatt természetesen nem kell magasabb rendűnek tartani az értelmiséget, de sajátos értékét, sajátos súlyát a megfelelő helyen és a megfelelő mértékben mindenképpen tudomásul kellene venni. A másik dolog: nem hiszem, hogy az értelmiséget ideológiához lehetne kötni, vagy szabad lenne beleszorítani egyetlen ideológiába, s elképzelhetetlen volna szabadságát olyan értelemben biztosítani, hogy akár az igazságkeresésben, akár egyéb dolgokban maga határozza meg a maga útját, maga döntse el, mi az, amit elfogad, és mi az, amit elutasít. Nem szenvedhet hátrányt vagy üldöztetést csak azért, mert akár világnézeti, akár tudományosan másként látja a maga dolgát. Egyrészt a világnézeti elkötelezettség lelkiismereti szabadságra kell, hogy épüljön, igazságkereséssel kell, hogy járjon, másrészt az igazság bebizonyítása szakmai vonalon kötelessége minden értelmiséginek. Hiszen akkor igazán érték szellemi munkája, ha az életben is érvényesíteni tudja, ha képes igazát elismertetni, vagy ha gyakorlati dologról van szó, akkor egy üzemben, gyárban, egyéb helyen felhasználhatóvá tudja tenni.

– *Ha az egyház a mai körülmények között elfogadja, sőt üdvözli a szuverén értelmiségi föllépést, akkor az újkor, a liberalizmus bizonyos mítoszát és ellenmítoszát megcáfolva furcsa, némileg a középkorra emlékeztető helyzet alakulhat ki, amelyben többnyire csupán az egyház élesztgette a gyakran vad, barbár környezetben a szellem lángját. Ezt a magam részéről nem azért tartom valószínűtlennek, mert számomra elképzelhetetlennek tűnik, hogy az egyház ma ilyen szerepet vállal, hanem azért, mert őszintén bízom abban, hogy ha egy ilyen mozgás megindul, a világi (polgári, liberális) gondolkodás, a helyzet abszurditását belátva, a józan ész nevében nagyon gyorsan feladja bizonyos, egyre inkább tarthatatlan, egyre inkább idejétmúlttá váló elfogultságait. Hogyan látja püspök úr, ezeket a folyamatokat, a dolgok így vagy úgy alakulásának esélyeit?*

– Úgy gondolom, az egyháznak nagyon érdekes szerepe van ebben az egész világtörténelemben vagy szellemtörténelemben. Mindig két szélsőség ütközik, és amikor az egyik oldalon csalódnak, akkor átesnek a másik végletbe. Végig lehet kísérni: egy úgynevezett közösségi kor után többnyire egy abszolút szubjektív, önmagába zárkozó, csak az individuumot figyelembe vevő kor jön. A másik vonatkozásban: ha az individuummal valahol baj van, akkor a közösségi gondolkodás kerül előtérbe, tehát mondjuk a közösségi vonalon kialakul egy bizonyos kommunizmus (amelyik tulajdonképpen kitermeli a legindividualistább embert, a leginkább önmagában élő), aztán jön az ellentétes állapot, ahol az individuum a liberalizmusban bontakozik ki, de aztán az egyén rájön, hogy individualitását addig védi, míg a végén tulajdonképpen tönkreteszi magát az embert és az egész közösség életét. Tehát úgy gondolom, hogy a szélsőségek között ingadozó gondolkodásban az egyház valahol mindig megmarad a középuton, nem a maga bölcsessége miatt, hanem a szentírás, az Istentől kapott kinyilatkoztatás segítségével. A szélsőségek megtéveszthetik az egyház egy-egy emberét, egy-egy tudósát, de semmiképpen sem magát az egyházat. Tehát az egyház által sugallt mérsékelt, sem erkölcsi vonalon, sem az ember értékelésében nem szélsőség – ahogyan szélsőség például akár az anyag, akár a szellem jelentőségének az eltúlzása –, hanem a kettő együtt, összegyúrásukból adódhat az a mérséklés, ha szabad így mondanom, az a helyes irányba terelés, amely valamilyen formában mindig az emberi lehetőségek realizálását szolgálja.

A legutolsó pápai megnyilatkozások egyikére, a Centesimus Annusra gondolok, amely a mai kor nagy világválságában sem a kapitalizmust, sem a szocializmust vagy a kommunizmust nem fogadja el, hanem középutat keres, ami nem középutasság, hanem a kettő közötti állapot, amelyben az emberek állampolgári önállósággal és saját tulajdonnal rendelkeznek, de ugyanakkor nem feledkeznek meg a közérdekről, a közjó előmozdításáról, sőt annak érdekében még a magántulajdon korlátozására is hajlandóak, ami természetesen nem kommunizmus és nem szocializmus a szó eddigi, rossz értelmében, hanem olyan út, amelyen az emberség és az emberiség is megmarad, az éhezők és mások szenvedéseit a gazdagok segítsége enyhíti. Tehát nem olyan öncélú gazdagság, amelyik csak önmagának dolgozik, vagy legföljebb szakszervezeteken keresztül a munkásosztálynak vagy egy-egy munkásnak az érdekeit méltányolja, hanem egy nagy világegységet próbál figyelembe venni, és gondolni óhajt minden szegényre, minden elesettre vagy elmaradottra. Úgy érzem, hogy a szélsőségek között valahol középutat mutatva, ilyen módon próbál példát adni minden értelmiséginek és tulajdonképpen minden embernek, minden szellemi törekvésnek az egyház.

– *Jézus az apostolokat a „lelkek halászaivá” tette. A halhatatlan emberi lélek ugyan nem lehet meg a szellem nélkül, de tudjuk, nem is teljesen azonos vele. Vannak olyan helyzetek, amelyekben úgy tűnhet, hogy bizonyos határokon belül a lelkek megnyerésének a szellem, az igazság kérdésének részleges árnyékban maradása az ára. Nem kell-e tartani attól, hogy ma, amikor a társadalom jelentős része nem gyakorolja vallását, az ő megnyerésük, az ő lelkiük üdvössége érdekében az egyház az egyszerűség kedvéért eltekint a szellemi kérdésektől, hogy egy totálisan polgári beállítottságú korban befolyásának növelése érdekében lemond az értelmiségi törekvések támogatásáról?*

– Az egyháznak sosem volt elsődleges célja az, hogy mindenáron és minden eszközzel embereket gyűjtsön a soraiba. Az Úr Jézus úgy indítja el tanítványait, hogy „elmenvén tanítsatok minden népet, megtartani mindazt, amit parancsoltam nektek.” Elsődlegesen tehát nem az a lényeg, hány híve van az egyháznak, hanem az, hogy egyrészt a hívők serege hűséges legyen ahhoz a tanításhoz, amelyet a szentírásban és a szent hagyományban kap az egyház, másrészt erkölcsiségével olyan példát mutasson, amely vonzza az embereket. Az egyház a maga körén belül (akár hittudományi főiskolákra gondolunk, akár egyetemek alapítására vagy bármi más szellemi tevékenységre) megpróbál úgy tudományossá válni, hogy elvi hagyományait, a Szentírást és a szent hagyományt megőrizve mindig biztosítani tudja azt az igazságtartalmat, amely rá van bízva. Törekszik híveivel képviseltetni azt az erkölcsi tanítást, amely ugyancsak a rábízott tudásból, a Szentírásból következik. Úgy gondolom, hogy semmiképpen sem szeretné korlátozni a szellemi életet pusztán azért, hogy több embert nyerjen meg. Hogy egy példát hozzak: a Szentírás mai tudományos kutatása során az a látszat adódik, mintha ütközne bizonyos tradicionális tanítás – gondolok itt a hatnapos világteremtésre – a fejlődésemeléttel szemben. A Szentírás tudósai nagyon világosan kimutatják a bibliai szöveg képszerűségét, tehát alkalmazkodnak a jelenhez, a tudományban továbblépnek, ugyanakkor nem óhajtják föladni a teremtés gondolatát, hiszen ez az egyetlen szó fogja egybe a szentírás első két oldalát. A szellemi törekvések tehát – akár az egyházon belül, akár azon kívül – világosak, semmiképpen sem függenek attól, hogy több vagy kevesebb hívő van-e, az egyház küldetése mindenkihez szól, az egyház mindenki számára az igazságot akarja közvetíteni. Hogy ki hajlandó elfogadni, és ki nem, ez azt hiszem, lelkiismereti kérdés, meg az Istentől kapott kegyelem kérdése, hogy ki követi, és ki nem.

– *Nyilvánvaló, hogy az emberiség igaz úton haladása, az üdvtörténet útján való maradása nem egyenlő az egyes emberek üdvözülésének valamiféle matematikai összegével.*

– Ha az üdvösségre való előkészületet veszem, az ószövetségi választott nép vonatkozásában a próféták számtalanszor beszélnek arról, hogy ilyen bűnösök, olyan bűnösök, elnyomják a szegényeket, pogány népekkel lépnek szövetségre ahelyett, hogy az Istenben bíznának. Tehát az egész üdvösségtörténet kifejlődésében más az üdvösség felé haladás, és más egy-egy emberé, más egy-egy embernek vagy egy-egy népnek, akár a választott népnek a bűnössége. Egy-egy ember üdvözülése részben a tanítás megtartása, részben saját lelkiismeretének igazságtartalma által történik, de emellett nem lehet föladni azt, ami a kinyilatkoztatásban van. Az üdvösség lehetősége mindenki számára, még a nem egészen hívő, vagy a mi megítélésünk szerint nem egészen erkölcsös ember számára is lehetséges, hiszen ha az igazság birtoklásához saját hibáján kívül nem jut el, ha bizonyos törvényeket bizonyos esetekben másként, a saját lelkiismerete szerint érvényesít, ez az ő dolga, ő számol el vele Istennel. Az igazság és az erkölcsiség meghirdetése viszont az egyház dolga.

– *Lehet-e Az igazság ragyogása kezdetű pápai enciklikát valamiféle biztosítéknak tekinteni abban az értelemben, hogy a túlságosan polgári ihletésű, a hagyományt önkényesen felülvizsgáló neokatolikus törekvéseket bírálva, az egyház nem tesz a kellenél nagyobb engedményt az igazság személyes képviselétől tartózkodó szellemtelen korszellemnek?*

– Természetes dolog, hogy a pápa nem véletlenül adta ki Az igazság ragyogását, a Veritatis splendort, hiszen minden egyes megnyilatkozás valamilyen formában válasz azokra a kérdésekre, amelyek az egyházban felvetődnek. A régi zsinatok és a megfogalmazott dogmák is válaszoltak az akkori kor bizonyos problémáira, hittől való elfordulására, gondoljunk az ariánusok vagy a nesztoriánusok tanításaira, Jézus istenségének vagy ember voltának tagadására. Mindezek a kérdések pontosítást kívántak. Ez a körlevele vagy enciklikája a pápának a hitből fakadó erkölcsiségnek a tisztázása. Tehát azok a kompromisszumok, amelyek például az élet védelmével kapcsolatosan a polgári gondolkodásban vagy az egyházon belül is jelentkeznek (hogy ne legyünk olyan szigorúak, hátha több embert tudunk megnyerni), sohasem az egyház igazi álláspontját fejezik ki. Az erkölcsi vonatkozásokat a pápa úgy

igyekszik összefoglalni, hogy az ne csak a hagyomány lélektelen ismétlése, hanem teljes értékű, maradéktalan tanítás legyen, ami az örök igazságoknak a jelen korban fölvetett kérdéseire ad választ.

– *Aforisztikus egyszerűséggel megállapítható: nem birtokolja harmonikusan a kultúrát, akinek vallási ismeretei nincsenek, aki időben, egyénisége kialakulásának korában nem értette meg a vallás tanításait. Meggyőződésem, hogy a mai viták elültével a társadalom ezt elfogadja. Belátja, hogy a vallás nem úgynevezett világnézet, ideológiai, politikai kérdés. Az is nyilvánvaló, hogy a vallást, a hitigazságokat meggyőzően, hitelesen csak az egyház taníthatja. Ugyanakkor nem gondolom, hogy a társadalom szellemi-kulturális megújulásának kérdését egyedül a hitoktatás megoldhatja, hogy ily módon az csupán egyházi feladat volna, vagy hogy az erre a feladatra vállalkozó értelmiségieknek elegendő volna egyszerűen keresztényeknek lenniük, azaz ismerniük és vallaniuk a keresztény hitet. Itt minden bizonnyal új megoldásokra, eredeti szellemi teljesítményekre van szükség, amelyek az európai keresztény-zsidó kultúra hagyományát a jelen korban ismételten képviselhetővé teszik. Mi a véleménye püspök úrnak arról a szerepmegosztásról, amelyet egyházi hagyományörzés és értelmiségi hagyományképviselet kettősségében javaslok? El tudja-e fogadni az egyház szerepének ilyen „korlátozását”, tud-e a hozzá ideologikusan vagy szervezetileg, hitéletileg nem föltétlenül kapcsolódó értelmiségben hasznos, szükséges partnert látni?*

– Azt hiszem, hogy a jó értelemben vett világnézet és az ideológia között határtalan nagy különbséget kell látni, a világnézet tulajdonképpen olyan megközelítése az emberi életnek, amely kötelezettséggel jár, amely belülről jövő, személyesen elfogadott nézése a világnak. Igazában a valódi világnézet meghódolás a teremtő Isten előtt, elfogadása annak az isteni szándéknak, hogy „szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be az egész Földet, hajtsátok uralmatok alá”. A világnézet tehát az értelemmel való élés, az emberi testtel való élés, mindannak elfogadása, ami az emberséggel együtt jár. Ennek egy része a vallás, amit az egyház, mint igazságot, vagy mint erkölcsi rendet hirdet. De hát pontosan az értelem kapása az a bizonyos hasonlóság az Istenhez, amely aktivitásként beleépül mondjuk az első kerék megformálásába, az első robbanómotor megalkotásába – hogy a gyakorlati oldalát vegyem –, de akár ilyen vagy olyan szellemi irányzat megszületésébe is.

Mindez már nem is egyszerűen világnézet, hanem bizonyos problémakörnek, egy gazdasági vagy egy szakmai kérdésnek a megoldása. Mindig baj volt, ha az egyház a szakmai kérdéseket szentírásai alapon akarta megoldani (Galilei és a többiek). Viszont a másik oldalon szükséges, hogy a tudománynak, a szellemiségnek a szabadságát valami irányítsa, mert egyébként az emberpusztító atombombáig és nem tudom, meddig jut el. Két dolgot kell megkülönböztetni: az egyik oldalon azoknak az erkölcsi elveknek a beleadása a világba, amelyeket – ha tetszik – világnézetnek lehet nevezni, amelyek lelkiismeretileg, tehát nem külső kényszerrel, nem rendőrrel, börtönnel – ha szabad így mondani – kényszerítik belülről az embert, hogy iránymutatásuk szerint formálja életét, így gondolkozzon, ennek megfelelően hozzon a parlament törvényt, irányítsa egy uralkodó az országot, végezze egy gyárigazgató vagy egy gyártulajdonos, egy egyszerű munkás a maga dolgát, alakítsa életét, családi otthonát, és így tovább.

Ez az egyik irány, a másik a szellem szabad kibontakozása, amely ezen az erkölcsiségen belül bármilyen formában történhet, a tudományos kutatástól az archeológiáig, a szellem filozófiai szárnyalásáig, a pedagógiában való elmélyedésig és a nevelői módszerek kidolgozásáig, szóval bármilyen irányban. Ennek a szabadságát mindenképpen meg kell őrizni. Erkölcsiségét azonban az adja meg, hogy a gondolkodás a hagyományban adott igazságtartalomra épül, az emberi szellem csak ilyen gátak között bontakoztathatja ki lehetőségeit. Az erkölcsi normák nem társadalmi konvenciók, mert ha az erkölcs megegyezés kérdése, akkor lehet nyugodtan gyilkolni, ha éppen ezt a konvenciót fogadják el. A tudomány szabadságát mindenképpen maradéktalanul meg kell adni, és így nem szabad, hogy az egyház a

Szentírásra vagy bármi másra hivatkozva beleszóljon szakmai kérdésekbe. Viszont azzal lehet meggátolni a tudomány embertelenségét, szélsőségességét, hogy a tudomány művelője az erkölcsi normák személyes elfogadásával, bizonyos világnézeti odaadottsággal próbáljon gátat szabni e szélsőségeknek. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a tudomány és a szellemiség szabadságát.

– *Püspök úr többször is hangoztatta, hogy a tudomány szabadságát semmi nem korlátozza. Most úgy szeretném ezt kiegészíteni, hogy egy szellemileg megújult (mert esetleg a tudománynak is szüksége lehet arra, hogy megújuljon), azaz tényleg, a jelenleginél nagyobb mértékben a hagyomány, a kultúra alapjaira építkező tudomány a társadalom szellemi megújulását, egyebek között a kereszténység nagyobb mértékű elfogadását is szolgálhatja.*

– Azt hiszem, hogy minden olyan tudomány, amely erkölcsös, amely erkölcsileg előre visz, a kereszténységre visszahat, mégpedig pozitív irányban. Úgy gondolom, hogy nincs külön Isten és nincs külön világ, hanem csak az Istentől teremtett világ van. Nincs olyan erkölcsiség, amely önmagában elegendő lenne a hagyományban őrzött igazságtartalom nélkül, Isten nélkül. És ezt nem a félelem magyarázza, mint egyesek állítják, hanem az ember, mint teremtmény szellemi, fizikai és egyéb teljesítményének a kicsiségéből következik. A tudomány fejlődésében, mint mondtam, az erkölcsiségre azért van szükség, hogy atomreaktorok szülessenek és ne atombombák. A kettő közötti különbség azonnal megmutatja, mit jelent a keresztények által hirdetett erkölcsiség. Tehát nem az emberiség kipusztítására, hanem épp ellenkezőleg, a szolgálatára, energiaforrásra vagy bármi másra használható legyen az a tudományos vívmány, amelyet éppen most elért az ember.

– *Mivel a polgári létformát kizárólagosnak tekintő, a hagyományról megfélelmező közegben minden megnyilatkozás eltéved a kicsinyes érdekek és az ideologikus elfogultságok labirintusában, a szuverén, személyes megnyilatkozásra vágyó, a szó emelkedett értelmében közéletet teremteni akaró értelmiség számára bizonyos lehetőséget kínál az egyház viszonylagos világon kívülisége, az igazság, a hagyomány, a kultúra iránti természetes elkötelezettsége. A világi értelmiséggel folytatott párbeszéd pedig talán abban az értelemben lehet ígéretes az egyházi ember számára, hogy segít neki alkalomszerűen kilépni a személyes megnyilatkozásait megkötő, egyoldalúvá tevő lelkipásztori szerepből. Vajon nem lehet-e, hogy a mai, egészen különleges helyzetben a világi és az egyházi értelmiségi párbeszéde indítja el a ma sajnos szinte egyáltalán nem létező szellemi életet, közéletet?*

– Ma a közéletet is mintha félreértenénk, politikát csináltunk belőle, pedig annál sokkal több. Nehéz elképzelni, hogy az egyház úgy kötődjön egyetlen kultúrához, hogy azt az újonnan megtérő, saját kultúrával rendelkező népekre rákényszerítse. Ez volt a középkori kultúravivésnek a tévedése az egyház hittérítésében, hiszen vitte magával a latin nyelvet, vitte a Szent Ágoston-i vagy a Szent Tamás-i kultúrát. Ma már abszolút világos, hogy a hittérítőnek meg kell ismernie azt a kultúrkört, ahova téríteni megy, ahol a hitről beszélni akar, ahol a hitet továbbadni, ahol róla tanúságot tenni készül. Vinnie kell a hídépítő, kórházépítő, szociális otthon építő szeretetét, de nem szabad fölszámolnia az ottani kultúrát. Ha ezt most nem missziós területre, hanem a meglévő területre értem, ahol már templomaink, papjaink, egyházmegyéink vannak, akkor is ugyanaz a helyzet, vagyis nem szabad rákényszeríteni az egyház szóhasználatát a tudományra vagy a szellemi emberre, de ugyanakkor az egyháznak meg kell értenie a szellemi embert, hogy az ő nyelvén tudjon megszólalni. Ez a dialógus és egymás gondolkodásának ilyen formálása a világi, az evilági dolgokban igen lényeges, és az utóbbi sorozatos pápai megnyilatkozások ezt a célt szolgálják: hol a szellem eltévelyedését jelzik, hol megerősítenek bizonyos irányzatokat. A különböző pápai megnyilatkozások vagy az egyháznak szinte minden, a II. Vatikáni Zsinat szellemében való megszólalása ennek a párbeszédnek az alapjait próbálja lerakni, és a gyakorlatát bevezetni.

– *Korunk magasan képzett szakemberére, aki normális esetben értelmiségi volna, és akinek előbb-utóbb értelmiségivé kell válnia, nagy nyomás nehezedik: a polgári mentalitás*

programszerűen vallott konformizmusa arra kényszeríti, hogy a szakmában széles körben elfogadott álláspontokhoz, nézetekhez föltétlenül igazodjon, hiszen teljesítményét deklaráltan a mások által való elismertsége, a többiekhez, a nagy átlaghoz való alkalmazkodási készsége méri. Nem vitás, ezen a helyzeten szellemi erőfeszítéssel kell változtatni, s a feladat megoldását a jelenleg érvényes konvenciók kritikája hozhatja. Miután azonban e kritika elvégzéséhez és érvényesítéséhez bizonyos közéleti, szellemi mozgás szükséges, nagyon is kívánatos volna a kellő kezdeményezőkésséggel nem rendelkező, de ép érzékű, a jelen helyzet fonákságát érzékelő szakmabeliek támogatása. Nyilvánvaló, hogy az egyház szakkérdésekbe nem tud és nem akar beleszólni, de a szellemi megnyilatkozások stílusát, úgy gondolom, jótékonyan befolyásolhatja, a közéleti gondolkodásnak és magatartásnak normákat sugallhat. Vajon nem lehetne-e az ilyen jellegű együttműködést folyamatosná tenni, és mindkét részről magától értetődőnek tekinteni?

– Úgy érzem, hogy itt kölcsönös hatásról van szó: nemcsak az egyház ad a világnak, hanem az egyháznak is asszimilálnia kell a világ jelen állását, mert csak így fordulhat a mai és nem a kétszáz évvel ezelőtti világhoz. Hogy egy picit politikai síkra vigyem a dolgot: emlékszünk, 1990 után azt mondták, hogy keresztény kurzus, hogy az egyház vissza akarja állítani a háború előtti világot, és nem tudom mit. Szó sincs erről, szó sincs erről. Egy új világot akar továbbvinni, amelynek ugyan vannak múltbeli vonatkozásai, de amely nem annak a folytatása, nem is lehet az, mert ma nem azok az emberek élnek, és az egyház nem annak a kornak egy új, negyven vagy ötven évvel későbbi korba való átültetését akarja. Ez teljesen reménytelen lenne, és a magyar egyház bármelyik vezetőjének van annyi realitásérzéke, hogy nem ilyen folytatást szeretne, hanem a jelen korban, a jelen dolgok között igyekszik megtalálni a maga szerepét, azt, amiben segíteni tud, illetve amit megérthet a világból, hogy a saját gondolkozásmódját, a hagyományt, a hit letéteményeit megtartva a gyakorlati életben alkalmazkodni tudjon a jelen korhoz. Elveit föl nem adva alkalmazkodni hozzá.

Nagyon veszélyes dolog lenne, ha az egyház kifejezetten szakmai dolgokhoz nyúlna, viszont éppen az előzőekből már világos, hogy azokat az erkölcsi elveket, igazságtartalmakat próbálja megadni, amelyek segítséget nyújtanak ahhoz, hogy egy ilyenfajta kritika érvényesüljön. Hogy egy példával éljek, gondoljunk a minket elárasztó reklámözönre. Tehát az jó, amit reklámozunk, az jó, amire a közvéleményt rá lehet venni, hogy jónak tartsa, hogy lehetőleg megvegye, és sokat fizessen érte. Lehet, hogy sokkal jobb áru is van, de hogyha nem reklámozzák elegendő módon, akkor azt lényegesen kevesebben veszik, és a gyár tönkremegy. Minden szellemi irányzatnak lehetnek ilyenfajta értékelési problémái: ha ezt jól meghirdetjük, akkor sokan elfogadják, mivel azt kevesen hirdetik, nem kell elfogadni. Úgy gondolom, hogy éppen ehhez kellene az a bizonyos értelmiségi fölnövés, hogy mindent megfelelő kritikával tudjunk fogadni. Miért ne mondhatnák meg az emberek a reklámmal, esetleg egy-egy gyár érdekeivel szemben – pontosan az igazság szolgálatában –, hogy ez a cipő csak hetvenöt százalékos, ez a ruha csak ötven százalékos, emez pedig ezt vagy azt jelenti. Bős-Nagymaros kérdésében vagy más hasonló kérdésekben nem politikai igazságot kellene keresni, hanem a szakmai igazságot, és ehhez a szakmai véleményt kellene komolyan venni, s ezt elfogadtatni a legegyszerűbb embertől kezdve a legnagyobbig.

Úgy gondolom, hogy ebbe az egyháznak szakmailag semmiképpen sem lehet beleszólása, csupán az erkölcsiséget igyekszik meghirdetni, a gondolkodás és a magatartás szellemi alapjait védi, hogy a kimondott szó mögött valódi érték legyen és ne féligazság vagy félig-meddig hazugság. Úgy gondolom, hogy nagyobb szerepe, több beleszólása nem kell, hogy legyen az egyháznak. Legföljebb egyetlen egy: azokat az embereket, akik mernek a kritikával élni, biztassa, és próbálja a maga módján védeni, igyekezzen elérni, hogy a kimondott szó igazsága, ha egyébként bizonyítható, védett legyen, és ha szabad így mondani, az egyház ilyen értelemben mellettük álljon.

– Egy példával szeretném szemléltetni az előző problémát. Kultúránk alapértékének tekinthető a személyes meggyőződés lehetőség szerinti vállalása, kimondása. Az oly fontos és egyébként annyit emlegetett vita sem más, mint a személyes vélemények szóhoz juttatása. Manapság mégis az őszinte megnyilvánulás és a valódi vita egyre ritkább jelenség. Nem mintha a sokat elmarasztalt szellemi tekintélyek béklyóznák meg megnyilatkozását, erről ma igazán nem lehet beszélni. Hanem a másik végletbe esve, a mindenkori másik ember individualitásának bálványozása, szellemi kényelmességének, a vitáktól való beteges irtózásának méltánylása. Ez a célját tévesztett, értelmét veszített „tolerancia” olyan méreteket ölt, hogy minden személyes megnyilatkozás, valamint annak a másik fél részéről való elvárása személyeskedésnek, érthetetlen okvetetlenkedésnek hat, és a társasági élet – itt egyáltalán nem helyénvaló – hűvös, személytelen, kétértelműen szellemes, a problémák fölött elsikló könnyed stílusa torlaszolja el a termékeny szellemi megütközések, az eleven véleménycserék útját. Nekem az a benyomásom, hogy a szellemi teljesítmény ilyen infrastrukturális föltételeinek kialakításában, a normális vágányáról kisiklott szellemi élet konszolidálásában az egyház a maga sajátos szerepében sokat segíthet.

– Az előző negyven évben, tudjuk, nem nagyon volt szabad gondolkozni, vagy ha a gondolkodást nem is föltétlenül tiltották, gondolatainkat semmiképpen sem volt kívánatos kimondani, mert abból csak baj lehetett. Nemcsak a világnézeti megnyilatkozás, hanem bármilyen más állásfoglalás, ami az adott pártpolitikával nem volt összeegyeztethető, legalább állásvesztéssel, ha nem élet- vagy szabadságvesztéssel járt. A szellemnek ez a megbéklyózása az átlagemberre és – néhány ritka kivételtől eltekintve – az értelmiségiekre egyaránt hatott. Ezt a beidegződést nagyon nehéz levetkőzni, és valami új ruhát fölölteni. A másik dolog, hogy a véleményt kimondó emberek jó része nem vitatkozni akar, hanem vitapartnerét legyőzni. Nem meggyőzni, hanem legyőzni a másikat, ez pedig minden vitát tönkretesz, hiszen ha a másik hangot ad a saját véleményének, abban a pillanatban, ha mással nem, hangerővel letorkollja: erről szó sem lehet, mert, mert, mert... S nem az érvek ütköznek, hanem a szónoklatok vagy a szólamok, amelyek nyers erejével szemben az igazság nem érvényesülhet.

Az egyház a maga egészében, bár voltak kivételek, az igazságot a legvadabb időkben is hangoztatta. Nem is kevesen voltak börtönben, hiszen tudjuk, hogy az igazság kimondása, vagy a féligazság egész igazsággá tétele, a félhazugságok leleplezése nem mindig előnyös, de mindenképpen szükséges, és azt hiszem, hogy ezt az egyház nagy része mindig gyakorolta, a legnehezebb időkben is. Ha a sajtóban, a közéletben erre nem is volt módja, szószéki beszédben vagy az emberekkel folytatott beszélgetésben tárta fel egy plébános vagy egy püspök a maga véleményét. A teljes igazság kimondása, a másik ember meghallgatása, véleményének elfogadása, a tanácstalanok fölvilágosítása, annak kifejtése, hogy én ezt ezért vagy azért másként gondolom, vagy a másik érvelésének végiggondolása: mind-mind a hagyományban adott igazságtartalom megnyilatkozása.

Ha egyetértés nem is alakul ki, megismerem a másikat, és ez nagyon-nagyon fontos, nagyon lényeges eredményre vezethet. Az a helyzet az ideális, amelyben a kimondott igazságért nem börtön vagy állásvesztés jár, és ha ez gyakorlattá válik, akkor azt hiszem, a szellem emberei ki merik mondani az igazságot, és nem akarják érvek nélkül elhallgattatni a másikat, nem akarják üres szavakkal elnyomni a gondolatot. Az igazságnak ragyognia kellene, mint ahogy a pápa körlevele mondja, és ha az igazságot kimondják, hiszem, hogy meghódítja az embereket. Úgy érzem, hogy az igazságra nyitott, a világ dolgaival szemben kritikus ember mindig szem előtt képes tartani azt, hogy tudása sosem biztos, hogy sosem lehet a teljes igazság birtokában, és ez eredményezheti az előbbre jutást. A saját igazságom bemutatása a többinek és a többiek által látott igazság átvétele adhat az én számomra is valamilyen fejlődést.

(Az interjút készítette: F. Á.)

„Itt vagyunk, és munkára jelentkezünk”

Gyulay Endre püspök tizenöt éves szolgálatáról

A szeged-csanádi egyházmegye püspöke arról is ismeretes, hogy mindig közéleti szerepet vállalt. Nem politizált (legkevésbé nyilvánított véleményt pártpolitikai kérdésekben), ellenben a közösség ügyeiben számos alkalommal emelte föl a szavát. 1990 után egyedülként adott ki körlevelet egyházmegyéjében, amelyben az egyház nevében bocsánatot kért a múltban meghurcolt, üldözött papoktól és világiaktól, akik hitvalló módon vállalták a megpróbáltatásokat, ha úgy hozta a sors, akár a börtönbüntetést is – hitükért, egyházukért. A püspöki karban előbb a családok, majd az ifjúság pasztorációjának volt a felelőse, s a püspöki kar korábbi alelnökeként kezdetektől foglalkozott az egyházi ingatlanok visszaadásával. Gyulay Endrét arra kértük, tekintsen vissza tizenöt esztendő püspöki szolgálatára.

– Szentelésemmkor, 1987-ben a rossz emlékű Állami Egyházügyi Hivatal volt vezetőjének beszédére válaszul azt mondtam: „Lékai bíboros apró lépések politikájával egyetértek, de a lépéseket fel kellene gyorsítani.” Utóbb kifejezte nemtetszését... Szenteléselem első évfordulóján Szent Sebestyénre hivatkozva írtam egy cikket, amely arról szólt, hogy negyven esztendeig minket is lenyilaztak, de most mégis itt vagyunk, és munkára jelentkezünk – ha kellünk a magyar társadalomnak. Ehhez az üldözések minden formájának véget kell vetni, adják vissza az iskolákat az egyháznak, a kórházakban ismét jelenjenek meg a nővérek, a szerzetesek kapják vissza házaikat. Akkor még kevesen sejtették – magam sem –, hogy milyen fordulat előtt állunk.

Udvardy püspök úr gondos munkálkodása után az 'egyházmegyét jó állapotban vettem át, bár a paphiány már akkor is érződött. A szemináriumban és a főiskolán megfelelő előljárókról és oktatókról kellett gondoskodnom. A hivatásgondozáshoz a legjobb munkatársakat igyekeztem megkeresni.

Később, 1990 után az építkezés időszaka kezdődött. Domaszéken ifjúsági központot alakítottunk ki, Szegeden egyetemi kollégium létesült. Kialakítottunk egy kisebb szociális otthont, amely azután nyolcvan személyesre bővült.

A romániai menekülthullám kezdetén felszólítottam a plébánosokat, hogy amiben tudnak, segítsenek az érkezőknek, magam pedig majd' egész Európát körbejártam, hogy a karitáson keresztül segítyt szerezzek számukra. A jugoszláviai háború idején ugyancsak a menekültek megsegítésére sietett a püspökség.

1995-ben, két-három éves előkészítő munka után tartottuk meg az egyházmegyei zsinatot, világiak és papok részvételével. Ez az esemény jó értelemben rázta föl az egyházmegye életét.

Vajon lesz-e elegendő hivatás a jövőben? Egy-egy papra ma három-négy falu jut. Sok helyütt imádkoznak papi hivatásokért. Kiemelten foglalkozunk a gyermekek hitoktatásával és az ifjúsági munkával. Szegeden, a nagyvárosban jól megy a munka, a kisebb városokban is megindult, a falvakban azonban nehezen sikerül mozgósítani a fiatalságot. Kilenc iskolánknak nem kisebb a feladata, mint a jövő magyar keresztényeinek nevelése és oktatása. A pedagógusok nemzedéke – a nyugdíjazások révén – lassan keresztény gondolkodásúvá alakul át.

Az eddigieknél is nagyobb gondot kell fordítanunk a világiak apostoli munkájának erősítésére. Ennek érdekében húsz akolitust avattam, akik igeliturgia végzésére, illetve temetésre is engedélyt kapnak, ezzel segítve a plébánosoknak, helyben pedig összefogják az imádkozó közösséget. Három állandó diakónus is szolgál az egyházmegyéjében.

(Lejegyezte: Elmer István)

Új Ember

Kinek ragyog az igazság?

Gyulay Endre püspök az új pápai enciklikáról

Még egy hónapja sincs, hogy II. János Pál pápa Splendor veritatis, azaz Az igazság ragyogása című enciklikája napvilágot látott a Vatikán hivatalos lapjában az Osservatore Romanóban, a kritikus hangú világi kommentárok máris az egyházi „kemény vonal” dokumentumának tartják. A kritika nem kímélte sem a pápai művet, sem az egyház nyilvános reagálását olyan kérdésekre, mint a válás vagy a házasságon kívüli szexuális élet. Tartalmáról a Magyar Püspöki Kar nyilatkozatot adott ki, de a magyar nyelvre fordítás hosszabb átfutási idő miatt még késik. Az enciklikához kapcsolódó problémákról ezért Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspököt, a püspöki kar alelnökét kérdeztük.

Az összes híveknek szól

– „Az igazság ragyogása” püspökök és teológusok számára készült. Tekinthető az egyház kötelező érvényű hivatalos álláspontjának, vagy csupán ajánlásokat tartalmaz?

– Nemcsak a püspököknek és teológusoknak, hanem rajtuk keresztül az összes hívőnek is szól. De valójában ez elég bonyolult kérdés. Igazában kötelező, de nem olyan erővel, mint a zsinati döntés. A II. Vatikáni Zsinat döntése az egyház minden tagja számára érvényes. Ez a zsinat lényege. Ezt a munkát egyszerűsítették a szinódussal, amely tanácsadó testületként működik, és a püspöki karok egy-egy kiküldötte vesz részt benne. A szinódusi döntések figyelemfelhívó, irányadó jellegűek, és tulajdonképpen az enciklikák is ilyenfajta tanítási erővel bírnak. A pápa megnyilatkozik, és olyan döntést hoz, mely irányt ad és a csatlakozást megkívánja.

A megélés szabad, de...

– A pápa a társadalom szabadságáról és morális romlásáról szólt. Mi a véleménye erről?

– Általánosságban az enciklika olyan alapelveket szögez le és tár fel újra, amelyek az egyház tanításában nem ma kezdődtek, hanem folyamatosan megvannak. Többnyire egy-egy enciklika bizonyos tévedések miatt vagy a pasztorális út bemutatása miatt keletkezik. Fölfrissíti azt a morálist, ami beporosodott, itt-ott talán eltért az evangéliumtól. A leglényegesebb azonban éppen az emberi lelkiismeret helyzetétele. Az ember akarata, döntése szabad, azonban pontosan azért, mert van egy evangéliumunk, a hívő ember köteles a saját lelkiismeretét formálni. Nem az a helyes megélés, hogy én így érzem meg az evangéliumból, tehát ezt követem, hanem emellett a hit ismeretei és a morális alapelvei világosak kell legyenek. Az embernek e kötelezettség szerint kell látnia döntéseit.

– Nagyon sok ember az evangéliumot saját megérzése szerint tiszteli, így él és tekinti magát hívőnek. Ők most megszorítást kapnak?

– Természetesen megszorítást kaptak, mert idáig nem voltak a teljesség birtokában. A lelkiismereti szabadság túlhangsúlyozása legalább olyan rossz, mint a terror és nagyon veszélyes lehet. Ebben van a mai értelemben vett liberalizmus veszélye, hiszen ez abszolút szélsőséget enged, azt csinálók, amit akarnak, csak ne hasonuljak meg önmagammal.

Sem válás, sem házasságon kívüli szexuális élet

– Az enciklika nyomán ismét felmerült néhány már-már időszerűtlen hitt kérdés. Például a válásé és a házasságon kívüli szexuális életé. Sőt, az olasz püspöki kar legutóbbi határozata még a válás után kötött házasságban is megtiltotta a szexuális életet.

– Itt egyszerűen arról van szó, hogy az enciklika a félremagyarázott dolgokat megpróbálja újra világossá tenni. Hiszen a válás lehetősége sohasem volt adott az egyházban, a házasság fölbontására mindig csak akkor volt lehetőség, ha az kezdetől érvénytelen volt. Ezt már a II. Vatikáni Zsinat is témájául választotta. Az egyházi bíróságok látószöge kiszélesedett az érvénytelen házasságok ügyében. Ha tanúkkal igazolható, hogy valamelyik fél nem birtokolta szabad döntését, hogy nem beszámítható, vagy a nem eléggé komoly felvilágosítás miatt a gyermekáldás kizárása, megszükitése tapasztalható, a házasságot az egyházi bíróság érvénytelennek tekinti. Ha tehát egy válás után új polgári házasságot kötött valaki, azt nem tudom érvényesnek elfogadni, hacsak az első nem volt érvénytelen. A szentségi házasságon kívüli testi kapcsolat pedig mindig bűnnek tartotta az anyaszentegyház, és mindig tanított ellene.

– *Nem érzi úgy, hogy a modern társadalom joggal tekinti ezt az egyházi álláspontot visszalépésnek?*

– Az egyház tanítását, tanítókönyveit meg lehet nézni: soha másképpen nem nyilatkozott.

– *Elképzelhetőnek tartja, hogy a magyar püspöki kar is kiadjon az olaszországihoz hasonló nyilatkozatot?*

– Minden további nélkül, hiszen az összhangban van az egyház tanításával.

– *Mit gondol, milyen lenne az itthoni fogadtatás?*

– Nem tudom, és nem is látom értelmét a találgatásnak, mert ez az egyházon belül élő ember dolga. Megmutathatom, hogy milyen az egyházi tanítás, megmutathatom, hogy az emberi természettel mi fér össze, de egy ateistának nem írhatom elő, hogy a családi életről eszerint gondolkozzék. Más dolog, hogy a Humanae vitae pasztorális része, ma 25 év után is érvényben van. Természetes, hogy az ember gyöngé és esendő, bizonyos lelkipásztori segítséget kell neki adni. Újraföldreállással, újra-próbálkozással rásegíteni arra, hogy a tanítás szerinti életet próbáljon élni.

Maradt a cölibátus

– *Bizonyos várakozással ellentétben az enciklika továbbra is a papi nőtlenség mellett foglalt állást. Pedig a cölibátus eltörlését Nyugat-Európában – Hollandiára és Franciaországra gondolok – az egyházon belül is nyíltan támogatják.*

– Ez sokkal könnyebb kérdés, mint az előzőek. Maga a cölibátus előírása elsősorban nem morális, hanem egyházfegyelmi ügy. Akár holnap meg lehet szüntetni, száz évvel ezelőtt meg lehetett volna szüntetni. A II. Vatikáni Zsinat fönntartotta. Általában két-három olyan ok van, ami miatt nagyon át kellene gondolni. Ellene is, mellette is sokféle érv felhozható. Az első a paphiány, hiszen sokan mondják, hogy ez visszaveti a papság felé igyekvőket. Erre azt mondom, hogy ha a magyar református, vagy evangélikus egyháznak nem lenne női lelkészsége, semmivel sem állnának jobban, mint mi. Sokkal elgondolkodtatóbb érv a pap elmagányosodása, amit csak a transzcendenssel, Istennel való kapcsolattal tud föloldani. Ez nagyon nagy probléma, ami a házassággal vagy föloldódna, vagy nem, hiszen jó házasságok és rosszak is vannak. A harmadik meggondolandó dolog pedig a mai kor szexuális túlfűtöttsége, amivel tele van rádió, tévé, újság, filmek. Ha a szemináriumba bejövök – nem mondom, hogy önmegtagadás nélkül –, de fegyelmezni tudják magukat, akkor ez nem jelent olyan problémát, mint amilyenek a kintiek számára tűnik.

(Az interjút készítette: Panek József)

Nem újdonság: hangulatkeltés

Gyulay Endre püspök a vatikáni-magyar szerződés visszhangjáról

A Vatikán és a magyar állam között megkötött szerződést a parlamenti pártok közül egyedül az SZDSZ támadta. A szabaddemokrata miniszterek szerint az egyezés oktatáspolitikai, költségvetési, önkormányzati és alkotmányossági szempontból is átgondolatlan. Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök, a Magyar Katolikus püspöki Kar alelnöke a Magyar Kurírnak elmondta miként vélekedik ezekről a vádokról. A vele készült interjú némileg rövidített szövegét olvashatják alább.

Gyulay Endre kifejtette: a szerződés a jelenleg érvényben lévő magyar törvények szerint készült. Az 1991. évi IV. törvény kimondja: az állam elismeri a vallásszabadságot, és ennek keretében biztosítja, hogy az egyház iskolákat tarthat fenn, ha erre igénye van a híveknek. Nekik pedig magyar állampolgároként jogukban áll megválasztani, hogy gyermekeiket milyen iskolába íratják be. Az 1991. évi XXXII. törvényben pedig az olvasható, hogy az egyháznak össze kell írnia azon ingatlanok listáját, melyeket hitéleti, nevelési és szociális célokra visszaigényel. A mostani szerződésben nincs többről szó – szögezi le a szeged-csanádi megyés püspök. Közbevetésünkre, hogy Fodor Gábor, az SZDSZ ügyvivője, lélegzetelállítónak” nevezte az ingatlanok visszaadására költendő 100 milliárdos összeget, az MKPK alelnöke elmondta: sokan nagy számokkal dobálóznak az egyházi ingatlanok visszaadásának ürügyén. Miről van itt szó? Az említett „32-es” törvény meghozatala előtt életbe lépett az önkormányzatokról szóló törvény, amely helyhatósági tulajdonba adta az általuk használt ingatlanokat, így a volt egyháziakat is. Most tehát az átadandó ingatlanokat költségvetési pénzen „meg kell vásárolni” az önkormányzattól. Az adott önkormányzatnak ugyanis ekkor szüksége van egy újabb iskolai tanteremre, így tehát a pénz, ami nagy összegnek látszik, valójában nem az egyházaké, hanem az önkormányzatoké, a kft-ké, vállalatoké, amelyek átadják az ingatlanokat. Az épületeket ugyanakkor sokszor olyan állapotban kapja vissza az egyház, hogy jelentős anyagi ráfordítást igényel rendbe hozásuk.

Gyulay püspök kiemelte: a „32-es törvény” arról beszélt, hogy az egyházaknak évi öt százalékot mindenképpen vissza kell adni, és az egészet tíz év alatt –, 2001-ig be kell fejteni. Ez a törvény a mai napig érvényben van, ám végrehajtásában az egyház nagylelkű volt. Horn Gyula miniszterelnök két listán foglaltatta össze az igényeket. Az egyikben az egyház visszakéri mindazokat az ingatlanokat, melyek a működéséhez szükségesek, 2001-ig. A második csoportban a pénzbeli igények fogalmazódnak meg, hogy az egyház maga építhessen közfeladatokat ellátó épületeket. Az anyagi kárpótlás összegéhez viszonyított minimális járadékot kap az egyház. Ami félő: ha 2011-ig kihúzódik az épületek visszaadása, akkor nagyjából romokat kapnak majd vissza.

* * *

Ismét Fodor Gábort idézzük, aki szerint az egyházak sem szakmai, sem anyagi szempontból nem készültek fel az egyezményben szereplő sok iskola átvételére. A szeged-csanádi megyés püspök emlékeztet rá: jelenleg 3,5-4 százalék az egyházi iskolák száma Magyarországon. Ha valamennyi igényelt iskolát visszakapják, az arány akkor sem lesz több tíz százaléknál. 2011-ig van tizennégy esztendő, ennek elegendőnek kell lennie arra, hogy a katolikus tanítóképző főiskolán és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen felnőjenek az iskolák szelleméhez alkalmas tanítók, tanárok. A maiak közül sokan vannak azonban már olyanok, akik képesek arra, hogy katolikus szellemben oktassanak-neveljenek.

A püspök abszurdnak tartja azt az aggodalmat, hogy ha a katolikus iskolák száz százalékban az államtól kapják a normatívát, akkor fennáll annak veszélye, hogy

fölmorzsolódik az önkormányzati iskola. Mint mondja, katolikus iskolát ott lehet fenntartani, illetve megalapítani, ahol erre igény van. Az egyház szeretné, ha minden megkeresztelt diák katolikus iskolába járna, de természetesen senkit sem kényszerít erre. Az igényeket azonban köteles kielégíteni. Az is nyilvánvaló, hogy ha az önkormányzati iskola magasabb színvonalú lesz és emberibb embert nevel, mint egy katolikus, akkor a szülők átviszik a gyerekeiket, s ez fordítva is így lesz.

Gyulay Endre tényként állapítja meg: az egyházi oktatási intézmények semmiféle előnyhöz nem jutnak az egyezmény által, illetve egy előnye valóban lesz a szerződésnek: nem az önkormányzat testülete fogja majd eldönteni, hogy az adott időszakban mennyit adnak az iskolára, hanem minden egyházi oktatási intézmény a minisztérium által megállapított fejkvótát kapja majd meg, nem csupán a normatívát. A fejkvótára szükség van, és ez alanyi jogon jár az egyháznak, amint erről alkotmánybírói döntés is született, hiszen csak a normatív támogatásból képtelenség fenntartani egy intézményt. Más úton kellene pénzt előteremteni, ami ugyancsak problémás lenne, hiszen nincs honnan. Ugyanakkor a katolikus iskolákban tanító pedagógusok számára még mindig nincs biztosítva, hogy a normális besorolást megkapják, így hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve.

* * *

Megjegyzésünkre, hogy némiképp érthetetlen az SZDSZ és egyes társadalmi szervezetek ellenkezése, hiszen a magyar állam és a Vatikán szerződésében semmiféle újdonság nincs, valójában a létező törvények végrehajtásáról van szó, Gyulay Endre leszögezi: valóban, az egyezménnyel a kormány csupán két, korábban meghozott törvény betartását garantálja. Ez az igazi újdonság, mivel ezen törvényeket eddig nem mindig tartották be. Mostantól megszűnik tehát az egyházak politikai kiszolgáltatottsága az államnak.

Gyulay püspök cáfolja a vádat, hogy a katolikus egyház előjogokat kapna az egyezmény által. Csupán arról van szó, hogy az egyház átvesz az államtól közszolgálati feladatot, aminek díjazását a magyar állampolgár fizeti ki. Ha holnaptól nem lenne egyetlen katolikus iskola, kórház vagy szociális otthon, és ezen feladatokat csak az önkormányzatok végeznék, az államnak akkor is ki kellene fizetnie ezt a tevékenységet a magyar állampolgár adójából – csak éppen az önkormányzatoknak.

A szerződés elleni hangulatkeltés háttérében valójában az a szélsőséges liberális szellem áll, amit egyesek be szeretnének vinni a közéletbe – hangsúlyozza a püspök.

* * *

Felvetésünkre, nem tart-e az egyház attól, hogy akaratlanul is a választási kampány részévé válik, Gyulay Endre kifejti: reálisan mérlegelve a dolgot, itt nem az MSZP-ről és nem az SZDSZ-ről van szó, hanem csupán a törvények betartásáról, ami a Vatikán által biztosítva lesz. A főpásztor nem érzi úgy, hogy az egyház passzívan viselkedett volna az elmúlt hetek SZDSZ által vezényelt erőteljes egyházellenes kampányával szemben. Az igazság ugyanis önmagáért beszél, nem feltétlenül kell harsogó hangszórókon keresztül hirdetni.

A megállapodás nem kötelező a többi egyházra nézve, de ennek alapján ők is köthetnek az állammal egyezséget. A katolikus egyház helyzete annyiban speciális, hogy mivel államközi megállapodásról van szó, azt nem lehet egy képviselői ajánlattal vagy törvénymódosítással felrúgni.